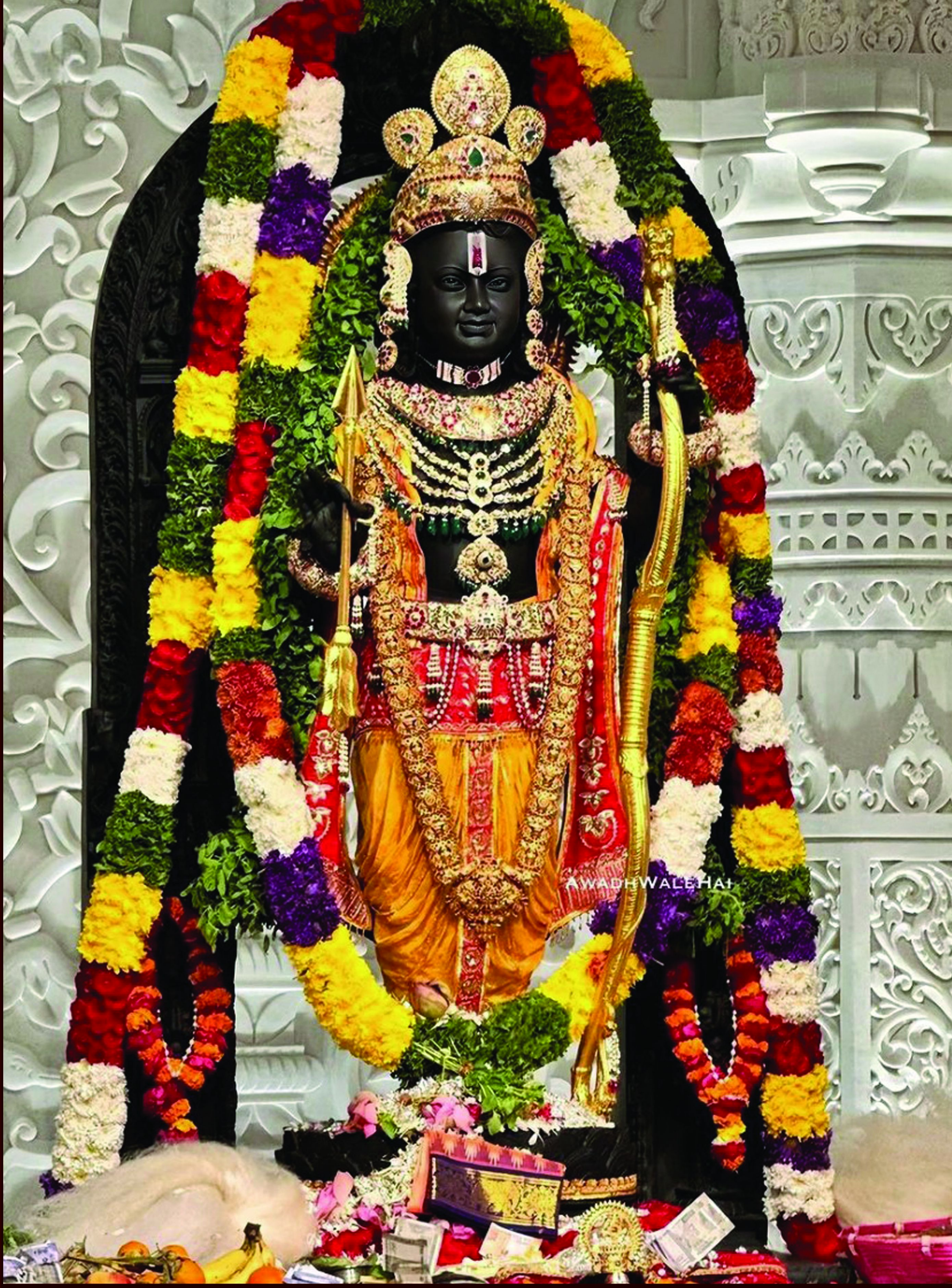
శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం
కిష్కింధాకాండము

సంకల్పము, సమర్పణ, సమీకరణము

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత

కిష్కింధాకాండము

మూలపాఠము - పారాయణ విధులతో

సంకల్పము - సమర్పణ - సమీకరణము

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత
కిష్కింధాకాండము

మూలపాఠము, పారాయణ విధులతో...

సంకల్పము,సమర్పణ,సమీకరణము

ఆచార్య **కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ**

శ్రీగాయత్రీభవన్ ప్రచురణలు

ప్రచురణ : **జనవరి 2024**

వెల : **అమూల్యం**

బొమ్మలు : **శ్రీ బాపు (శ్రీ సత్తిరాజు లక్ష్మీనారాయణగారు)**

విలాసము : **ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మ**
ఫ్లాట్ నం. 101, శిరిడీహిల్స్,గాజులరామారం
హైదరాబాద్ - 500055
సెల్ : 9642744413
email: guruji@live.com

అయోధ్యారాముని ప్రాణప్రతిష్ఠాక్రతువు - జగత్కల్యాణహేతువు
ప్రతి ఇంటా రామాయణ పారాయణం - లోకకల్యాణదాయకం
ప్రతి ఒక్కరూ రామనామంతో పునీతులవ్వాలి.
ప్రతి ఇల్లూ రామమందిరం కావాలి.
జగమంతా రామమయం కావాలి.
జై శ్రీరామ్ జయజయ రామ్

జగత్కల్యాణమస్తు!

వాల్మీకి మహర్షులు రచించిన శ్రీమద్రామాయణంలోని మూడుకాండలను పూర్తిచేసి నాలుగవకాండ అయిన కిష్కింధాకాండలోనికి ప్రవేశిస్తున్నాం. రామాయణం చెప్పని అంశం లేదు. చెప్పని ధర్మం లేదు. మానవుడు గృహస్థుడయి పాటించవలసిన ధర్మములను చెప్పింది. సత్యవాక్పరిపాలన ఎంత కష్టమో చెప్పింది. కిష్కింధాకాండలో విశేషమేమంటే భగవానుడి యొక్క కృప ఎలా ఉంటుందో చూపించింది. భక్తునికి జ్ఞానము ప్రసాదించాలంటే గురువు లేదా ఆచార్యుని ద్వారా ప్రసాదిస్తాడు. గాని తానే స్వయంగా వచ్చి రక్షించడు. అలాంటి జ్ఞానాన్ని ప్రసాదించే గురువును మొదట భగవంతుడు అన్వేషిస్తాడు. ఆయనకు తానే తన గురించిన జ్ఞానాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.

అపుడు గురువు సంసారసముద్రాన్ని దాటి ఆవలి ఒడ్డుకు చేరే మార్గాన్ని బోధిస్తాడు. అలాంటి గురువు అనుగ్రహముచేతనే భగవానుని పొందగలుగుతాము. భగవంతుని గురించి తీవ్రంగా విలపిస్తూ భక్తితో, ఆర్తితో తపస్సు చేసిన నాడు భగవానుడే అనుగ్రహించి ఆచార్యుని పంపిస్తాడు. కిష్కింధాకాండలో అలాంటి అన్వేషణమే కనపడుతుంది. లక్ష్మణునితో కలిసి చేసిన సీతాన్వేషణము సఫలం కాలేదు. ఇపుడు సీతాన్వేషణమునకు సహకరించెడి మహాత్ములకై అన్వేషిస్తున్నాడు. జీవులను రక్షించే మార్గాన్ని భగవంతుడే ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆయన్ను మనంత మనం నేరుగా పొందలేమనే రహస్యాన్ని చెప్తుంది కిష్కింధాకాండ.

బాలకాండలో	***యజ్ఞరక్షణము***
అయోధ్యాకాండలో	***ధర్మరక్షణము***
అరణ్యకాండలో	***ఆర్తరక్షణము***
కిష్కింధకాండలో	***మిత్రరక్షణము***

అత్యంత సుందరంగా కనపడతాయి. కిష్కింధాకాండలో ఎక్కువగా ప్రకృతివర్ణనలు ఉన్నాయి. మొదట వసంతఋతువు, వర్షఋతువు, తరువాత శరదృతువు. ఆయా ఋతువుల వర్ణనలు వాల్మీకి మహర్షులవారు అద్భుతం చేశారు. ఆయన ఆదికవి కాబట్టి ఆయన వర్ణనలనే తరువాతి కవులంతా ప్రామాణికంగా తీసుకుని రచనలు చేశారు.

రామణీయం - కిష్కింధాకాండం

కిష్కింధాకాండలో అద్భుతమైన కావ్యవిశేషాలు మాత్రమే కాదు, నిత్యజీవితానికి కావల్సిన అనేక సూక్తులూ, ప్రవర్తనలను తీర్చిదిద్దుకొనడానకి కావల్సిన మంచిమాటలూ ఎన్నో ఉన్నాయి. లక్ష్మణుడు వదినగారి ఆభరణములను గుర్తుపట్టడానికి వచ్చినపుడు కాలి కడియాలను మాత్రమే గుర్తుపడతానంటాడు.

నాహం జానామి కేయూరే నాహం జానామి కుండలే
నూపురే త్వభిజానామి నిత్యం పాదాభివందనాత్

సీతమ్మ తన చేతులకు ధరించే కేయూరాలు నాకు తెలియదు. చెవులకు అలంకరించుకునే కుండలాలు ఎలా ఉంటాయో కూడా తెలియదు. కాని నిత్యం ఆ తల్లి పాదాలకు నమస్కరిస్తాను కాబట్టి కాళ్లకు ధరించే మంజీరాలు (పట్టీలు) మాత్రం గుర్తుపడతాను" అంటాడు లక్ష్మణుడు. వదినగారి పట్ల లక్ష్మణునికి ఉన్న మాతృభావనను ఎంత అందంగా చెప్పారో వాల్మీకి మహర్షులవారు.

శ్రీవిద్యోపాసకుడయిన హనుమను శ్రీరాముడు కలిసేది ఇక్కడే. వేదవేద్యుడైన పరమాత్మ వేదవేత్తాన్వేషణ ఎలా చేస్తాడో శ్రీరామచంద్రమూర్తి చూపిస్తాడు. మిత్రసంరక్షణ ధర్మానుష్ఠాన విధిని చూపించాడు. సీతాన్వేషణము ఒక్కటే ముఖ్యము కాదు. సత్పురుష సంరక్షణము కూడా ముఖ్యమే. అందుకే సుగ్రీవుని కాపాడి వాలిని వధించాడు.

సీతాన్వేషణకై సముద్రలంఘనము చేయడానికి హనుమంతుడు సిద్ధమవుతున్నాడు. "ఓ వానరశ్రేష్ఠుడా! హనుమంతా! లెమ్ము. మహాసముద్రం దాటుము. నీ గమనశక్తి జగత్తులోని అన్ని ప్రాణుల గమనశక్తికంటే చాలా గొప్పది" అని జాంబవంతుడు హనుమను ప్రోత్సహిస్తున్నాడు.మానసికంగా ఉత్సాహాన్ని పొంది ఉన్నాడు. ఆ ఉత్సాహంతో మనసులో లంకా ప్రవేశం చేశాడు. ఆ తరువాత భౌతికంగా లంకా ప్రవేశం చేస్తాడు. మహేంద్రపర్వతం మీదకు చేరి అక్కడినుంచి సముద్రోల్లంఘనకు ఉద్యుక్తుడయ్యాడు. ఆ ఉత్సాహశక్తి స్వామి లక్షణం. స్వామి అనుగ్రహం వలన మనందరికీ అటువంటి ఉత్సాహం సర్వకార్యాలలో లభించాలి గాక!

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మ

విషయానుక్రమణిక

ప్రార్థనా శ్లోకములు

ప్రార్థనా శ్లోకములు

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ॥

వాగీశాద్యాః సుమనసః సర్వార్థానాముపక్రమే ।
యం నత్వా కృతకృత్యాస్స్యుః తం నమామి గజాననమ్ ॥

శారదా శారదాంభోజవదనా వదనాంబుజే ।
సర్వదా సర్వదాస్మాకం సన్నిధిః సన్నిధిం క్రియాత్ ॥

దోర్భిర్యుక్తా చతుర్భిః స్ఫటిక మణిమయీమక్షమాలం దధానా
హస్తేనైకేన పద్మం సితమపిచ శుకం పుస్తకం చాపరేణ ।
భాసా కుందేందు శంఖ స్ఫటిక మణి నిభా భాసమానా సమానా
సా మే వాగ్దేవతేయం నివసతు వదనే సర్వదా సుప్రసన్నా ॥

వాల్మీకి నమస్క్రియా

కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్యకవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలమ్ ॥

వాల్మీకేర్మునిసింహస్య కవితావనచారిణః ।
శృణ్వన్ రామకథానాదం కో న యాతి పరాంగతిమ్ ॥

యః పిబన్ సతతం రామచరితామృతసాగరమ్ ।
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతసమకల్మషమ్ ॥

ఆంజనేయ నమస్క్రియా

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృత రాక్షసమ్ ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥

అంజనానందనం వీరం జానకీశోకనాశనమ్ ।
కపీశమక్షహంతారం వందే లంకాభయంకరమ్ ॥

అమిషీకృతమార్తాండం గోష్పదీకృతసాగరమ్ ।
తృణీకృతదశగ్రీవ మాంజనేయం నమామ్యహమ్ ॥

మనోజవం మారుత తుల్యవేగం, జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్ ।
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం, శ్రీరామదూతం శిరసానమామి ॥

ఉల్లంఘ్యసింధోస్సలీలం యశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః ।
ఆదాయతేనైవ దదాహలంకాం నమామి తం ప్రాంజలిరాంజనేయమ్ ॥

ఆంజనేయమతిపాటలాననం కాంచనాద్రి కమనీయవిగ్రహమ్ ।
పారిజాతతరుమూలవాసినం భావయామి పవమాన నందనమ్ ॥

యత్ర యత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్ ।
బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనమ్ మారుతిమ్ నమత రాక్షసాంతకమ్ ॥

శ్రీరామాయణ ప్రార్థనా

వాల్మీకిస్మృతిమందరేణ మథిత స్సీతారమాసంభవ
స్సుగ్రీవామరభూరుహోంగదగజ స్సౌమిత్రిచంద్రోదయః ।
వాతోత్పన్నమణిర్విభీషణసుధః పౌలస్త్యహాలాహలః
శ్రీరామాయణ దుగ్ధసింధు రమలో భూయాత్సన శ్రేయసే ॥

యః కర్ణాంజలిసంపుటైః అహరహ స్సమ్యక్ పిబత్యాదరాత్
వాల్మీకేర్వదనారవిందగళితం రామాయణాఖ్యం మధు ।
జన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైః అత్యంతసోపద్రవమ్
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి పుమాన్ విష్ణోః పదం శాశ్వతమ్ ॥

తదుపగత సమాస సంధియోగం సమమధురోపనతార్థ వాక్యబద్ధమ్ ।
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వమ్ ॥

వాల్మీకిగిరిసంభూతా రామసాగరగామినీ ।
పునాతిభువనం పుణ్యా రామాయణమహానదీ ॥

శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గ కల్లోల సంకులమ్ ।
కాండగ్రాహమహామీనం వందే రామాయణార్ణవమ్ ॥

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే ।
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ॥

శ్రీరామధ్యానమ్

శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజమప్రమేయం
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయరత్నదీపమ్ ।
ఆజానుబాహుమ్ అరవిందదళాయతాక్షం
రామం నిశాచరవినాశకరం నమామి ॥

వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామంటపే
మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్ ।
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్య పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్ ॥

వామే భూమిసుతా పురశ్చ హనుమాన్ పశ్చాత్ సుమిత్రాసుతః
శత్రుఘ్నో భరతశ్చ పార్శ్వదళయోః వాయ్వాదికోణేషు చ ।
సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవాన్
మధ్యే నీలసరోజకోమలరుచిం, రామం భజే శ్యామలమ్ ॥

మాతా రామో మత్పితా రామభద్రో భ్రాతా రామో మత్సఖా రాఘవేశః ।
సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాళుర్నాన్యం దైవం నైవ జానే న జానే ॥

నమోఽస్తు రామాయణ సలక్ష్మణాయ దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై ।
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥

సాకేతే శరదిందుకుందధవళే సౌధే మహామండపే
పర్యస్తాగరుధూపదీపలలితే కర్పూరదీపోజ్జ్వలే ।
సుగ్రీవాంగద జాంబవత్పరివృతం సౌమిత్రిణా సేవితం
లీలామానుషవిగ్రహం రఘువరం రామం భజే శ్యామలం ॥

రామం రామానుజం సీతాం భరతం భరతానుజమ్ ।
సుగ్రీవం వాయుసూనుం చ ప్రణమామి పునః పునః ॥

పారాయణానంతరం పునఃపూజా కర్తవ్యా
పారాయణానంతరం పఠించు శ్లోకములు

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాః సుఖినో భవంతు ॥

కాలేవర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ ।
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః ॥

అపుత్రాః పుత్రిణస్సంతు పుత్రిణస్సంతు పౌత్రిణః ।
అధనాస్సధనాస్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్ ॥

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్ ।
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్ ॥

శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా ।
స యాతి బ్రహ్మణః స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా ॥

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవ ।
యేషామిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః ॥

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయ గుణాబ్ధయే ।
చక్రవర్తి తనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళమ్ ॥

అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్య యత్ ।
అదితిర్మంగళం ప్రాదాత్ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

త్రీన్ విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమిత తేజసః ।
యదాసీన్మంగళం రామ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

ఋతవస్సాగరా ద్వీపాః వేదా లోకా దిశశ్చ తే ।
మంగళాని మహాబాహో దిశంతు తవ సర్వదా ॥

వేదవేదాంత వేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే ।
పుంసాం మోహనరూపాయ పుణ్యశ్లోకాయ మంగళమ్ ॥

విశ్వామిత్రాంతరంగాయ మిథిలానగరీపతేః ।
భాగ్యానాం పరిపాకాయ భవ్యరూపాయ మంగళమ్ ॥

పితృభక్తాయ సతతం భ్రాతృభిస్సహ సీతయా ।
నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయ మంగళమ్ ॥

త్యక్తసాకేతవాసాయ చిత్రకూట విహారిణే ।
సేవ్యాయ సర్వయమినాం ధీరోదాత్తాయ మంగళమ్ ॥

సౌమిత్రిణా చ జానక్యా చాపబాణాసిధారిణే ।
సంసేవ్యాయ సదా భక్త్యా స్వామినే మమ మంగళమ్ ॥

దండకారణ్యవాసాయ ఖండితామరశత్రవే ।
గృధ్రరాజాయ భక్తాయ ముక్తిదాయాస్తు మంగళమ్ ॥

సాదరం శబరీదత్తఫలమూలాభిలాషిణే ।
సౌలభ్యపరిపూర్ణాయ సత్త్వోద్రిక్తాయ మంగళమ్ ॥

హనుమత్సమవేతాయ హరీశాభీష్టదాయినే ।
వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయ మంగళమ్ ॥

శ్రీమతే రఘువీరాయ సేతూల్లంఘితసింధవే ।
జితరాక్షసరాజాయ రణధీరాయ మంగళమ్ ॥

విభీషణకృతే ప్రీత్యా లంకాభీష్టప్రదాయినే ।
సర్వలోకశరణ్యాయ రామచంద్రాయ మంగళమ్ ॥

బ్రహ్మాదిదేవసేవ్యాయ బ్రహ్మణ్యాయ మహాత్మనే ।
జానకీప్రాణనాథాయ రఘునాథాయ మంగళమ్ ॥

యన్మంగళం సహస్రసాక్షే సర్వదేవ నమస్కృతే ।
వృత్రనాశే సమభవత్ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

యన్మంగళం సుపర్ణస్య వినతాకల్పయత్ పురా ।
అమృతం ప్రార్థయానస్య తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

ఆసాద్య నగరీం దివ్యామ్ అభిషిక్తాయ సీతయా ।
రాజాధిరాజరాజాయ రామభద్రాయ మంగళమ్ ॥

మంగళాశాసనపరైః మదాచార్యపురోగమైః
సర్వైశ్చ పూర్వైరాచార్యై సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్ ॥

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాఽఽత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్
కరోమి యద్యత్ సకలం పరస్మై
నారాయణేతి సమర్పయామి ॥

శ్రీపారాశర్య పురాణోక్త

శ్రీమద్రామాయణ మాహాత్మ్యమ్

త్రివర్గఫలకామేన విసదుద్ధరణేచ్ఛునా ।
శ్రీమత్సురకాండస్య పాఠః కార్యో విజానతా ॥

శాంతికర్మణి సర్వత్ర తథా దుస్స్వప్న దర్శనే ।
గ్రహపీడాసు చోగ్రాసు రోగేషు విషమేషుచ ॥

అరణ్యే ప్రాంతరే వాపి శస్త్రచోరాగ్ని పీడాని ।
సర్వా స్వాపత్సు ఘోరాసు నైతస్మా త్తారకం పరమ్ ॥

శ్రీమత్సుందరకాండస్య సప్తసర్గస్యభిపాఠతః ।
మహారాజ్యాదిసంపత్తి ర్లభ్యతే దుర్ల భాపి వా ॥

ఆయుష్కామో లభే దాయు ర్ధనకామో ధనాన్యపి ।
శ్రీకామః శ్రియమాప్నోపి క్షితికామస్తథా క్షితిమ్ ॥

విద్యాకామస్తథా విద్యాం స్త్రీకామశ్చ తథా స్త్రియమ్ ।
ఆరోగ్యకామ స్త్వారోగ్యం సప్తసర్గ్యభిపాఠనాత్ ॥

యదాయదాహి రామస్య వృత్తం పిపఠిషేద్బుధః ।
తదా తదా తు "ధర్మాత్మ" త్యేత న్మాల మనుంజపేత్ ॥

శ్రీరామ చరణాంబోజ ద్వంద్వం ధ్యాయన్ ప్రసన్నధీః ।
సకృదేవేతి చరమశ్లోకం చ శుభదం జపేత్ ॥

ఉమాసంహితాయామ్
శ్రీమద్రామాయణ మాహాత్మ్యమ్

శ్రీరామ ప్రాతిపదిక మవశేనాపి సంగృణన్ ।
ముక్తిం ప్రాప్నోతి మనుజః కింపున ర్బుద్ధిపూర్వకమ్ ॥

రాశబ్దోచ్చారణాదేవ పాతకా దేహపంజరాత్ ।
నిర్యాం త్యాయాంతి పాపాని మవర్ణదర్శనాత్ పునః ॥

రాశబ్దోచ్చారణే జాతే వక్త్రాత్ పాపం విగచ్ఛతి ।
మకార శ్రవణే జాతే భస్మీభావం గమిష్యతి ॥

రామేతి రామచంద్రేతి రామభద్రేతి వా మనుమ్ ।
యావజ్జీవం జపన్ మర్త్యో జీవన్ముక్తో న సంశయః ॥

రామాయణస్య మాహాత్మ్యం వక్తుం వర్షశతైరపి ।
అశక్యం విస్తరా ద్వక్తుం సంక్షేపా ద్వచ్మి సాంప్రతమ్ ॥

రామాయణస్య వాక్యం వా పాదం వా పదమేవ వా ।
భుక్త్యంతే తు ప్రయుంజానో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥

రామాయణ కథా మేవ యే శృణ్వంతి నరోత్తమా ।
విధూతపాపాస్తే యాంతి బ్రహ్మలోక మనామయమ్ ॥

తత్త్వసంగ్రహే రామాయణే

సంసార తాపయుక్తానాం జంతూనాం హతచేతసామ్ ।
శ్రీమద్రామాయణాఖ్యా పీయూషం భేషజం స్మృతమ్ ॥

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ప్రథమస్సర్గః (1)

ప్రకృతిశోభతో విరహవేదనకు గురయిన శ్రీరాముని ఓదార్చిన లక్ష్మణుడు

స తాం పుష్కరిణీం గత్వా
పద్మోత్పలఝషాకులామ్
రామః సౌమిత్రి సహితో
విలలాపాఽఽకులేంద్రియః. 1

తస్య దృష్ట్వైవ తాం హర్షాత్
ఇంద్రియాణి చకంపిరే
స కామవశమాపన్నః
సౌమిత్రిమ్ ఇదమబ్రవీత్. 2

సౌమిత్రే శోభతే పంపా
వైదూర్యవిమలోదకా
ఫుల్లపద్మోత్పలవతీ
శోభితా వివిధైర్ద్రుమైః. 3

సౌమిత్రే పశ్య పంపయాః
కాననం శుభదర్శనం
యత్ర రాజంతి శైలాభా
ద్రుమాః సశిఖరా ఇవ. 4

మాం తు శోకాభిసంతప్తం
మాధవః పీడయన్నివ
భరతస్య చ దుఃఖేన
వైదేహ్యా హరణేన చ. 5

శోకార్తస్యాపి మే పంపా
శోభతే చిత్రకాననా
వ్యవకీర్ణా బహువిధైః
పుష్పైః శీతోదకా శివా. 6

నలినైరపి సంఛన్నా
హ్యత్యర్థం శుభదర్శనా
సర్పవ్యాలానుచరితా
మృగద్విజసమాకులా. 7

అధికం ప్రతిభాత్యేతత్
నీలపీతం తు శాద్వలం
ద్రుమాణాం వివిధైః పుష్పైః
పరిస్తోమైరివార్పితమ్. 8

పుష్పభారసమృద్ధాని
శిఖరాణి సమంతతః
లతాభిః పుష్పితాగ్రాభిః
ఉపగూఢాని సర్వతః. 9

సుఖానిలోఽయం సౌమిత్రే
కాలః ప్రచురమన్మథః
గంధవాన్ సురభిర్మాసో
జాతపుష్పఫలద్రుమః. 10

పశ్య రూపాణి సౌమిత్రే
వనానాం పుష్పశాలినాం
సృజతాం పుష్పవర్షాణి
తోయం తోయముచామివ. 11

ప్రస్తరేషు చ రమ్యేషు
వివిధాః కాననద్రుమాః
వాయువేగప్రచలితాః
పుష్పైరవకిరంతి గామ్. 12

పతితైః పతమానైశ్చ
పాదపస్థైశ్చ మారుతః
కుసుమైః పశ్య సౌమిత్రే
క్రీడన్నివ సమంతతః. 13

విక్షిపన్ వివిధాః శాఖా
నగానాం కుసుమోత్కచాః
మారుతశ్చలితస్థానైః
షట్పదైరనుగీయతే. 14

మత్తకోకిలసన్నాదైః
నర్తయన్నివ పాదపాన్
శైలకందరనిష్క్రాంతః
ప్రగీత ఇవ చాఽనిలః. 15

తేన విక్షిపతాఽత్యర్థం
పవనేన సమంతతః
అమీ సంసక్తశాఖాగ్రా
గ్రథితా ఇవ పాదపాః. 16

స ఏష సుఖసంస్పర్శో
వాతి చందనశీతలః
గంధమ్ అభ్యవహన్ పుణ్యం
శ్రమాపనయనోఽనిలః. 17

అమీ పవననిక్షిప్తా
వినదంతీవ పాదపాః
షట్పదైరనుకూజంతో
వనేషు మధుగంధిషు. 18

గిరిప్రస్థేషు రమ్యేషు
పుష్పవద్భిః మనోరమైః
సంసక్తశిఖరాః శైలా
విరాజంతే మహాద్రుమైః. 19

పుష్పసంఛన్నశిఖరా
మారుతోత్క్షేపచంచలాః
అమీ మధుకరోత్తంసాః
ప్రగీతా ఇవ పాదపాః. 20

పుష్పితాగ్రాంస్తు పశ్యేమాన్
కర్ణికారాన్ సమంతతః
హాటకప్రతిసంఛన్నాన్
నరాన్ పీతాంబరానివ. 21

అయం వసంతః సౌమిత్రే
నానావిహగనాదితః
సీతయా విప్రహీనస్య
శోకసందీపనో మమ. 22

మాం హి శోకసమాక్రాంతం
సంతాపయతి మన్మథః
హృష్టః ప్రవదమానశ్చ
మమాహ్వయతి కోకిలః. 23

ఏష నత్యూహకో హృష్టో
రమ్యే మాం వననిర్ఝరే
ప్రణదన్ మన్మథావిష్టం
శోచయిష్యతి లక్ష్మణ. 24

శ్రుత్వైతస్య పురా శబ్దమ్
ఆశ్రమస్థా మమ ప్రియా
మామాహూయ ప్రముదితా
పరమం ప్రత్యనందత. 25

ఏవం విచిత్రాః పతగా
నానారావవిరావిణః
వృక్షగుల్మలతాః పశ్య
సంపతంతి తతస్తతః. 26

విమిశ్రా విహగాః పుంభిః
ఆత్మవ్యూహాభినందితాః
భృంగరాజప్రముదితాః
సౌమిత్రే మధురస్వరాః. 27

నత్యూహరతవిక్రందైః
పుంస్కోకిలరుతైరపి
స్వనంతి పాదపాశ్చేమే
మమానంగ ప్రదీపనాః. 28

అశోకస్తబకాంగారః
షట్పదస్వననిస్వనః
మాం హి పల్లవతామ్రార్చిః
వసంతాగ్నిః ప్రధక్ష్యతి. 29

న హి తాం సూక్ష్మపక్ష్మాక్షీం
సుకేశీం మృదుభాషిణీం
అపశ్యతో మే సౌమిత్రే
జీవితేఽస్తి ప్రయోజనమ్. 30

అయం హి దయితస్తస్యాః
కాలో రుచిరకాననః
కోకిలాకులసీమాంతో
దయితాయా మమానఘ. 31

మన్మథాయాససంభూతో
వసంతగుణవర్ధితః
అయం మాం ధక్ష్యతి క్షిప్రం
శోకాగ్నిర్నచిరాదివ. 32

అపశ్యతస్తాం దయితాం
పశ్యతో రుచిరద్రుమాన్
మమాయమ్ ఆత్మప్రభవో
భూయస్త్వమ్ ఉపయాస్యతి. 33

అదృశ్యమానా వైదేహీ
శోకం వర్ధయతే మమ
దృశ్యమానో వసంతశ్చ
స్వేదసంసర్గదూషకః. 34

మాం హ్యద్య మృగశాబాక్షీ
చింతాశోకబలాత్కృతమ్
సంతాపయతి సౌమిత్రే
క్రూరశ్చైత్రవనానిలః. 35

అమీ మయూరాఃశోభంతే
ప్రనృత్యమంతః తతస్తతః
స్వైః పక్షైః పవనోద్ధూతైః
గవాక్షైః స్ఫాటికైరివ. 36

శిఖినీభిః పరివృతాః త
ఏతే మదమూర్ఛితాః
మన్మథాభిపరీతస్య
మమ మన్మథవర్ధనాః. 37

పశ్య లక్ష్మణ నృత్యంతం
మయూరమ్ ఉపనృత్యతి
శిఖినీ మన్మథార్తైషా
భర్తారం గిరిసానుషు. 38

తామేవ మనసా రామాం
మయూరోఽప్యుపధావతి
వితత్య రుచిరౌ పక్షౌ
రుతైరుపహసన్నివ. 39

మయూరస్య వనే నూనం
రక్షసా న హృతా ప్రియా
తస్మాన్నృత్యతి రమ్యేషు
వనేషు సహ కాంతయా. 40

మమ త్వయం వినా వాసః
పుష్పమాసే సుదుస్సహః. 41

పశ్య లక్ష్మణ సంరాగః
తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి
యదేషా శిఖినీ కామాత్
భర్తారం రమతేఽంకే. 42

మామప్యేవం విశాలాక్షీ
జానకీ జాతసంభ్రమా
మదనేనాభివర్తేత
యది నాపహృతా భవేత్. 43

పశ్య లక్ష్మణ పుష్పాణి
నిష్ఫలాని భవంతి మే
పుష్పభారసమృద్ధానాం
వనానాం శిశిరాత్యయే. 44

రుచిరాణ్యపి పుష్పాణి
పాదపానామ్ అతిశ్రియా
నిష్ఫలాని మహీం యాంతి
సమం మధుకరోత్కరైః. 45

వదంతి రావం ముదితాః
శకునాః సంఘశః కలమ్
ఆహ్వాయంత ఇవాన్యోఽన్యం
కామోన్మాదకరా మమ. 46

వసంతో యది తత్రాపి
యత్ర మే వసతి ప్రియా
నూనం పరవశా సీతా సాపి
శోచత్యహం యథా. 47

నూనం న తు వసంతోఽయం
దేశం స్పృశతి యత్ర సా
కథం హ్యసితపద్మాక్షీ
వర్తయేత్ సా మయా వినా. 48

అథవా వర్తతే తత్ర
వసంతో యత్ర మే ప్రియా
కిం కరిష్యతి సుశ్రోణీ సా
తు నిర్భర్త్సితా పరైః. 49

శ్యామా పద్మపలాశాక్షీ
మృదుపూర్వాభిభాషిణీ
నూనం వసంతమాసాద్య
పరిత్యక్ష్యతి జీవితమ్. 50

దృఢం హి హృదయే బుద్ధిః
మమ సంప్రతి వర్తతే
నాలం వర్తయితుం సీతా
సాధ్వీ మద్విరహం గతా. 51

మయి భావస్తు వైదేహ్యాః
తత్త్వతో వినివేశితః
మమాపి భావః సీతాయాం
సర్వథా వినివేశితః. 52

ఏష పుష్పవహో వాయుః
సుఖస్పర్శో హిమావహః
తాం విచింతయతః కాంతాం
పావకప్రతిమో మమ. 53

సదా సుఖమహం మన్యే
యం పురా సహ సీతయా
మారుతః స వినా సీతాం
శోకం వర్ధయతే మమ. 54

తాం వినా స విహంగో యః
పక్షీ ప్రణదితస్తదా
వాయసః పాదపగతః
ప్రహృష్టమ్ అభినర్దతి. 55

ఏష వై తత్ర వైదేహ్యా
విహగః ప్రతిహారకః
పక్షీ మాం తు విశాలాక్ష్యాః
సమీపమ్ ఉపనేష్యతి. 56

పస్య లక్ష్మణ సన్నాదం
వనే మద్వివర్ధనమ్
పుష్పితాగ్రేషు వృక్షేషు
ద్విజానామ్ ఉపకూజతామ్. 57

విక్షిప్తాం పవనేనైతామ్
అసౌ తిలకమంజరీమ్
షట్పదః సహసాఽభ్యేతి
మదోద్ధూతామివ ప్రియామ్. 58

కామినాపమ్ అయమత్యంతమ్
అశోకః శోకవర్ధనః
స్తబకైః పవనోత్ క్షిప్తైః
తర్జయన్నివ మాం స్థితః. 59

అమీ లక్ష్మణ దృశ్యంతే
చూతాః కుసుమశాలినః
విభ్రమోత్సిక్తమనసః
సాంగరాగా నరా ఇవ. 60

సౌమిత్రే పశ్య పంపాయాః
చిత్రాసు వనరాజిషు
కిన్నరా నరశార్దూల
విచరంతి తతస్తతః. 61

ఇమాని శుభగంధీని
పశ్య లక్ష్మణ సర్వశః
నళినాని ప్రకాశంతే
జలే తరుణసూర్యవత్. 62

ఏషా ప్రసన్నసలిలా
పద్మనీలోత్పలాయుతా
హంసకారండవాకీర్ణా
పంపా సౌగంధికాయుతా. 63

జలే తరుణసూర్యాభైః
షట్పదాహతకేసరైః
పంకజైః శోభతే పంపా
సమంతాత్ అభిసంవృతా. 64

చక్రవాకయుతా నిత్యం
చిత్రప్రస్థవనాంతరా
మాతంగమృగయూథైశ్చ
శోభతే సలిలార్థిభిః. 65

పవనాహితవేగాభిః
ఊర్మిభిర్విమలేఽంభసి
పంకజాని విరాజంతే
తాడ్యమానాని లక్ష్మణ. 66

పద్మపత్రవిశాలాక్షీం
సతతం పంకజప్రియామ్
అపశ్యతో మే వైదేహీం
జీవితం నాఽభిరోచతే. 67

అహో కామస్య వామత్వం
యో గతామపి దుర్లభాం
స్మారయిష్యతి కల్యాణీం
కల్యాణతరవాదినీమ్. 68

శక్యో ధారయితుం కామో
భవేత్ అద్యాగతో మయా
యది భూయో వసంతో మాం
న హన్యాత్ పుష్పితద్రుమః. 69

యాని స్మ రమణీయాని
తయా సహ భవంతి మే
తాన్యేవారమణీయాని
జాయంతే మే తయా వినా. 70

పద్మకోశపలాశాని
ద్రష్టుం దృష్టిర్హి మన్యతే
సీతాయా నేత్రకోశాభ్యాం
సదృశానీతి లక్ష్మణ. 71

పద్మకేసరసంస్పృష్టో
వృక్షాంతరవినిస్సృతః
నిశ్శ్వాస ఇవ సీతాయా
వాతి వాయుర్మనోహరః. 72

సౌమిత్రే పశ్య పంపాయా
దక్షిణే గిరిసానుని
పుష్పితాం కర్ణికారస్య
యష్టిం పరమశోభనామ్. 73

అధికం శైలరాజోఽయం
ధాతుభిః సువిభూషితః
విచిత్రం సృజతే రేణుం
వాయువేగవిఘట్టితమ్. 74

గిరిప్రస్థాస్తు సౌమిత్రే
సర్వతః సంప్రపుష్పితైః
నిష్పత్రైః సర్వతోరమ్యైః
ప్రదీప్తా ఇవ కింశుకైః. 75

పంపాతీరరుహాశ్చేమే
సంసక్తా మధుగంధినః
మాలతీ మల్లికాషండాః
కరవీరాశ్చ పుష్పితాః. 76

కేతక్యః సిందువారాశ్చ
వాసంత్యశ్చ సుపుష్పితాః
మాధవ్యో గంధపూర్ణాశ్చ
కుందగుల్మాశ్చ సర్వశః. 77

చిరిబిల్వా మధూకాశ్చ
వంజులా వకుళాస్తథా
చంపకాస్తిలకాశ్చైవ
నాగవృక్షాః సుపుష్పితాః. 78

నీపాశ్చ వరణాశ్చైవ
ఖర్జూరాశ్చ సుపుష్పితాః
పద్మకాశ్చోప శోభంతే
నీలాశోకాశ్చ పుష్పితాః. 79

లోధ్రాశ్చ గిరిపృష్ఠేషు
సింహకేసరపింజరాః.
అంకోలాశ్చ కురంటాశ్చ
పూర్ణకాః పారిభద్రకాః. 80

చూతాః పాటలయశ్చైవ
కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః.
ముచుళిందార్జునాశ్చైవ
దృశ్యంతే గిరిసానుషు 81

కేతకోద్దాలకాశ్చైవ
శిరీషాః శింశుపా ధవాః.
శాల్మల్యః కింశుకాశ్చైవ
రక్తాః కురవకాస్తథా
తినిశా నక్తమాలాశ్చ
చందనాః స్పందనాస్తథా. 82

పుష్పితాన్ పుష్పితాగ్రాభిః
లతాభిః పరివేష్టితాన్
ద్రుమాన్ పశ్యేహ సౌమిత్రే
పంపాయారుచిరాన్ బహూన్. 83

వాతవిక్షిప్తవిటపాన్
యథాఽఽసన్నాన్ద్రుమానిమాన్
లతాః సమనువర్తంతే
మత్తా ఇవ వంస్త్రియః. 84

పాదపాత్ పాదపం గచ్ఛన్
శైలాత్శైలం వనాద్వనమ్
వాతి నైకరసాస్వాదః
సంమోదిత ఇవానిలః. 85

కేచిత్ పర్యాప్తకుసుమాః
పాదపా మధుగంధినః
కేచిన్ముకులసంవీతాః
శ్యామవర్ణా ఇవాబభుః. 86

ఇదం మృష్టమ్ ఇదం స్వాదు
ప్రఫుల్లమ్ ఇద మిత్యపి
రాగమత్తో మధుకరః
కుసుమేష్వేవలీయతే. 87

నిలీయ పునరుత్పత్య
సహసాఽన్యత్ర గచ్ఛతి
మధులుబ్ధో మధుకరః
పంపాతీరద్రుమేష్వసౌ. 88

ఇయం కుసుమసంఘాతైః
ఉపస్తీర్ణా సుఖా కృతా
స్వయం నిపతితైర్భూమిః
శయనప్రస్తరైరివ. 89

వివిధా వివిధైః పుష్పైః
తైరేవ నగసానుషు
వికీర్ణైః పీతరక్తా హి
సౌమిత్రే ప్రస్తరాః కృతాః. 90

హిమాంతే పశ్య సౌమిత్రే
వృక్షాణాం పుష్పసంభవమ్
పుష్పమాసేహి తరవః
సంఘర్షాదివ పుష్పితాః. 91

ఆహ్వయంత ఇవాన్యోఽన్యం
నగాః షట్పదనాదితాః
కుసుమోత్తంసవిటపాః
శోభంతే బహు లక్ష్మణ. 92

ఏష కారండవః పక్షీ
విగాహ్య సలిలం శుభమ్
రమతే కాంతయా సార్ధం
కామమ్ ఉద్దీపయన్ మమ. 93

మందాకిన్యాస్తు యదిదం
రూపమేవం మనోహరమ్
స్థానే జగతి విఖ్యాతా
గుణాస్తస్యా మనోరమాః. 94

యది దృశ్యేత సా సాధ్వీ
యది చేహ వసేమహి
స్పృహయేయం న శక్రాయ
నాయోధ్యాయై రఘూత్తమ. 95

న హ్యేవం రమణీయేషు
శాద్వలేషు తయా సహ
రమతో మే భవేచ్చింతా
న స్పృహాఽన్యేషు వా భవేత్. 96

అమీ హి వివిధైః పుష్పైః
తరవో రుచిరచ్ఛదాః
కాననేఽస్మిన్ వినా కాంతాం
చిత్తమ్ ఉన్మాదయంతి మే. 97

పశ్య శీతజలాం చేమాం
సౌమిత్రే పుష్కరాయుతామ్
చక్రవాకానుచరితాం
కారండవ నిషేవితామ్.
ప్లవైః క్రౌంచైశ్చ సంపూర్ణాం
వరాహమృగనిషేవితామ్. 98

అధికం శోభతే పంపా
వికూజద్భి ర్విహంగమైః. 99

దీపయంతీవ మే కామం
వివిధా ముదితా ద్విజాః
శ్యామాం చంద్రముఖీం స్మృత్వా
ప్రియాం పద్మనిభేక్షణామ్. 100

పశ్య సానుషు చిత్రేషు
మృగీభిఃసహితాన్ మృగాన్
మాం పునర్మృగశాబాక్ష్యా
వైదేహ్యా విరహీకృతమ్. 101

వ్యథయంతీవ మే చిత్తం
సంచరంతః తత స్తతః
అస్మిన్ సానుని రమ్యే హి
మత్తద్విజగణాయుతే. 102

పశ్యేయం యది తాం కాంతాం
తతఃస్వస్తి భవేన్మమ. 103

జీవేయం ఖలు సౌమిత్రే
మయా సహ సుమధ్యమా
సేవతే యది వైదేహీ
పంపాయాః పవనం సుఖమ్ 104

పద్మసౌగంధికవహం
శివం శోకవినాశనమ్
ధన్యా లక్ష్మణ సేవంతే
పంపోపవనమారుతమ్. 105

శ్యామా పద్మపలాశాక్షీ
ప్రియా విరహితా మయా
కథం ధారయతి ప్రాణాన్
వివశా జనకాత్మజా. 106

కిన్ను వక్ష్యామి రాజానం
ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినం
సీతాయా జనకం పృష్టః
కుశలం జనసంసది. 107

యా మామ్ అనుగతా మందం
పిత్రా ప్రవాజితం వనం

సీతా సత్పథమాస్థాయ క్వ
ను సా వర్తతే ప్రియా. 108

తయా విహీనః కృపణః
కథం లక్ష్మణ ధారయే
యా మామ్ అనుగతా రాజ్యాత్
భ్రష్టం విగతచేతసమ్. 109

తచ్చార్వంచితపక్ష్మాక్షం
సుగంధి శుభమవ్రణం
అపశ్యతో ముఖం తస్యా
సీదతీవ మనో మమ. 110

స్మితహాస్యాంతరయుతం
గుణవన్మధురం హితం
వైదేహ్యా వాక్యమతులం
కదా శ్రోష్యామి లక్ష్మణ. 111

ప్రాప్య దుఃఖం వనే శ్యామా
సా మాం మన్మథకర్శితమ్
నష్టదుఃఖేవ హృష్టేవ
సాధ్వీ సాధ్వభ్యభాషత. 112

కిన్ను వక్ష్యామి కౌసల్యామ్
అయోధ్యాయాం నృపాత్మజ
క్వసా స్నుషేతి పృచ్ఛంతీం
కథం చాతిమనస్వినీమ్. 113

గచ్ఛ లక్ష్మణో పశ్య త్వం
భరతం భ్రాతృవత్సలం
న హ్యహం జీవితుంశక్తః
తామృతే జనకాత్మజామ్. 114

ఇతి రామం మహాత్మానం
విలపంతమ్ అనాథవత్
ఉవాచ లక్ష్మణో భ్రాతా
వచనం యుక్తమవ్యయమ్. 115

సంస్తంభ రామ భద్రం తే
మా శుచః పురుషోత్తమ
నేదృశానాం మతిర్మందా
భవత్యకలుషాత్మనామ్. 116

స్మృత్వా వియోగజం దుఃఖం
త్యజ స్నేహం ప్రియే జనే
అతిస్నేహపరిష్వంగాత్
వర్తిరార్ద్రాపి దహ్యతే. 117

యది గచ్ఛతి పాతాళం
తతో హ్యధికమేవ వా
సర్వథా రావణస్తావత్ న
భవిష్యతి రాఘవ. 118

ప్రవృత్తిర్లభ్యతాం తావత్
తస్య పాపస్య రక్షసః
తతో హాస్యతి వా సీతాం
నిధనం వా గమిష్యతి. 119

యది యాత్యదితేర్గర్భం
రావణః సహ సీతయా

తత్రాప్యేనం హనిష్యామి
నచే ద్దాస్యతి మైథిలీమ్. 120

స్వాస్థ్యం భద్రం భజస్వార్య
త్యజ్యతాం కృపణా మతిః
అర్థో హి నష్టకార్యార్థైః
నాఽయత్నే నాఽధిగమ్యతే. 121

ఉత్సాహో బలవానార్య
నాస్త్యుత్సాహాత్ పరం బలమ్
సోత్సాహస్యాస్తి లోకేఽస్మిన్
న కించదపి దుర్లభమ్. 122

ఉత్సాహవంతః పురుషా
నావసీదంతి కర్మసు
ఉత్సాహమాత్రమ్ ఆశ్రిత్య
సీతాం ప్రతి లభేమహి. 123

త్యజ్యతాం కామవృత్తత్వం
శోకం సన్న్యస్య పృష్ఠతః
మహాత్మానం కృతాత్మానమ్
ఆత్మానం నాఽవబుధ్యసే. 124

ఏవం సంభోధితస్తత్ర
శోకోపహతచేతనః
న్యస్య శోకం చ మోహం చ
తతో ధైర్యముపాగమత్. 125

సోఽభ్యతిక్రామదవ్యగ్రః
తామచింత్య పరాక్రమః
రామః పంపాం సురుచిరాం
రమ్యపారిప్లవద్రుమామ్. 126

నిరీక్షమాణః సహసా మహాత్మా
సర్వం వనం నిరరకందరాంశ్చ
ఉద్విగ్నచేతాః సహ లక్ష్మణేన
విచార్య దుఃఖోపహతః ప్రతస్థే. 127

తం మత్తమాతంగవిలాసగామీ
గచ్ఛంతమవ్యగ్రమనా మహాత్మా
స లక్ష్మణో రాఘవమప్రమత్తో
రరక్ష ధర్మేణ బలేన చైవ. 128

తౌ ఋష్యమూకస్య సమీపచారీ
చరన్ దదర్శాద్భుతదర్శనీయౌ
శాఖామృగాణామ్ అధిపస్తరస్వీ
వితత్రసే నైవ చిచేష్ట కించిత్. 129

స తౌ మహాత్మా గజమందగామీ
శాఖామృగస్తత్ర చిరం చరంతౌ
దృష్ట్వా విషాదం పరమం జగామ
చింతాపరీతో భయభారమగ్నః. 130

తమాశ్రమం పుణ్యసుఖం శరణ్యం
సదైవ శాఖామృగసేవితాంతం
త్రస్తాశ్చ దృష్ట్వా హరయోఽభిజగ్ముః
మహౌజసౌ రాఘవలక్ష్మణౌ తౌ. 131

ఇత్యార్షే శ్రీ మద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ప్రథమస్సర్గః (1)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్వితీయస్సర్గః (2)

రామలక్ష్మణుల రాకను చూసి భయపడిన సుగ్రీవుడు
వారిగురించి విచారించమని హనుమంతుని పంపుట

తౌ తు దృష్ట్వా మహాత్మానౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
వరాయుధధరౌ వీరౌ
సుగ్రీవః శంకితోఽభవత్. 1

ఉద్విగ్నహృదయఃసర్వా
దిశః సమవలోకయన్
న వ్యతిష్ఠత కస్మింశ్చిత్
దేశే వానరపుంగవః. 2

నైవ చక్రే మనః స్థానే
వీక్షమాణో మహాబలౌ
కపేః పరమభీతస్య
చిత్తం వ్యవససాద హ. 3

చింతయిత్వా స ధర్మాత్మా
విమృశ్య గురులాఘవం
సుగ్రీవః పరమోద్విగ్నః
సర్వైరనుచరైః సహ. 4

తతః స సచివేభ్యస్తు
సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః
శశంస పరమోద్విగ్నః
పశ్యం స్తౌ రామలక్ష్మణౌ. 5

ఏతౌ వనమిదం దుర్గం
వాలిప్రణిహితౌ ధ్రువమ్
ఛద్మనా చీరవసనౌ
ప్రచరంతావిహాగతౌ. 6

తతః సుగ్రీవసచివా
దృష్ట్వా పరమధన్వినౌ
జగ్ముర్గిరితటాత్ తస్మాత్
అన్యచ్ఛిఖరముత్తమమ్. 7

తే క్షిప్రమ్ అధిగమ్యాథ
యూథపా యూథపర్షభమ్
హరయో వానరశ్రేష్ఠం
పరివార్యోపతస్థిరే. 8

ఏకమేకాయనగతాః
ప్లవమానా గిరేర్గిరిం
ప్రకంపయంతో వేగేన
గిరీణాం శిఖరాణ్యపి. 9

తతః శాఖామృగాః సర్వే
ప్లవమానా మహాబలాః
బభంజుశ్చ నగాంస్తత్ర
పుష్పితాన్ దుర్గసంశ్రితాన్. 10

ఆప్లవంతో హరివరాః
సర్వతస్తం మహాగిరిం
మృగమార్జారశార్దూలాన్
త్రాసయంతో యయుస్తదా. 11

తతఃసుగ్రీవసచివాః
పర్వతేంద్రం సమాశ్రితాః
సంగమ్య కపిముఖ్యేన
సర్వే ప్రాంజలయంః స్థితాః. 12

తతస్తం భయసంవిగ్నం
వాలికిల్బిషశంకితమ్
ఉవాచ హనుమాన్ వాక్యం
సుగ్రీవం వాక్యకోవిదః. 13

సంభ్రమస్త్యజ్యతామేష
సర్వైర్వాలికృతే మహాన్
మలయోఽయం గిరివరో
భయం నేహాస్తి వాలినః. 14

యస్మాదుద్విగ్నచేతాస్త్వం
ప్రద్రుతో హరిపుంగవ
తం క్రూరదర్శనం క్రూరం
నేహ పశ్యామి వాలినమ్. 15

యస్మాత్ తవ భయం సౌమ్య
పూర్వజాత్ పాపకర్మణః
స నేహ వాలీ దుష్టాత్మా
న తే పశ్యామ్యహం భయమ్. 16

అహో శాఖామృగత్వం తే
వ్యక్తమేవ ప్లవంగమ
లఘుచిత్తతయాఽఽత్మానం
న స్థాపయసి యో మతౌ. 17

బుద్ధివిజ్ఞానసంపన్న
ఇంగితైః సర్వమాచర
న హ్యబుద్ధిం గతో రాజా
సర్వభూతాని శాస్తి హి. 18

సుగ్రీవస్తు శుభం వాక్యం
శ్రుత్వా సర్వం హనూమతః
తతః శుభతరం వాక్యం
హనూమంతమ్ ఉవాచ హ. 19

దీర్ఘబాహూ విశాలాక్షౌ
శరచాపాసిధారిణౌ
కస్య న స్యాద్భయం దృష్ట్వా
హ్యేతౌ సురసుతోపమౌ. 20

వాలిప్రణిహితావేతౌ
శంకేఽహం పురుషోత్తమౌ
రాజానో బహుమిత్రాశ్చ
విశ్వాసో నాఽత్ర హి క్షమః. 21

అరయశ్చ మనుష్యేణ
విజ్ఞేయాశ్ఛన్నఆచారిణః
విశ్వస్తానామ్ అవిశ్వస్తా
రంధ్రేషు ప్రహరంతి హి. 22

కృత్యేషు వాలీ మేధావీ
రాజానో బహుదర్శనః
భవంతి పరహంతారః తే
జ్ఞేయాః ప్రాకృతైర్నరైః. 23

తౌ త్వయా ప్రాకృతేనైవ
గత్వా జ్ఞేయౌ ప్లవంగమ
ఇంగితానాం ప్రకారైశ్చ
రూపవ్యాభాషణేన చ. 24

లక్షయస్వ తయోర్భావం
ప్రహృష్టమనసౌ యది
విశ్వాసయన్ ప్రశంసాభిపి
ఇంగితైశ్చ పునః పునః. 25

మమైవాభిముఖం స్థిత్వా
పృచ్ఛ త్వం హరిపుంగవ
ప్రయోజనం ప్రవేశస్య
వనస్యాస్య ధనుర్ధరౌ. 26

శుద్ధాత్మానౌ యది త్వేతౌ
జానీహి త్వం ప్లవంగమ
వ్యాభాషితైర్వా విజ్ఞేయా
స్యాద్దుష్టాఽదుష్టతా తయోః. 27

ఇత్యేవం కపిరాజేన
సందిష్టో మారుతాత్మజః
చకార గమనే బుద్ధిం
యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ. 28

తథేతి సంపూజ్య వచస్తు తస్య తత్
కపేః సుభీమస్య దురాసదస్య చ
మహానుభావో హనుమాన్ యయౌ తదా
స యత్ర రామోఽతి బలశ్చ లక్ష్మణః.
29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్వితీయస్సర్గః (2)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - తృతీయస్సర్గః (3)

రామలక్ష్మణుల రూపవైభవమును ప్రశంసించిన హనుమంతుడు సుగ్రీవునితో మైత్రికై అర్థింపు, సమ్మతించిన శ్రీరాముడు

వచో విజ్ఞాయ హనుమాన్
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
పర్వతాదృశ్యమూకాత్తు
పుప్లువే యత్ర రాఘవౌ. 1

కపిరూపం పరిత్యజ్య
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
భిక్షురూపం తతో భేజే
శఠబుద్ధితయా కపిః. 2

తతః స హనుమాన్ వాచా
శ్లక్ష్ణయా సుమనోజ్ఞయా
వినీతవదుపాగమ్య
రాఘవౌ ప్రణిపత్య చ
ఆబభాషే తదా వీరౌ
యథావత్ ప్రశశంసచ. 3

సంపూజ్య విధివద్వీరో
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
ఉవాచ కామతో వాక్యం
మృదు సత్యపరాక్రమౌ. 4

రాజర్షిదేవప్రతిమౌ
తాపసౌ సంశితవ్రతౌ
దేశం కథమిమం ప్రాప్తౌ
భవంతౌ వరవర్ణినౌ. 5

త్రాసయంతౌ మృగగణాన్
అన్యాంశ్చ వనచారిణః
పంపాతీరరుహాన్ వృక్షాన్
వీక్షమాణౌ సమంతతః. 6

ఇమాం నదీం శుభజలాం
శోభయంతౌ తపస్వినౌ
ధైర్యవంతౌ సువర్ణాభౌ
కౌ యువాం చీరవాససౌ. 7

నిఃశ్వసంతౌ వరభుజౌ
పీడయంతేవిమాః ప్రజాః
సింహవిప్రేక్షితౌ వీరౌ
సింహాతిబలవిక్రమౌ. 8

శక్రచాపనిభే చాపే
గృహీత్వా శత్రుసూదనౌ
శ్రీమంతౌ రూపసంపన్నౌ
వృషభశ్రేష్ఠవిక్రమౌ. 9

హస్తిహస్తోపమభుజౌ
ద్యుతిమంతౌ నరర్షభౌ. 10

ప్రభయా పర్వతేంద్రోఽయం
యువయోరవభాసితః. 11

రాజ్యార్హావమరప్రఖ్యౌ
కథం దేశమ్ ఇహాగతౌ
పద్మపత్రేక్షణౌ వీరౌ
జటామండలధారిణౌ. 12

అన్యోఽన్యసదృశౌ వీరౌ
దేవలోకాదివాగతౌ
యదృచ్ఛయేవ సంప్రాప్తౌ
చంద్రసూర్యౌ వసుంధరాం. 13

విశాలవక్షసౌ వీరౌ
మానుషౌ దేవరూపిణౌ
సింహస్కంధౌ మహోత్సాహౌ
సమదావివ గోవృషౌ. 14

ఆయతాశ్చ సువృత్తాశ్చ
బాహవః పరిఘోపమాః
సర్వభూషణభూషార్హాః
కిమర్థం న విభూషితాః. 15

ఉభౌ యోగ్యావహం మన్యే
రక్షితుం పృథివీమిమాం
ససాగరవనాం కృత్స్నాం
వింధ్యమేరువిభూషితామ్. 16

ఇమే చ ధనుషీ చిత్రే
శ్లక్ష్ణే చిత్రానులేపనే
ప్రకాశేతే యథేంద్రస్య
వజ్రే హేమవిభూషితే. 17

సంపూర్ణా నిశితైర్బాణైః
తూణాశ్చ శుభదర్శనాః.
జీవితాంతకరైర్ఘోరైః
శ్వసద్భిరివ పన్నగైః. 18

మహాప్రమాణౌ విస్తీర్ణౌ
తప్తహాటకభూషితౌ
ఖడ్గావేతౌ విరాజేతే
నిర్ముక్తావివ పన్నగౌ. 19

ఏవం మాం పరిభాషంతం
కస్మాద్వై నాఽభిభాషథః. 20

సుగ్రీవో నామ ధర్మాత్మా
కశ్చిద్వానరయూథపః
వీరో వినికృతో భ్రాత్రా
జగద్భ్రమతి దుఃఖితః. 21

ప్రాప్తోఽహం ప్రేషితస్తేన
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
రాజ్ఞా వానరముఖ్యానాం
హనుమాన్ నామ వానరః. 22

యువాభ్యాం సహ ధర్మాత్మా
సుగ్రీవః సఖ్యమిచ్ఛతి
తస్య మాం సచివం విత్తం
వానరం పవనాత్మజమ్. 23

భిక్షురూపప్రతిచ్ఛన్నం
సుగ్రీవప్రియకామ్యయా
ఋష్యమూకాదిహ ప్రాప్తం
కామగం కామరూపిణమ్. 24

ఏవముక్త్వా తు హనుమాన్ తౌ
వీరౌ రామలక్ష్మణౌ
వాక్యజ్ఞౌ వాక్యకుశలః
పునర్నోవాచ కించన. 25

ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య
రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్
ప్రహృష్టవదనః శ్రీమాన్
భ్రాతరం పార్శ్వతః స్థితమ్. 26

సచివోఽయం కపీంద్రస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
తమేవ కాంక్షమాణస్య
మమాంతికముపాగతః. 27

తమభ్యభాష సౌమిత్రే
సుగ్రీవసచివం కపిమ్
వాక్యజ్ఞం మధురైర్వాక్యైః
స్నేహయుక్తమ్ అరిందమ. 28

నాఽనృగ్వేదవినీతస్య
నాఽయజుర్వేదధారిణః
నాఽసామవేదవిదుషః
శక్యమేవం విభాషితుమ్. 29

నూనం వ్యాకరణం కృత్స్నమ్
అనేన బహుధా శ్రుతమ్
బహు వ్యాహరతాఽనేన
న కించిదపశబ్దితమ్. 30

న ముఖే నేత్రయోర్వాపి
లలాటే చ భ్రువోస్తథా
అన్యేష్వపి చ గాత్రేషు
దోషః సంవిదితః క్వచిత్. 31

అవిస్తరమ్ అసందిగ్ధమ్
అవిలంబితమద్రుతమ్
ఉరఃస్థం కంఠగం వాక్యం
వర్తతే మధ్యమే స్వరే. 32

సంస్కారక్రమసంపన్నామ్
అద్రుతామ్ అవిళంబితాం
ఉచ్చారయతి కల్యాణీం
వాచం హృదయహారిణీమ్. 33

అనయా చిత్రయా వాచా
త్రిస్థానవ్యంజనస్థయా
కస్య నాఽరాధ్యతే చిత్తమ్
ఉద్యతాసేః అరేరపి. 34

ఏవం విధో యస్య దూతో
న భవేత్ పార్థివస్య తు
సిధ్యంతి హి కథం తస్య
కార్యాణాం గతయోఽనఘ. 35

ఏవం గుణగణైర్యుక్తా
యస్య స్యుః కార్యసాధకాః
తస్య సిధ్యంతి సర్వార్థా
దూతవాక్యప్రచోదితాః. 36

ఏవమ్ ఉక్తస్తు సౌమిత్రిః
సుగ్రీవసచివం కపిమ్
అభ్యభాషత వాక్యజ్ఞో
వాక్యజ్ఞం పవనాత్మజమ్. 37

విదితౌ నౌ గుణా విద్వన్
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
తమేవ చావాం మార్గావః
సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరమ్. 38

యథా బ్రవీషి హనుమన్
సుగ్రీవవచనాదిహ
తత్తథా హి కరిష్యావో
వచనాత్ తవ సత్తమ. 39

తతస్య వాక్యం నిపుణం నిశమ్య
ప్రహృష్టరూపః పవనాత్మజః కపిః
మనః సమాధాయ జయోపపత్తౌ
సఖ్యం తదా కర్తుమియేష తాభ్యామ్. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే తృతీయస్సర్గః (3)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ- చతుర్థస్సర్గః (4)

హనుమ నిజరూప దర్శనము, రామలక్ష్మణులను తన భుజములపై ఋష్యమూక పర్వతమునకు తీసుకెళ్లిన హనుమ

తతః ప్రహృష్టో హనుమాన్
కృత్యవానితి తద్వచః
శ్రుత్వా మధురసంభాషం
సుగ్రీవం మనసా గతః. 1

భవ్యో రాజ్యాగమస్తస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
యదయం కృత్యవాన్ ప్రాప్తః
కృత్యం చైతదుపాగతమ్. 2

తతః పరమసంహృష్టో
హనుమాన్ ప్లవగర్షభః
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం
రామం వాక్యవిశారదః. 3

కిమిర్థం త్వం వనం ఘోరం
పంపాకాననమండితం
ఆగతః సానుజో దుర్గం
నానావ్యాళమృగాయుతమ్. 4

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
లక్ష్మణో రామచోదితః
ఆచచక్షే మహాత్మానం
రామం దశరథాత్మజమ్. 5

రాజా దశరథో నామ
ద్యుతిమాన్ ధర్మవత్సలః
చాతుర్వర్ణ్యం స్వధర్మేణ
నిత్యమే వాభ్యపాలయత్. 6

న ద్వేష్టా విద్యతే తస్య
న చ స ద్వేష్టి కంచన
స చ సర్వేషు భూతేషు
పితామహ ఇవాపర
అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞై
ఇష్టవాన్ ఆప్తదక్షి ణైః. 7

తస్యాయం పూర్వజః పుత్రో
రామో నామ జనైః శ్రుతః
శరణ్యః సర్వభూతానాం
పితుర్నిర్దేశపారగః. 8

వీరో దశరథస్యాయం
పుత్రాణాం గుణవత్తమః
రాజలక్షణసంపన్నః
సంయుక్తో రాజసంపదా. 9

రాజ్యాద్భ్రష్టో వనే వస్తుం
మయా సార్ధమిహాగతః
భార్యయా చ మహాతేజాః
సీతయాఽనుగతో వశీ. 10

దినక్షయే మహాతేజాః
ప్రభయేవ దివాకరః. 11

అహమస్యావరో భ్రాతా
గుణైర్దాస్యమ్ ఉపాగతః
కృతజ్ఞస్య బహుజ్ఞస్య
లక్ష్మణో నామ నామతః. 12

సుఖార్హస్య మహార్హస్య
సర్వభూతహితాత్మనః
ఐశ్వర్యేణ చ హీనస్య
వనవాసాశ్రితస్య చ. 13

రక్షసాఽపహృతా భార్యా
రహితే కామరూపిణా
తచ్చ న జ్ఞాయతే రక్షః
పత్నీ యేనాస్య సా హృతా. 14

దనుర్నామ దితేః పుత్రః
శాపాద్రాక్షసతాం గతః
ఆఖ్యాతస్తేన సుగ్రీవః
సమర్థో వానరర్షభః. 15

స జ్ఞాస్యతి మహావీర్యః
తవ భార్యాపహారిణం
ఏవముక్త్వా దనుఃస్వర్గం
భ్రాజమానో గతఃసుఖమ్. 16

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం
యథా తథ్యేన పృచ్ఛతః. 17

అహం చైవ హి రామశ్చ
సుగ్రీవం శరణం గతౌ. 18

ఏష దత్త్వా చ విత్తాని
ప్రాప్య చానుత్తమం యశః
లోకనాథః పురా భూత్వా
సుగ్రీవం నాథమిచ్ఛతి. 19

పితా యస్య పురా హ్యాసీత్
శరణ్యో ధర్మవత్సలః
తస్య పుత్రః శరణ్యశ్చ
సుగ్రీవం శరణం గతః. 20

సర్వలోకస్య ధర్మాత్మా
శరణ్యః శరణం పురా
గురుర్మే రాఘవఃసోఽయం
సుగ్రీవం శరణంగతః. 21

యస్య ప్రసాదే సతతం
ప్రసీదేయురిమాః ప్రజాః
స రామో వానరేంద్రస్య
ప్రసాదమ్ అభికాంక్షతే. 22

యేన సర్వగుణోపేతాః
పృథివ్యాం సర్వపార్థివాః
మానితాః సతతం రాజ్ఞా
సదా దశరథేన వై. 23

తస్యాయం పూర్వజః పుత్రః
త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః
సుగ్రీవం వానరేంద్రం తు
రామః శరణమాగతః. 24

శోకాభిభూతే రామే తు
శోకార్తే శరణం గతే
కర్తుమర్హతి సుగ్రీవః
ప్రసాదం హరియూథపః. 25

ఏవం బ్రువాణం సౌమిత్రిం
కరుణం సాశ్రులోచనమ్
హనుమాన్ ప్రత్యువాచేదం
వాక్యం వాక్యవిశారదః. 26

ఈదృశా బుద్ధిసమంపన్నా
జితక్రోధా జితేంద్రియాః
ద్రష్టవ్యా వానరేంద్రేణ
దిష్ట్యా దర్శనమాగతాః. 27

స హి రాజ్యాతః పరిభ్రష్టః
కృతవైరశ్చ వాలినా
హృతదారో వనే త్యక్తో
భ్రాత్రా వినికృతో భృశమ్. 28

కరిష్యతి స సాహాయ్యం
యువయోర్భాస్కరాత్మజః
సుగ్రీవః సహ చాస్మాభిః
సీతాయాః పరిమార్గణే. 29

ఇత్యేవముక్త్వా హనుమాన్
శ్లక్ష్ణం మధురయా గిరా
బభాషే సోఽభిగచ్ఛేమ
సుగ్రీవమితి రాఘవమ్. 30

ఏవం బ్రువాణం ధర్మాత్మా
హనుమంతం స లక్ష్మణః
ప్రతిపూజ్య యథాన్యాయమ్
ఇదం ప్రోవాచ రాఘవమ్. 31

కపిః కథయతే హృష్టో
యథాఽయం మారుతాత్మజః
కృత్యవాన్ సోపి సంప్రాప్తః
కృతకృత్యోఽసి రాఘవమ్. 32

ప్రసన్నముఖవర్ణశ్చ
వ్యక్తం హృష్టశ్చ భాషతే
నానృతం వక్ష్యతే వీరో
హనుమాన్ మారుతాత్మజః. 33

తతః స తు మహాప్రాజ్ఞో
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
జగామాదాయ తౌ వీరౌ
హరిరాజాయ రాఘవౌ. 34

భిక్షురూపం పరిత్యజ్య
వానరం రూపమాస్థితః
పృష్ఠమారోప్య తౌ వీరౌ
జగామ కపికుంజరః. 35

స తు విపులయశాః కపిప్రవీరః
పవనసుతః కృతకృత్యవత్ ప్రహృష్టః
గిరివరమురువిక్రమః ప్రయాతః
సుశుభమతిః సహ రామలక్ష్మణాభ్యామ్. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చతుర్థస్సర్గః (4)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచమస్సర్గః (5)

అగ్నిసాక్షిగా రామసుగ్రీవులు మిత్రులగుట. వాలిని వధించి తనకు న్యాయం చేయమని కోరిన సుగ్రీవుడు. శ్రీరాముని అభయం

ఋశ్యమూకాత్తు హనుమాన్
గత్వా తు మలయం గిరిమ్
ఆచచక్షే తదా వీరౌ
కపిరాజాయ రాఘవౌ. 1

అయం రామో మహాప్రాజ్ఞః
సంప్రాప్తో దృఢవిక్రమః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
రామోఽయం సత్యవిక్రమః. 2

ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతో
రామో దశరథాత్మజః
ధర్మే నిగదితశ్చైవ
పితుర్నిర్దేశపారగః. 3

తస్యాస్య వసతోఽరణ్యే
నియతస్య మహాత్మనః
రావణేన హృతా భార్యా
స త్వాం శరణమాగతః. 4

రాజసూయాశ్వమేధైశ్చ
వహ్నిర్యేనాభితర్పితః
దక్షిణాశ్చ తథోత్సృష్టా
గావః శతసహస్రశః. 5

తపసా సత్యవాక్యేన
వసుధా యేన పాలితా
స్త్రీ హేతోస్తస్య పుత్రోఽయం
రామస్త్వాం శరణం గతః. 6

భవతా సఖ్యకామౌ తౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
ప్రతిగృహ్యార్చయస్వైతౌ
పూజనీయతమావుభౌ. 7

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం
సుగ్రీవో హృష్టమానసః
భయం చ రాఘవాద్ఘోరం
ప్రజహౌ విగతజ్వరః. 8

స కృత్వా మానుషం రూపం
సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః
దర్శనీయతమో భూత్వా
ప్రీత్యా ప్రోవాచ రాఘవమ్. 9

భవాన్ ధర్మవినీతశ్చ
విక్రాంతః సర్వవత్సలః
ఆఖ్యాతా వాయుపుత్రేణ
తత్త్వతో మే భవద్గుణాః. 10

తన్మమైవైష సత్కారో
లాభశ్చైవోత్తమః ప్రభో
యత్ త్వమిచ్ఛసి సౌహార్దం
వానరేణ మయా సహ. 11

రోచతే యది వా సఖ్యం
బాహురేషః ప్రసారితః
గృహ్యతాం పాణినా పాణిః
మర్యాదా బధ్యతాం ధ్రువా. 12

ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా
సుగ్రీవేణ సుభాషితం
సప్రహృష్టమనా హస్తం
పీడయామాస పాణినా. 13

హృద్యం సౌహృదమాలంబ్య
పర్యష్వజత పీడితమ్. 14

తతో హనూమాన్ సంత్యజ్య
భిక్షురూపమరిందమః.
కాష్ఠయోః స్వేన రూపేణ
జనయామాస పావకమ్ 15

దీప్యమానం తతో వహ్నిం
పుష్పైరభ్యర్చ్య సత్కృతమ్.
తయోర్మధ్యేఽథ సుప్రీతో
నిదధే సుసమాహితః. 16

తతోఽగ్నిం దీప్యమానం తౌ
చక్రతుశ్చ ప్రదక్షిణమ్
సుగ్రీవో రాఘవశ్చైవ
వయస్యత్వమ్ ఉపాగతౌ. 17

తతః సుప్రీతమనసౌ
తావుభౌ హరిరాఘవౌ
అన్యోఽన్యమ్ అభివీక్షంతౌ
న తృప్తిముపజగ్మతుః. 18

త్వం వయస్యోఽసి మే హృద్యో
హ్యేకం దుఃఖం సుఖం చ నౌ
సుగ్రీవో రాఘవం వాక్యమ్
ఇత్యువాచ ప్రహృష్టవత్. 19

తతః స పర్ణబహులాం
ఛిత్వా శాఖాం సుపుష్పితామ్
సాలస్యాస్తీర్య సుగ్రీవో
నిషసాద సరాఘవః. 20

లక్ష్మణాయాథ సంహృష్టో
హనూమాన్ ప్లవగర్షభః
శాఖాం చందనవృక్షస్య
దదౌ పరమపుష్పితామ్. 21

తతః ప్రహృష్టః సుగ్రీవః
శ్లక్ష్ణం మధురయా గిరా
ప్రత్యువాచ తదా రామం
హర్షవ్యాకులలోచనః. 22

అహం వినికృతో రామ
చరామీహ భయార్దితః

హృతభార్యో వనే త్రస్తో
దుర్గమేతదుపాశ్రితః. 23

సోఽహం త్రస్తో వనే భీతో
వసామ్యుద్భ్రాంతచేతనః
వాలినా నికృతో భ్రాత్రా
కృతవైరశ్చ రాఘవ. 24

వాలినో మే మహాభాగ
భయార్తస్యాభయం కురు
కర్తుమర్హసి కాకుత్స్థ
భయం మే న భవేద్యథా. 25

ఏవముక్తస్తు తేజస్వీ
ధర్మజ్ఞో ధర్మవత్సలః.
ప్రత్యభాషత కాకుత్స్థః
సుగ్రీవం ప్రహసన్నివ. 26

ఉపకారఫలం మిత్రం
విదితం మే మహాకపే
వాలినం తం వధిష్యామి
తవ భార్యాపహారిణమ్. 27

అమోఘాః సూర్యసంకాశా
మమైతే నిశితాః శరాః
తస్మిన్ వాలిని దుర్వృత్తే
నిపతిష్యంతి వేగితాః. 28

కంకపత్రప్రతిచ్ఛన్నా
మహేంద్రాశనిసన్నిభాః
తీక్ష్ణాగ్రా ఋజుపర్వాణః
సరోషా భుజగా ఇవ. 29

తమద్య వాలినం పశ్య
క్రూరైరాశీవిషోపమైః
శరై ర్వినిహతం భూమౌ
వికీర్ణమివ పర్వతమ్. 30

స తు తద్వచనం శ్రుత్వా
రాఘవస్యాత్మనో హితం
సుగ్రీవః పరమప్రీతః
సుమహద్వాక్యమబ్రవీత్. 31

తవ ప్రసాదేన నృసింహ రాఘవప్రియాం
చ రాజ్యం చ సమాప్నుయామహం
తథా కురు త్వం నరదేవ వైరిణం
యథా నిహంస్యద్య రిపుం మమాగ్రజం.
32

సీతా కపీంద్రక్షణదాచరాణాం
రాజీవహేమజ్వలనోపమాని
సుగ్రీవరామప్రణయప్రసంగే
వామాని నేత్రాణి సమం స్ఫురంతి. 33

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచమస్సర్గః (5)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షష్ఠస్సర్గః (6)

సీతమ్మ నగలను శ్రీరామునికి చూపించిన సుగ్రీవుడు. సీతమ్మ జాడ తెలుసుకుని ఆమెను తీసుకువస్తామని మాట ఇచ్చిన సుగ్రీవుడు.

పునరే వాఽబ్రవీత్ ప్రీతో
రాఘవం రఘునందనమ్. 1

అయమాఖ్యాతి మే రామ
సచివో మంత్రిసత్తమః
హనుమాన్ యన్నిమిత్తం త్వం
నిర్జనం వనమాగతః. 2

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
వసతశ్చ వనే తవ
రక్షసాఽపహృతా భార్యా
మైథిలీ జనకాత్మజా. 3

త్వయా వియుక్తా రుదతీ
లక్ష్మణేన చ ధీమతా
అంతరప్రేప్సునా తేన
హత్వా గృధ్రం జటాయుషమ్. 4

భార్యావియోగజం దుఃఖమ్
అచిరాత్ త్వం విమోక్ష్యసే
అహం తామ్ ఆనయిష్యామి
నష్టాం వేదశ్రుతీ మివ. 5

రసాతలే వా వర్తంతీం
వర్తంతీం వా నభస్థలే
అహమానీయ దాస్యామి
తవ భార్యామ్ అరిందమ. 6

ఇదం తథ్యం మమ వచః
త్వమవేహి చ రాఘవ
న శక్యా సా జరయితుమ్
సేంద్రైః సురాసురైః. 7

తవ భార్యా మహాబాహో
భక్ష్యం విషకృతం యథా. 8

త్యజ శోకం మహాబాహో
తాం కాంతామ్ ఆనయామి తే
అనుమానాత్తు జానామి
మైథిలీ సా న సంశయః. 9

హ్రియమాణా మయా దృష్టా
రక్షసా క్రూరకర్మణా
క్రోశంతీ రామ రామేతి
లక్ష్మణేతి చ విస్వరమ్
స్ఫురంతీ రావణస్యాంకే
పన్నగేంద్రవధూర్యథా. 10

ఆత్మనా పంచమం మాం హి
దృష్ట్వా శైలతటే స్థితమ్

ఉత్తరీయం తయా త్యక్తం
శుభాన్యాభరణాని చ. 11

తాన్యస్మాభిః గృహీతాని
నిహితాని చ రాఘవ
ఆనయిష్యామ్యహం తాని
ప్రత్యభిజ్ఞాతుమర్హసి. 12

తమబ్రవీత్ తతో రామః
సుగ్రీవం ప్రియవాదినమ్
ఆనయస్వ సఖే శీఘ్రం
కిమర్థం ప్రవిలంబసే. 13

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవః
శైలస్య గహనాం గుహామ్
ప్రవివేశ తతః శీఘ్రం
రాఘవప్రియకామ్యయా. 14

ఉత్తరీయం గృహీత్వా తు
శుభాన్యాభరణాని చ
ఇదం పశ్యేతి రామాయ
దర్శయామాస వానరః. 15

తతో గృహీత్వా తద్వాసః
శుభాన్యాభరణాని చ
అభవద్బాష్పసంరుద్ధో
నీహారేణేవ చంద్రమాః. 16

సీతాస్నేహప్రవృత్తేన
స తు బాష్పేణ దూషితః
హా ప్రియేతి రుదన్ ధైర్యమ్
ఉత్సృజ్య న్యపతత్ క్షితౌ. 17

హృది కృత్వా తు బహుశః
తమలంకారముత్తమమ్
నిశశ్వాస భృశం సర్పో
బిలస్థ ఇవ రోషితః. 18

అవిచ్ఛిన్నాశ్రువేగస్తు
సౌమిత్రిం వీక్ష్య పార్శ్వతః
పరిదేవయితుం దీనం
రామః సముపచక్రమే. 19

పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యా
సంత్యక్తం హ్రియమాణయా
ఉత్తరీయమిదం భూమౌ
శరీరాద్భూషణాని చ. 20

శాద్వలిన్యాం ధ్రువం భూమ్యాం
సీతయా హ్రియమాణయా
ఉత్సృష్టం భూషణమిదం
తథారూపం హి దృశ్యతే. 21

ఏవముక్తస్తు రామేణ
లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్
నాహం జానామి కేయూరే
నాహం జానామి కుండలే
నూపురే త్వభిజానామి
నిత్యం పాదాభివందనాత్. 22

తతః స రాఘవో దీనః
సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్. 23

బ్రూహి సుగ్రీవ కం దేశం
హ్రియంతీ లక్షితా త్వయా
రక్షసా రౌద్రరూపేణ మమ
ప్రాణైః ప్రియా ప్రియా. 24

క్వ వా వసతి తద్రక్షో
మహద్వ్యసనదం మమ
యన్నిమిత్తమ్ అహం సర్వాన్
నాశయిష్యామి రాక్షసాన్. 25

హరతా మైథిలీం యేన
మాం చ రోషయతా భృశం
ఆత్మనో జీవితాంతాయ
మృత్యుద్వారమ్ అపావృతమ్. 26

మమ దయితతరా హృతా వనాంతాత్
రజనిచరేణ విమథ్య యేన సా
కథయ మమ రిపుం తమద్య వై
ప్లవగపతే యమసాదనం నయామి. 27

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షష్ఠస్సర్గః (6)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తమస్సర్గః (7)

శోకములో నున్న శ్రీరాముని ఓదార్చిన సుగ్రీవుడు
వాలిని వధిస్తానని మాట ఇచ్చిన శ్రీరాముడు

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో
రామేణార్తేన వానరః
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
సబాష్పం బాష్పగద్గదః. 1

న జానే నిలయం తస్య
సర్వథా పాపరక్షసః
సామర్థ్యం విక్రమం వాపి
దౌష్కులేయస్య వా కులమ్. 2

సత్యం తే ప్రతిజానామి
త్యజ శోకమరిందమ
కరిష్యామి తథా యత్నం
యథా ప్రాప్స్యసి మైథిలీమ్. 3

రావణం సగణం హత్వా
పరితోష్యాత్మపౌరుషమ్
తథాఽస్మి కర్తా న చిరాత్
యథా ప్రీతో భవిష్యసి. 4

అలం వైక్లబ్యమాలంబ్య
ధైర్యమ్ ఆత్మగతం స్మర
త్వద్విధానామ్ అసదృశమ్
ఈదృశం విద్ధి లాఘవమ్. 5

మయాపి వ్యసనం ప్రాప్తం
భార్యాహరణజం మహత్
నా చాహమేవం శోచామి
న చ ధైర్యం పరిత్యజే. 6

నాఽహం తామనుశోచామి
ప్రాకృతో వానరోఽపి సన్
మహాత్మా చ వినీతశ్చ
కిం పునర్ధృతిమాన్ భవాన్. 7

బాష్పమాపతితం ధైర్యాత్
నిగ్రహీతుం త్వమర్హసి
మర్యాదాం సత్త్వయుక్తానాం
ధృతిం నోత్స్రష్టుమర్హసి. 8

వ్యసనే వాఽర్థకృచ్ఛ్రే వా
భయే వా జీవితాంతకే
విమృశన్ వై స్వయా బుద్ధ్యా
ధృతిమాన్ నాఽవసీదతి. 9

బాలిశస్తు నరో నిత్యం
వైక్లబ్యం యోఽనువర్తతే
స మజ్జత్యవశః శోకే
భారాక్రాంతేవ నౌర్జలే. 10

ఏషోఽంజలిర్మయా బద్ధః
ప్రణయాత్ త్వాం ప్రసాదయే
పౌరుషం శ్రయ శోకస్య
నాంఽతరం దాతుమర్హసి. 11

యే శోకమనువర్తంతే
న తేషాం విద్యతే సుఖమ్
తేజశ్చ క్షీయతే తేషాం
న త్వం శోచితుమర్హసి. 12

శోకేఽనాభిప్రపన్నస్య
జీవితే చాపి సంశయః
స శోకం త్యజ రాజంద్రే
ధైర్యమాశ్రయ కేవలమ్. 13

హితం వయస్యభావేన
బ్రూమి నోపదిశామి తే
వయస్యతాం పూజయన్ మే
న త్వం శోచితుమర్హసి. 14

మధురం సాంత్వితస్తేన
సుగ్రీవేణ స రాఘవః
ముఖమశ్రుపరిక్లిన్నం
వస్త్రాంతేన ప్రమార్జయత్. 15

ప్రకృతిస్థస్తు కాకుత్స్థః
సుగ్రీవవచనాత్ ప్రభుః
సంపరిష్వజ్య సుగ్రీవమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 16

కర్తవ్యం యద్వయస్యేన
స్నిగ్ధేన చ హితేన చ
అనురూపం చ యుక్తం చ
కృతం సుగ్రీవ తత్ త్వయా. 17

ఏష చ ప్రకృతిస్థోఽహమ్
అనునీతస్త్వయా సఖే
దుర్లభో హీదృశో బంధుః
అస్మిన్ కాలే విశేషతః. 18

కింతు యత్నస్త్వయా కార్యో
మైథిల్యాః పరిమార్గణే
రాక్షసస్య చ రౌద్రస్య
రావణస్య దురాత్మనః. 19

మయా చ యదనుష్ఠేయం
విస్రబ్ధేన తదుచ్యతాం
వర్షాస్వివ చ సుక్షేత్రే
సర్వం సంపద్యతే మయి. 20

మయా చ యదిదం వాక్యమ్
అభిమానాత్ సమీరితం
తత్ త్వయా హరిశార్దూల
తత్త్వమిత్యుపధార్యతామ్. 21

అనృతం నోక్తపూర్వం మే
న చ వక్ష్యే కదాచన
ఏతత్ తే ప్రతిజానామి
సత్యేనైవ చ తే చపే. 22

తతః ప్రహృష్టః సుగ్రీవో
వానరైః సచివైః సహ
రాఘవస్య వచఃశ్రుత్వా
ప్రతిజ్ఞాతం విశేషతః. 23

ఏవమేకాంత సంపృక్తౌ
తతస్తౌ నరవానరౌ
ఉభావన్యోఽన్యసదృశం
సుఖం దుఃఖమ్ అభాషతామ్. 24

మహానుభావస్య వచో నిశమ్య
హరిర్నరాణామ్ ఋషభస్య తస్య
కృతం స మేనే హరివీరముఖ్యః
తదా స్వకార్యం హృదయేన విద్వాన్. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధా కాండే సప్తమస్సర్గః (7)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టమస్సర్గః (8)

వాలితో వైరమునకు కారణమడిగిన శ్రీరాముడు

పరితుష్టస్తు సుగ్రీవః
తేన వాక్యేన వానరః
లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 1

సర్వథాఽహమ్ అనుగ్రాహ్యో
దేవతానామ్ అసంశయః
ఉపపన్న గుణోపేతః
సఖా యస్య భవాన్ మమ. 2

శక్యం ఖలు భవేద్రామ
సహాయేన త్వయాఽనఘ
సురరాజ్యమపి ప్రాప్తుం
స్వరాజ్యం కిం పునః ప్రభో. 3

సోఽహం సభాజ్యో బంధూనాం
సుహృదాం చైవ రాఘవ
యస్యాగ్నిసాక్షికం మిత్రం
లబ్ధం రాఘవవంశజమ్. 4

అహమప్యనురూపస్తే
వయస్యో జ్ఞాస్యసే శనైః
న తు వక్తుం సమర్థోఽహం
స్వయమాత్మగతాన్ గుణాన్. 5

మహాత్మనాం తు భూయిష్ఠం
త్వద్విధానాం కృతాత్మనాం
నిశ్చలా భవతి ప్రీతిః
ధైర్యమాత్మవతామివ. 6

రజతం వా సువర్ణం వా
వస్త్రాణ్యాభరణాని చ
అవిభక్తాని సాధూనామ్
అవగచ్ఛంతి సాధవః. 7

ఆఢ్యో వాపి దరిద్రో వా
దుఃఖితః సుఖితోఽపి వా
నిర్దోషో వా సదోషో వా
వయస్యః పరమా గతిః. 8

ధనత్యాగః సుఖత్యాగో
దేహత్యాగోఽపి వా పునః
వయస్యార్థే ప్రవర్తంతే
స్నేహం దృష్ట్వా తథావిధమ్. 9

తత్తథేత్యబ్రవీద్రామః
సుగ్రీవం ప్రియవాదినం
లక్ష్మణస్యాగ్రతో లక్ష్మ్యా
వాసవస్యేవ ధీమతః. 10

తతో రామం స్థితం దృష్ట్వా
లక్ష్మణం చ మహాబలం
సుగ్రీవః సర్వతశ్చక్షుః
వనే లోలమ్ అపాతయత్. 11

స దదర్శ తతః సాలమ్
అవిదూరే హరీశ్వరః
సుపుష్పమీషత్ పత్రాఢ్యం
భ్రమరైరుపశోభితమ్. 12

త స్యైకాం పర్ణబహులాం
భంక్త్వా శాఖాం సుపుష్పితాం
సాలస్యాస్తీర్య సుగ్రీవో
నిషసాద సరాఘవః. 13

తావాసీనౌ తతో దృష్ట్వా
హనూమానపి లక్ష్మణం
సాలశాఖాం సముత్పాట్య
వినీతమ్ ఉపవేశయత్. 14

సుఖోపవిష్టం రామం తు
ప్రసన్నమ్ ఉదధిం యథా
ఫలపుష్పసమాకీర్ణే
తస్మిన్ గిరివరోత్తమే. 15

తతః ప్రహృష్టః సుగ్రీవ
శ్లక్ష్ణం మధురయా గిరా
ఉవాచ ప్రణయాద్రామం
హర్షవ్యాకులితాక్షరమ్. 16

అహం వినికృతో భ్రాత్రా
చరామ్యేష భయార్దితః
ఋష్యమూకం గిరివరం
హృతభార్యః సుదుఃఖితః. 17

సోఽహం త్రస్తో భయే మగ్నో
వసామ్యుద్భ్రాంతచేతనః
వాలినా నికృతో భ్రాత్రా
కృతవైరశ్చ రాఘవ. 18

వాలినో మే భయార్తస్య
సర్వలోకాభయంకర
మమాఽపి త్వమ్ అనాథస్య
ప్రసాదం కర్తుమర్హసి. 19

ఏవముక్తస్తు తేజస్వీ
ధర్మజ్ఞో ధర్మవత్సలః
ప్రత్యువాచ స కాకుత్స్థః
సుగ్రీవం ప్రహసన్నివ. 20

ఉపకారఫలం మిత్రమ్
అపకారోఽరిలక్షణం
అద్యైవ తం హనిష్యామి
తవ భార్యాపహారిణమ్. 21

ఇమే హి మే మహావేగాః
పత్రిణస్తిగ్మతేజసః
కార్తికేయవనోద్భూతా
శరా హేమవిభూషితాః. 22

కంకపత్రపరిచ్ఛన్నా
మహేంద్రాశనిసన్నిభాః
సుపర్వాణః సుతీక్ష్ణాగ్రాః
సరోషా భుజగా ఇవ. 23

భ్రాతృసంజ్ఞమ్ అమిత్రం తే
వాలినం కృతకిల్బిషమ్
శరైర్వినిహతం పశ్య
వికీర్ణమివ పర్వతమ్. 24

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
సుగ్రీవో వాహినీపతిః
ప్రహర్షమతులం లేభే
సాధు సాధ్వితి చాబ్రవీత్. 25

రామ శోకాభిభూతోఽహం
శోకార్తానాం భవాన్ గతిః
వయస్య ఇతి కృత్వా హి
త్వయ్యహం పరిదేవయే. 26

త్వం హి పాణిప్రదానేన
వయస్యో మేఽగ్నిసాక్షికమ్
కృతః ప్రాణైర్బహుమతః
సత్యేనాఽపి శపామి తే. 27

వయస్య ఇతి కృత్వా చ
విస్రబ్ధం ప్రవదామ్యహం
దుఃఖమంతర్గతం యన్మే
మనో హరతి నిత్యశః. 28

ఏతావదుక్త్వా వచనం
బాష్పదూషితలోచనః
బాష్పోపహతయా వాచా
నోచ్చైః శక్నోతి భాషితుమ్. 29

బాష్పవేగం తు సహసా
నదీవేగమివాగతం
ధారయామాస ధైర్యేణ
సుగ్రీవో రామసన్నిధౌ. 30

సన్నిగృహ్యా తు తం బాష్పం
ప్రమృజ్య నయనే శుభే
వినిశ్వస్య చ తేజస్వీ
రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్. 31

పురాఽహం వాలినా రామ
రాజ్యాత్ స్వాదవరోపితః
పరుషాణి చ సంశ్రావ్య
నిర్ధూతోఽస్మి బలీయసా. 32

హృతా భార్యా చ మే తేన
ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ
సుహృదశ్చ మదీయా యే
సంయతా బంధనేషు తే. 33

యత్నవాంశ్చ సుదుష్టాత్మా
మద్వినాశాయ రాఘవ
బహుశస్తత్ప్రయుక్తాశ్చ
వానరా నిహతా మయా. 34

శంకయా త్వేతయా చేహ
దృష్ట్వా త్వామపి రాఘవ
నోపసర్పామ్యహం భీతో
భయే సర్వే హి బిభ్యతి. 35

కేవలం హి సహాయా మే
హనుమత్ప్రముఖాస్త్విమే
అతోఽహం ధారయామ్యద్య
ప్రాణాన్ కృచ్ఛ్రగతోఽపిసన్. 36

ఏతే హి కపయః స్నిగ్ధా
మాం రక్షంతి సమంతతః
సహ గచ్ఛంతి గంతవ్యే
నిత్యం తిష్ఠంతి చ స్థితే. 37

సంక్షేపస్త్వేష తే రామ
కిముక్త్వా విస్తరం హి తే
స మే జ్యేష్ఠో రిపుర్భ్రాతా
వాలీ విశ్రుతపౌరుషః. 38

తద్వినాశాద్ధి మే దుఃఖం
ప్రణష్టం స్యాదనంతరమ్
సుఖం మే జీవితం చైవ
తద్వినాశనిబంధనమ్. 39

ఏష మే రామ శోకాంతః
శోకార్తేన నివేదితః
దుఃఖితః సుఖితో వాపి
సఖ్యుర్నిత్యం సఖా గతిః. 40

శ్రుత్వై తద్వచనం రామః
సుగ్రీవమ్ ఇదమబ్రవీత్
కిం నిమిత్తమ్ అభూద్వైరం
శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః. 41

సుఖం హి కారణం శ్రుత్వా
వైరస్య తవ వానర
అనంతర్యం విధాస్యామి
సంప్రధార్య బలాబలమ్. 42

బలవాన్ హి మమామర్ష
శ్రుత్వా త్వామ్ అవమానితం
వర్తతే హృదయోత్కంపీ
ప్రావృడ్వేగ ఇవాంభసః. 43

హృష్టః కథయ విస్రబ్ధో
యావదారోప్యతే ధనుః
సృష్టశ్చ హి మయా బాణో
నిరస్తశ్చ రిపుస్తవ. 44

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవః
కాకుత్స్థేన మహాత్మనా
ప్రహర్షమ్ అతులం లేభే
చతుర్భిః సహ వానరైః. 45

తతః ప్రహృష్టవదనః
సుగ్రీవో లక్ష్మణాగ్రజే
వైరస్య కారణం తత్త్వమ్
ఆఖ్యాతుమ్ ఉపచక్రమే. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే అష్టమస్సర్గః (8)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - నవమస్సర్గః (9)

వాలితో వైరమునకు కారణములను శ్రీరామునికి తెలిపిన సుగ్రీవుడు

వాలీ నామ మమ భ్రాతా
జ్యేష్ఠః శత్రునిషూదనః
పితుర్బహుమతో నిత్యం
మమాపి చ తథా పురా. 1

పితర్యుపరతేఽస్మాకం
జ్యేష్ఠోఽయమితి మంత్రిభిః
కపీనామీశ్వరో రాజ్యే
కృతః పరమసమ్మతః. 2

రాజ్యం ప్రశాసతస్తస్య
పితృపైతామహం మహత్
అహం సర్వేషు కాలేషు
ప్రణతః ప్రేష్యవత్ స్థితః. 3

మాయావీ నామ తేజస్వీ
పూర్వజో దుందుభేః సుతః
తేన తస్య మహద్వైరం
స్త్రీ కృతం విశ్రుతం పురా. 4

స తు సుప్తజనే రాత్రౌ
కిష్కింధాద్వారమాగతః
నర్దతి స్మ సుసంరబ్ధో
వాలినం చాహ్వయద్రణే. 5

ప్రసుప్తస్తు మమ భ్రాతా
నర్దితం భైరవస్వనం
శ్రుత్వా న మమృషే వాలీ
నిష్పపాత జవాత్తదా. 6

స తువై నిస్సృతః క్రోధాత్
తం హంతుమసురోత్తమమ్
వార్యమాణస్తతః స్త్రీభిః
మయా చ ప్రణతాత్మనా. 7

స తు నిర్ధూయ సర్వాన్నో
నిర్జగామ మహాబలః
తతోఽహమపి సౌహార్దాత్
నిస్సృతో వాలినా సహ. 8

సతు మే భ్రాతరం దృష్ట్వా
మాం చ దూరాదవస్థితం
అసురో జాతసంత్రాసః
ప్రదుద్రావ తతో భృశమ్. 9

తస్మిన్ ద్రవతి సంత్రస్తే
హ్యావాం ద్రుతతరం గతౌ
ప్రకాశశ్చ కృతో మార్గః
చంద్రేణోద్గచ్ఛతా తదా. 10

స తృణైరావృతం దుర్గం
ధరణ్యా వివరం మహత్
ప్రవివేశాసురో వేగాత్
ఆవామ్ ఆసాద్య విష్ఠితౌ. 11

తం ప్రవిష్టం రింపుం దృష్ట్వా
బిలం రోషవశం గతః
మాముమువాచ తదా వాలీ
వచనం క్షుభితేంద్రియః. 12

ఇహ త్వం తిష్ఠ సుగ్రీవ
బిలద్వారి సమాహితః
యావత్ తత్ర ప్రవిశ్యాహం
నిహన్మి సహసా రిపుమ్. 13

మయా త్వేతద్వచః శ్రుత్వా
యాచితః స పరంతపః
శాపయిత్వా తు మాం పద్భ్యాం
ప్రవివేశ బిలం మహత్. 14

తస్య ప్రవిష్టస్య బిలం
సాగ్రః సంవత్సరో గతః
స్థితస్య చ మమ ద్వారి
స కాలో వ్యత్యవర్తత. 15

అహం తు నష్టం జ్ఞాత్వా
తం స్నేహాదాగతసంభ్రమః
భ్రాతరం న చ పశ్యామి
పాపాశంకి చ మే మనః. 16

అథ దీర్ఘస్య కాలస్య
బిలాత్ తస్మాద్వినిస్సృతమ్
సఫేనం రుధిరం రక్తమ్
అహం దృష్ట్వా సుదుఃఖితః. 17

నర్దతామ్ అసురాణాం చ
ధ్వనిర్మే శ్రోత్రమాగతః
నిరస్తస్య చ సంగ్రామే
క్రోశతో నిస్స్వనో గురోః. 18

అహం త్వవగతో బుద్ధ్యా
చిహ్నైస్తైః భ్రాతరం హతం
పిధాయ చ బిలద్వారం
శిలయా గిరిమాత్రయా
శోకార్తశ్చోదకం కృత్వా
కిష్కింధామాగతస్సఖే. 19

గూహమానస్య మే తత్త్వం
యత్నతో మంత్రిభి శ్రుతం
తతోఽహం తైః సమాగమ్య
సమ్మతైరభిషేచితః. 20

రాజ్యం ప్రశాసతస్తస్య
న్యాయతో మమ రాఘవ
ఆజగామ రిపుం హత్వా
వాలీ తమ్ అసురోత్తమమ్. 21

అభిషిక్తం తు మాం దృష్ట్వా
వాలీ సంరక్తలోచనః

మదీయాన్ మంత్రిణో బద్ధ్వా
పరుషం వాక్యమబ్రవీత్. 22

నిగ్రహేఽపి సమర్థస్య
తం పాపం ప్రతి రాఘవ
న ప్రావర్తత మే బుద్ధిః
భ్రాతుర్గౌరవయంత్రితా. 23

హత్వా శత్రుం స మే భ్రాతా
ప్రవివేశ పురం తదా
మానయం స్తం మహాత్మానం
యథావచ్చాభ్యవాదయమ్. 24

ఉక్తాశ్చ నాశిషస్తేన ఐ
సంతుష్టేనాంతరాత్మనా. 25

నత్వా పాదావహం తస్య
ముకుటేనాస్పృశం ప్రభో
అపి వాలీ మమ క్రోధాత్
న ప్రసాదం చకార సః. 26

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే నవమస్సర్గః (9)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - దశమస్సర్గః (10)

వాలి వధ తథ్యమని సుగ్రీవుని ఓదార్చిన శ్రీరాముడు.

తతః క్రోధసమావిష్టం
సంరబ్ధం త ముపాగతం
అహం ప్రసాదయాంచక్రే
భ్రాతరం ప్రియకామ్యయా. 1

దిష్ట్యాఽసి కుశలీ ప్రాప్తో
నిహతశ్చ త్వయా రిపుః
అనాథస్య హి మే నాథః
స్త్వమేకోఽనాథనందనః. 2

ఇదం బహుశలాకం తే
పూర్ణచంద్రమివోదితం
ఛత్రం సవాలవ్యజనం
ప్రతీచ్ఛస్వ మయోద్యతమ్. 3

ఆర్తశ్చాథ బిలద్వారి
స్థితః సంవత్సరం నృప
దృష్ట్వాఽహం శోణితం ద్వారి
బిలాచ్చాపి సముత్థితమ్. 4

శోకసంవిగ్నహృదయో
భృశం వ్యాకులితేంద్రియః
అపిధాయ బిలద్వారం
శైలశృంగేణ తత్తథా

తస్మాద్దేశాదపాక్రమ్య
కిష్కింధాం ప్రావిశం పునః. 5

విషాదాత్త్విహ మాం దృష్ట్వా
పౌరైర్మంత్రిభిరేవ చ
అభిషిక్తో న కామేన
త న్మే త్వం క్షంతుమర్హసి. 6

త్వమేవ రాజా మానార్హః
సదా చాహం యథా పురమ్
రాజభావనియోగోఽయం
మయా త్వద్విరహాత్ కృతః. 7

సామాత్య పౌర నగరం
స్థితం నిహత కంటకం
న్యాసభూతమిదం రాజ్యం
తవ నిర్యాతయామ్యహమ్. 8

మా చ రోషం కృథాః సౌమ్య
మయి శత్రునిబర్హణ
యాచే త్వాం శిరసా రాజన్
మయా బద్ధోఽయమంజలిః. 9

బలాదస్మి సమాగమ్య
మంత్రిభిః పురవాసిభిః
రాజభావే నియుక్తోఽహం
శూన్యదేశజిగీషయా. 10

స్నిగ్ధమేవం బ్రువాణం మాం
స తు నిర్భర్త్స్య వానరః
ధిక్ త్వామితి చ మాముక్త్వా
బహు తత్తదువాచ హ. 11

ప్రకృతీశ్చ సమానీయ
మంత్రిణశ్చైవ సమ్మతాన్
మామాహ సుహృదాం
మధ్యే వాక్యం పరమగర్హితమ్. 12

విదితం వో యథా రాత్రౌ
మాయావీ స మహాసురః
మాం సమాహ్వయత క్రూరో
యుద్ధకాంక్షీ సుదుర్మతిః. 13

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
నిస్సృతోఽహంనృపాలయాత్
అనుయాతశ్చ మాం తూర్ణమ్
అయం భ్రాతా సుదారుణః. 14

సతు దృష్ట్వైవ మాం రాత్రౌ
సద్వితీయం మహాబలః
ప్రాద్రవద్భయసంత్రస్తో
వీక్ష్యావాం త మనుద్రుతౌ. 15

అనుద్రుతశ్చ వేగేన
ప్రవివేశ మహాబిలమ్. 16

తం ప్రవిష్టం విదిత్వా
సుఘోరం సుమహద్బిలం
అయముక్తోఽథ మే భ్రాతా
మయా తు క్రూరదర్శనః. 17

అహత్వా నాస్తి మే శక్తిః
ప్రతిగంతుమ్ ఇతః పురీం
బిలద్వారి ప్రతీక్ష త్వం
యావదేనం నిహన్మ్యహమ్. 18

స్థితోఽయమితి మత్వా తు
ప్రవిష్టోఽహం దురాసదం
తం చ మే మార్గమాణస్య
గతః సంవత్సరస్తదా. 19

స తు దృష్టో మయా శత్రుః
అనిర్వేదాద్భయావహః
నిహతశ్చ మయా తత్ర
సోఽసురో బంధుభిస్సహ. 20

తస్యాస్యాత్తు ప్రవృత్తేన
రుధిరౌఘేణ తద్బిలం
పూర్ణమాసీద్దురాక్రామం
స్తనతస్తస్య భూతలే. 21

సూదయిత్వా తు తం శత్రుం
విక్రాంతం దుందుభేః సుతం
నిష్క్రామన్నైవ పశ్యామి
బిలస్య పిహితం ముఖమ్. 22

విక్రోశమానస్య తు మే
సుగ్రీవేతి పునః పునః
యదా ప్రతివచో నాస్తి
తతోఽహం భృశదుఃఖితః. 23

పాదప్రహారైస్తు మయా
బహుభిస్తద్విదారితం
తతోऽహం తేన నిష్క్రమ్య
పథా పురముపాగతః. 24

అత్రాऽనేనాస్మి సంరుద్ధో
రాజ్యం ప్రార్థయతాత్మనః
సుగ్రీవేణ నృశంసేన
విస్మృత్య భ్రాతృసౌహృదమ్. 25

ఏవముక్త్వా తు మాం
తత్ర వస్త్రేణైకేన వానరః
నిర్వాసయామాస తదా
వాలీ విగతసాధ్వసః. 26

తేనాऽహమ్ అపవిద్ధశ్చ
హృతదారశ్చ రాఘవ
తద్భయాచ్చ మహీ కృత్స్నా
క్రాంతేయం సవనార్ణవా. 27

ఋష్యమూకం గిరివరం
భార్యాహరణదుఃఖితః
ప్రవిష్టోऽస్మి దురాధర్షం
వాలినః కారణాంతరే. 28

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం
వైరానుకథనం మహత్
అనాగసా మయా ప్రాప్తం
వ్యసనం పశ్య రాఘవ. 29

వాలినస్తు భయార్తస్య
సర్వలోకాభయంకర
కర్తుమర్హసి మే వీర
ప్రసాదం తస్య నిగ్రహాత్. 30

ఏవముక్తస్తు తేజస్వీ
ధర్మజ్ఞో ధర్మసంహితం
వచనం వక్తుమారేభే
సుగ్రీవం ప్రహసన్నివ. 31

అమోఘాః సూర్యసంకా
మమైతే నిశితాః శరాః
తస్మిన్ వాలిని దుర్వృత్తే
నిపతిష్యంతి వేగితాః. 32

యావత్ తం నాభిపశ్యామి
తవ భార్యాపహారిణం
తావత్ స జీవేత్ పాపాత్మా
వాలీ చారిత్రదూషకః. 33

ఆత్మానుమానాత్ పశ్యామి
మగ్నం త్వాం శోకసాగరే
త్వామహం తారయిష్యామి
కామం ప్రాప్స్యసి పుష్కలమ్. 34

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రాఘవస్యాత్మనో హితం
సుగ్రీవః పరమప్రీతః
సుమహద్వాక్యమబ్రవీత్. 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే దశమస్సర్గః (10)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ- ఏకాదశస్సర్గః (11)

వాలి బలపరాక్రమములను గురించి శ్రీరామునికి వివరించిన సుగ్రీవుడు

రామస్య వచనం శ్రుత్వా
హర్షపౌరుషవర్ధనం
సుగ్రీవః పూజయాంచక్రే
రాఘవం ప్రశశంస చ. 1

అసంశయం ప్రజ్వలితైః
తీక్ష్ణైర్మర్మాతిగైః శరైః
త్వం దహేః కుపితో లోకాన్
యుగాంత ఇవ భాస్కరః. 2

వాలినః పౌరుషం యత్తత్
యచ్చ వీర్యం ధృతిశ్చ యా
తన్మమైకమనాః శ్రుత్వా
విధత్స్వ యదనంతరమ్. 3

సముద్రాత్ పశ్చిమాత్ పూర్వం
దక్షిణాదపి చోత్తరం
క్రామత్యనుదితే సూర్యే
వాలీ వ్యపగతక్లమః. 4

అగ్రాణ్యారుహ్య శైలానాం
శిఖరాణి మహాంత్యపి
ఊర్ధ్వముత్క్షిప్య తరసా
ప్రతిగృహ్ణాతి వీర్యవాన్. 5

బహవః సారవంతశ్చ
వనేషు వివిధా ద్రుమాః
వాలినా తరసా భగ్నా
బలం ప్రథయతాఽఽత్మనః. 6

మహిషో దుందుభిర్నామ
కైలాసశిఖరప్రభః
బలం నాగసహస్రస్య
ధారయామాస వీర్యవాన్. 7

వీర్యోత్సేకేన దుష్టాత్మా
వరదానాచ్చ మోహితః
జగామ సుమహాకాయః
సముద్రం సరితాం పతిమ్. 8

ఊర్మిమంతమ్ అతిక్రమ్య
సాగరం రత్నసంచయమ్
మహ్యం యుద్ధం ప్రయచ్ఛేతి
తమువాచ మహార్ణవమ్. 9

తతః సముద్రో ధర్మాత్మా
సముత్థాయ మహాబలః
అబ్రవీద్వచనం రాజన్
అసురం కాలచోదితమ్. 10

సమర్థో నాఽస్మి తే దాతుం
యుద్ధం యుద్ధవిశారద
శ్రూయతాం చాభిధాస్యామి
యస్తే యుద్ధం ప్రదాస్యతి. 11

శైలరాజో మహారణ్యే
తపస్విశరణం పరం
శంకరశ్వశురో నామ్నా
హిమవానితి విశ్రుతః. 12

గుహాప్రస్రవణోపేతో
బహుకందరనిర్దరః
స సమర్థస్తవ ప్రీతిమ్
అతులాం కర్తుమాహవే. 13

తం భీత ఇతి విజ్ఞాయ
సముద్రమసురోత్తమః
హిమవద్వనమాగచ్ఛత్
శరశ్చాపాదివచ్యుతః. 14

తతః స్తస్య గిరేః శ్వేతా
గజేంద్రవిపులాః శిలాః
చిక్షేప బహుధా భూమౌ
దుందుభిర్విననాద చ. 15

తతః శ్వేతాంబుదాకారః
సౌమ్యః ప్రీతికరాకృతిః
హిమవాన్ అబ్రవీద్వాక్యం
స్వ ఏవ శిఖరే స్థితః. 16

క్లేష్టుమర్హసి మాం న త్వం
దుందుభే ధర్మవత్సల
రణకర్మస్వకుశలః
తపస్విశరణం హ్యహమ్. 17

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
గిరిరాజస్య ధీమతః
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం
రోషాత్ సంరక్తలోచనః. 18

యది యుద్ధేఽసమర్థ స్త్వం
మద్భయాద్వా నిరుద్యమః
తమాచక్ష్వ ప్రదద్యాన్మే యోఽద్య
యుద్ధం యుయుత్సతః. 19

హిమవాన్ అబ్రవీద్వాక్యం
శ్రుత్వా వాక్యవిశారదః
అనుక్తపూర్వం ధర్మాత్మా
క్రోధాత్ తమసురోత్తమమ్. 20

వాలీ నామ మహాప్రాజ్ఞః
శక్రతుల్య పరాక్రమః
అధ్యాస్తే వానరః శ్రీమాన్
కిష్కింధామ్ అతులప్రభామ్. 21

స సమర్థో మహాప్రాజ్ఞః
తవ యుద్ధవిశారదః
ద్వంద్వయుద్ధం మహద్దాతుం
నముచేరివ వాసవః. 22

తం శీఘ్రమ్ అభిగచ్ఛ త్వం
యది యుద్ధమిహేచ్ఛసి
స హి దుర్ధర్షణో నిత్యం
శూరః సమరకర్మణి. 23

శ్రుత్వా హిమవతో వాక్యం
కోధావిష్టః స దుందుభిం
జగామ తాం పురీం తస్య
కిష్కింధాం వాలినస్తదా. 24

ధారయన్ మాహిషం రూపం
తీక్ష్ణశృంగో భయావహః
ప్రావృషీవ మహామేఘః
తోయపూర్ణో నభస్తలే. 25

తతస్తద్వా ్వ మాగమ్య
కిష్కింధాయా మహాబలః
ననర్ద కంపయన్ భూమిం
దుందుభిర్దుందుభిర్యథా. 26

సమీపస్థాన్ ద్రుమాన్ భంజాన్
వసుధాం దారయన్ ఖురైః
విషాణేనోల్లిఖన్ దర్పాత్
తద్ద్వారం ద్విరదో యథా. 27

అంతఃపురగతో వాలీ
శ్రుత్వా శబ్దమ్ అమర్షణః
నిష్పపాత సహ స్త్రీభిః
తారాభిరివ చంద్రమాః. 28

మితం వ్యక్తాక్షరపదం
తమువాచాథ దుందుభిం
హరీణామ్ ఈశ్వరో వాలీ
సర్వేషాం వనచారిణామ్. 29

కిమర్థం నగరద్వారమ్
ఇదం రుద్ధ్వా వినర్దసి
దుందుభే విదితో మేఽసి
రక్ష ప్రాణాన్ మహాబల. 30

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
వానరేంద్రస్య ధీమతః
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం
రోషాత్ సంరక్తలోచనః. 31

న త్వం స్త్రీసన్నిధౌ వీర
వచనం వక్తుమర్హసి
మమ యుద్ధం ప్రయచ్ఛాద్య
తతో జ్ఞాస్యామి తే బలమ్. 32

అథవా ధారయిష్యామి
క్రోధమద్య నిశామిమాం
గృహ్యతామ్ ఉదయః స్వైరం
కామభోగేషు వానర. 33

దీయతాం సంప్రదానం చ
పరిష్వజ్య చ వానరాన్
సర్వశాఖామృగేంద్రస్త ్వం
సంసాదయ సుహృజ్జనాన్. 34

సుదృష్టాం కురు కిష్కింధాం
కురుష్వాత్మసమం పురే
క్రీడస్వ చ సహ స్త్రీభిః
అహం తే దర్పనాశనః. 35

యో హి మత్తం ప్రమత్తం వా
సుప్తం వా రహితం భృశం
హన్యాత్ స భ్రూణహా లోకే
త్వద్విధం మదమోహితమ్. 36

స ప్రహస్యాబ్రవీన్మందం
క్రోధాత్తమ్ అసురోత్తమమ్
విసృజ్య తాః స్త్రియః సర్వాః
తారాప్రభృతికాస్తదా. 37

మత్తోఽయమితి మా మంస్థా
యద్యభీతోఽసి సంయుగే
మదోఽయం సంప్రహారేఽస్మిన్
వీరపానం సమర్థ్యతామ్. 38

తమేవముక్త్వా సంక్రుద్ధో
మాలాముత్క్షిప్య కాంచనీం
పిత్రా దత్తాం మహేంద్రేణ
యుద్ధాయ వ్యవతిష్ఠత. 39

విషాణయోర్గృహీత్వా తం
దుందుభిం గిరిసన్నిభం
ఆవిధ్యత తదా వాలీ
వినదన్ కపికుంజరః. 40

వాలీ వ్యాపాదయాంచక్రే
ననర్ద చ మహాస్వనమ్
శ్రోత్రాభ్యామ్ అథ రక్తం తు
తస్య సుస్రావ పాత్యతః. 41

తయోస్తు క్రోధసంరంభాత్
పరస్పరజయైషిణోః
యుద్ధం సమభవద్ఘోరం
దుందుభేర్వానరస్య చ. 42

అయుధ్యత తదా వాలీ
శక్రతుల్యపరాక్రమః
ముష్టిభిర్జానుభిశ్చైవ
శిలాభిః పాదపైస్తథా. 43

పరస్పరం ఘ్నతో స్తత్ర
వానరాసురయో స్తదా
ఆసీదదసురో యుద్ధే
శక్రసూనుర్వ్యవర్ధత. 44

వ్యాపారవీర్యధైర్యైశ్చ
పరిక్షీణం పరాక్రమైః
తం తు దుందుభిముత్పాట్య
ధరణ్యామ్ అభ్యపాతయత్. 45

యుద్ధే ప్రాణహరే తస్మిన్
నిష్పిష్టో దుందుభి స్తదా
పపాత చ మహాకాయః
క్షితౌ పంచత్వమాగతః. 46

తం తోలయిత్వా బాహుభ్యాం
గతసత్త్వమ్ అచేతనమ్
చిక్షేప బలవాన్ వాలీ
వేగేనైకేన యోజనమ్. 47

తస్య వేగప్రవిద్ధస్య
వక్త్రాత్ క్షతజబిందవః
ప్రపేతుర్మారుతోత్క్షిప్తా
మతంగస్యాశ్రమం ప్రతి. 48

తాన్ దృష్ట్వా పతితాంస్తస్య
మునిః శోణితవిప్రుషః
క్రుద్ధస్తత్ర మహాభాగః
చింతయామాస కోన్వయమ్. 49

యేనాఽహం సహసా స్పృష్ట
శోణితేన దురాత్మనా
కోఽయం దురాత్మా దుర్బుద్ధి
ఆకృతాత్మా చ బాలిశః. 50

ఇత్యుక్త్వాఽథ వినిష్క్రమ్య
దదర్శ మునిపుంగవః
మహిషం పర్వతాకారం
గతాసుం పతితం భువి. 51

స తు విజ్ఞాయ తపసా
వానరేణ కృతం హి తత్
ఉత్ససర్జ మహాశాపం
క్షేప్తారం వాలినం ప్రతి. 52

ఇహ తేనాప్రవేష్టవ్యం
ప్రవిష్టస్య వధో భవేత్
వనం మత్సంశ్రయం యేన
దూషితం రుధిరస్రవైః
సంభగ్నాః పాదపాశ్చేమే
క్షిపతేహాసురీం తనుమ్. 53

సమంతాద్యోజనం పూర్ణమ్
ఆశ్రమం మామకం యది
ఆగమిష్యతి దుర్బుద్ధిః
వ్యక్తం స న భవిష్యతి. 54

యే చాపి సచివాస్తస్య
సంశ్రితా మామకం వనం
న చ తైరిహ వస్తవ్యం
శ్రుత్వా యాంతు యథాసుఖమ్. 55

యది తేఽపీహ తిష్ఠంతి
శపిష్యే తానపి ధ్రువం
వనేఽస్మిన్ మామకే నిత్యం
పుత్రవత్ పరిరక్షితే. 56

పత్రాంకుర వినాశాయ
ఫలమూలాభవాయ చ. 57

దివసస్యాస్య మర్యాదా
యం ద్రష్టా శ్వోఽస్మి వానరం
బహువర్షసహస్రాణి
స వై శైలో భవిష్యతి. 58

తతస్తే వానరాః శ్రుత్వా
గిరం మునిసమీరితాం
నిశ్చక్రముర్వనాత్ తస్మాత్
తాన్ దృష్ట్వా వాలిరబ్రవీత్. 59

కిం భవంతః సమస్తాశ్చ
మతంగవనవాసినః
మత్సమీపమనుప్రాప్తా
అపి స్వస్తి వనౌకసామ్. 60

తతస్తే కారణం సర్వం
తదా శాపం చ వాలినః
శశంసుర్వానరాః సర్వే
వాలినే హేమమాలినే. 61

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తదా వాలీ
వచనం వానరేరితమ్
స మహర్షిం తదాఽఽసాద్య
యాచతే స్మ కృతాంజలిః. 61

మహర్షిస్తమనాదృత్య
ప్రవివేశాశ్రమం తదా
శాపధారణభీతస్తు వాలీ
విహ్వలతాం గతః. 63

తతః శాపభయాద్భీతస్తు
ఋశ్యమూకం మహాగిరిం
ప్రవేష్టుం నేచ్ఛ తి హరిః
ద్రష్టుం వాపి నరేశ్వం. 64

తస్యా ఽ ప్రవేశంజ్ఞాత్వాఽ
హమ్
ఇదం రామ మహావనమ్
విచరామి సహామాత్యో
విషాదేన వివర్జితః. 65

ఏషోఽ స్థినిచయస్తస్య
దుందుభే సంప్రకాశతే
వీర్యోత్సేకాన్నిరస్తస్య
గిరికూటోపమో మహాన్. 66

ఇమే చ విపులాః సాలాః
సప్త శాఖావలంబినః
యత్రైకం ఘటతే వాలీ
నిష్పత్రయితుమోజసా. 67

ఏతదస్యాఽ సమం వీర్యం
మయా రామ ప్రకీర్తితం
కథం తం వాలినం హంతుం
సమరే శక్ష్యసే నృప. 68

తథా బ్రువాణం సుగ్రీవం
ప్రహసన్ లక్ష్మణోఽ బ్రవీత్
కస్మిన్ కర్మణి నిర్వృత్తే
శ్రద్దధ్యా వాలినో వధమ్. 69

తమువాచాథ సుగ్రీవః
సప్త సాలానిమాన్ పురా
ఏవమేకైకశో వాలీ

వివ్యాథాऽథ స చాసకృత్. 70

రామోऽపి దారయేదేషాం
బాణేనైకేన చేద్ద్రుమం
వాలినం నిహతం మన్యే
దృష్ట్వా రామస్య విక్రమమ్. 71

హతస్య మహిషస్యాస్థి
పాదేనైకేన లక్ష్మణ
ఉద్యమ్యాథ ప్రక్షిపేచ్చేత్
తరసా ద్వే ధనుఃశతే. 72

ఏవ ముక్త్వా తు సుగ్రీవో
రామం రక్తాంతలోచనమ్
ధ్యాత్వా ముహూర్తం కాకుత్స్థం
పునరేవ వచోऽబ్రవీత్. 73

శూరశ్చ శూరఘాతీ చ
ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః
బలవాన్ వానరో వాలీ
సంయుగేష్వపరాజితః. 74

దృశ్యంతే చాऽస్య కర్మాణి
దుష్కరాణి సురైరపి
యాని సంచింత్య భీతోऽహమ్
ఋశ్యమూకమహం సమాశ్రిత75

తమజయ్యమ్ అధృష్యం చ
వానరేంద్రమ్ అమర్షణమ్
విచింతయన్ న ముంచమి
ఋశ్యమూకమహం త్విమమ్. 76

ఉద్విగ్నః శకింతాశ్చాపి
విచరామి మహావనే
అనురక్తై సహామాత్యైః
హనుమత్ప్రముఖైర్వరైః. 77

ఉపలబ్ధం చ మే శ్లాఘ్యం
సన్మిత్రం మిత్రవత్సల
త్వామహం పురుషవ్యాఘ్ర
హిమవంతమివాశ్రితః. 78

కిం తు తస్య బలజ్ఞోऽహం
దుర్భ్రాతుర్బలశాలినః
అప్రత్యక్షం తు మే వీర్యం
సమరే తవ రాఘవ. 79

న ఖల్వహం త్వాం తులయే
నాऽవమన్యే న భీషయే
కర్మభిస్తస్య భీమైస్తు
కాతర్యం జనితం మమ. 80

కామం రాఘవ తే వాణీ
ప్రమాణం ధైర్యమాకృతిః
సూచయంతి పరం తేజో
భస్మచ్ఛన్నమివానలమ్. 81

స్నిగ్ధానాం ప్రీతియుక్తానాం
సుహృదాం సుహృదం ప్రతి
కాతరం హృదయం రామ

ప్రత్యయం వాఽధిగచ్ఛతి. 82

యది బాణేన భేత్తా త్వం
సాలాన్ సప్తాద్య రాఘవ
వాలినం సమరే హంతుం
సమర్థః స్యాత్ తతో భవాన్. 83

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
స్మితపూర్వమథో రామః
ప్రత్యువాచ హరిం ప్రభుః. 84

యది న ప్రత్యయోఽస్మాసు
విక్రమే తవ వానర
ప్రత్యయం సమరే శ్లాఘ్యమ్
అహముత్పాదయామి తే. 85

ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవం
సాంత్వం లక్ష్మణపూర్వజః
రాఘవో దుందుభేః కాయం
పాదాంగుష్ఠేన లీలయా
తోలయిత్వా మహాబాహుః
చిక్షేప దశయోజనమ్. 86

అసురస్య తనుం శుష్కం
పాదాంగుష్ఠేన వీర్యవాన్
క్షిప్తం దృష్ట్వా తతః కాయం
సుగ్రీవః పునరబ్రవీత్. 87

లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామం
తపంతమివ భాస్కరమ్
హరీణామగ్రతో వీరమ్
ఇదంవచనమబ్రవీత్. 88

ఆర్ద్రః సమాంసః ప్రత్యగ్రః
క్షిప్తః కాయః పురా సఖే
లఘుః సంప్రతి నిర్మాంసః
తృణభూతశ్చ రాఘవ. 89

పరిశ్రాంతేన మత్తేన
భ్రాత్రా మే వాలినా తదా
క్షిప్తమేవం ప్రహర్షేణ
భవతా రఘునందన
నాఽత్ర శక్యం బలం జ్ఞాతుం
తవ వా తస్య వాఽధికమ్. 90

ఆర్ద్రం శుష్క మితి హ్యేతత్
సుమహద్రాఘవాంతరమ్.
స ఏవ సంశయస్తాత
తవ తస్య చ యద్బలే. 91

సాల మేకం తు నిర్భింద్యా
భవేద్వ్యక్తిర్బలాబలే. 92

కృత్వేమం కార్ముకం సజ్యం
హస్తిహస్త మివాతతం
ఆకర్ణపూర్ణమ్ ఆయమ్య
విసృజస్వ మహాశరమ్. 93

ఇమం హి సాలం సహిత స్త్వయా శరో

న సంశయోఽత్రాస్తివిదారయిష్యతి
అలం విమర్శేన మమ ప్రియం ధ్రువం
కురుష్వ రాజాత్మజ శాపితో మయా. 94

యథా హి తేజస్సు వరః సదా రవిః
యథా హి శైలో హిమవాన్ మహాద్రిషు
యథా చతుష్పాత్సుచ కేసరీ వరః
స్తథా నరణామసి విక్రమే వరః. 95

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకాదశస్సర్గః (11)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్వాదశస్సర్గః (12)

శ్రీరాముని సూచనతో వాలిని యుద్ధమునకు ఆహ్వానించిన సుగ్రీవుడు
పోలిక ఒకేలా ఉండటంతో బాణం ప్రయోగించని శ్రీరాముడు

ఏతచ్చ వచనం శ్రుత్వా
సుగ్రీవేణ సుభాషితం
ప్రత్యయార్థం మహాతేజా
రామో జగ్రాహ కార్ముకమ్. 1

స గృహీత్వా ధనుర్ఘోరం
శరమేకం చ మానదః
సాలముద్దిశ్య చిక్షేప
జ్యాస్వనైః పూరయన్ దిశః. 2

స విసృష్టో బలవతా
బాణః స్వర్ణపరిష్కృతః
భిత్త్వా సాలాన్ గిరిప్రస్థే
సప్త భూమిం వివేశ హ. 3

ప్రవిష్టశ్చ ముహూర్తేన
ధరాం భిత్త్వా మహాజవః
నిష్పత్య చ పునస్తూర్ణం
స్వతూణీం ప్రవివేశ హ. 4

తాన్ దృష్ట్వా సప్త నిర్భిన్నాన్
సాలాన్ వానరపుంగవః
రామస్య శరవేగేన
విస్మయం పరమం గతః. 5

స మూర్ధ్నా న్యపతద్భూమౌ
ప్రలంబీకృతభూషణః
సుగ్రీవః పరమప్రీతో
రాఘవాయ కృతాంజలిః. 6

ఇదం చోవాచ ధర్మజ్ఞం
కర్మణా తేన హర్షితః
రామం సర్వాస్త్రవిదుషాం
శ్రేష్ఠం శూరమవస్థితమ్. 7

సేంద్రానపి సురాన్ సర్వాన్
త్వం బాణైః పురుషర్షభ
సమర్థః సమరే హంతుం
కిం పునర్వాలినం ప్రభో. 8

యేన సప్తమహాసాలా
గిరిర్భూమిశ్చ దారితాః
బాణేనైకేన కాకుత్స్థ
స్థాతా తే కో రణాగ్రతః. 9

అద్య మే విగతః శోకః
ప్రీతిరద్య పరా మమ
సుహృదం త్వాం సమాసాద్య
మహేంద్రవరుణోపమమ్. 10

తమద్యైవ ప్రియార్థం మే
వైరిణం భ్రాతృరూపిణం
వాలినం జహి కాకుత్స్థ
మయా బద్ధోఽయమంజలిః. 11

తతో రామః పరిష్వజ్య
సుగ్రీవం ప్రియదర్శనం
ప్రత్యువాచ మహాప్రాజ్ఞో
లక్ష్మణానుమతం వచః. 12

అస్మాద్గచ్ఛేమ కిష్కింధాం
క్షిప్రం గచ్ఛ త్వమగ్రతః
గత్వా చాహ్వాయ సుగ్రీవ
వాలినం భ్రాతృగంధినమ్. 13

సర్వే తే త్వరితం గత్వా
కిష్కింధాం వాలినః పురీం
వృక్షైరాత్మానమావృత్య
వ్యతిష్ఠన్ గహనే వనే. 14

సుగ్రీవో వ్యనదద్ఘోరం
వాలినోఽఽహ్వానకారణాత్
గాఢం పరిహితో వేగాత్
నాదైర్భిందన్నివాంబరమ్. 15

తం శ్రుత్వా నినదం భ్రాతుః
క్రుద్ధో వాలీ మహాబలః
నిశ్చక్రామ సుసంరబ్ధో
భాస్కరోఽస్తతటాదివ. 16

తతః సుతుములం యుద్ధం
వాలిసుగ్రీవయోరభూత్
గగనే గ్రహయోర్ఘోరం
బుధాంగారకయోరివ. 17

తలైరశనికల్పైశ్చ
వజ్రకల్పైశ్చ ముష్టిభిః
జఘ్నతు స్సమరేఽన్యోఽన్యం
భ్రాతరౌ క్రోధమూర్ఛితౌ. 18

తతో రామో ధనుష్పాణిః
తావుభౌ సముదీక్ష్యతు
అన్యోఽన్యసదృశౌ వీరా
ఉభౌ దేవావివాశ్వినౌ. 19

యన్నావగచ్ఛత్ సుగ్రీవం
వాలినం వాపి రాఘవః
తతో న కృతవాన్ బుద్ధిం
మోక్తుమంతకరం శరమ్. 20

ఏతస్మిన్నంతరే భగ్నః
సుగ్రీవస్తేన వాలినా
అపశ్యన్ రాఘవం నాథమ్
ఋశ్యమూకం ప్రదుద్రువే. 21

క్లాంతో రుధిరసిక్తాంగాః
ప్రహారైర్జర్జరీకృతః
వాలినాఽభిద్రుతః క్రోధాత్
ప్రవివేశ మహావనమ్. 22

తం ప్రవిష్టం వనం దృష్ట్వా
వాలీ శాపభయార్దితః
ముక్తో హ్యసి త్వమిత్యుక్త్వా
సన్నివృత్తో మహాద్యుతిః
నివృత్తః స్వపురీం ప్రాప
క్రోధావిష్టో మహాబలః. 23

రాఘవోఽసి సహ భ్రాత్రా
సహ చైవ హనూమతా
తదేవ వనమాగచ్ఛత్
సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 24

తం సమీక్ష్యాగతం రామం
సుగ్రీవః సహలక్ష్మణం
హ్రీమాన్ దీనమువాచేదం
వసుధామ్ అవలోకయన్. 25

ఆహ్వయస్వేతి మాముక్త్వా
దర్శయిత్వా చ విక్రమం
వైరిణా ఘాతయిత్వా చ
కిమిదానీం త్వయా కృతమ్. 26

తామేవ వేలాం వక్తవ్యం
త్వయా రాఘవ తత్త్వతః
వాలినం న నిహన్మీతి
తతో నాహమితో వ్రజే. 27

తస్య చైవం బ్రువాణస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
కరుణం దీనయా వాచా
రాఘవః పునరబ్రవీత్. 28

సుగ్రీవ శ్రూయాతాం తాత
క్రోధశ్చ వ్యపనీయతాం
కారణం యేన బాణోఽయం
న మయా స విసర్జితః. 29

అలంకారేణ వేషేణ
ప్రమాణేన గతేన చ
త్వం చ సుగ్రీవ వాలీ చ
సదృశౌ స్థః పరస్పరమ్. 30

స్వరేణ వర్చసా చైవ
ప్రేక్షితేన చ వానర
విక్రమేణ చ వాక్యైశ్చ
వ్యక్తిం వాం నోపలక్షయే
తతోఽహం రూపసాదృశ్యాత్
మోహితో వానరోత్తమ. 31

నోత్సృజామి మహావేగం
శరం శత్రునిబర్హణం
జీవితాంతకరం ఘోరం
సాదృశ్యాత్తు విశంకితః. 32

మూలఘాతో న నౌ స్యాద్ధి
ద్వయోరపి కృతో మయా. 33

త్వయి వీరే విపన్నే హి
అజ్ఞానాల్లాఘవాన్మయా

మౌఢ్యం చ మమ బాల్యం చ
ఖ్యాపితం స్యాద్ధరీశ్వర. 34

దత్తాభయవధో నామ
పాతకం మహదుచ్యతే. 35

అహం చ లక్ష్మణశ్చైవ
సీతా చ వరవర్ణినీ
త్వదధీనా వయం సర్వే
వనేఽస్మిన్ శరణం భవాన్. 36

తస్మాద్యుధ్యస్వ భూయస్త్వం
మాం మా శంకీశ్చ వానర
ఏతన్ముహూర్తే సుగ్రీవ
పశ్య వాలినమాహవే
నిరస్తమిషుణైకేన
వేష్టమానం మహీతలే. 37

అభిజ్ఞానం కురుష్వ త్వమ్
ఆత్మనో వానరేశ్వర
యేన త్వామ్ అభిజానీయాం
ద్వంద్వయుద్ధముపాగతమ్. 38

గజపుష్పీమ్ ఇమాం ఫుల్లామ్
ఉత్పాట్య శుభలక్షణాం
కురు లక్ష్మణ కంఠేఽస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః. 39

తతో గిరితటే జాతామ్
ఉత్పాట్య కుసుమాకులాం
లక్ష్మణో గజపుష్పీం తాం
తస్య కంఠే వ్యసర్జయత్. 40

స తయా శుశుభే శ్రీమాన్
లతయా కంఠసక్తయా
విపరీత ఇవాకాశే
సూర్యో నక్షత్రమాలయా. 41

మాలయేవ బలాకానాం
స సంధ్య ఇవ తోయదః
విభ్రాజమానో వపుషా
రామవాక్యసమాహితః
జగామ సహ రామేణ
కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్. 42

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్వాదశస్సర్గః (12)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రయోదశస్సర్గః (13)

కిష్కింధకు బయలుదేరిన రామలక్ష్మణులు, సుగ్రీవాదులు

ఋష్యమూకాత్ స ధర్మాత్మా
కిష్కింధాం లక్ష్మణాగ్రజః
జగామ సహ సుగ్రీవో
వాలివిక్రమపాలితామ్. 1

సముద్యమ్య మహచ్చాపం
రామః కాంచనభూషితం
శరాంశ్చాదిత్య సంకాశాన్
గృహీత్వా రణసాధకాన్. 2

అగ్రతస్తు యయౌ తస్య
రాఘవస్య మహాత్మనః
సుగ్రీవః సంహతగ్రీవో
లక్ష్మణశ్చ మహాబలః. 3

పృష్ఠతో హనుమాన్ వీరో
నళో నీలశ్చ వానరః
తారశ్చైవ మహాతేజా
హరియూథపయూథపః. 4

తే వీక్షమాణా వృక్షాంశ్చ
పుష్పభారావలమింబినః
ప్రసన్నాంబువహాశ్చైవ
సరితః సాగరంగమాః. 5

కందరాణి చ శైలాంశ్చ
నిర్దరాణి గుహాస్తథా
శిఖరాణి చ ముఖ్యాని
దరీశ్చ ప్రియదర్శనాః. 6

వైఢూర్యవిమలైః పర్ణైః
పద్మైశ్చాకోశకుట్మలైః
శోభితాన్ సజలాన్ మార్గే
తటాకాంశ్చ వ్యలోకయన్. 7

కారండైః స్సారసైర్హంసైః
వంచులైర్జలకుక్కుటైః
చక్రవాకై స్తథా చాన్యైః
శకునైరుపనాదితాన్. 8

మృదుశష్పాంకురాహారాన్
నిర్భయాన్ వనగోచరాన్
చరతఃసర్వతోఽ పశ్యన్
స్థలీషు హరిణాన్ స్థితాన్. 9

తటాకవైరిణశ్చాపి
శుక్లదంతవిభూషితాన్
ఘోరానేకచరాన్ వన్యాన్
ద్విరదాన్ కూలఘాతినః. 10

మత్తాన్ గిరితటోత్కృష్టాన్
పర్వతానివ జంగమాన్
వారణాన్ వారిదప్రఖ్యాన్
మహీరేణుసముత్థితాన్. 11

వనే వనచరాంశ్చాఽన్యాన్
ఖేచరాంశ్చ విహంగమాన్
పశ్యంతస్త్వరితా జగ్ముః
సుగ్రీవవశవర్తినః. 12

తేషాం తు గచ్ఛతాం తత్ర
త్వరితం రఘునందనః
ద్రుమషండం వనం దృష్ట్వా
రామఃసుగ్రీవమబ్రవీత్. 13

ఏష మేఘ ఇవాకాశే
వృక్షషండః ప్రకాశతే
మేఘసంఘాతవిపులః
పర్యంతకదళీవృతః. 14

కిమేతత్ జ్ఞాతుమిచ్ఛామి
సఖే కౌతూహలం హి మే
కౌతూహలాపనయనం
కర్తుమిచ్ఛామ్యహం త్వయా. 15

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రాఘవస్య మహాత్మనః
గచ్ఛన్నేవాచచక్షేఽథ
సుగ్రీవః తన్మహద్వనమ్. 16

ఏతద్రాఘవ విస్తీర్ణమ్
ఆశ్రమం శ్రమనాశనమ్
ఉద్యానవనసంపన్నం
స్వాదుమూలఫలోదకమ్. 17

అత్ర సప్తజనా నామ
మునయః సంశ్రితవ్రతాః
సప్తైవాసన్నధఃశీర్షా
నియతం జలశాయినః. 18

సప్తరాత్రకృతాహారా
వాయునా వాసినః
దివం వర్షశతైర్యాతా
సప్తభిః సకలేబరాః. 19

తేషామేవం ప్రభావానాం
ద్రుమప్రాకారసంవృతం
ఆశ్రమం సుదురాధర్షమ్
అపి సేంద్రైః సురాసురైః. 20

పక్షిణో వర్జయంత్యేత్
తథాన్యే వనచారిణః
విశంతి మోహాద్యే తత్ర
నివర్తంతే న తే పునః. 21

విభూషణరవాస్తత్ర
శ్రూయంతే సకలాక్షరాః
తూర్యగీతస్వనాశ్చాత్ర
గంధో దివ్యశ్చ రాఘవ. 22

త్రేతాగ్నయోఽపి దీప్యంతే
ధూమో హ్యత్ర ప్రకాశతే
వేష్టయన్నివ వృక్షాగ్రాన్
కపోతాంగారుణో ఘనః. 23

ఏతే వృక్షాః ప్రకాశంతే
ధూమసంసక్తమస్తకాః
మేఘజాలప్రతిచ్ఛన్నా
వైఢూర్యగిరయో యథా. 24

కురు ప్రణామం ధర్మాత్మన్
తాన్ సముద్దిశ్య రాఘవ
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
ప్రయతః సంయతాంజలిః. 25

ప్రణమంతి హి యే తేషాం
మునీనాం భావితాత్మనాం
న తేషామశుభం కించిత్
శరీరే రామ దృశ్యతే. 26

తతో రామః సహ భ్రాత్రా
లక్ష్మణేన కృతాంజలిః
సముద్దిశ్య మహాత్మానః
తాన్ ఋషీన్ అభ్యవాదయత్. 27

అభివాద్య తు ధర్మాత్మా
రామో భ్రాతా చ లక్ష్మణః
సుగ్రీవో వానరాశ్చైవ
జగ్ముః సంహృష్టమానసాః. 28

తే గత్వా దూరమధ్వానం
తస్మాత్ సప్తజనాశ్రమాత్
దదృశుస్తాం దురాధర్షాం
కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్. 29

తతస్తు రామానుజరామవానరాః
ప్రగృహ్య శస్త్రాణ్యుదితాగ్ర్యతేజసః
పురీం సురేశాత్మజవీర్యపాలితాం
వధాయ శత్రోః పునరాగతాః సహ. 30

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రయోదశస్సర్గః (13)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుర్దశస్సర్గః (14)

శ్రీరాముని అండతో వాలిని యుద్ధమునకై కవ్వించిన సుగ్రీవుడు

సర్వే తే త్వరితం గత్వా
కిష్కింధాం వాలిపాలితాం
వృక్షైరాత్మాన మావృత్య
వ్యతిష్ఠన్ గహనే వనే. 1

విచార్య సర్వతో దృష్టిం
కాననే కాననప్రియః
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః
క్రోధమాహారయద్భృశమ్. 2

తతః స నినదం ఘోరం
కృత్వా యుద్ధాయ చాహ్వయత్
పరివారైః పరివృతో
నాదైర్భిందన్నివాంబరమ్. 3

గర్జన్నివ మహామేఘో
వాయువేగపురస్సరః
అథ బాలార్కసదృశో
దృప్తసింహగతిస్తదా. 4

దృష్ట్వా రామం క్రియాదక్షం
సుగ్రీవో వాక్యమబ్రవీత్
హరివాగురయా వ్యాప్తాం
తప్తకాంచనతోరణాం
ప్రాప్తాః స్మ ధ్వజయంత్రాఢ్యాం
కిష్కింధాం వాలినః పురీమ్. 5

ప్రతిజ్ఞా యా త్వయా వీర
కృతా వాలివధే పురా
సఫలాం కురు తాం క్షిప్రం
లతాం కాల ఇవాగతః. 6

ఏవ ముక్తస్తు ధర్మాత్మా
సుగ్రీవేణ స రాఘవః
తమథోవాచ సుగ్రీవం
వచనం శత్రుసూదనః. 7

కృతాభిజ్ఞానచిహ్నస్త్వమ్
అనయా గజసాహ్వయా
లక్ష్మణేన సముత్పాట్య
యైషా కంఠే కృతా తవ. 8

శోభసే హ్యధికం వీర
లతయా కంఠసక్తయా
విపరీత ఇవాకాశే
సూర్యో నక్షత్రమాలయా. 9

అద్య వాలిసముత్థం తే
భయం వైరం చ వానర

ఏకేనాఽహం ప్రమోక్ష్యామి
బాణమోక్షేణ సంయుగే. 10

మమ దర్శయ సుగ్రీవ
వైరిణం భ్రాతృరూపిణం
వాలీ వినిహతో యావత్
వనే పాంసుషు వేష్టతే. 11

యది దృష్టిపథం ప్రాప్తో
జీవన్ స వినివర్తతే
తతో దోషేణ మాఽఽ గచ్ఛేత్
సద్యో గర్హేచ్చ మా భవాన్. 12

ప్రత్యక్షం సప్తతే సాలా
మయా బాణేన దారితాః
తేనాఽవేహి బలేనాద్య
వాలినం నిహతం మయా. 13

అనృతం నోక్తపూర్వం మే
వీర కృచ్ఛ్రేఽపి తిష్ఠతా
ధర్మలోభపరీతేన
న చ వక్ష్యే కథంచన. 14

సఫలాం చ కరిష్యామి
ప్రతిజ్ఞాం జహి సంభ్రమం
ప్రసూతం కలమం క్షేత్రే
వర్షేణేవ శతక్రతుః. 15

తదాహ్వాననిమిత్తం త్వం
వాలినో హేమమాలినః 16

జితకాశీ బలశ్లాఘీ
త్వయా చాధర్షితః పురా
నిష్పతిష్యత్యసంగేన వాలీ
స ప్రియసంయుగః. 17

రిపూణాం ధర్షణం శూరా
మర్షయంతి న సంయుగే
జానంతస్తు స్వకం వీర్యం
స్త్రీసమక్షం విశేషతః. 18

స తు రామవచః శ్రుత్వా
సుగ్రీవో హేమపింగళః
ననర్ద క్రూరనాదేన
వినిర్భిందన్నివాంబరమ్. 19

తస్య శబ్దేన విత్రస్తా
గావో యాంతి హతప్రభాః
రాజదోషపరామృష్టాః
కులస్త్రియ ఇవాకులాః. 20

ద్రవంతి చ మృగాః శీఘ్రం
భగ్నా ఇవ రణే హయాః
పతంతి చ ఖగా భూమౌ
క్షీణపుణ్యా ఇవ గ్రహాః. 21

తతః స జీమూతగణప్రణాదో
నాదం హ్యముంచత్ త్వరయా ప్రతీతః
సూర్యాత్మజః శౌర్యవివృద్ధతేజాః
సరిత్పతిర్వాఽనిలచంచలోర్మిః. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే చతుర్దశస్సర్గః(14)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచదశస్సర్గః (15)

సుగ్రీవునితో యుద్ధమునకు బయలుదేరిన వాలికి అతని భార్య తార హితవచనములు చెప్పుట

అథ తస్య నినాదం తు
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
శుశ్రావాంతః పురగతో
వాలీ భ్రాతురమర్షణః. 1

శ్రుత్వా తు తస్య నినాదం
సర్వభూత ప్రకంపనమ్
మదశ్చైకపదే నష్టః
క్రోధశ్చాపతితో మహాన్. 2

స తు రోషపరీతాంగో
వాలీ సంధ్యాతపప్రభః
ఉపరక్త ఇవాదిత్యః
సద్యో నిష్ప్రభతాం గతః. 3

వాలీ దంష్ట్రాకరాళస్తు
క్రోధాద్దీప్తాగ్నిసన్నిభః
భాత్యుత్పతితపద్మాభః
సమృణాళ ఇవ హ్రదః. 4

శబ్దం దుర్మర్షణం శ్రుత్వా
నిష్పపాత తతో హరిః
వేగేన చరణన్యాసైః
దారయన్నివ మేదినీమ్. 5

తం తు తారా పరిష్వజ్య
స్నేహాద్దర్శితసౌహృదాః
ఉవాచ త్రస్తసంభ్రాంతా
హితోదర్కమ్ ఇదం వచః. 6

సాధు క్రోధమిమం వీర
నదీవేగమివాగతమ్
శయనాదుత్థితః కాల్యం
త్యజ భుక్తామివ స్రజమ్. 7

కాల్య మేతేన సంగ్రామం
కరిష్యసి చ వానర
వీర తే శత్రుబాహుళ్యం
ఫల్గుతా వా న విద్యతే. 8

సహసా తవ నిష్క్రామో
మమ తావన్న రోచతే
శ్రూయతాం చాభిధాస్యామి
యన్నిమిత్తం నివార్యసే. 9

పూర్వమాపతితః క్రోధాత్
స త్వామ్ ఆహ్వాయతే యుధి
నిష్పత్య చ నిరస్తస్తే
హన్యమానో దిశో గతః. 10

త్వయా తస్య నిరస్తస్య
పీడితస్య విశేషతః
ఇహైత్య పునరాహ్వానం
శంకాం జనయతీవ మే. 11

దర్పశ్చ వ్యవసాయశ్చ
యాదృశస్తస్య నర్దతః
నినాదశ్చాపి సంరంభో
నైతదల్పం హి కారణమ్. 12

నాఽసహాయమహం మన్యే
సుగ్రీవం తమిహాగతం
అవష్టబ్ధసహాయశ్చ
యమాశ్రిత్యైష గర్జతి. 13

ప్రకృత్యా నిపుణశ్చైవ
బుద్ధిమాంశ్చైవ వానరః
నాఽపరీక్షితవీర్యేణ
సుగ్రీవః సఖ్యమేష్యతి. 14

పూర్వమేవ మయా వీర
శ్రుతం కథయతో వచః
అంగదస్య కుమారస్య
వక్ష్యామి త్వా హితం వచః. 15

అంగదస్తు కుమారోఽయం
వనాంతమ్ ఉపనిర్గతః
ప్రవృత్తిస్తేన కథితా
చారైరాప్తైర్నివేదితా. 16

అయోధ్యాధిపతేః పుత్రౌ
శూరౌ సమరదుర్జయౌ
ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతౌ
ప్రథితౌ రామలక్ష్మణౌ
సుగ్రీవప్రియకామార్థం
ప్రాప్తౌ తత్ర దురాసదౌ. 17

తవ భ్రాతుర్హివిఖ్యాతః
సహాయో రణకర్కశః
రామః పరబలామర్దీ
యుగాంతగ్నిరివోత్థితః. 18

నివాసవృక్షః సాధూనామ్
ఆపన్నానాం పరా గతిః
ఆర్తానాం సంశ్రయశ్చైవ
యశసశ్చైకభాజనమ్. 19

జ్ఞాన విజ్ఞాన సంపన్నో
నిదేశే నిరతః పితుః
ధాతూనామివ శైలేంద్రో
గుణానామ్ ఆకరో మహాన్. 20

తత్క్షమం న విరోధస్తే
సహ తేన మహాత్మనా
దుర్జయేనాఽప్రమేయేన
రామేణ రణకర్మసు. 21

శూర వక్ష్యామి తే కించిత్
న చేచ్ఛా మ్యభ్యసూయితుమ్

శ్రూయతాం క్రియతాం చైవ
తవ వక్ష్యామి యద్ధితమ్. 22

యౌవరాజ్యేన సుగ్రీవం
తూర్ణం సాధ్వభిషేచయ
విగ్రహం మా కృథా వీర
భ్రాత్రా రాజన్ బలీయసా. 23

అహం హి తే క్షమం మన్యే
తేన రామేణ సౌహృదమ్
సుగ్రీవేణ చ సంప్రీతిం
వైరముత్సృజ్య దూరతః. 24

లాలనీయో హి తే భ్రాతా
యవీయానేష వానర
తత్ర వా సన్నిహస్థో వా
సర్వథా బంధురేవ తే. 25

నహి తేన సమం బంధుం
భువి పశ్యామి కంచన
దానమానాది సత్కారైః
కురుష్వ ప్రత్యనంతరమ్. 26

వైరమేతత్ సముత్సృజ్య
తవ పార్శ్వే స తిష్ఠతు
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః
తవ బంధుః సదా మతః. 27

భ్రాతుః సౌహృద మాలంబ
నాఽన్యా గతిరిహాస్తి తే. 28

యది తే మత్ప్రియం కార్యం
యది చావైషి మాం హితాం
యాచ్యమానః ప్రయత్నేన
సాధు వాక్యం కురుష్వ మే. 29

ప్రసీద పథ్యం శృణు జల్పితం హి మే
న రోష మేవానువిధాతుమర్హసి
క్షమో హి తే కోసల రాజసూనునా
న విగ్రహః శక్రసమానతేజసా. 30

తదా హి తారా హితమేవ వాక్యం
తం వాలినం పథ్య మిదం బభాషే
న రోచతే తద్వచనం హి తస్య
కాలాభిపన్నస్య వినాశకాలే. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచదశస్సర్గః (15)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షోడశస్సర్గః (16)

వాలి సుగ్రీవుల హోరీహోరీ పోరాటం

రామబాణమునకు నేలకొరిగిన వాలి

తామేవం బ్రువతీం తారాం
తారాధిపనిభాననాం
వాలీ నిర్భర్త్స్యయామాస
వచనం చేదమబ్రవీత్. 1

గర్జతోఽస్య చ సంరంభం
భ్రాతుః శత్రోర్విశేషతః
మర్షయిష్యామ్యహం కేన
కారణేన వరాననే. 2

అధర్షితానాం శూరాణాం
సమరేష్వనివర్తినాం
ధర్షణామర్షణం భీరు
మరణాదతిరిచ్యతే. 3

సోఢుం న చ సమర్థోఽహం
యుద్ధకామస్య సంయుగే
సుగ్రీవస్య చ సంరంభం
హీనగ్రీవస్య గర్జతః. 4

న చ కార్యో విషాదస్తే
రాఘవం ప్రతి మత్కృతే
ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ
కథం పాపం కరిష్యతి. 5

నివర్తస్వ సహ స్త్రీభిః
కథం భూయోఽనుగచ్ఛసి
సౌహృదం దర్శితం తారే
మయి భక్తిః కృతా త్వయా. 6

ప్రతియోత్స్యామ్యహం గత్వా
సుగ్రీవం జహి సంభ్రమం
దర్పమాత్రం వినేష్యామి
న చ ప్రాణైర్విమోక్ష్యతే. 7

అహం హ్యాజిస్థితస్యాస్య
కరిష్యామి యథేప్సితం
వృక్షైర్ముష్టిప్రహారైశ్చ
పీడితః ప్రతియాస్యతి. 8

న మే గర్వితమాయస్తం
సహిష్యతి దురాత్మవాన్
కృతం తారే సహాయత్వం
సౌహృదం దర్శితం మయి. 9

శాపితాసి మమ ప్రాణైః
నివర్తస్వ జనేన చ
అహం జిత్వా నివర్తిష్యే
తమహం భ్రాతరం రణే. 10

తం తు తారా పరిష్వజ్య
వాలినం ప్రియవాదినీ
చకార రుదతీ మందం
దక్షిణా సా ప్రదక్షిణమ్. 11

తతః స్వస్త్యయనం కృత్వా
మంత్రవద్విజయైషిణీ
అంతఃపురం సహ స్త్రీభిః
ప్రవిష్టా శోకమోహితా. 12

ప్రవిష్టాయాం తు తారాయాం
సహ స్త్రీభిః స్వమాలయం
నగరాన్నిర్యయౌ క్రుద్ధో
మహాసర్ప ఇవ శ్వసన్. 13

స నిః శ్వస్య మహాతేజా
వాలీ పరమరోషణః
సర్వతశ్చారయన్ దృష్టిం
శత్రుదర్శనకాంక్షయా. 14

స దదర్శ తతః శ్రీమాన్
సుగ్రీవం హేమపింగళమ్
సుసంవీతమవష్టబ్ధం
దీప్యమానమివానలమ్. 15

స తం దృష్ట్వా మహావీర్యం
సుగ్రీవం పర్యవస్థితమ్
గాఢం పరిదధే వాసో
వాలీ పరమరోషణః. 16

స వాలీ గాఢసంవీతో
ముష్టిముద్యమ్య వీర్యవాన్
సుగ్రీవమేవాభిముఖో
యయౌ యోద్ధుం కృతక్షణః. 17

శ్లిష్టముష్టిం సముద్యమ్య
సంరబ్ధతరమాగతః
సుగ్రీవోఽపి తముద్దిశ్య
వాలినం హేమామాలినమ్. 18

తం వాలీ క్రోధతామ్రాక్షః
సుగ్రీవం రణపండితం
ఆపతంతం మహావేగమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 19

ఏష ముష్టిర్మయా బద్ధో
గాఢః సన్నిహితాంగుళిః
మయా వేగవిముక్తస్తే
ప్రాణానాదాయ యాస్యతి. 20

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవః
క్రుద్ధో వాలినమబ్రవీత్
తవైవ చాహరన్ ప్రాణాన్
ముష్టిః పతతు మూర్ధని. 21

తాడితస్తేన సంక్రుద్ధః
సమభిక్రమ్య వేగితః
అభవచ్ఛోణితోద్గారీ
సోత్పీడ ఇవ పర్వతః. 22

సుగ్రీవేణ తు నిస్సంగం
సాలమ్ ఉత్పాట్య తేజసా
గాత్రేష్వభిహతో వాలీ
వజ్రేణేవ మహాగిరిః. 23

స తు వాలీ ప్రచలితః
సాలతాడనవిహ్వలః
గురుభారసమాక్రాంతో
నౌసార్థ ఇవ సాగరే. 24

తౌ భీమబలవిక్రాంతౌ
సుపర్ణసమవేగినౌ
ప్రవృద్ధౌ ఘోరవపుషౌ
చంద్రసూర్యావివాంబరే
పరస్పరమ్ అమిత్రఘ్నౌ
ఛిద్రాన్వేషణతత్పరౌ. 25

తతోఽవర్ధత వాలీ తు
బలవీర్యసమన్వితః
సూర్యపుత్రో మహావీర్యః
సుగ్రీవః పరిహీయతే. 26

వాలినా భగ్నదర్పస్తు
సుగ్రీవో మందవిక్రమః
వాలినం ప్రతి సామర్షో
దర్శయామాస లాఘవమ్. 27

వృక్షైః సశాఖైః శిఖరైః
వజ్రకోటినిభైర్నఖైః
ముష్టిభిర్జానుభిః పద్భిః
బాహుభిశ్చ పునః పునః
తయోర్యుద్ధమభూద్ఘోరం
వృత్రవాసవయోరివ. 28

తౌ శోణితాక్తౌ యుధ్యేతాం
వానరౌ వనచారిణౌ
మేఘావివ మహాశబ్దైః
తర్జయానౌ పరస్పరమ్. 29

హీయమానమ్ అథోఽపశ్యత్
సుగ్రీవం వానరేశ్వరం
వీక్షమాణం దిశశ్చైవ
రాఘవః స ముహుర్ముహుః. 30

తతో రామో మహాతేజా
ఆర్తం దృష్ట్వా హరీశ్వరం
శరం చ వీక్షతే వీరో
వాలినో వధకారణాత్. 31

తతో ధనుషి సంధాయ
శరమ్ ఆశీవిషోపమం
పూరయామాస తచ్చాపం
కాలచక్రమివాంతకః. 32

తస్య జ్యాతలఘోషేణ
త్రస్తాః పత్రరథేశ్వరాః
ప్రదుద్రువుర్మృగాశ్చైవ
యుగాంత ఇవ మోహితాః. 33

ముక్తస్తు వజ్రనిర్ఘోషః
ప్రదీప్తాశనిసన్నిభః
రాఘవేణ మహాబాణో
వాలివక్షసి పాతితః. 34

తతస్తేన మహాతేజా
వీర్యోత్సిక్తః కపీశ్వరః
వేగేనాఽభిహతో వాలీ
నిపపాత మహీతలే. 35

ఇంద్రధ్వజ ఇవోద్ధూతః
పౌర్ణమాస్యాం మహీతలే
ఆశ్వయుక్సమయే మాసి
గతశ్రీకో విచేతనః. 36

నరోత్తమః కాలయుగాంతకోపమం
శరోత్తమం కాంచనరూప్యభూషితం
సరర్జ దీప్తం తమ మిత్రమర్దనం
సధూమమగ్నిం ముఖతో యథా హరః. 37

అథోక్షితః శోణితతోయవిస్రవైః
సుపుష్పితాశోక ఇవానిలోద్ధతః
విచేతనో వాసవసూనురాహవే
విభ్రంశితేంద్ర ధ్వజవత్ క్షితిం గతః. 38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షోడశస్సర్గః (16)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తదశస్సర్గః (17)

శ్రీరాముడు తనను కూల్చినందుకు అధిక్షేపించిన వాలి

తతఃశరేణాభిహతో
రామేణ రణకర్కశః
పపాత సహసా వాలీ
నికృత్త ఇవ పాదపః. 1

స భూమౌ న్యస్తసర్వాంగః
తప్తకాంచనభూషణః
అపతద్దేవరాజస్య
ముక్తరశ్మిరివ ధ్వజః. 2

తస్మిన్ నిపతితే భూమౌ
వానరాణాం గణేశ్వరే
నష్టచంద్రమివ వ్యోమ న
వ్యరాజత భూతలమ్. 3

భూమౌ నిపతితస్యాపి
తస్య దేహం మహాత్మనః
నశ్రీర్జహాతి న ప్రాణా
న తేజో న పరాక్రమః. 4

శక్రదత్తా వరా మాలా
కాంచనీ వజ్రభూషితా
దధార హరిముఖ్యస్య
ప్రాణాం స్తేజః శ్రియం చ సా. 5

స తయా మాలయా వీరో
హైమయా హరియూథపః
సంధ్యానుగతపర్యంతః
పయోధర ఇవాభవత్. 6

తస్య మాలా చ దేహశ్చ
మర్మఘాతీ చ యః శరః
త్రిధేవ రచితా లక్ష్మీః
పతితస్యాపి శోభతే. 7

తదస్త్ర తస్య వీరస్య
స్వర్గమార్గప్రభావనం
రామబాణాసనక్షిప్తమ్
ఆవహత్ పరమాం గతిమ్. 8

తం తదా పతితం సంఖ్యే
గతార్చిషమివానలం
బహుమాన్య చ తం వీరం
వీక్షమాణం శనైరివ. 9

యయాతిమివ పుణ్యాంతే
దేవలోకాత్ పరిచ్యుతం
ఆదిత్యమివ కాలేన
యుగాంతే భువి పాతితమ్. 10

మహేంద్రమివ దుర్ధర్షం
ఉపేంద్రమివ దుస్సహం
మహేంద్రపుత్రం పతితం
వాలినం హేమమాలినమ్. 11

సింహోరస్కం మహాబాహుం
దీప్తాస్యం హరిలోచనం
లక్ష్మణానుగతో రామో
దదర్శోపససర్ప చ. 12

తం దృష్ట్వా రాఘవం వాలీ
లక్ష్మణం చ మహాబలం
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం
పరుషం ధర్మసంహితమ్. 13

త్వం నరాధిపతేః పుత్రః
పథితః ప్రియదర్శనః
కులీనః సత్త్వసంపన్నః
తేజస్వీ చరితవ్రతః. 14

పరాఙ్ముఖవధం కృత్వా
కో ను ప్రాప్త స్త్వయా గుణః
యదహం యుద్ధసంరబ్ధః
శరణోరసి తాడితః. 15

రామః కరుణవేదీ చ
ప్రజానాం చ హితే రతః
సానుక్రోశో జితోత్సాహః
సమయజ్ఞో దృఢవ్రతః

ఇతి తే సర్వభూతాని
కథయంతి యశో భువి. 16

దమః శమః క్షమా ధర్మో
ధృతిః సత్యం పరాక్రమః
పార్థివానాం గుణా
రాజన్దండశ్చాఽ ప్యపరాధిషు. 17

తాన్ గుణాన్ సంప్రధార్యాహమ్
అగ్ర్యం చాభిజనం తవ
తారయా ప్రతిషిద్ధోఽపి
సుగ్రీవేణ సమాగతః. 18

న మామ్ అన్యేన సంరబ్ధం
ప్రమత్తం యోద్ధు మర్హతి
ఇతి మే బుద్ధిరుత్పన్నా
బభూవాదర్శనే తవ. 19

న త్వాం వినిహతాత్మానం
ధర్మధ్వజమ్ అధార్మికం
జానే పాపసమాచారం
తృణైః కూపమివావృతమ్. 20

సతాం వేషధరం పాపం
ప్రచ్ఛన్నమివ పావకం
నాఽహం త్వామభిజానామి
ధర్మచ్ఛద్మాభిసంవృతమ్. 21

విషయే వా పురే వా తే
యదా నాఽపకరోమ్యహం

న చ తామ్ అవజానే చ
కస్మాత్ త్వం హంస్యకిల్బిషమ్. 22

ఫలమూలాశనం నిత్యం
వానరం వనగోచరం
మామిహాప్రతియుధ్యంతమ్
అన్యేన చ సమాగతమ్. 23

లింగమప్యస్తి తే రాజన్
దృశ్యతేఽ ధర్మసంహితం
కః క్షత్రియకులే జాతః
శ్రుతవాన్ నష్టసంశయః. 24

ధర్మలింగప్రతిచ్ఛన్నః
క్రూరం కర్మ సమాచరేత్. 25

రామ! రాజకులే జాతో
ధర్మవానితి విశ్రుతః
అభవ్యో భవ్యరూపేణ
కిమర్థం పరిధావసి. 26

సామ దానం క్షమా ధర్మః
సత్యం ధృతిపరాక్రమౌ
పార్థివానాం గుణా రాజన్
దండశ్చాఽప్యపరాధిషు. 27

వయం వనచరా రామ
మృగా మూలఫలాశనాః
ఏషా ప్రకృతిరస్మాకం
పురుషస్త్వం నరేశ్వరః. 28

భూమిర్హిరణ్యం రూప్యం
చ విగ్రహే కారణాని చ
అత్ర కస్తే వనే లోభో
మదీయేషు ఫలేషు వా. 29

నయశ్చ వినయశ్చోభౌ
నిగ్రహానుగ్రహావపి.
రాజవృత్తిరసంకీర్ణా
న నృపాః కామవృత్తయః. 30

త్వం తు కామప్రధానశ్చ
కోపనశ్చానవస్థితః
రాజవృత్తైశ్చ సంకీర్ణః
శరాసనపరాయణః. 31

న తేఽస్త్యపచితిర్ధర్మే
నాఽర్థే బుద్ధిరవస్థితాః
ఇంద్రియైః కామవృత్తః సన్
కృష్యసే మనుజేశ్వర. 32

హత్వా బాణేన కాకుత్స్థ
మామిహాఽనపరాధినం
కిం వక్ష్యసి సతాం మధ్యే
కర్మ కృత్వా జుగుప్సితమ్. 33

రాజహా బ్రహ్మహా గోఘ్నః
చోరః ప్రాణివధే రతః
నాస్తికః పరివేత్తా చ
సర్వే నిరయగామినః. 34

సూచకశ్చ కదర్యశ్చ
మిత్రఘ్నో గురుతల్పగః
లోకం పాపాత్మనామ్ ఏతే
గచ్ఛంతే నాత్ర సంశయః. 35

అధార్యం చర్మమే సద్భి
రోమాణ్యస్థి చ వర్జితం
అభక్ష్యాణి చ మాంసాని
త్వద్విధైర్ధర్మచారిభిః. 36

పంచ పంచనఖా భక్ష్యా
బ్రహ్మ క్షత్రేణ రాఘవ!
శల్యకః శ్వావిధో గోధా
శశః కూర్మశ్చ పంచమః. 37

చర్మ చాస్థి చ మే రాజన్
న స్పృశంతి మనీషిణః
అభక్ష్యాణి చ మాంసాని
సోఽహం పంచనఖో హతః. 38

తారయా వాక్యముక్తోఽహం
సత్యం సర్వజ్ఞయా హితం
తదతిక్రమ్య మోహేన
కాలస్య వశమాగతః. 39

త్వయా నాథేన కాకుత్స్థ
న సనాథా వసుంధరా
ప్రమదా శీలసంపన్నా
ధూర్తేన పతినా యథా. 40

శఠో నైకృతికః క్షుద్రో
మిథ్యాప్రశ్రితమానసః
కథం దశరథేన త్వం
జాతః పాపో మహాత్మనా. 41

ఛిన్న చారిత్రకక్ష్యేణ
సతాం ధర్మాఽతివర్తినా
త్యక్తధర్మాంకుశేనాహం
నిహతో రామహస్తినా. 42

అశుభం చాప్యయుక్తం చ
సతాం చైవ విగర్హితమ్
వక్ష్యసే చేదృశం కృత్వా
సద్భిః సహ సమాగతః. 43

ఉదాసీనేషు యోఽస్మాసు
విక్రమస్తే ప్రకాశితః
అపకారిషు తం రాజన్
పశ్యామి విక్రమమ్. 44

దృశ్యమానస్తు యుద్ధ్యేథా
మయా యది నృపాత్మజ
అద్య వైవస్వతం దేవం
పశ్యేస్త్వం నిహతో మయా. 45

త్వయాఽదృశ్యేన తు రణే
నిహతోఽహం దురాసదః
ప్రసుప్తః పన్నగేనేవ
నరః పానవశం గతః. 46

మామేవ యది పూర్వం
త్వమ్ ఏతదర్థమ్ అచోదయః
మైథిలీమ్ అహమేకాహ్నే
తవ చానీతవాన్ భవేత్. 47

సుగ్రీవ ప్రియకామేన
యత్కృతేఽస్మి హతస్త్వయా
కంఠే బద్ధ్వా ప్రదద్యాం తే
నిహతం రావణం రణే. 48

న్యస్తాం సాగరతోయే వా
పాతాళే వాపి మైథిలీమ్
ఆనయేయం తవాదేశాత్
శ్వేతామ్ అశ్వతరీమివ. 49

యుక్తం యత్ ప్రాప్నుయాద్రాజ్యం
సుగ్రీవః స్వర్గతే మయి
అయుక్తం యదధర్మేణ
త్వయాఽహం నిహతో రణే. 50

కామ మేవం విధో లోకః
కాలేన వినియుజ్యతే
క్షమం చేద్భవతా ప్రాప్తమ్
ఉత్తరం సాధు చింత్యతామ్. 51

ఇత్యేవ ముక్త్వా పరిశుష్కవక్త్రః
శరాభిఘాతాత్ వ్యథితో మహాత్మా
సమీక్ష్య రామం రవిసన్నికాశం
తూష్ణీం బభూవామరరాజసూనుః. 52

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తదశస్సర్గః (17)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టాదశస్సర్గః (18)

వాలి ఆక్షేపణలకు ధర్మసమ్మతముగా సమాధానమిచ్చిన శ్రీరాముడు

ఇత్యుక్తః ప్రశ్రితం వాక్యం
ధర్మార్థసహితం హితం
పరుషం వాలినా రామో
నిహతేన విచేతసా. 1

తం నిష్ప్రభమివాదిత్యం
ముక్తతోయమివాంబుదం
ఉక్తవాక్యం హరిశ్రేష్ఠమ్
ఉపశాంతమివానలమ్. 2

ధర్మార్థగుణసంపన్నం
హరీశ్వరమనుత్తమం
అధిక్షిప్తస్తదా రామః
పశ్చాద్వాలినమబ్రవీత్. 3

ధర్మమ్ అర్థం చ కామం చ
సమయం చాపి లౌకికం
అవిజ్ఞాయ కథం బాల్యాత్
మామిహాద్య విగర్హసే. 4

అపృష్ట్వా బుద్ధిసంపన్నాన్
వృద్ధాన్ ఆచార్యసమ్మతాన్
సౌమ్య వానరచాపల్యాత్
కిం మాం వక్తుమిహేచ్ఛసి. 5

ఇక్ష్వాకూణామ్ ఇయం భూమిః
సశైలవనకాననా
మృగపక్షిమనుష్యాణాం
నిగ్రహప్రగ్రహావపి. 6

తాం పాలయతి ధర్మాత్మా
భరతః సత్యవాగృజుః
ధర్మకామార్థతత్త్వజ్ఞో
నిగ్రహానుగ్రహే రతః. 7

నయశ్చ వినయశ్చోభౌ
యస్మిన్ సత్యం చ సుస్థితం
విక్రమశ్చ యథాదృష్టః
స రాజా దేశకాలవిత్. 8

తస్య ధర్మకృతాదేశా
వయమన్యే చ పార్థివాః
చరామో వసుధాం కృత్స్నాం
ధర్మసంతానమిచ్ఛవః. 9

తస్మిన్ నృపతిశార్దూలే
భరతే ధర్మవత్సలే
పాలయత్యఖిలాం భూమిం
కశ్చరేద్ధర్మనిగ్రహమ్. 10

తే వయం ధర్మవిభ్రష్టం
స్వధర్మే పరమే స్థితాః
భరతాజ్ఞాం పురస్కృత్య
నిగృహ్ణీమో యథావిధి. 11

త్వం తు సంక్లిష్టధర్మాశ్చ
కర్మణా చ విగర్హితః
కామతంత్రప్రధానశ్చ
న స్థితో రాజవర్త్మని. 12

జ్యేష్ఠో భ్రాతా పితా చైవ
యశ్చ విద్యాం ప్రయచ్ఛతి
త్రయ స్తే పితరో జ్ఞేయా
ధర్మే చ పథి హి వర్తినః. 13

యవీయాన్ ఆత్మనః పుత్రః
శిష్యశ్చాపి గుణోదితః
పుత్రవత్తే త్రయ శ్చింత్యా
ధర్మశ్చేదత్ర కారణమ్. 14

సూక్ష్మః పరమదుర్జ్ఞేయః
సతాం ధర్మః ప్లవంగమ
హృదిస్థః సర్వభూతానామ్
ఆత్మా వేద శుభాశుభమ్. 15

చపలశ్చపలైః సార్ధం
వానరైరకృతాత్మభిః
జాత్యంధ ఇవ జాత్యంధై
మంత్రయన్ ద్రక్ష్యసే ను కిమ్. 16

అహం తు వ్యక్తతామస్య
వచనస్య బ్రవీమి తే
న హి మాం కేవలం
రోషాత్ త్వం విగర్హితుమర్హసి. 17

తదేతత్ కారణం పశ్య
యదర్థం త్వం మయా హతః
భ్రాతుర్వర్తసి భార్యాయాం
త్యక్త్వా ధర్మం సనాతనమ్. 18

అస్య త్వం ధరమాణస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
రుమాయాం వర్తసే కామాత్
స్నుషాయాం పాపకర్మకృత్. 19

తత్ వ్యతీతస్య తే ధర్మాత్
కామవృత్తస్య వానర
భ్రాతృభార్యావమర్శేఽస్మిన్
దండోయం ప్రతిపాదితః. 20

న హి ధర్మవిరుద్ధస్య
లోకవృత్తాదపేయుషః
దండాదన్యత్ర పశ్యామి
నిగ్రహం హరియూథప. 21

నహి తే మర్షయే పాపం
క్షత్రియోఽహం కులోద్భవః. 22

ఔరసీం భగినీం వాపి
భార్యాం వాప్యనుజస్య యః

ప్రచరేత నరః కామాత్
తస్య దండో వధః స్మృతః. 23

భరతస్తు మహీపాలో
వయం త్వాదేశవర్తినః
త్వం తు ధర్మాదతిక్రాంతః
కథం శక్య ఉపేక్షితుమ్. 24

గురుర్ధర్మవ్యతిక్రాంతం
ప్రాజ్ఞో ధర్మేణ పాలయన్
భరతః కామవృత్తానాం
నిగ్రహే పర్యవస్థితః. 25

వయం తు భరతాదేశ
విధిం కృత్వా హరీశ్వర
త్వద్విధాన్ భిన్నమర్యాదా
నియంతుం పర్యవస్థితాః. 26

సుగ్రీవేణ చ మే సఖ్యం
లక్ష్మణేన యథా తథా
దారరాజ్యనిమిత్తం చ
నిఃశ్రేయసి రతః స మే. 27

ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా
తదా వానరసన్నిధౌ
ప్రతిజ్ఞా చ కథం శక్యా
మద్విధేనాఽనవేక్షితుమ్. 28

తదేభిః కారణైః సర్వైః
మహద్భిర్ధర్మసంహితైః
శాసనం తవ యద్యుక్తం
తద్భవాననుమన్యతామ్. 29

సర్వథా ధర్మ ఇత్యేవ
ద్రష్టవ్యస్తవ నిగ్రహః. 30

వయస్యస్యాపి కర్తవ్యం
ధర్మమేవానుపశ్యతః
శక్యం త్వయాపి తత్కార్యం
ధర్మమేవానుపశ్యతా. 31

శ్రూయతే మనునా గీతౌ
శ్లోకౌ చారిత్రవత్సలౌ
గృహీతౌ ధర్మకుశలైః
తత్తథా చరితం మయా 32

రాజభిర్ధృతదండాస్తు
కృత్వా పాపాని మానవాః
నిర్మలాః స్వర్గమాయాంతి
సంతః సుకృతినో యథా. 33

శాసనాద్వాపి విమోక్షాద్వా
స్తేనః స్తేయాద్విముచ్యతే
రాజా త్వశాసనాత్ పాపం
తదవాప్నోతి కిల్బిషమ్. 34

ఆర్యేణ మమ మాంధాత్రా
వ్యసనం ఘోరమీప్సితమ్
శ్రమణేన కృతే పాపే యథా
పాపం కృతం త్వయా. 35

అన్యైరపి కృతం పాపం
ప్రమత్తైర్వసుధాధిపైః
ప్రాయశ్చిత్తం చ కుర్వంతి
తేన తచ్ఛామ్యతే రజః. 36

తదలం పరితాపేన
ధర్మతః పరికల్పితః
వధో వానరశార్దూల న
వయం స్వవశే స్థితాః 37

శృణు చాప్యపరం భూయః
కారణం హరిపుంగవ
యచ్ఛ్రుత్వా హేతుమద్వీర
న మన్యుం కర్తుమర్హసి. 38

న మే తత్ర మనస్తాపో
న మన్యుర్హరిపుంగవ
వాగురాభిశ్చ పాశైశ్చ
కూటైశ్చ వివిధైర్నరాః. 39

ప్రతిచ్ఛన్నాశ్చ దృశ్యాశ్చ
గృహ్ణంతి సుబహూన్ మృగాన్
ప్రధావితాన్ వా విత్రస్తాన్
విస్రబ్ధాంశ్చాపి నిష్ఠితాన్. 40

ప్రమత్తాన్ అప్రమత్తాన్ వా
నరా మాంసార్థినో భృశం
విధ్యంతి విముఖాంశ్చాపి
న చ దోషోఽత్ర విద్యతే. 41

యాంతి రాజర్షయశ్చాత్ర
మృగయాం ధర్మకోవిదాః
తస్మాత్ త్వం నిహతో యుద్ధే
మయా బాణేన వానర
అయుధ్యన్ ప్రతియుధ్యన్ వా
యస్మాచ్ఛాఖామృగో హ్యసి. 42

దుర్లభస్య చ ధర్మస్య
జీవితస్య శుభస్య చ
రాజానో వానరశ్రేష్ఠ
ప్రదాతారో న సంశయః. 43

తాన్ హింస్యాన్నచాక్రోశేత్
నాఽఽక్షిపేన్నాప్రియం వదేత్
దేవా మానుషరూపేణ
చరంత్యేతే మహీతలే. 44

త్వం తు ధర్మమవిజ్ఞాయ
కేవలం రోషమాస్థితః
ప్రదూషయసి మాం ధర్మే
పితృపైతామహే స్థితమ్. 45

ఏవ ముక్తస్తురామేణ
వాలీ ప్రవ్యథితో భృశమ్
న దోషం రాఘవే దధ్యౌ
ధర్మేఽధిగతనిశ్చయః
ప్రత్యువాచ తతో రామం
ప్రాంజలిర్వానరేశ్వరః. 46

యత్త్వమాత్థ నరశ్రేష్ఠ
తదేవం నాఽత్ర సంశయః
ప్రతివక్తుం ప్రకృష్టే హి
నాపకృష్టస్తు శక్నుయాత్. 47

తదయుక్తం మయా పూర్వం
ప్రమాదాదుక్తమప్రియమ్
తత్రాపి ఖలు మే దోషం
కర్తుం నాఽర్హసి రాఘవ. 48

త్వం హి దృష్టార్థతత్త్వజ్ఞః
ప్రజానాం చ హితే రతః
కార్యకారణసిద్ధౌ తే
ప్రసన్నా బుద్ధిరవ్యయా. 49

మామప్యగతధర్మాణం
వ్యతిక్రాన్తపురస్కృతమ్
ధర్మసంహితయా వాచా
ధర్మజ్ఞ పరిపాలయ. 50

బాష్పసంరుద్ధకంఠస్తు
వాలీ సార్తస్వరం శనైః
ఉవాచ రామం సంప్రేక్ష్య
పంకలగ్న ఇవద్విపః. 51

న త్వాత్మానమ్ అహం శోచే న
తారాం న చ బాంధవాన్
యథా పుత్త్రం గుణశ్రేష్ఠమ్
అంగదం కనకాంగదమ్. 52

స మమాదర్శనాద్దీనో
బాల్యాత్ప్రభృతి లాలితః
తటాక ఇవ పీతాంబుః
ఉపశోషం గమిష్యతి. 53

బాలశ్చాకృతబుద్ధిశ్చ
ఏకపుత్త్రశ్చ మే ప్రియః
తారేయో రామ భవతా
రక్షణీయో మహాబలః. 54

సుగ్రీవే చాంగదే చైవ
విధత్స్వ మతిముత్తమామ్
త్వం హి శాస్తా చ గోప్తా చ
కార్యాకార్యవిధౌ స్థితః. 55

యా తే నరపతే వృత్తిః
భరతే లక్ష్మణే చ యా
సుగ్రీవే చాంగదే రాజన్
తాం త్వమాధాతుమర్హసి. 56

మద్దోషకృతదోషాం తాం
యథా తారాం తపస్వినీమ్
సుగ్రీవో నావమన్యేత
తథాఽవస్థాతుమర్హసి. 57

త్వయా హ్యనుగృహీతేన
రాజ్యం శక్యముపాసితుమ్
త్వద్వశే వర్తమానేన
తవ చిత్తానువర్తినా. 58

శక్యం దివం చార్జయితుం
వసుధాం చాపి శాసితుమ్. 59

త్వత్తోఽహం వధమాకాంక్షన్
వార్యమాణోఽపి తారయా
సుగ్రీవేణ సహ భ్రాత్రా
ద్వంద్వయుద్ధముపాగతః. 60

ఇత్యుక్త్వా సన్నతో రామం
విరరామ హరీశ్వరః
స త మాశ్వాసయద్రామో
వాలినం వ్యక్తదర్శనమ్
సామసంపన్నయా వాచా
ధర్మతత్త్వార్థయుక్తయా. 61

న సంతాపస్త్వయా కార్యమ్
ఏతదర్థం ప్లవంగమ. 62

న వయం భవతా చింత్యా
నాప్యాత్మా హరిసత్తమ
వయం భవద్విశేషేణ
ధర్మతః కృతనిశ్చయాః. 63

దండ్యే యః పాతయేద్దండం
దండ్యో యశ్చాపి దండ్యతే
కార్యకారణసిదార్థౌ
ఉభౌ తౌ నావసీదతః. 64

తద్భవాన్ దండసంయోగాత్
అస్మాత్ విగతకల్మషః
గతఃస్వాం ప్రకృతిం ధర్మ్యం
ధర్మదృష్టేన వర్త్మనా. 65

త్యజ శోకం చ మోహం చ
భయం చ హృదయే స్థితమ్
త్వయా విధానం హర్యగ్ర్య
న శక్యమ్ అతివర్తితుమ్. 66

యథా త్వయ్యంగదో నిత్యం
వర్తతే వానరేశ్వర
తథా వర్తేత సుగ్రీవే
మయి చాపి న సంశయః. 67

స తస్య వాక్యం మధురం మహాత్మనః
సమాహితం ధర్మపథానువర్తినః
నిశమ్య రామస్య రణావమర్దినో
వచః సుయుక్తం నిజగాద వానరః. 68

శరాభితప్తేన విచేతసా మయా
ప్రదూషితస్త్వం యదజానతా ప్రభో
ఇదం మహేంద్రోపమ భీమవిక్రమ
ప్రసాదితస్త్వం క్షమ మే నరేశ్వర. 69

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే అష్టాదశస్సర్గః (18)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకోనవింశస్సర్గః (19)

వాలి మరణాన్ని చూసి విలపించిన తార

స వానరమహారాజః
శయానః శరవిక్షతః
ప్రత్యుక్తో హేతుమద్వాక్యైః
నోత్తరం ప్రత్యపద్యత. 1

అశ్మభిః ప్రవిభిన్నాంగః
పాదపైరాహతో భృశం
రామబాణేన చా క్రాంతో
జీవితాంతే ముమోహ సః. 2

తం భార్యా బాణమోక్షేణ
రామదత్తేన సంయుగే
హతం ప్లవగశార్దూలం
తారా శుశ్రావ వాలినమ్. 3

సా సపుత్రాఽప్రియం శ్రుత్వా
వధం భర్తుః సుదారుణం
నిష్పపాత భృశం త్రస్తా
వివిధాత్ గిరిగహ్వరాత్. 4

యే త్వంగదపరీవారా
వానరా భీమవిక్రమాః
తే సకార్ముకమాలోక్య
రామం త్రస్తాః ప్రదుద్రువుః. 5

సా దదర్శ తతస్త్రస్తాన్
హరీనాపతతో భృశం
యూథాదివ పరిభ్రష్టాన్
మృగాన్ నిహతయూథపాన్. 6

తానువాచ సమాసాద్య
దుఃఖితాన్ దుఃఖితా సతీ
రామవిత్రాసితాన్ సర్వాన్
అనుబద్ధానివేషుభిః. 7

వానరా రాజసింహస్య
యస్య యూయం పురస్సరాః
తం విహాయ సుసంత్రస్తాః
కస్మాద్ద్రవథ దుర్గతాః. 8

రాజ్యహేతోః స చేద్భ్రాతా
భ్రాత్రా రౌద్రేణ పాతితః
రామేణ ప్రహితై రౌద్రైః
మార్గణైర్దూరపాతిభిః. 9

కపిపత్న్యా వచః శ్రుత్వా
కపయః కామరూపిణః
ప్రాప్తకాలమ్ అవిక్లిష్టమ్
ఊచుర్వచనమంగనామ్. 10

జీవపుత్రే నివర్తస్వ
పుత్రం రక్షస్వ చాంగదమ్
అంతకో రామరూపేణ
హత్వా నయతి వాలినమ్. 11

క్షిప్తాన్ వృక్షాన్ సమా
విధ్య విపులాశ్చ శిలాస్తథా
వాలీ వజ్రసమైర్బాణై
రామేణ వినిపాతితః. 12

అభిద్రుతమ్ ఇదం సర్వం
విద్రుతం ప్రసృతం బలమ్
అస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే
హతే శక్రసమప్రభే. 13

రక్ష్యతాం నగరద్వారమ్
అంగదశ్చాభిషిచ్యతామ్
పదస్థం వాలినః పుత్రం
భజిష్యంతి ప్లవంగమాః. 14

అథవాఽరుచితం స్థానమ్
ఇహ తే రుచిరాననే
ఆవిశంతి హి దుర్గాణి
క్షిప్రమ్ అన్యాని వానరాః. 15

అభార్యాశ్చ సభార్యాశ్చ
సంత్యత్ర వనచారిణః
లుబ్ధేభ్యో విప్రయుక్తేభ్యః
తేభ్యో నస్తుములం భయమ్. 16

అల్పాంతరగతానాం తు
శ్రుత్వా వచనమంగనా
ఆత్మనః ప్రతిరూపం సా
బభాషే చారుహాసినీ. 17

పుత్రేణ మమ కిం కార్యం
రాజ్యేన కిమాత్మనా
కపిసింహే మహాభాగే
తస్మిన్ భర్తరి నశ్యతి. 18

పాదమూలం గమిష్యామి
తస్యైవాహం మహాత్మనః
యోఽసౌ రామప్రయుక్తేన
శరేణ వినిపాతితః. 19

ఏవ ముక్త్వా ప్రదుద్రావ
రుదంతీ శోకకర్శితా
శిరశ్చోరశ్చ బాహుభ్యాం
దుఃఖేన సమభిఘ్నతీ. 20

ఆవ్రజంతీ దదర్శాథ
పతిం నిపతితం భువి
హంతారం దానవేంద్రాణాం
సమరేష్వనివర్తినామ్. 21

క్షేప్తారం పర్వతేంద్రాణాం
వజ్రాణామివ వాసవం
మహావాతసమావిష్టం
మహామేఘౌఘనిస్స్వనమ్

శక్రతుల్యపరాక్రాంతం
వృష్ట్యేపరతం ఘనం. 22

నర్దందం నర్దతాం భీమం
శూరం శూరేణ పాతితమ్
శార్దూలేనామిషస్యార్థే
మృగరాజం యథా హతం. 23

అర్చితం సర్వలోకస్య
సపతాకం సవేదికమ్
నాగహేతోః సుపర్ణేన
చైత్యమ్ ఉన్మథితం యథా. 24

అవష్టభ్య చ తిష్ఠంతం
దదర్శ ధనురుత్తమమ్
రామం రామానుజం చైవ
భర్తుశ్చైవానుజం శుభా. 25

తానతీత్య సమాసాద్య
భర్తారం నిహతం రణే
సమీక్ష్య వ్యథితా భూమౌ
సంభ్రాంతా నిపపాత హ. 26

సుప్తే్వవ పునరుత్థాయ
ఆర్యపుత్రేతి క్రోశతీ
రురోద సా పతిం దృష్ట్వా
సందితం మృత్యుదామభిః. 27

తామవేక్ష్య తు సుగ్రీవః
క్రోశంతీం కురరీమివ
విషాదమ్ అగమత్ కష్టం
దృష్ట్వా చాంగదమాగతమ్. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకోనవింశస్సర్గః (19)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - వింశస్సర్గః (20)

అవసానదశలో నేలపై పడివున్న భర్తను కౌగిలించుకుని విలపించిన తార

రామచాపవిసృష్టేన
శరేణాంతకరేణ తం
దృష్ట్వా వినిహతం భూమౌ
తారా తారాధిపాననా
సా సమాసాద్య భర్తారం
పర్యష్వజత భామినీ. 1

ఇషుణాఽభిహతం దృష్ట్వా
వాలినం కుంజరోపమం
వానరేంద్రం మహేంద్రాభం
శోకసంతప్తమానసా
తారా తరుమివోన్మూలం
పర్యదేవయదాతురా. 2

రణే దారుణ విక్రాంత
ప్రవీర ప్లవతాం వర
కిం దీనామ్ అపురోభాగామ్
అద్య త్వం నాఽభిభాషసే. 3

ఉత్తిష్ఠ హరిశార్దూల
భజస్వ శయనోత్తమం
నైవంవిధాః శేరతే హి
భూమౌ నృపతిసత్తమాః. 4

అతీవ ఖలు తే కాంతా
వసుధా వసుధాధిప
గతాసు రపి యాం గాత్రైః
మాం విహాయ నిషేవసే. 5

వ్యక్తమన్యా త్వయా వీర
ధర్మతః సంప్రవర్తితా
కిష్కింధేవ పురీ రమ్యా
స్వర్గమార్గే వినిర్మితా. 6

యాన్యస్మాభిస్త్వయా సార్ధం
వనేషు మధుగంధిషు
విహృతాని త్వయా కాలే
తేషామ్ ఉపరమః కృతః. 7

నిరానందా నిరాశాఽహం
నిమగ్నా శోకసాగరే
త్వయి పంచత్వమాపన్నే
మహాయూథపయూథపే. 8

హృదయం సుస్థిరం మహ్యం
దృష్ట్వా వినిహతం పతిం
యన్న శోకాభిసంతప్తం
స్ఫుటతేఽద్య సహస్రధా. 9

సుగ్రీవస్య త్వయా భార్యా
హృతా స చ వివాసితః
యత్తు తస్య త్వయా వ్యుష్టిః
ప్రాప్తేయం ప్లవగాధిప. 10

నిఃశ్రేయసపరా మోహాత్
త్వయా చాహం విగర్హితా
యైషాఽబ్రువం హితం వాక్యం
వానరేంద్ర హితైషిణీ. 11

రూపయౌవనదృప్తానాం
దక్షిణానాం చ మానద
నూనమప్సరసామ్ ఆర్య
చిత్తాని ప్రమథిష్యసి. 12

కాలో నిస్సంశయో
నూనం జీవితాంతకరస్తవ
బలాద్యేనావపన్నోఽసి
సుగ్రీవస్యావశో వశమ్. 13

వైధవ్యం శోకసంతాపం
కృపణం కృపణా సతీ
అదుఃఖోపచితా పూర్వం
వర్తయిష్యామ్యనాథవత్. 14

లాలితశ్చాంగదో వీరః
సుకుమారః సుఖోచితః
వత్స్యతే కామవస్థాం మే
పితృవ్యే క్రోధమూర్ఛితే. 15

కురుష్వ పితరం పుత్త్ర
సుదృష్టం ధర్మవత్సలం
దుర్లభం దర్శనం వత్స
తవ తస్య భవిష్యతి. 16

సమాశ్వాసయ పుత్త్రం త్వం
సందేశం సందిశస్వ చ
మూర్ధ్ని చైనం సమాఘ్రాయ
ప్రవాసం ప్రస్థితో హ్యసి. 17

రామేణ హి మహత్కర్మ
కృతం త్వామభినిఘ్నతా
ఆనృణ్యం చ గతం తస్య
సుగ్రీవస్య ప్రతిశ్రవే. 18

సకామో భవ సుగ్రీవ
రుమాం త్వం ప్రతిపత్స్యసే
భుంక్ష్వ రాజ్యమ్ అనుద్విగ్నః
శస్తో భ్రాతా రిపుస్తవ. 19

కిం మామేవం విలపతీం
ప్రేమ్ణా త్వం నాభిఽభాషసే
ఇమాః పశ్య వరా బహ్వీ
భార్యాస్తే వానరేశ్వర. 20

తస్యా విలపితం శ్రుత్వా
వానర్యః సర్వతశ్చ తాః
పరిగృహ్యాంగదం దీనం
దుఃఖార్తాః పరిచుక్రుశుః. 21

కిమంగదం సాంగదవీరబాహో
విహాయ యాస్యద్య చిరప్రవాసం
న యుక్త మేవం గుణసన్నికృష్టం
విహాయపుత్రం ప్రియపుత్ర గంతుమ్22

కిమప్రియం తే ప్రియ చారువేష
మయా కృతం నాథ సుతేన వా తే
సహాంగదాం మాం స విహాయ వీర
యత్ ప్రస్థితో దీర్ఘ మితః ప్రవాసమ్. 23

యద్యప్రియం కించిదసంప్రధార్య
కృతం మయా స్యాత్ తవ దీర్ఘబాహో
క్షమస్వ మే తద్ధరివంశనాథ
వ్రజామి మూర్ధ్నా తవ వీర! పాదౌ. 24

తథా తు తారా కరుణం రుదంతీ
భర్తుః సమీపే సహ వానరీభిః
వ్యవస్యత ప్రాయముపోపవేష్టుమ్
అనింద్యవర్ణా భువి యత్ర వాలీ. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే వింశస్సర్గః (20)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ- ఏకవింశస్సర్గః (21)

తారను ఊరడించిన హనుమ

తతో నిపతితాం తారాం
చ్యుతాం తారా మివాంబరాత్
శనైరాశ్వాసయామాస
హనుమాన్ హరియూథపః. 1

గుణదోషకృతం జంతుః
స్వకర్మ ఫలహేతుకం
అవ్యగ్రస్తదవాప్నోతి
సర్వం ప్రేత్య శుభాశుభమ్. 2

శోచ్యా శోచసి కం శోచ్యం
దీనం దీనానుకంపసే.
కస్య కో వాఽనుశోచ్యోఽస్తి
దేహేఽస్మిన్ బుద్బుదోపమే. 3

అంగదస్తు కుమారోఽయం
ద్రష్టవ్యో జీవపుత్రయా
ఆయత్యాం చ విధేయాని
సమర్థాన్యస్య చింతయ. 4

జానాస్యనియతామేవం
భూతానామ్ ఆగతిం గతిం
తస్మాచ్ఛుభం హి కర్తవ్యం
పండితేనైహ లౌకికమ్. 5

యస్మిన్ హరిసహస్రాణి
ప్రయుతాన్యర్బుదాని చ
వర్తయంతి కృతాంశాని
సోఽయం దిష్టాంతమాగతః. 6

యదయం న్యాయదృష్టార్థః
సామదానక్షమాపరః
గతో ధర్మజితాం భూమిం
నైనం శోచితుమర్హసి. 7

సర్వే హి హరిశార్దూలాః
పుత్రశ్చాయం తవాంగదః
ఇదం హర్యృక్షరాజ్యం చ
త్వత్సనాథమ్ అనిందితే. 8

తావిమౌ శోకసంతపౌ శనైః
ప్రేరయ భామిని
త్వయా పరిగృహీతోఽయమ్
అంగదః శాస్తు మేదినీమ్. 9

సంతతిశ్చ యథా దృష్టా
కృత్యం యచ్చాపి సాంప్రతం
రాజ్ఞస్తత్ క్రియతాం తావత్
ఏష కాలస్య నిశ్చయః. 10

సంస్కార్యో హరిరాజశ్చ
అంగదశ్చాఽభిషిచ్యతాం
సింహాసనగతం పుత్త్రం
పశ్యంతీ శాంతిమేష్యసి. 11

సా తస్య వచనం శ్రుత్వా
భర్తృవ్యసనపీడితా
అబ్రవీదుత్తరం తారా
హనూమంతమ్ అవస్థితమ్. 12

అంగదప్రతిరూపాణాం
పుత్త్రాణామేకతః శతం
హతస్యాప్యస్య వీరస్య
గాత్రసంశ్లేషణం వరమ్. 13

న చాహం హరిరాజస్య
ప్రభవామ్యంగదస్య వా
పితృవ్యస్తస్య సుగ్రీవః
సర్వకార్యేష్వనంతరః. 14

న హ్యేషా బుద్ధిరాస్థేయా
హనుమన్నంగదం ప్రతి
పితా హి బంధుః పుత్త్రస్య
న మాతా హరిసత్తమ. 15

నహి మమ హరి రాజసంశ్రయాత్
క్షమతరమస్తి పరత్ర చేహ వా
అభిముఖహత వీరసేవితం
శయనమిదం మమ సేవితుం క్షమమ్.
16

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధా కాండే ఏకవింశస్సర్గః. (21)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్వావింశస్సర్గః (22)

తమ్ముడు సుగ్రీవునికి, తనయుడు అంగదునికి కొన ఊపిరితో ఉన్న వాలి హితోక్తులు

వీక్షమాణస్తు మందాసుః
సర్వతో మందముచ్ఛ్వసన్
ఆదావేవ తు సుగ్రీవం
దదర్శాఽనుజమగ్రతః. 1

తం ప్రాప్తవిజయం వాలీ
సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరః
ఆభాష్య వ్యక్తయా వాచా
సస్నేహమ్ ఇదమబ్రవీత్. 2

సుగ్రీవ దోషేణ న మాం
గంతుమర్హసి కిల్బిషాత్
కృష్యమాణం భవిష్యేణ
బుద్ధిమోహేన మాం బలాత్. 3

యుగపద్విహితం తాత
న మన్యే సుఖమావయోః
సౌహార్దం భ్రాతృయుక్తం హి
తదిదం తాత నాఽన్యథా. 4

ప్రతిపద్య త్వమద్యైవ
రాజ్యమేషాం వనౌకసాం
మామప్యద్యైవ గచ్ఛంతం
విద్ధి వైవస్వతక్షయమ్. 5

జీవితం చ హి రాజ్యం చ
శ్రియం చ విపులామిమాం
ప్రజహామ్యేష వై తూర్ణం
మహచ్చాగర్హితం యశః. 6

అస్యాం త్వహమ్ అవస్థాయాం
వీర వక్ష్యామి యద్వచః
యద్యప్యసుకరం రాజన్
కర్తుమేవ తదర్హసి. 7

సుఖార్హం సుఖసంవృద్ధం
బాలమేనమ్ అబాలిశమ్
బాష్పపూర్ణముఖం పశ్య
భూమౌ పతితమంగదమ్
మమ ప్రాణైః ప్రియతరం
పుత్రం పుత్రమివౌరసమ్. 8

మయా హీనమ్ అహీనార్థం
సర్వతః పరిపాలయ
త్వమేవాస్య హి దాతా చ
పరిత్రాతా చ సర్వతః
భయేష్వభయదశ్చైవ
యథాహం ప్లవగేశ్వర. 9

ఏష తారాత్మజః శ్రీమాన్
త్వయా తుల్యపరాక్రమః
రక్షసాం తు వధే తేషామ్
అగ్రతస్తే భవిష్యతి. 10

అనురూపాణి కర్మాణి
విక్రమ్య బలవాన్ రణే
కరిష్యత్యేష తారేయః
తరస్వీ తరుణోఽఙ్గదః. 11

సుషేణదుహితా చేయమ్
అర్థసూక్ష్మవినిశ్చయే
ఔత్పాతికే చ వివిధే
సర్వతః పరినిష్ఠితా. 12

యదేషా సాధ్వితి బ్రూయాత్
కార్యం తన్ముక్తసంశయం
న హి తారామతం కించిత్
అన్యథా పరివర్తతే. 13

రాఘవస్య చ తే కార్యం
కర్తవ్యమ్ అవిశంకయా
స్యాదధర్మో హ్యకరణే త్వాం
చ హింస్యాద్విమానితః. 14

ఇమాం చ మాలామ్ ఆధత్స్వ
దివ్యాం సుగ్రీవ కాంచనీం
ఉదారా శ్రీ స్థితా హ్యస్యాం
సంప్రజహ్యాన్మృతే మయి. 15

ఇత్యేవముక్తః సుగ్రీవో
వాలినా భ్రాతృసౌహృదాత్
హర్షం త్యక్త్వా పునర్దీనో
గ్రహగ్రస్త ఇవోడురాట్. 16

తద్వాలివచనాచ్ఛాంతః
కుర్వన్ యుక్తమ్ అతంద్రితః
జగ్రాహ సోఽభ్యనుజ్ఞాతో
మాలాం తాం చైవకాంచనీమ్. 17

తాం మాలాం కాంచనీం దత్త్వా
దృష్ట్వాఽఽత్మజం స్థితం
సంసిద్ధః ప్రేత్యభావాయ
స్నేహాదంగదమబ్రవీత్. 18

దేశకాలౌ భజస్వాఽద్య
క్షమమాణః ప్రియాప్రియే
సుఖదుఃఖ సహః కాలే
సుగ్రీవవశగో భవ. 19

యథా హి త్వం మహాబాహో!
లాలితః సతతం మయా
న తథా వర్తమానం త్వాం
సుగ్రీవో బహుమంస్యతే. 20

మాఽస్యాఽమిత్రైర్గతం గచ్ఛేః
మా శత్రుభిరరిందిమ
భర్తురర్థపరో దాంతః
సుగ్రీవవశగో భవ. 21

న చాతిప్రణయః కార్యః
కర్తవ్యోఽప్రణయశ్చ తే
ఉభయం హి మహాన్ దోషః
తస్మాదంతరదృగ్ భవ. 22

ఇత్యుక్త్వాథ వివృత్తాక్షః
శరసంపీడితో భృశం
వివృతైర్దశనైర్భీమైః
బభూవోత్క్రాంతజీవితః. 23

తతో విచుక్రుశుస్తత్ర
వానరా హరియూథపాః
పరిదేవయమానాస్తే
సర్వే ప్లవగపుంగవాః. 24

కిష్కింధా హ్యద్య శూన్యాఽఽ
సీత్ స్వర్గతే వానరాధిపే
ఉద్యానాని చ శూన్యాని
పర్వతాః కాననాని చ
హతే ప్లవగశార్దూలే
నిష్ప్రభా వానరాః కృతాః. 25

యస్య వేగేన మహతా
కాననాని వనాని చ
పుష్పౌఘేణానుబధ్యంతే
కరిష్యతి తదద్య కః. 26

యేన దత్తం మహద్యుద్ధం
గంధర్వస్య మహాత్మనః
గోలభస్య మహాబాహోః
దశవర్షాణి పంచ చ. 27

నైవ రాత్రౌ న దివసే
తద్యుద్ధమ్ ఉపశామ్యతి
తతస్తు షోడశే వర్షే
గోలభో వినిపాతితః. 28

హత్వా తం దుర్వినీతం తు
వాలీ దంష్ట్రాకరాళవాన్
సర్వాభయంకరోఽస్మాకం
కథమేష నిపాతితః. 29

హతే తు వీరే ప్లవగాధిపే తదా
ప్లవంగమా స్తత్ర న శర్మ లేభిరే
వనేచరాః సింహయుతే మహావనే
యథా హి గావోనిహతే గవాం పతౌ. 31

తతస్తు తారా వ్యసనార్ణవాప్లుతా
మృతస్య భర్తుర్వదనం సమీక్ష్య సా
జగామ భూమిం పరిరభ్య వాలినం
మహాద్రుమం ఛిన్నమివాశ్రితా లతా. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్వావింశస్సర్గః (22)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రయోవింశస్సర్గః (23)

మరణించిన భర్త వాలి బలపరాక్రమములను తలుచుకుని
విలపించిన తార

తత స్సముపజిఘ్రంతీ
కపిరాజస్య తన్ముఖం
పతిం లోకాచ్చ్యుతం తారా
మృతం వచనమబ్రవీత్. 1

శేషే త్వం విషమే దుఃఖమ్
అకృత్వా వచనం మమ
ఉపలోపచితే వీర
సుదుఃఖే వసుధాతలే. 2

మత్తః ప్రియతరా నూనం
వానరేంద్ర మహీ తవ
శేషే హి తాం పరిష్వజ్య
మాం చ న ప్రతిభాషసే. 3

సుగ్రీవస్య వశం ప్రాప్తో
విధిరేష భవత్యహో
సుగ్రీవ ఏవ విక్రాంతో
వీర సాహసికప్రియ. 4

ఋక్షవానరముఖ్యా స్త్వాం
బలినం పర్యుపాసతే
ఏషాం విలసితం కృచ్ఛ్రమ్
అంగదస్య చ శోచతః
మమ చేమాం గిరం శ్రుత్వా
కిం త్వం న ప్రతిబుధ్యసే. 5

ఇదం తద్వీరశయనం
యత్ర శేషే హతో యుధి
శాయితా నిహతా యత్ర
త్వయైవ రిపవః పురా. 6

విశుద్ధసత్త్వాభిజన
ప్రియయుద్ధ మమ ప్రియ
మామనాథాం విహాయైకాం
గతస్త్వమసి మానద. 7

శూరాయ న ప్రదాతవ్యా
కన్యా ఖలు విపశ్చితా
శూరభార్యాం హతాం పశ్య
సద్యో మాం విధవాం కృతామ్. 8

అవభగ్నశ్చ మే మానో
భగ్నా మే శాశ్వతీ గతిః
అగాధే చ నిమగ్నాఽస్మి
విపులే శోకసాగరే. 9

అశ్మసారమయం నూనమ్
ఇదం మే హృదయం దృఢం

భర్తారం నిహతం దృష్ట్వా
యన్నాద్య శతధా గతమ్. 10

సుహృచ్చైవ హి భర్తా చ
ప్రకృత్యా మమ చ ప్రియః
ఆహవే చ పరాక్రాంతః
శూరః పంచత్వమాగతః. 11

పతిహీనా తు యా నారీ
కామం భవతు పుత్రిణీ
ధనధాన్యైః సుపూర్ణాఽపి
విధవేత్యుచ్యతే బుధైః. 12

స్వగాత్రప్రభవే వీర
శేషే రుధిరమండలే
క్రిమిరాగపరిస్తోమే
త్వమాత్మశయనే యథా. 13

రేణుశోణితసంవీతం
గాత్రం తవ సమంతతః
పరిరబ్ధుం న శక్నోమి
భుజాభ్యాం ప్లవగర్షభ. 14

కృతకృత్యోఽద్య సుగ్రీవో
వైరేఽస్మిన్నతిదారుణే
యస్య రామవిముక్తేన
హృతమ్ ఏకేషుణా భయమ్. 15

శరేణ హృది లగ్నేన
గాత్రసంస్పర్శనే తవ
వార్యామి త్వాం నిరీక్షంతీ
త్వయి పంచత్వమాగతే. 16

ఉద్వవర్హ శరం నీలః
తస్య గాత్రగతం తదా
గిరిగహ్వరసంలీనం
దీప్తమాశీవిషం యథా. 17

తస్య నిష్కృష్యమాణస్య
బాణస్య చ బభౌ ద్యుతిః
అస్తమస్తకసంరుద్ధో
రశ్మిర్దినకరాదివ. 18

పేతుః క్షతజధారాస్తు
వ్రణేభ్యస్తస్య సర్వశః
తామ్రగైరికసంపృక్తా
ధారా ఇవ ధరాధరాత్. 19

అవకీర్ణం విమార్జంతీ
భర్తారం రణరేణునా
అస్రైర్నయనజైః శూరం
సిషేచాఽస్త్రసమాహతమ్. 20

రుధిరోక్షితసర్వాంగం
దృష్ట్వా వినిహతం పతిమ్
ఉవాచ తారా పింగాక్షం
పుత్రమ్ అంగదమంగనా. 21

అవస్థాం పశ్చిమాం పశ్య
పితుః పుత్ర సుదారుణామ్

సంప్రసక్తస్య వైరస్య
గతోఽ తంతః పాపకర్మణా. 22

బాలసూర్యోదయతనుం
ప్రయాంతం యమసాదనం
అభివాదయ రాజానం
పితరం పుత్ర మానదమ్. 23

ఏవముక్త సముత్థాయ
జగ్రాహ చరణౌ పితుః
భుజాభ్యాం పీనవృత్తాభ్యామ్
అంగదోఽహమితి బ్రువన్. 24

అభివాదయమానం త్వామ్
అంగదం త్వం యథా పురా
దీర్ఘాయుర్భవ పుత్రేతి
కిమర్థం నాఽభిభాషసే. 25

అహం పుత్రసహాయా
త్వామ్ ఉపాసే గతచేతసం
సింహేన నిహతం సద్యో
గౌః సవత్సేవ గోవృషమ్. 26

ఇష్ట్వా సంగ్రామయజ్ఞేన
రామప్రహరణాంభసి
అస్మిన్నవభృథే స్నాతః
కథం పత్న్యా మయా వినా. 27

యా దత్తా దేవరాజేన
తవ తుష్టేన సంయుగే
శాతకుంభమయీం మాలాం
తాం తే పశ్యామి నేహ కిమ్?. 28

రాజ్యశ్రీర్న జహాతి త్వాం
గతాసుమ్ అపి మానద
సూర్యస్యావర్తమానస్య
శైలరాజమివ ప్రభా. 29

న మే వచః పథ్యమిదం త్వయా కృతం
న చాఽస్మి శక్తా వినివారణే తవ
హతా సపుత్రాఽస్మి హతేన సంయుగే
సహ త్వయా శ్రీర్విజహాతి మామిహ30

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రయోవింశస్సర్గః (23)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుర్వింశతిస్సర్గః (24)

తార, సుగ్రీవులను ఓదార్చిన శ్రీరాముడు

తాం చాశ్రువేగేన దురాసదేన
త్వభిప్లుతాం శోకమహార్ణవేన
పశ్యం స్తదా వాల్యనుజస్తరస్వీ
భ్రాతుర్వధేనాప్రతిమేన తేపే. 1

స బాష్పపూర్ణేన ముఖేన వీక్ష్య
క్షణేన నిర్విణ్ణమనా మనస్వీ
జగామ రామస్య శనైః సమీపం
భృత్యైర్వృతః సంపరిదూయమానః. 2

స తం సమాసాద్య గృహీతచాపమ్
ఉదాత్తమాశీవిషతుల్యబాణం
యశస్వినం లక్షణలక్షితాంగమ్
అవస్థితం రాఘవ మిత్యువాచ. 3

యథా ప్రతిజ్ఞాతమిదం నరేంద్ర
కృతం త్వయా దృష్టఫలం చ కర్మ
మమాద్య భోగేషు నరేంద్రపుత్ర
మనో నివృత్తం సహజీవితేన. 4

అస్యాంమహిష్యాం తుభృశంరుదంత్యాం
పురే చ విక్రోశతి దుఃఖతప్తే
హతేఽగ్రజే సంశయితేఽంగదే చ
న రామ రాజ్యే రమతే మనో మే. 5

క్రోధాదమర్షాదతివిప్రధర్షాత్
భ్రాతుర్వధో మేఽనుమతః పురస్తాత్
హతే త్విదానీం హరియూథపేఽస్మిన్
సుతీవ్రమిక్ష్వాకుకుమార తప్స్యే. 6

శ్రేయోఽద్య మన్యే మమ శైలముఖ్యే
తస్మిన్ నివాసశ్చిరమృశ్యమూకే
యథా తథా వర్తయతఃస్స్వవృత్త్యా
నేమం నిహత్య త్రిదివస్య లాభః. 7

నత్వాం జిఘాంసామి చరేతి యన్మామ్
అయం మహాత్మా మతిమాన్ ఉవాచ
తస్యైవ తద్రామ! వచోఽనురూపమ్
ఇదం పునః కర్మ చ మేఽనురూపమ్. 8

భ్రాతా కథం నామ మహాగుణస్య
భ్రాతుర్వధం రాఘవ రోచయేత
రాజ్యస్య దుఃఖస్య చ వీర సారం
న చింతయన్ కామపురస్కృత సన్. 9

వధో హి మే మతో నాసీత్
స్వమాహాత్మ్యావ్యతిక్రమాత్
మమాసీత్ బుద్ధిదౌరాత్మ్యాత్
ప్రాణహారీ వ్యతిక్రమః. 10

ద్రుమశాఖావభగ్నోఽహం
ముహూర్తం పరినిష్టనన్
సాంతయిత్వా త్వనేనోక్తో
న పునః కర్తుమర్హసి. 11

భ్రాతృత్వమ్ ఆర్యభావశ్చ
ధర్మశ్చానేన రక్షితః
మయా క్రోధశ్చ కామశ్చ
కపిత్వం చ ప్రదర్శితమ్. 12

అచింతనీయం పరివర్జనీయమ్
అనీప్సనీయం స్వనవేక్షణీయమ్
ప్రాప్తోఽస్మి పాప్మానమిమం నరేంద్ర
భ్రాతుర్వధాత్ త్వాష్ట్రవధాదివేంద్రః. 13

పాప్మాన మింద్రస్య మహీ జలం చ
వృక్షాశ్చ కామం జగృహుః స్త్రియశ్చ
కో నామ పాప్మానమిమం క్షమేత
శాఖామృగస్య ప్రతిపత్తుమిచ్ఛన్. 14

నార్హామి సంమాన మిమం ప్రజానాం
న యౌవరాజ్యం కుత ఏవ రాజ్యం
అధర్మయుక్తం కులనాశయుక్తమ్
ఏవంవిధం రాఘవ కర్మ కృత్వా. 15

పాపస్య కర్తాఽస్మి విగర్హితస్య
క్షుద్రస్య లోకాపకృతస్య చైవ
శోకో మహాన్ మామ్ అభివర్తతేఽయం
వృష్టేర్యథా నిమ్నమివాంబువేగః. 16

సోదర్య ఘాతాపరగాత్రవాలః
సంతాపహస్తాక్షిశిరోవిషాణః
ఏనోమయో మామ్ అభిహంతి హస్తీ
దృప్తో నదీకూలమివ ప్రవృద్ధః. 17

అంహో బతేదం నృవరాఽవిషహ్యా
నివర్తతే మే హృది సాధువృత్తమ్
వివర్ణ మగ్నౌ పరితప్యమానం
కిట్టం యథా రాఘవ జాతరూపమ్. 18

మహాబలానాం హరియూథపానామ్
ఇదం కులం రాఘవ మన్నిమిత్తం
అస్యాంగదస్యాపి చ శోకతాపాత్
అర్ధస్థితప్రాణ మితీవ మన్యే. 19

సుతః సులభ్యః సుజనః సువశ్యః
కుతః సుపుత్రః సదృశోఽంగదేన
న చాపి విద్యేత స వీర దేశో
యస్మిన్ భవేత్ సోదరసన్నికర్షః. 20

యద్యంగదో వీర వరార్హ జీవేత్
జీవేచ్చ మాతా పరిపాలనార్థం
వినా తు పుత్రం పరితాపదీనా
తారా న జీవేదితి నిశ్చితం మే. 21

సోఽహం ప్రవేక్ష్యామ్యతిదీప్తమగ్నిం
భ్రాత్రా చ పుత్రేణ చ సఖ్యమిచ్ఛన్
ఇమే విచేష్యంతి హరిప్రవీరాః
సీతాం నిదేశే తవ వర్తమానాః. 22

కృత్స్నం తు తే సేత్స్యతి కార్యమేతత్
మయ్యప్రతీతే మనుజేంద్రపుత్ర
కులస్య హంతారమజీవనార్హం
రామానుజానీహి కృతాగసం మామ్. 23

ఇత్యేవ మార్తస్య రఘుప్రవీరః
శ్రుత్వా వచో వాల్యనుజస్య తస్య
సంజాతబాష్పః పరవీరహంతా
రామో ముహూర్తం విమనా బభూవ. 24

తస్మిన్ క్షణేఽభీక్ష్ణమవేక్ష్యమాణః
క్షితిక్షమావాన్ భువనస్య గోప్తా
రామో రుదంతీం వ్యసనే నిమగ్నాం
సముత్సుకః సోఽథ దదర్శ తారామ్. 25

తాం చారునేత్రాం కపిసింహనాథాం
పతిం సమాశ్లిష్య తదా శయానాం
ఉత్థాపయామాసురదీనసత్త్వం
మంత్రిప్రధానాః కపివీరపత్నీమ్. 26

సా విస్ఫురంతీ పరిరభ్యమాణా
భర్తుః సకాశాదపనీయమానా
దదర్శ రామం శరచాపపాణిమ్
స్వతేజసా సూర్యమివ జ్వలంతమ్. 27

సుసంవృతం పార్థివలక్షణైశ్చ
తం చారునేత్రం మృగశాబనేత్రా
అదృష్టపూర్వం పురుషప్రధానమ్
అయం స కాకుత్స్థ ఇతి ప్రజజ్ఞే. 28

తస్యేంద్రకల్పస్య దురాసదస్య
మహానుభావస్య సమీపమార్యా
ఆర్తాతితూర్ణం వ్యసనాభిపన్నా
జగామ తారా పరివిహ్వలంతీ. 29

సా తం సమాసాద్య విశుద్ధసత్త్వా
శోకేన సంభ్రాంతశరీరభావా
మనస్వినీ వాక్యమువాచ తారా
రామం రణోత్కర్షణలబ్ధలక్షమ్. 30

త్వమప్రమేయశ్చ దురాసదశ్చ
జితేంద్రియశ్చోత్తమధార్మికశ్చ
అక్షయ్యకీర్తిశ్చ విచక్షణశ్చ
క్షితిక్షమావాన్ క్షతజోపమాక్షః. 31

త్వమాత్తబాణాసనబాణపాణిః
మహాబలః సంహననోపపన్నః
మనుష్యదేహాభ్యుదయం విహాయ
దివ్యేన దేహాభ్యుదయేన యుక్తః. 32

యేనైక బాణేన హతః ప్రియో మే
తేనైవ మాం త్వం జహి సాయకేన
హతా గమిష్యామి సమీప మస్య
న మామృతే రామ రమేత వాలీ. 33

స్వర్గేఽపి పద్మామలపత్రనేత్రః
సమేత్య సంప్రేక్ష్య చ మామ్ అపశ్యన్
న హ్యేష ఉచ్చావచతామ్రచూడా
విచిత్రవేషాప్సరసోఽభజిష్యత్. 34

స్వర్గేఽపి శోకం చ వివర్ణతాం చ
మయా వినా ప్రాప్స్యతి వీర వాలీ
రమ్యే నగేంద్రస్య తటావకాశే
విదేహకన్యారహితో యథా త్వమ్. 35

త్వం వేత్థ యావద్వనితావిహీనః
ప్రాప్నోతి దుఃఖం పురుషః కుమారః
తత్త్వం ప్రజానన్ జహి మాం న వాలీ
దుఃఖం మమాదర్శనజం భజేత. 36

యచ్చాపి మన్యేత భవాన్ మహాత్మా
స్త్రీఘాతదోషో న భవేత్తు మహ్యమ్
ఆత్మేయమస్యేతి చ మాం జహి త్వం
న స్త్రీవధః స్యాన్మనుజేంద్రపుత్ర. 37

శాస్త్రప్రయోగాద్వివిధాచ్చ వేదాత్
ఆత్మా హ్యనన్యః పురుషస్య దారాః
దారాప్రదానాన్న హి దానమన్యత్
ప్రదృశ్యతే జ్ఞానవతాం హి లోకే. 38

త్వం చాపి మాం తస్య మమ ప్రియస్య
ప్రదాస్య సే ధర్మమవేక్ష్య వీర
అనేన దానేన న లప్స్యసే త్వమ్
అధర్మయోగం మమ వీర ఘాతాత్. 39

ఆర్తామనాథామ్ అపనీయమానామ్
ఏవం విధామ్ అర్హసి మాం నిహంతుమ్
అహం హి మాతంగవిలాసగామినా
ప్లవంగమానామ్ ఋషభేణ ధీమతా
వినా వరార్హోత్తమహేమమాలినా
చిరం నశక్ష్యామి నరేంద్ర జీవితుమ్. 40

ఇత్యేవ ముక్తస్తు విభుర్మహాత్మా
తారాం సమాశ్వాస్య హితం బభాషే. 41

మా వీరభార్యే విమతిం కురుష్వ
లోకో హి సర్వో విహితో విధాత్రా
తం చైవ సర్వం సుఖదుఃఖయోగం
లోకోఽబ్రవీత్ తేన కృతం విధాత్రా. 42

త్రయో హి లోకా విహితం విధానం
నాతిక్రమంతే వశగా హి తస్య
ప్రీతిం పరాం ప్రాప్స్యసి తాం తథైవ
పుత్రస్తు తే ప్రాప్స్యతి యౌవరాజ్యమ్
ధాత్రా విధానం విహితం తథైవ
న శూరపత్న్యః పరిదేవయంతి. 43

ఆశ్వాసితా తేన తు రాఘవేణ
ప్రభావయుక్తేన పరంతపేన
సా వీరపత్నీ ధ్వనతా ముఖేన
సువేషరూపా విరరామ తారా. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చతుర్వింశస్సర్గః (24)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచవింశస్సర్గః (25)

వాలి మృతశరీరమునకు అంత్యక్రియలు నిర్వహించిన అంగదుడు

సుగ్రీవం చైవ తారాం చ
సాంగదం సహలక్ష్మణః
సమానశోకః కాకుత్స్థ
సాంత్వయన్నిదమబ్రవీత్. 1

న శోకపరితాపేన
శ్రేయసా యుజ్యతే మృతః
యదత్రానంతరం కార్యం
తత్సమాధాతుమర్హథ. 2

లోకవృత్తమ్ అనుష్ఠేయం
కృతం వో బాష్పమోక్షణం
న కాలాదుత్తరం కించిత్
కర్మ శక్యమ్ ఉపాసితుమ్. 3

నియతిః కారణం లోకే
నియతిః కర్మసాధనం
నియతిః సర్వభూతానాం
నియోగేష్విహ కారణమ్. 4

న కర్తా కస్యచిత్ కశ్చిత్
నియోగే చాపి నేశ్వరః
స్వభావే వర్తతే లోకః
తస్య కాలః పరాయణమ్. 5

న కాలః కాలమత్యేతి
న కాలః పరిహీయతే
స్వభావం చ సమాసాద్య
న కశ్చిదతివర్తతే. 6

న కాలస్యాస్తి బంధుత్వం
న హేతుర్న పరాక్రమః
న మిత్రజ్ఞాతిసంబంధః
కారణం నాఽఽత్మనో వశః. 7

కిం తు కాలపరీణామో
ద్రష్టవ్యః సాధు పశ్యతా
ధర్మశ్చార్థశ్చ కామశ్చ
కాలక్రమసమాహితాః. 8

ఇతఃస్వాం ప్రకృతిం వాలీ
గతః ప్రాప్తః క్రియాఫలం
ధర్మార్థకామసంయోగైః
పవిత్రం ప్లవగేశ్వరః. 9

స్వధర్మస్య చ సంయోగాత్
జితస్తేన మహాత్మనా
స్వర్గః పరిగృహీతశ్చ
ప్రాణాన్ అపరిరక్షతా. 10

ఏషా వై నియతిః శ్రేష్ఠా
యాం గతో హరియూథపః
తదలం పరితాపేన
ప్రాప్తకాలమ్ ఉపాస్యతామ్. 11

వచనాంతే తు రామస్య
లక్ష్మణః పరవీరహా
అవదత్ ప్రశ్రితం వాక్యం
సుగ్రీవం గతచేతసమ్. 12

కురు త్వమస్య సుగ్రీవ
ప్రేతకార్యమ్ అనంతరం
తారాంగదాభ్యాం సహితో
వాలినో దహనం ప్రతి. 13

సమాజ్ఞాపయ కాష్ఠాని
శుష్కాని చ బహూని చ
చందనాదీని దివ్యాని
వాలిసంస్కారకారణాత్. 14

సమాశ్వాసయ చైనం
త్వమ్ అంగదం దీనచేతసం
మా భూర్బాలిశబుద్ధిస్త్వం
త్వదధీనమిదం పురమ్. 15

అంగదస్త్వానయేన్మాల్యం
వస్త్రాణి వివిధాని చ
ఘృతం తైలమథో గంధాన్
యచ్చాత్ర సమనంతరమ్. 16

త్వం తార శిబికాం శీఘ్రమ్
ఆదాయాగచ్ఛ సంభ్రమాత్
త్వరా గుణవతీ యుక్తా
హ్యస్మిన్ కాలే విశేషతః. 17

సజ్జీభవంతు ప్లవగాః
శిబికావాహనోచితాః
సమర్థా బలినశ్చైవ
నిర్హరిష్యంతి వాలినమ్. 18

ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవం
సుమిత్రానందవర్ధనః
తస్థౌ భ్రాతృసమీపస్థో
లక్ష్మణః పరవీరహా. 19

లక్ష్మణస్య వచఃశ్రుత్వా
తారః సంభ్రాంతమానసః
ప్రవివేశ గుహాం శీఘ్రం
శిబికాసక్తమానసః. 20

ఆదాయ శిబికాం తారః
స తు పర్యాపతత్ పునః
వానరైరూహ్యమానాం తాం
శూరైరుద్వహనోచితైః. 21

దివ్యాం భద్రాసనయుతాం
శిబికాం స్యందనోపమామ్
పక్షికర్మభిరాచిత్రాం
ద్రుమకర్మవిభూషితాం. 22

ఆచితాం చిత్రపత్త్రీభిః
సునివిష్టాం సమంతతః
విమానమివ సిద్ధానాం
జాలవాతాయనావృతాం. 23

సునియుక్తాం విశాలాం చ
సుకృతాం విశ్వకర్మణా
దారుపర్వతకోపేతాం
చారుకర్మపరిష్కృతాం. 24

వరాభరణహారైశ్చ
చిత్రమాల్యోపశోభితాం
గుహాగహనసంఛన్నాం
రక్తచందనరూషితాం. 25

పుష్పౌఘైః సమభిచ్ఛన్నాం
పద్మమాలాభిరేవ చ
తరుణాదిత్యవర్ణాభిః
భ్రాజమానాభిరావృతామ్. 26

ఈదృశీం శిబికాం దృష్ట్వా
రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్
క్షిప్రం వినీయతాం వాలీ
ప్రేతకార్యం విధీయతామ్. 27

తతో వాలినముద్యమ్య
సుగ్రీవః శిబికాం తదా
ఆరోపయత విక్రోశన్
అంగదేన సహైవ తు. 28

ఆరోప్య శిబికాం చైవ
వాలినం గతజీవితం
అలంకారైశ్చ వివిధైః
మాల్యై ర్వస్త్రైకభూషితమ్. 29

ఆజ్ఞాపయతః తదా రాజా
సుగ్రీవః ప్లవగేశ్వరః
ఔర్ధ్వదైహికమార్యస్య
క్రియతామ్ అనురూపతః. 30

విశ్రాణయంతో రత్నాని
వివిధాని బహూన్యపి
అగ్రతః ప్లవగా యాంతు
శిబికా సమనంతరమ్. 31

రాజ్ఞామ్ ఋద్ధివిశేషా హి
దృశ్యంతే భువి యాదృశాః
తాదృశం వాలినః క్షిప్రం
ప్రాకుర్వన్నౌర్ధ్వదైహికమ్. 32

అంగదం పరిగృహ్యాఽఽశు
తారప్రభృతయస్తదా
క్రోశంతః ప్రయయుః సర్వే
వానరా హతబాంధవాః. 33

తతః ప్రణిహితాః సర్వా
వానర్యోఽస్య వశానుగాః
చుక్రుశు ర్వీర వీరేతి
భూయః క్రోశంతి తాః స్త్రియః. 34

తారాప్రభృతయః సర్వా
వానర్యో హరియూథపాః
అనుజగ్ముర్హి భర్తారం
క్రోశంత్యః కరుణస్వనాః. 35

తాసాం రుదితశబ్దేన
వానరీణాం వనాంతరే
వనాని గిరయః శ్చైవ
విక్రోశంతీవ సర్వతః. 36

పులినే గిరినద్యాస్తు
వివిక్తే జలసంవృతే
చితాం చక్రుః సుబహవో
వానరాః శోకకర్శితాః. 37

అవరోప్య తతః స్కంధాత్
శిబికాం వహనోచితాః
తస్థురేకాంతమాశ్రిత్య
సర్వే శోకసమన్వితాః. 38

తతస్తారా పతిం దృష్ట్వా
శిబికాతలశాయినం
ఆరోప్యాంకే శిరస్తస్య
విలలాప సుదుఃఖితా. 39

హా వానరమహారాజ
హా నాథ మమ వత్సల
హా మహార్హ మహాబాహో
హా మమ ప్రియ పశ్య మామ్
జనం న పశ్యసీమం త్వం
కస్మాచ్ఛోకాభిపీడితమ్. 40

ప్రహృష్టమివ తే వక్త్రం
గతాసోరపి మానద
ఆస్తార్కసమవర్ణం చ
లక్ష్యతే జీవతో యథా. 41

ఏష త్వాం రామరూపేణ
కాలః కర్షతి వానర
యేన స్మ విధవాః సర్వాః
కృతా ఏకేషుణా వనే. 42

ఇమాస్తాస్తవ రాజేంద్ర
వానర్యో వల్లభాః సదా
పాదైర్వికృష్టమధ్వానమ్
ఆగతాః కిం న బుధ్యసే.
తవేష్టా నను నామైతా
భార్యాశ్చంద్రనిభాననాః. 43

ఇదానీం నేక్షసే కస్మాత్
సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరం
ఏతే హి సచివా రాజన్
తారప్రభృతయస్తవ. 44

పురవాసీ జనశ్చాయం
పరివార్యాసతేఽనఘ
విసర్జయైతాన్ ప్లవగాన్
యథోచితమరిందమ

తతః క్రీడామహే సర్వా
వనేషు మదనోత్కటాః. 45

ఏవం విలపతీం తారాం
పతిశోకపరిప్లుతాం
ఉత్థాపయంతి స్మ తదా
వానర్యః శోకకర్శితాః. 46

సుగ్రీవేణ తతస్సార్ధమ్
అంగదః పితరం రుదన్
చితామ్ ఆరోపయామాస
శోకేనాఽభిహతేంద్రియః. 47

తతోఽగ్నిం విధివద్దత్త్వా
సోఽపసవ్యం చకార హ
పితరం దీర్ఘమధ్వానం
ప్రస్థితం వ్యాకులేంద్రియః. 48

సంస్కృత్య వాలినం తే తు
విధిపూర్వం ప్లవంగమాః
ఆజగ్మురుదకం కర్తుం
నదీం శీతజలాం శివామ్. 49

తతస్తే సహితాస్తత్ర
హ్యంగదం స్థాప్య చాగ్రతః
సుగ్రీవతారాసహితాః
సిషిచుర్వాలినే జలమ్. 50

సుగ్రీవణైవ దీనేన దీనో
భూత్వా మహాబలః
సమానశోకః కాకుత్స్థః
ప్రేతకార్యాణ్యకారయత్. 51

తతస్తుతం వాలినమగ్ర్యపౌరుషం
ప్రకాశమిక్ష్వాకువరేషుణా హతం
ప్రదీప్య దీప్తాగ్ని సమౌజసం తదా
సలక్ష్మణం రామముపేయివాన్ హరి52

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచవింశస్సర్గః (25)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షడ్వింశస్సర్గః (26)

సుగ్రీవుని పట్టాభిషేకం - యువరాజుగా అంగదుడు

తతఃశోకాభిసంతప్తం
సుగ్రీవం క్లిన్నవాససం
శాఖామృగమహామాత్రాః
పరివార్యోపతస్థిరే. 1

అభిగమ్య మహాబాహుం
రామమ్ అక్లిష్టకారిణం
స్థితాః ప్రాంజలయః సర్వే
పితామహమివర్షయః. 2

తతః కాంచనశైలాభః
తరుణార్కనిభాననః
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
హనూమాన్ మారుతాత్మజః. 3

భవత్ప్రసాదాత్ సుగ్రీవః
పితృపైతామహం మహత్
వానరాణాం సుదుష్ప్రాపం
ప్రాప్తో రాజ్యమిదం ప్రభో. 4

భవతా సమనుజ్ఞాతః
ప్రవిశ్య నగరం శుభం
సంవిధాస్యతి కార్యాణి
సర్వాణి ససుహృజ్జనః. 5

స్నాతోఽయం వివిధైర్గంధై
ఔషధైశ్చ యథావిధి
అర్చయిష్యతి రత్నైశ్చ
మాల్యైశ్చ త్వాం విశేషతః. 6

ఇమాం గిరిగుహాం రమ్యామ్
అభిగంతుమితోఽర్హసి
కురుష్వ స్వామిసంబంధం
వానరాన్ సంప్రహర్షయన్. 7

ఏవముక్తో హనుమతా
రాఘవః పరవీరహా
ప్రత్యువాచ హనూమంతం
బుద్ధిమాన్ వాక్యకోవిదః. 8

చతుర్దశ సమాః సౌమ్య
గ్రామం వా యది వా పురం
న ప్రవేక్ష్యామి హనుమన్
పితుర్నిర్దేశపాలకః. 9

సుసమృద్ధాం గుహాం రమ్యాం
సుగ్రీవో వానరర్షభః
ప్రవిష్టో విధివద్వీరః
క్షిప్రం రాజ్యేఽభిషిచ్యతామ్. 10

ఏవముక్త్వా హనూమంతం
రామఃసుగ్రీవమబ్రవీత్
వృత్తజ్ఞో వృత్తసంపన్నమ్
ఉదారబలవిక్రమమ్. 11

ఇమమప్యంగదం వీర!
యౌవరాజ్యేఽభిషేచయ
జ్యేష్ఠస్య స సుతో జ్యేష్ఠః
సదృశో విక్రమేణ తే
అంగదోఽయమదీనాత్మా
యౌవరాజ్యస్య భాజనమ్. 12

పూర్వోఽయం వార్షికో మాసః
శ్రావణస్సలిలాగమః
ప్రవృత్తాస్సౌమ్య చత్వారో
మాసా వార్షికసంజ్ఞికాః. 13

నాయముద్యోగసమయః
ప్రవిశ త్వం పురీం శుభామ్
అస్మిన్ వత్స్యామ్యహం సౌమ్య
పర్వతే సహ లక్ష్మణః. 14

ఇయం గిరిగుహా రమ్యా
విశాలా యుక్తమారుతా
ప్రభూతసలిలా సౌమ్య
ప్రభూతకమలోత్పలా. 15

కార్తికే సమనుప్రాప్తే
త్వం రావణవధే యత
ఏష నః సమయః సౌమ్య
ప్రవిశ త్వం స్వమాలయం. 16

అభిషిక్తః స్వరాజ్యే చ
సుహృదః సంప్రహర్షయ. 17

ఇతి రామాభ్యనుజ్ఞాతః
సుగ్రీవో వానరాధిపః
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం
కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్. 18

తం వానరసహస్రాణి
ప్రవిష్టం వానరేశ్వరం
అభివాద్య ప్రవిష్టాని
సర్వతః పర్యవారయన్. 19

తతః ప్రకృతయః సర్వా
దృష్ట్వా హరిగణేశ్వరం
ప్రణమ్య మూర్ధ్నా పతితా
వసుధాయాం సమాహితాః. 20

సుగ్రీవః ప్రకృతీః సర్వాః
సంభాష్యోత్థాప్య వీర్యవాన్
భ్రాతురంతఃపురం సౌమ్యం
ప్రవివేశ మహాబలః. 21

ప్రవిశ్య త్వభినిష్క్రాంతం
సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరం
అభ్యషించంత సుహృదః
సహస్రాక్షమివామరాః. 22

తస్య పాండురమాజహ్రుః
ఛత్రం హేమపరిష్కృతం
శుక్లే చ వాలవ్యజనే
హేమదండే యశస్కరే. 23

తథా సర్వాణి రత్నాని
సర్వబీజౌషధైరపి
సక్షీరాణాం చ వృక్షాణాం
ప్రరోహాన్ కుసుమాని చ. 24

శుక్లాని చైవ వస్త్రాణి
శ్వేతం చైవానులేపనం
సుగంధీని చ మాల్యాని
స్థలజాన్యంబుజాని చ. 25

చందనాని చ దివ్యాని
గంధాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్
అక్షతం జాతరూపం చ
ప్రియంగు మధుసర్పిషీ
దధి చర్మచ వైయాఘ్రం
వారాహీ చాఽ ప్యుపానహౌ. 26

సమాలంభనమాదాయ
రోచనాం సమనశ్శిలామ్
ఆజగ్ము స్తత్ర ముదితా
వరాః కన్యాస్తు షోడశ. 27

తతస్తే వానరశ్రేష్ఠం
యథాకాలం యథావిధి
రత్నైర్వ స్త్రైశ్చ భక్ష్యైశ్చ
తోషయిత్వా ద్విజర్షభాన్. 28

తతః కుశపరిస్తీర్ణం
సమిద్ధం జాతవేదసం
మంత్రపూతేన హవిషా
హుత్వా మంత్రవిదో జనాః. 29

తతో హేమప్రతిష్ఠానే
వరాస్తరణసంవృతే
ప్రాసాదశిఖరే రమ్యే
చిత్రమాల్యోపశోభితే
ప్రాఙ్ముఖం వివిధైర్మంత్రైః
స్థాపయిత్వా వరాసనే. 30

నదీనదేభ్య సంహృత్య
తీర్థేభ్యశ్చ సమంతతః. 31

ఆహృత్య చ సముద్రేభ్యః
సర్వేభ్యో వానరర్షభాః
అపః కనకకుంభేషు
నిధాయ విమలాః శుభాః. 32

శుభైర్వృషభశృంగైశ్చ
కలశైశ్చాపి కాంచనైః
శాస్త్రదృష్టేన విధినా
మహర్షివిహితేన చ. 33

గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః

మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ
హనుమాన్ జాంబవాన్ నలః. 34

అభ్యషించంత సుగ్రీవం
ప్రసన్నేన సుగంధినా
సలిలేన సహస్రాక్షం
వసవో వాసవం యథా. 35

అభిషిక్తే తు సుగ్రీవే
సర్వే వానరపుంగవాః
ప్రచుక్రుశుర్మహాత్మానో
హృష్టాస్తత్ర సహస్రశః. 36

రామస్య తు వచః
కుర్వన్ సుగ్రీవో హరిపుంగవః
అంగదం సంపరిష్వజ్య
యౌవరాజ్యేఽభ్యషేచయత్. 37

అంగదే చాఽభిషిక్తే తు
సానుక్రోశాః ప్లవంగమాః
సాధు సాధ్వితి సుగ్రీవం
మహాత్మానోఽభ్యపూజయన్. 38

రామం చైవ మహాత్మానం
లక్ష్మణం చ పునః పునః
ప్రీతాశ్చ తుష్టువుః సర్వే
తాదృశే తత్ర వర్తితి. 39

హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా
పతాకాధ్వజశోభితా
బభూవ నగరీ రమ్యా
కిష్కింధా గిరిగహ్వరే. 40

నివేద్య రామాయ తదా మహాత్మనే
మహాభిషేకం కపివాహినీపతిః
రుమాం చ భార్యం ప్రతిలభ్య వీర్యవాన్
అవాప రాజ్యం త్రిదశాధిపో యథా. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షడ్వింశస్సర్గః (26)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తవింశస్సర్గః (27)

ప్రస్రవణగిరిని వర్ణిస్తూ విలపిస్తున్న శ్రీరాముని ఓదార్చిన లక్ష్మణుడు

అభిషిక్తే తు సుగ్రీవే
ప్రవిష్టే వానరే గుహాం
ఆజగామ సహ భ్రాత్రా
రామః ప్రస్రవణం గిరిమ్. 1

శార్దూలమృగసంఘుష్టం
సింహైర్భీమరవైర్వృతం
నానాగుల్మలతాగూఢం
బహుపాదపసంకులమ్. 2

ఋక్షవానరగోపుచ్ఛైః
మార్జారైశ్చ నిషేవితం
మేఘరాశినిభం శైలం
నిత్యం శుచిజలాశ్రయమ్. 3

తస్య శైలస్య శిఖరే
మహతీమ్ ఆయతాం గుహాం
ప్రత్యగృహ్ణత వాసార్థం
రామః సౌమిత్రిణా సహ. 4

కృత్వా చ సమయం సౌమ్యః
సుగ్రీవేణ సహానఘః
కాలయుక్తం మహద్వాక్యమ్
ఉవాచ రఘునందనః

వినీతం భ్రాతరం భ్రాతా
లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనమ్. 5

ఇయం గిరిగుహా రమ్యా
విశాలా యుక్తమారుతా
అస్యాం వసావ సౌమిత్రే
వర్షరాత్రమ్ అరిందమ. 6

గిరిశృంగమ్ ఇదం రమ్యమ్
ఉన్నతం పార్థివాత్మజ
శ్వేతాభిః కృష్ణతామ్రాభిః
శిలాభిరుపశోభితం. 7

నానాధాతుసమాకీర్ణం
దరీనిర్ఝరశోభితం
వివిధైర్వృక్షషండైశ్చ
చారుచిత్రలతావృతం. 8

నానావిహగ సంఘుష్టం
మయూరరవనాదితం
మాలతీకుందగుల్మైశ్చ
సింధువారకురంటకైః. 9

కదంబార్జునసర్జైశ్చ
పుష్పితైరుపశోభితమ్. 10

ఇయం చ నళినీ రమ్యా
ఫుల్లపంకజమండితా
నాఽతిదూరే గుహాయా నౌ
భవిష్యతి నృపాత్మజ. 11

ప్రాగుదక్ప్రవణే దేశే
గుహా సాధు భవిష్యతి
పశ్చాచ్చైవోన్నతా సౌమ్య
నివాతేయం భవిష్యతి. 12

గుహాద్వారే చ సౌమిత్రే
శిలా సమతలా శుభా
శ్లక్ష్ణా చైవాయతా చైవ
భిన్నాంజనచయోపమా. 13

గిరిశృంగమిదం తాత
పశ్య చోత్తరతః శుభం
భిన్నాంజనచయాకారమ్
అంభోధరమివోత్థితమ్. 14

దక్షిణస్యామపి దిశి
స్థితం శ్వేతమివాపరం
కైలాసశిఖరప్రఖ్యం
నానాధాతువిభూషితమ్. 15

ప్రాచీనవాహినీం చైవ
నదీం భృశమకర్దమాం
గుహాయాః పూర్వతః పశ్య
త్రికూటే జాహ్నవీమివ. 16

చంపకైస్తిలకైస్తాలైః
తమాలైరతిముక్తకైః
పద్మకైః సరలైశ్చైవ
అశోకైశ్చైవ శోభితామ్. 17

వానీరైస్తిమిశైశ్చైవ
వకుళైః కేతకైర్ధవైః
హింతాలైస్తిరిటైర్నీపైః
వేత్రకైః కృతమాలకైః. 18

తీరజైః శోభితా భాతి
నానారూపై స్తతస్తతః
వసనాభరణోపేతా
ప్రమదేవాభ్యలంకృతా. 19

శతశః పక్షిసంఘైశ్చ
నానానాదైర్వినాదితా
ఏకైకమ్ అనురక్తైచ
చక్రవాకైరలంకృతా. 20

పులినైరతిరమ్యైశ్చ
హంససారససేవితైః
ప్రహసంతీవ భాత్యేషా
నారీ సర్వవిభూషితా. 21

క్వచిన్నీలోత్పలైచ్ఛన్నా
భాతి రక్తోత్పలైః క్వచిత్
క్వచిదాభాతి శుక్లైశ్చ
దివ్యైః కుముదకుట్మలైః. 22

పారిప్లవశతైర్జుష్టా
బర్హిణక్రౌంచనాదితా
రమణీయా నదీ సౌమ్య
మునిసంఘైర్నిషేవితా. 23

పశ్య చందనవృక్షాణాం
పంక్తీః సురచితా ఇవ
కకుభానాం చ దృశ్యంతే
మనసేవోదితాః సమమ్. 24

అహో సురమణీయోఽయం
దేశః శత్రునిషూదన
దృఢం రంస్యావ సౌమిత్రే
సాధ్వత్ర నివసావహై. 25

ఇతశ్చ నాఽతిదూరే సా
కిష్కింధా చిత్రకాననా
సుగ్రీవస్య పురీ రమ్యా
భవిష్యతి నృపాత్మజ. 26

గీతవాదిత్రనిర్ఘోషః
శ్రూయతే జయతాం వర
నర్దతాం వానరాణాం చ
మృదంగడంబరైః సహ. 27

లబ్ధ్వా భార్యాం కపివరః
ప్రాప్య రాజ్యం సుహృద్వృతః
ధ్రువం నందతి సుగ్రీవః
సంప్రాప్య మహతీం శ్రియమ్ 28

ఇత్యుక్త్వా న్యవసత్ తత్ర
రాఘవః సహలక్ష్మణః
బహుదృశ్యదరీకుంజే
తస్మిన్ ప్రస్రవణే గిరౌ. 29

సుసుఖేఽపి బహుద్రవ్యే
తస్మిన్ హి ధరణీధరే
వసతస్తస్య రామస్య
రతిరల్పాపి నాఽభవత్
హృతాం హి భార్యాం స్మరతః
ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీమ్. 30

ఉదయాభ్యుదితం దృష్ట్వా
శశాంకం చ విశేషతః
ఆవివేశ న తం నిద్రా
నిశాసు శయనం గతమ్. 31

తత్సముత్థేన శోకేన
బాష్పోపహతచేతసం
తం శోచమానం కాకుత్స్థం
నిత్యం శోకపరాయణం. 32

తుల్యదుఃఖోఽబ్రవీద్భ్రాతా
లక్ష్మణోనునయన్ వచః. 33

అలం వీర వ్యథాం గత్వా
న త్వం శోచితుమర్హసి
శోచతో వ్యవసీదంతి
సర్వార్థా విదితం హి తే. 34

భవాన్ క్రియాపరో లోకే
భవాన్ దైవపరాయణః
ఆస్తికో ధర్మశీలశ్చ
వ్యవసాయీ చ రాఘవ. 35

న హ్యవ్యవసితః శత్రుం
రాక్షసం తం విశేషతః
సమర్థ స్త్వం రణే హంతుం
విక్రమై ర్జిహ్మకారిణమ్. 36

సమున్మూలయ శోకం
త్వం వ్యవసాయం స్థిరం కురు
తతః సపరివారం తం
నిర్మూలం కురు రాక్షసమ్. 37

పృథివీమపి కాకుత్స్థ
ససాగరవనాచలామ్
పరివర్తయితుం శక్తః
కిమంగ పున రావణమ్. 38

శరత్కాలం ప్రతీక్షస్వ
ప్రావృట్ కాలోఽయమాగతః
తతః సరాష్ట్రం సగణం
రావణం త్వం వధిష్యసి. 39

అహం తు ఖలు తే వీర్యం
ప్రసుప్తం ప్రతిబోధయే
దీప్తైరాహుతిభిః కాలే
భస్మచ్ఛన్నమివానలమ్. 40

లక్ష్మణస్య తు తద్వాక్యం
ప్రతిపూజ్య హితం శుభం
రాఘవః సుహృదం స్నిగ్ధమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 41

వాచ్యం యదనురక్తేన
స్నిగ్ధేన చ హితేన చ
సత్యవిక్రమయుక్తేన
తదుక్తం లక్ష్మణ త్వయా. 42

ఏష శోకః పరిత్యక్తః
సర్వకార్యావసాదకః
విక్రమేష్వప్రతిహతం
తేజః ప్రోత్సాహయామ్యహమ్. 43

శరత్కాలం ప్రతీక్షిష్యే
స్థితోఽస్మి వచనే తవ
సుగ్రీవస్య నదీనాం చ
ప్రసాదమ్ అనుపాలయన్. 44

ఉపకారేణ వీరస్తు
ప్రతీకారేణ యుజ్యతే
అకృతజ్ఞోఽ ప్రతికృతో
హంతి సత్త్వవతాం మనః. 45

అథైవ ముక్తః ప్రణిధాయ లక్ష్మణః
కృతాంజలిస్తత్ ప్రతిపూజ్య భాషితం
ఉవాచ రామం స్వభిరామదర్శనం
ప్రదర్శయన్ దర్శనమాత్మనఃశుభమ్. 46

యథోక్తమేత్ తవ సర్వమీప్సితం
నరేంద్ర కర్తా న చిరాద్ధరీశ్వరః
శరత్ప్రతీక్షః క్షమతామిమం భవాన్
జలప్రపాతం రిపునిగ్రహే ధృతః. 47

నియమ్య కోపం ప్రతిపాల్యతాం శరత్
క్షమస్వ మాసాంశ్చతురో మయా సహ
వసాఽచలేఽస్మిన్ మృగరాజసేవితే
సంవర్ధయన్ శత్రువధే సముద్యమమ్. 48

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తవింశస్సర్గః (27)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టావింశస్సర్గః (28)

వర్షఋతుశోభను వర్ణిస్తూ విరహవేదనను ప్రకటించిన శ్రీరాముని ఓదార్చిన లక్ష్మణుడు

స తదా వాలినం హత్వా
సుగ్రీవమ్ అభిషిచ్య చ
వసన్ మాల్యవతః పృష్ఠే
రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్. 1

అయం స కాలఃసంప్రాప్త
సమయోఽద్య జలాగమః
సంపశ్య త్వం నభో మేఘైః
సంవృతం గిరిసన్నిభైః. 2

నవమాసధృతం గర్భం
భాస్కరస్య గభస్తిభిః.
పీత్వా రసం సముద్రాణాం
ద్యౌః ప్రసూతే రసాయనమ్. 3

శక్యమ్ అంబరమారుహ్య
మేఘసోపానపంక్తిభిః
కుటజార్జునమాలాభిః
అలంకర్తుం దివాకరమ్. 4

సంధ్యారాగోత్థితైస్తామ్రైః
అంతేష్వధిక పాండరైః
స్నిగ్ధైరభ్రపటచ్ఛేదైః
బద్ధవ్రణమివాంబరమ్. 5

మందమారుత నిశ్వాసం
సంధ్యాచందనరంజితమ్.
ఆపాండుజలదం భాతి
కామాతురమివాంబరమ్. 6

ఏషా ఘర్మపరిక్లిష్టా
నవవారిపరిప్లుతా
సీతేవ శోకసంతప్తా
మహీ బాష్పం విముంచతి. 7

మేఘోదరవినిర్ముక్తాః
కల్హారసుఖశీతలాః
శక్యమ్ అంజలిభిః పాతుం
వాతాః కేతకిగంధినః. 8

ఏష ఫుల్లార్జునః శైలః
కేతకైరధివాసితః
సుగ్రీవ ఇవ శాంతారిః
ధారాభిరభిషిచ్యతే. 9

మేఘకృష్ణాజినధరా
ధారాయజ్ఞోపవీతినః
మారుతాపూరితగుహాః
ప్రాధీతా ఇవ పర్వతాః. 10

కశాభిరివ హైమీభిః
విద్యుద్భిరివ తాడితం
అంతః స్తనితనిర్ఘోషం
సవేదనమివాంబరమ్. 11

నీలమేఘాశ్రితా విద్యుత్
స్ఫురంతీ ప్రతిభాతి మే
స్ఫురంతీ రావణస్యాంకే
వైదేహీవ తపస్వినీ. 12

ఇమాస్తా మన్మథవతాం
హితాః ప్రతిహతా దిశః
అనులిప్తా ఇవ ఘనైః
నష్టగ్రహనిశాకరాః. 13

క్వచిద్బాష్పాభిసంరుద్ధాన్
వర్షాగమసముత్సుకాన్
కుటజాన్ పశ్య సౌమిత్రే
పుష్పితాన్ గిరిసానుషు
మమ శోకాభిభూతస్య
కామసందీపనాన్ స్థితాన్. 14

రజః ప్రశాంతం సహిమోऽద్య వాయుః
నిదాఘదోషప్రసరాః ప్రశాంతాః
స్థితా హి యాత్రా వసుధాధిపానాం
ప్రవాసినో యాంతి నరాః స్వదేశాన్. 15

సంప్రస్థితా మానసవాసలుబ్ధాః
ప్రియాన్వితాః సంప్రతి చక్రవాకాః
అభీక్ష్ణ వర్షోదక విక్షతేషు
యానాని మార్గేషు న సంపతంతి. 16

క్వచిత్ ప్రకాశం క్వచిదప్రకాశం
నభః ప్రకీర్ణాంబుధరం విభాతి
క్వచిత్ క్వచిత్ పర్వతసన్నిరుద్ధం
రూపం యథా శాంతమహార్ణవస్య. 17

వ్యామిశ్రితం సర్జకదంబపుష్పైః
నవం జలం పర్వతధాతుతామ్రం
మయూరకేకాభిరనుప్రయాతం
శైలాపగాః శీఘ్రతరం వహంతి. 18

రసాకులం షట్పదసన్నికాశం
ప్రభుజ్యతే జంబుఫలం ప్రకామం
అనేకవర్ణం పవనావధూతం
భూమౌ పతత్యామ్రఫలం విపక్వమ్. 19

విద్యుత్పతాకాః సబలాకమాలాః
శైలేంద్రకూటాకృతిసన్నికాశాః
గర్జంతి మేఘాః సముదీర్ణనాదా
మత్తా గజేంద్రా ఇవ సంయుగస్థాః. 20

వర్షోదకాప్యాయితశాద్వలాని
ప్రవృత్త నృత్తోత్సవబర్హిణాని
వనాని నిర్వృష్టవలాహకాని
పశ్యాపరాహ్ణేష్వధికం విభాంతి. 21

సముద్వహంతః సలిలాతిభారం
బలాకినో వారిధరా నదంతః

మహత్సు శృంగేషు మహీధరాణాం
విశ్రమ్య విశ్రమ్య పునః ప్రయాంతి. 22

మేఘాభికామా పరిసంపతంతీ
సమ్మోదితా భాతి బలాకపంక్తిః
వాతావధూతా వరపౌండరీకీ
లంబేవ మాలా రచితాంబరస్య. 23

బాలేంద్రగోపాంతరచిత్రితేన
విభాతి భూమిర్నవశాద్వలేన
గాత్రానువృత్తేన శుకప్రభేణ
నారీవ లాక్షోక్షితకంబళేన. 24

నిద్రా శనైః కేశవమభ్యుపైతి
ద్రుతం నదీ సాగరమభ్యుపైతి
హృష్టా బలాకా ఘనమభ్యుపైతి
కాంతా సకామా ప్రియమభ్యుపైతి. 25

జాతా వనాంతాః శిఖిసంప్రనృత్తా
జాతాః కదంబాః సకదంబశాఖాః
జాతా వృషా గోషు సమానకామా
జాతా మహీ సస్యవనాభిరామా. 26

వహంతి వర్షంతి నదంతి భాంతి
ధ్యాయంతి నృత్యంతి సమాశ్వసంతి
నద్యో ఘనా మత్తగజా వనాంతాః
ప్రియావిహీనాః శిఖినః ప్లవంగాః. 27

ప్రహర్షితాః కేతకపుష్పగంధమ్
ఆఘ్రాయ హృష్టా వననిర్ఝరేషు
ప్రపాత శబ్దాకులితా గజేంద్రాః
సార్ధం మయూరైః సమదా నదంతి. 28

ధారానిపాతైరభిహన్యమానాః
కదంమశాఖాసు విలంమమానాః
క్షణార్జితం పుష్పరసావగాఢం
శనైర్మదం షట్చరణాస్త్యజంతి. 29

అంగారచూర్ణోత్కరసన్నికాశైః
ఫలైః సుపర్యాప్తరసైః సమృద్ధైః
జంబూద్రుమాణాం ప్రవిభాంతి శాఖాః
నిలీయమానా ఇవ షట్పదౌఘైః. 30

తటిత్పతాకాభి రలంకృతానామ్
ఉదీర్ణ గంభీర మహారవాణాం
విభాంతి రూపాణి వలాహకానాం
రణోద్యతానామివ వానరణానామ్. 31

మార్గానుగః శైలవనానుసారీ
సంప్రస్థితో మేఘరవం నిశమ్య
యుద్ధాభికామః ప్రతినాగశంకీ
మత్తో గజేంద్రః ప్రతిసన్నివృత్తః. 32

క్వచిత్ ప్రగీతా ఇవ షట్పదౌఘైః
క్వచిత్ ప్రనృత్తా ఇవ నీలకంఠైః.
క్వచిత్ ప్రమత్తా ఇవ వారణేంద్రైః
విభాంత్యనేకాశ్రయిణో వనాంతాః. 33

కదంబ సర్జార్జున కందలాఢ్యా
వనాంతభూమిర్నవవారిపూర్ణా

మయూరమత్తాభిరుతప్రనృత్తైః
ఆపానభూమిప్రతిమా విభాతి. 34

ముక్తాసకాశం సలిలం పతద్వై
సునిర్మలం పత్రపుటేషు లగ్నం
హృష్టా వివర్ణచ్ఛదనా విహంగాః
సురేంద్రదత్తం తృషితాః పిబంతి. 35

షట్పాదతంత్రీ మధురాభిధానం
ప్లవంగమోదీరిత కంఠతాలం
ఆవిష్కృతం మేఘమృదంగనాదైః
వనేషు సంగీతమివ ప్రవృత్తమ్. 36

క్వచిత్ ప్రనృత్తైః క్వచిదున్నదద్భిః
క్వచిచ్చ వృక్షాగ్రనిషణ్ణకాయైః
వ్యాలంబ బర్హాభరణైర్మయూరైః
వనేషు సంగీతమివ ప్రవృత్తమ్. 37

స్వనైర్ఘనానాం ప్లవగాః ప్రబుద్ధా
విహాయ నిద్రాం చిరసన్నిరుద్ధాం
అనేక రూపాకృతి వర్ణనాదా
నవాంబుధారాభిహతా నదంతి. 38

నద్యః సముద్వాహిత చక్రవాకాః
తటాని శీర్ణాన్యపవాహయిత్వా
దృప్తా నవప్రాభృత పూర్ణభోగా
ద్రుతం స్వభర్తారముపోపయాంతి. 39

నీలేషు నీలాః ప్రవిభాంతి సక్తాః
మేఘేషు మేఘా నవవారిపూర్ణాః
దవాగ్నిదగ్ధేషు దవాగ్నిదగ్ధాః
శైలేషు శైలా ఇవ బద్ధమూలాః. 40

ప్రహృష్ట సన్నాదిత బర్హిణాని
సశక్రగోపాకుల శాద్వలాని
చరంతి నీపార్జున వాసితాని
గజాః సురమ్యాణి వనాంతరాణి. 41

నవాంబుధారాహత కేసరాణి
ద్రుతం పరిత్యజ్య సరోరుహాణి
కదంబ పుష్పాణి సకేసరాణి
నవాని హృష్టా భ్రమరాః పతంతిః. 42

మత్తా గజేంద్రా ముదితా గవేంద్రా
వనేషు విశ్రాంతతరా మృగేంద్రాః
రమ్యా నగేంద్రా నిభృతా నరేంద్రాః
ప్రక్రీడితో వారిధరైః సురేంద్రః. 43

మేఘాః సముద్భూత సముద్రనాదా
మహాజలౌఘైః గగనావలంబాః
నదీస్తటాకాని సరాంసి వాపీః
మహీంచకృత్స్నా మపవాహయంతి 44

వర్షప్రవేగా విపులాః పతంతి
ప్రవాంతి వాతాః సముదీర్ణఘోషాః
ప్రణష్టకూలాః ప్రవహంతి శీఘ్రం
నద్యో జలైర్విప్రతిపన్నమార్గాః. 45

నరై ర్నరేంద్రా ఇవ పర్వతేంద్రాః
సురేంద్రదత్తైః పవనోపనీతైః

ఘనాంబుకుంభైరభిషిచ్యమానా
రూపం(శ్రియం స్వామివ దర్శయంతి. 46

ఘనోపగూఢం గగనం సతారం
న భాస్కరో దర్శనమభ్యుపైతి
నవైర్జలౌఘైర్ధరణీ విసృప్తా
తమోవిలిప్తా న దిశః ప్రకాశాః. 47

మహాంతి కూటాని మహీధరాణాం
ధారాభిధౌతాన్యధికం విభాంతి
మహాప్రమాణైర్విపులైః ప్రపాతైః
ముక్తాకలాపైరివ లంబమానైః. 48

శైలోపలప్రస్ఖలమానవేగాః
శైలోత్తమానాం విపులాః ప్రపాతాః
గుహాసు సన్నాదితబర్హిణాసు
హారా వికీర్యంత ఇవాభిభాంతి. 49

శీఘ్రప్రవేగా విపులాః ప్రపాతా
నిర్ధౌత శృంగోపతలా గిరీణాం
ముక్తాకలాపప్రతిమాః పతంతో
మహాగుహోత్సంగతలైర్ధ్రియంతే. 50

సురతామర్దవిచ్ఛిన్నాః
స్వర్గస్త్రీహారమౌక్తికాః
పతంతివాకులా దిక్షు
తోయధారాః సమంతతః. 51

నిలీయమానైర్విహగైః
నిమీలద్భిశ్చ పంకజైః
వికసంత్యా చ మాలత్యా
గతోऽస్తం జ్ఞాయతే రవిః. 52

వృత్తా యాత్రా నరేంద్రాణాం
సేనా ప్రతినివర్తతే
వైరాణి చైవ మార్గాశ్చ
సలిలేన సమీకృతాః. 53

మాసి ప్రోష్ఠపదే బ్రహ్మ
బ్రాహ్మణానాం వివక్షతాం
అయమ్ అధ్యాయసమయః
సామగానామ్ ఉపస్థితః. 54

నివృత్తకర్మాయతనో
నూనం సంచితసంచయః
ఆషాఢీమ్ అభ్యుపగతో
భరతః కోసలాధిపః. 55

నూనమ్ ఆపూర్యమాణాయాః
సరయ్వా వర్ధతే రయః
మాం సమీక్ష్య సమాయాంతమ్
అయోధ్యాయా ఇవ స్వనః. 56

ఇమాః స్ఫీతగుణా వర్షాః
సుగ్రీవః సుఖమశ్నుతే
విజితారిః సదారశ్చ
రాజ్యే మహతి చ స్థితః. 57

అహం తు హృతదారశ్చ
రాజ్యాచ్చ మహతశ్చ్యుతః

నదీకూలమివ క్లిన్నమ్
అవసీదామి లక్ష్మణ. 58

శోకశ్చ మమ విస్తీర్ణో
వర్షాశ్చ భృశదుర్గమాః
రావణశ్చ మహాన్
శత్రుః అపారం ప్రతిభాతి మే. 59

అయాత్రాం చైవ దృష్ట్వేమాం
మార్గాంశ్చ భృశదుర్గమాన్
ప్రణతే చైవ సుగ్రీవే
న మయా కించిదీరితమ్. 60

అపి చాతిపరిక్లిష్టం
చిరాద్దారైః సమాగతం
ఆత్మకార్యగరీయస్త్వాత్
వక్తుం నేచ్ఛామి వానరమ్. 61

స్వయమేవ హి విశ్రమ్య
జ్ఞాత్వా కాలముపాగతం
ఉపకారం చ సుగ్రీవో
వేత్స్యతే నాఽత్ర సంశయః. 62

తస్మాత్ కాలప్రతీక్షోఽహం
స్థితోఽస్మి శుభలక్షణ
సుగ్రీవస్య నదీనాం చ
ప్రసాదమ్ అనుపాలయన్. 63

ఉపకారేణ వీరో హి
ప్రతీకారేణ యుజ్యతే
అకృతజ్ఞోఽప్రతికృతో
హంతి సత్త్వవతాం మనః. 64

తమేవముక్తః ప్రణిధాయ లక్ష్మణః
కృతాంజలిః సత్ప్రతిపూజ్య భాషితమ్
ఉవాచ రామం స్వభిరామదర్శనం
ప్రదర్శయన్ దర్శనమాత్మనః శుభమ్65

యథోక్తమేతత్ తవ సర్వమీప్సితం
నరేంద్ర కర్తా న చిరాద్ధరీశ్వరః
శరత్ప్రతీక్షః క్షమతామిమం భవాన్
జలప్రపాతం రిపునిగ్రహే ధృతః. 66

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే అష్టావింశస్సర్గః (28)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకోనత్రింశస్సర్గః (29)

సీతాన్వేషణమునకు పూనుకొనవలసిందిగా సుగ్రీవునికి సూచించిన శ్రీరాముడు

సమీక్ష్య విమలం వ్యోమ
గతవిద్యుద్వలాహకం
సారసారవ సంఘుష్టం
రమ్యజ్యోత్స్నానులేపనమ్. 1

సమృద్ధార్థం చ సుగ్రీవం
మందధర్మార్థసంగ్రహం
అత్యర్థమ్ అసతాం మార్గమ్
ఏకాంతగతమానసమ్. 2

నిర్వృత్తకార్యం సిద్ధార్థం
ప్రమదాభిరతం సదా
ప్రాప్తవంతమ్ అభిప్రేతాన్
సర్వానేవ మనోరథాన్. 3

స్వాం చ పత్నీమ్ అభిప్రేతాం
తారాం చాపి సమీప్సితాం
విహరంతమ్ అహోరాత్రం
కృతార్థం విగతజ్వరం. 4

క్రీడంతమివ దేవేశం
నందనేఽప్సరసాం గణైః
మంత్రిషు న్యస్తకార్యం చ
మంత్రిణామ్ అనవేక్షకం. 5

ఉత్సన్నరాజ్యసందేశం
కామవృత్తమ్ అవస్థితం
నిశ్చితార్థోఽర్థతత్త్వజ్ఞః
కాలధర్మవిశేషవిత్. 6

ప్రసాద్య వాక్యైర్మధురైః
హేతుమద్భిర్మనోరమైః
వాక్యవిద్వాక్య తత్త్వజ్ఞం
హరీశం మారుతాత్మజః. 7

హితం తత్త్వం చ పథ్యం
చ సామధర్మార్థనీతిమత్
ప్రణయప్రీతిసంయుక్తం
విశ్వాసకృత నిశ్చయం
హరీశ్వరమ్ ఉపాగమ్య
హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్. 8

రాజ్యం ప్రాప్తం యశశ్చైవ
కౌలీ శ్రీరభివర్ధితా
మిత్రాణాం సంగ్రహః శేషః
తం భవాన్ కర్తుమర్హతి. 9

యో హి మిత్రేషు కాలజ్ఞః
సతతం సాధు వర్తతే

తస్య రాజ్యం చ కీర్తిశ్చ
ప్రతాపశ్చాభి వర్ధతే. 10

యస్య కోశశ్చ దండశ్చ
మిత్రాణ్యాత్మా చ భూమిప
సమవేతాని సర్వాణి
స రాజ్యం మహదశ్నుతే. 11

తద్భవాన్ వృత్తసంపన్నః
స్థితః పథి నిరత్యయే
మిత్రార్థమ్ అభినీతార్థం
యథావత్ కర్తుమర్హతి. 12

సంత్యజ్య సర్వకర్మాణి
మిత్రార్థే యోఽనువర్తతే
సంభ్రమాద్ధి కృతోత్సాహ
సోఽనర్థైర్నాఽవరుధ్యతే. 13

యస్తు కాలవ్యతీతేషు
మిత్రకార్యేషు వర్తతే.
స కృత్వా మహతోప్యర్థాన్న
మిత్రార్థేన యుజ్యతే. 14

యదిదం వీరకార్యం
నో మిత్రకార్యమ్ అరిందమ
క్రియతాం రాఘవస్యైతత్
వైదేహ్యాః పరిమార్గణమ్. 15

తదిదం వీరకార్యం తే
కాలాతీతమ్ అరిందమ. 16

న చ కాలమ్ అతీతం తే
నివేదయతి కాలవిత్
త్వరమాణోఽపి సన్ ప్రజ్ఞః
తవ రాజన్ వశానుగః. 17

కులస్య హేతుః స్ఫీతస్య
దీర్ఘబంధుశ్చ రాఘవః
అప్రమేయప్రభావశ్చ
స్వయం చాఽప్రతిమో గుణైః. 18

తస్య త్వం కురు వై కార్యం
పూర్వం తేన కృతం తవ
హరీశ్వర హరిశ్రేష్ఠాన్
ఆజ్ఞాపయితుమర్హసి. 19

న హి తావద్భవేత్ కాలో
వ్యతీతశ్చోదనాదృతే
చోదితస్య హి కార్యస్య
భవేత్ కాలవ్యతిక్రమః. 20

అకర్తురపి కార్యస్య
భవాన్ కర్తా హరీశ్వర
కిం పునః ప్రతికర్తుస్తే
రాజ్యేన చ ధనేన చ. 21

శక్తిమానపి విక్రాంతో
వానరర్క్ష గణేశ్వర
కర్తుం దాశరథేః ప్రీతిమ్
ఆజ్ఞాయాం కిన్న సజ్జసే. 22

కామం ఖలు శరైః శక్తః
సురాసురమహోరగాన్
వశే దాశరథిః కర్తుం
త్వత్ప్రతిజ్ఞాం హి కాంక్షతే. 23

ప్రాణత్యాగావిశంకేన
కృతం తేన తవప్రియం
తస్య మార్గామ వైదేహీం
పృథివ్యామపి చాంబరే. 24

న దేవా న చ గంధర్వా
నాఽసురా న మరుద్గణాః
న చ యక్షా భయం తస్య
కుర్యుః కిముత రాక్షసాః. 25

తదేవం శక్తియుక్తస్య
పూర్వం ప్రియకృతస్తవ
రామస్యార్హసి పింగేశ కర్తుం
సర్వాత్మనా ప్రియమ్. 26

నాఽధస్తాదవనౌ నాప్సు
గతిర్నోపరి చాంబరే
కస్యచిత్ సజ్జతేఽస్మాకం
కపీశ్వర తవాజ్ఞయా. 27

తదాజ్ఞాపయ కః కిం తే
కృతే కుత్ర వ్యవస్యతు
హరయో హ్యప్రధృష్యాస్తే
సంతి కోట్యగ్రతోఽనఘా. 28

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
కాలే సాధు నివేదితం
సుగ్రీవః సత్త్వసంపన్నః
చకార మతిముత్తమామ్. 29

స సందిదేశాభిమతం
నీలం నిత్యకృతోద్యమం
దిక్షు సర్వాసు సర్వేషాం
సైన్యానామ్ ఉపసంగ్రహే. 30

యథా సేనా సమగ్రా మే
యూథపాలాశ్చ సర్వశః
సమాగచ్ఛంత్యసంగేన
సేనాగ్రాణి తథా కురు. 31

యే త్వంతపాలాః ప్లవగా
శీఘ్రగా వ్యవసాయినః
సమానయంతు తే సైన్యం
త్వరితాః శాసనాన్మమ
స్వయంచానంతరం సైన్యం
భవానేవాఽనుపశ్యతు. 32

త్రిపంయరాత్రాదూర్ధ్వం యః
ప్రాప్నుయాన్నేహ వానరః
తస్య ప్రాణాంతికో దండో
నాఽత్ర కార్యా విచారణా. 33

హరీంశ్చ వృద్ధానుపయాతు సాంగదో
భవాన్ మమాజామ్ అధికృత్య నిశ్చితాం
ఇతి వ్యవస్థాం హరిపుంగవేశ్వరో
విధాయ వేశ్మ ప్రవివేశ వీర్యవాన్. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః (29)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రింశస్సర్గః (30)

పూనిక మరచిన సుగ్రీవునికి కర్తవ్యమును గుర్తుచేయుమని లక్ష్మణుని ప్రోత్సహించిన శ్రీరాముడు

గుహాం ప్రవిష్టే సుగ్రీవే
విముక్తే గగనే ఘనైః
వర్షరాత్రోషితో రామః
కామశోకాభిపీడితః. 1

పాండురం గగనం దృష్ట్వా
విమలం చంద్రమండలం
శారదీం రజనీం చైవ
దృష్ట్వా జ్యోత్స్నానులేపనాం. 2

కామవృత్తం చ సుగ్రీవం
నష్టాం చ జనకాత్మజాం
బుద్ధ్వా కాలమ్ అతీతం చ
ముమోహ పరమాతురః. 3

స తు సంజ్ఞా ముపాగమ్య
ముహూర్తాన్మతిమాన్ పునః
మనఃస్థామపి వైదేహీం
చింతయామాస రాఘవః. 4

ఆసీనః పర్వతస్యాగ్రే
హేమధాతువిభూషితే
శారదం గగనం దృష్ట్వా
జగామ మనసా ప్రియామ్. 5

దృష్ట్వా చ విమలం వ్యోమ
గత విద్యుద్వలాహకం
సారసారావసంఘుష్టం
విలలాఽఽపార్తయా గిరా. 6

సారసారావసన్నాదైః
సారసారవనాదినీ
యాఽఽశ్రమే రమతే బాలా
సాఽద్య మే రమతే కథమ్. 7

పుష్పితాం శ్చాఽఽసనాన్
దృష్ట్వా కాంచనానివ నిర్మలాన్
కథం సా రమతే బాలా
పశ్యంతీ మామ్ అపశ్యతీ. 8

యా పురా కలహంసానాం
స్వరేణ కలభాషిణీ
బుధ్యతే చారుసర్వాంగీ
సాఽద్య మే బుధ్యతే కథమ్. 9

నిఃస్వనం చక్రవాకానాం
నిశమ్య నహచారిణాం
పుండరీకవిశాలాక్షీ
కథమేషా భవిష్యతి. 10

సరాంసి సరితో వాపీః
కాననాని వనాని చ
తాం వినా మృగశాబాక్షీం
చరన్ నాఽఽద్య సుఖం లభే. 11

అపి తాం మద్వియోగాచ్ఛ
సౌకుమార్యాచ్ఛ భామినీం
న దూరం పీడయేత్ కామః
శరద్గుణనిరంతరః. 12

ఏవమాది నరశ్రేష్ఠో
విలలాప నృపాత్మజః
విహంగ ఇవ సారంగః
సలిలం త్రిదశేశ్వరాత్. 13

తతశ్చంచూర్య రమ్యేషు
ఫలార్థీ గిరిసానుషు
దదర్శ పర్యుపావృత్తో
లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణోఽగ్రజమ్. 14

తం చింతయా దుస్సహయా పరీతం
విసంజ్ఞమేకం విజనే మనస్వీ
భ్రాతుర్విషాదాత్ పరితాపదీనః
సమీక్ష్య సౌమిత్రిరువాచ రామమ్. 15

కిమార్య కామస్య వశంగతేన
కిమాత్మపౌరుష్యపరాభవేన
అయం సదా సంహ్రియతే సమాధిః
కిమత్ర యోగేన నివర్తితేన. 16

క్రియాభియోగం మనసః ప్రసాదం
సమాధియోగానుగతం చ కాలం
సహాయసామర్థ్య మదీనసత్త్వ
స్వకర్మ హేతుం చ కురుష్వ హేతుమ్17

న జానకీ మానవవంశనాథ
త్వయా సనాథా సులభా పరేణ
న చాగ్నిచూడాం జ్వలితాముపేత్య
న దహ్యతే వీర వరార్హ కచ్చిత్. 18

సలక్షణం లక్ష్మణమప్రధృష్యం
స్వభావజం వాక్యమువాచ రామః
హితం చ పథ్యం చ నయప్రసక్తం
ససామ ధర్మార్థసమాహితం చ. 19

నిస్సంశయం కార్యమవేక్షితవ్యం
క్రియావిశేషో హ్యనువర్తితవ్యః
నను ప్రవృత్తస్య దురాసదస్య
కుమార కార్యస్య ఫలం చ చింత్యమ్20

అథ పద్మపలాశాక్షీం
మైథిలీమ్ అనుచింతయన్
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో
ముఖేన పరిశుష్యతా. 21

తర్పయిత్వా సహస్రాక్షః
సలిలేన వసుంధరాం
నిర్వర్తయిత్వా సస్యాని
కృతకర్మా వ్యవస్థితః. 22

స్నిగ్ధగంభీరనిర్ఘోషాః
శైలద్రుమపురోగమాః
విసృజ్య సలిలం మేఘాః
పరిశ్రాంతా నృపాత్మజ. 23

నీలోత్పలదళశ్యామాః
శ్యామీకృత్వా దిశో దశ
విమదా ఇవ మాతంగాః
శాంతావేగాః పయోధరాః. 24

జలగర్భా మహావేగాః
కుటజార్జునగంధినః
చరిత్వా విరతాః సౌమ్య
వృష్టివాతాః సముద్యతాః. 25

ఘనానాం వారణానాం చ
మయూరాణాం చ లక్ష్మణ
నాదః ప్రస్రవణానాం చ
ప్రశాంతః సహసానఘ. 26

అభివృష్టా మహామేఘైః
నిర్మలాశ్చిత్రసానవః
అనులిప్తా ఇవాభాంతి
గిరయశ్చిత్రదీప్తిభిః. 27

దర్శయంతి శరన్నద్యః
పులినాని శనైః శనైః
నవసంగమసవ్రీడా
జఘనానీవ యోషితః. 28

శాఖాసు సప్తచ్ఛదపాదపానాం
ప్రభాసు తారార్కనిశాకరాణాం
లీలాసు చైవోత్తమవారణానాం
శ్రియం విభజ్యాద్య శరత్ ప్రవృత్తా. 29

సంప్రత్యనేకాశ్రయచిత్రశోభా
లక్ష్మీః శరత్కాలగుణోపనీతా
సూర్యాగ్రహస్తప్రతిబోధితేషు
పద్మాకరేష్వభ్యధికం విభాతి. 30

సప్తచ్ఛదానాం కుసుమోపగంధీ
షట్పాదబృందైరనుగీయమానః
మత్తద్విపానాం పవనోఽనుసారీ
దర్పం వినేష్యన్నధికం కరోతి. 31

అభ్యాగతైశ్చారువిశాలపక్షైః
సరఃప్రియైః పద్మరజోవకీర్ణైః
మహానదీనాం పులినోపయాతైః
క్రీడంతి హంసాః సహ చక్రవాకైః. 32

మదప్రగర్భేషు చ వారణేషు
గవాం సమూహేషు చ దర్పితేషు
ప్రసన్నతోయాసు చ నిమ్నగాసు
విభాతి లక్ష్మీర్బహుధా విభక్తా. 33

నభః సమీక్ష్యాంబుధరైర్విముక్తం
విముక్తబర్హాభరణా వనేషు
ప్రియా స్వసక్తా వినివృత్తశోభా
గతోత్సవా ధ్యానపరా మయూరాః. 34

మనోజ్ఞగంధైః ప్రియకైరనల్పైః
పుష్పాతిభారావనతాగ్రశాఖైః
సువర్ణగౌరైర్నయనాభిరామైః
ఉద్యోతితానీవ వనాంతరాణి. 35

ప్రియాన్వితానాం నళినీప్రియాణాం
వనే రతానాం కుసుమోద్ధతానాం
మదోత్కటానాం మదలాలసానాం
గజోత్తమానాం గతయోఽద్యమందా 36

వ్యభ్రం నభః శస్త్రవిధౌతవర్ణం
కృశప్రవాహాని నదీజలాని
కల్హారశీతాః పవనాః ప్రవాంతి
తమోవిముక్తాశ్చ దిశః ప్రకాశాః. 37

సూర్యాతపక్రామణ నష్టపంకా
భూమిశ్చిరోద్ఘాటిత సాంద్రరేణుః
అన్యోన్యవైరామర్షాయుతానామ్
ఉద్యోగకాలోఽద్య నరాధిపానామ్. 38

శరద్గుణాప్యాయిత రూపశోభాః
ప్రహర్షితాః పాంసుసముక్షితాంగాః
మదోత్కటాఃసంప్రతి యుద్ధలుబ్ధా
వృషా గవాం మధ్యగతా నదంతి. 39

సమన్మథం తీవ్రగతానురాగాః
కులాన్వితా మందగతిం కరిణ్యః
మదాన్వితం సంపరివార్య యాంతం
వనేషు భర్తారమనుప్రయాంతి. 40

త్యక్త్వా వరాణ్యాత్మవిభూషణాని
బర్హాణి తీరోపగతా నదీనాం
నిర్భర్త్స్యమానా ఇవ సారసౌఘైః
ప్రయాంతి దీనా విమదా మయూరాః41

విత్రాస్య కాండవచక్రవాకాన్
మహారవైర్భిన్నకటా గజేంద్రాః
సరస్సు బద్ధాంబరుజభూషణేషు
విక్షోభ్య విక్షోభ్య జలం పిబంతి. 42

వ్యపేతపంకాసు సవాలుకాసు
ప్రసన్నతోయాసు సగోకులాసు
ససారసారావనినాదితాసు
నదీషు హృష్టా నిపతంతి హంసాః. 43

నదీఘనప్రస్రవణోదకానామ్
అతిప్రవృద్ధానిలబర్హిణానాం
ప్లవంగమానాం చ గతోత్సవానాం
ద్రుతం రవాఃసంప్రతి సంప్రణష్టాః. 44

అనేకవర్ణాః సువినష్టకాయా
నవోదితేష్వంబుధరేషు నష్టాః
క్షుధార్దితా ఘోరవిషా బిలేభ్యః
చిరోషితా విప్రసరంతి సర్పాః. 45

చంచచ్చంద్రకరస్పర్శ
హర్షోన్మీలితతారకా
అహో రాగవతీ సంధ్యా
జహాతి స్వయమంబరమ్. 46

రాత్రిః శశాంకోదితసౌమ్యవక్త్రా
తారాగణోన్మీలిత చారునేత్రా
జ్యోత్స్నాంశుకప్రావరణా విభాతి
నారీవ శుక్లాంశుక సంవృతాంగీ. 47

విపక్వశాలిప్రసవాని భుక్త్వా
ప్రహర్షితా సారసచారుపంక్తిః
నభః సమాక్రామతి శీఘ్రవేగా
వాతావధూతా గ్రథితేవ మాలా. 48

సుప్తైకహంసం కుముదైరుపేతం
మహాహ్రదస్థం సలిలం విభాతి
ఘనైర్విముక్తం నిశి పూర్ణచంద్రం
తారాగణాకీర్ణమివాంతరిక్షమ్. 49

ప్రకీర్ణహంసాకులమేఖలానాం
ప్రబుద్ధపద్మోత్పలమాలినీనాం
వాప్యుత్తమానామ్ అధికాద్య లక్ష్మీః
వరాంగనానామివ భూషితానామ్. 50

వేణుస్వన వ్యంజిత తూర్యమిశ్రః
ప్రత్యూష కాలానిల సంప్రవృద్ధః
సమ్మూర్ఛితో గర్గర గోవృషాణామ్
అన్యోన్య మాపూరయతీవ శబ్దః. 51

నవైర్నదీనాం కుసుమప్రభాసైః
వ్యాధూయమానైర్మృదుమారుతేన
ధౌతామలక్షౌమపటప్రకాశైః
కూలాని కాశైరుపశోభితాని. 52

వనప్రచండా మధుపానశౌండాః
ప్రియాన్వితాః షట్చరణాః ప్రహృష్టాః
వనేషు మత్తాః పవనానుయాత్రాం
కుర్వంతి పద్మాసనరేణుగౌరాః. 53

జలం ప్రసన్నం కుముదం ప్రభాసం
క్రౌంచస్వనః శాలివనం విపక్వం
మృదుశ్చ వాయుర్విమలశ్చ చంద్రః
శంసంతి వర్షవ్యపనీతకాలమ్. 54

మీనోపసందర్శిత మేఖలానాం
నదీవధూనాం గతయోఽద్య మందాః
కాంతోపభుక్తాలసగామినీనాం
ప్రభాతకాలేష్వివ కామినీనామ్. 55

సచక్రవాకాని సశైవలాని
కాశైర్దుకూలైరివ సంవృతాని
సపత్రలేఖాని సరోచనాని
వధూముఖానీవ నదీముఖాని. 56

ప్రఫుల్లబాణాసనచిత్రితేషు
ప్రహృష్టషట్పాదనికూజితేషు
గృహీతచాపోద్యతచండదండః
ప్రచండచారోఽద్య వనేషు కామః. 57

లోకం సువృష్ట్యా పరితోషయిత్వా
నదీస్తటాకాని చ పూరయిత్వా
నిష్పన్నసస్యాం వసుధాం చ కృత్వా
త్యక్త్వా నభస్తోయధరాః ప్రణష్టాః. 58

ప్రసన్నసలిలాః సౌమ్య
కురరీభిర్వినాదితాః
చక్రవాకగణాకీర్ణా
విభాంతి సలిలాశయాః. 59

అసనాః సప్తపర్ణాశ్చ
కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః
దృశ్యంతే బంధుజీవాశ్చ
శ్యామాశ్చ గిరిసానుషు. 60

హంస సారస చక్రాహ్వైః
కురరైశ్చ సమంతతః
పులినాన్యవకీర్ణాని
నదీనాం పశ్య లక్ష్మణ. 61

అన్యోఽన్యబద్ధవైరాణాం
జిగీషూణాం నృపాత్మజ
ఉద్యోగసమయః సౌమ్య
పార్థివానామ్ ఉపస్థితః. 62

ఇయం సా ప్రథమా యాత్రా
పార్థివానాం నృపాత్మజ
న చ పశ్యామి సుగ్రీవమ్
ఉద్యోగం వా తథావిధమ్. 63

చత్వారో వార్షికా మాసా
గతా వర్షశతోపమాః
మమ శోకాభిభూతస్య
సౌమ్య సీతామ్ అపశ్యతః. 64

చక్రవాకీవ భర్తారం
పృష్ఠతోఽనుగతా వనం
విషమం దండకారణ్యమ్
ఉద్యానమివ యాఽఽగతా. 65

ప్రియావిహీనే దుఃఖార్తే
హృతరాజ్యే వివాసితే
కృపాం న కురుతే రాజా
సుగ్రీవో మయి లక్ష్మణ. 66

అనాథో హృతరాజ్యోఽయం
రావణేన చ ధర్షితః
దీనో దూరగృహః కామీ
మాం చైవ శరణం గతః. 67

ఇత్యేతైః కారణైః సౌమ్య
సుగ్రీవస్య దురాత్మనః
అహం వానరరాజస్య
పరిభూతః పరంతప. 68

స కాలం పరిసంఖ్యాయ
సీతాయాః పరిమార్గణే
కృతార్థః సమయం కృత్వా
దుర్మతిర్నాఽవబుధ్యతే. 69

త్వం ప్రవిశ్య చ కిష్కింధాం
బ్రూహి వానరపుంగవం
మూర్ఖం గ్రామ్యసుఖే సక్తం
సుగ్రీవం వచనాన్మమ. 70

అర్థినామ్ ఉపపన్నానాం
పూర్వం చాప్యుపకారిణామ్
ఆశాం సంశ్రుత్య యో హంతి
స లోకే పురుషాధమః. 71

శుభం వా యది వా పాపం
యో హి వాక్యమ్ ఉదీరితమ్
సత్యేన ప్రతిగృహ్ణాతి
స వీరః పురుషోత్తమః. 72

కృతార్థాహ్యకృతార్థానాం
మిత్రాణాం న భవంతి యే
తాన్ మృతానపి క్రవ్యాదాః
కృతఘ్నాన్ నోపభుజంతే. 73

నూనం కాంచనపృష్ఠస్య
వికృష్టస్య మయా రణే
ద్రష్టుమ్ ఇచ్ఛతి చాపస్య
రూపం విద్యుద్గణోపమమ్. 74

ఘోరం జ్యాతలనిర్ఘోషం
క్రుద్ధస్య మమ సంయుగే
నిర్ఘోషమివ వజ్రస్య
పునః సంశ్రోతుమిచ్ఛతి. 75

కామమేవం గతేఽప్యస్య
పరిజ్ఞాతే పరాక్రమే
త్వత్సహాయస్య మే వీర
న చింతా స్యాన్నృపాత్మజ. 76

యదర్థమ్ అయమారంభః
కృతః పరపురంజయ
సమయం నాఽభిజానాతి
కృతార్థః ప్లవగేశ్వరః. 77

వర్షాసమయకాలం తు
ప్రతిజ్ఞాయ హరీశ్వరః
వ్యతీతాంశ్చతురో మాసాన్
విహరన్ నాఽవబుధ్యతే. 78

సామాత్యపరిషత్ క్రీడన్
పానమేవోపసేవతే
శోకదీనేషు నాఽస్మాసు
సుగ్రీవః కురుతే దయామ్. 79

ఉచ్యతాం గచ్ఛ సుగ్రీవః
త్వయా వత్స మహాబల
మమ రోషస్య యద్రూపం
బ్రూయాశ్చైనమిదం వచః. 80

న చ సంకుచితః పంథా
యేన వాలీ హతో గతః
సమయే తిష్ఠ సుగ్రీవ
మా వాలిపథమన్వగాః. 81

ఏక ఏవ రణే వాలీ
శరేణ నిహతో మయా
త్వాం తు సత్యాదతిక్రాంతం
హనిష్యామి సబాంధవమ్. 82

తదేవం విహితే కార్యే
యద్ధితం పురుషర్షభ
తత్త్వద్బ్రూహి నరశ్రేష్ఠ
త్వర కాలవ్యతిక్రమః. 83

కురుష్వ సత్యం మయి వానరేశ్వర
ప్రతిశ్రుతం ధర్మమవేక్ష్య శాశ్వతమ్
మా వాలినం ప్రేత్య గతో యమక్షయం
త్వమద్య పశ్యేర్మమ చోదితైః శరైః. 84

స పూర్వజం తీవ్రవివృద్ధకోపం
లాలప్యమానం ప్రసమీక్ష్య దీనం
చకార తీవ్రాం మతిముగ్రతేజా
హరీశ్వరే మానవవంశనాథః. 85

_ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే_
_కిష్కింధాకాండే త్రింశస్సర్గః (30)_

శ్రీరామనామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకత్రింశస్సర్గః (31)

కిష్కింధకు చేరిన లక్ష్మణుడు. సుగ్రీవుని కర్తవ్యమును గుర్తుచేసిన వానర ముఖ్యసచివులు ప్లక్షుడు, ప్రభావుడు

స కామినం దీనమదీనసత్త్వం
శోకాభిపన్నం సముదీర్ణకోపం
నరేంద్రసూనుర్నరదేవపుత్రం
రామానుజః పూర్వజమిత్యువాచ. 1

న వానరః స్థాస్యతి సాధువృత్తే
న మంస్యతే కర్మఫలానుషంగాన్
న భోక్ష్యతే వానరరాజ్యలక్ష్మీం
తథాహి నాఽభిక్రమతేఽస్య బుద్ధిః. 2

మతిక్షయాద్గ్రామ్యసుఖేషు సక్తః
త ప్రసాదాప్రతికారబుద్ధిః
హతోఽగ్రజం పశ్యతు వీర తస్య
న రాజ్యమేవం విగుణస్య దేయమ్. 3

న ధారయే కోపముదీర్ణవేగం
నిహన్మి సుగ్రీవమసత్యమద్య
హరిప్రవీరైః సహ వాలిపుత్రో
నరేంద్రపత్న్యా విచయం కరోతు. 4

త మాత్తబాణాసనముత్పతంతం
నివేదితార్థం రణచండకోపం
ఉవాచ రామః పరవీరహంతా
స్వవేక్షితం సానునయం చ వాక్యమ్. 5

న హి వై త్వద్విధో లోకే
పాపమేవం సమాచరేత్
పాపమార్యేణ యో హంతి
స వీరః పురుషోత్తమః. 6

నేదమ్ అద్య త్వయా గ్రాహ్యం
సాధువృత్తేన లక్ష్మణ
తాం ప్రీతిమ్ అనువర్తస్వ
పూర్వవృత్తం చ సంగతమ్. 7

సామోపహితయా వాచా
రూక్షాణి పరివర్జయన్
వక్తుమ్ అర్హసి సుగ్రీవం
వ్యతీతం కాలపర్యయే. 8

సోఽగ్రజేనానుశిష్టార్థో
యథావత్ పురుషర్షభః
ప్రవివేశ పురీం వీరో
లక్ష్మణః పరవీరహా. 9

తతః శుభమతిః ప్రాజ్ఞో
భ్రాతుః ప్రియహితే రతః
లక్ష్మణః ప్రతిసంరబ్ధో
జగామ భవనం కపేః. 10

శక్రబాణాసనప్రఖ్యం
ధనుః కాలాంతకోపమః
ప్రగృహ్య గిరిశృంగాభం
మందరః సానుమానివ. 11

యథోక్తకారీ వచనమ్
ఉత్తరం చైవ సోత్తరం
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా
మత్వా రామానుజస్తథా. 12

కామక్రోధసముత్థేన
భ్రాతుః కోపాగ్నినా వృతః
ప్రభంజన ఇవాఽప్రీతః
ప్రయయౌ లక్ష్మణస్తదా. 13

సాలతాలాశ్వకర్ణాంశ్చ
తరసా పాతయన్ బహూన్
పర్యస్యన్ గిరికూటాని
ద్రుమానన్యాంశ్చ వేగతః. 14

శిలాశ్చ శకలీకుర్వన్
పద్భ్యాం గజ ఇవాశుగః
దూరామ్ ఏకపదం త్యక్త్వా
యయౌ కార్యవశాద్ద్రుతమ్. 15

తామ్ అపశ్యద్బలాకీర్ణాం
హరిరాజమహాపురీమ్
దుర్గామ్ ఇక్ష్వాకుశార్దూలః
కిష్కింధాం గిరిసంకటే. 16

రోషాత్ ప్రస్ఫురమాణోష్ఠః
సుగ్రీవం ప్రతి లక్ష్మణః
దదర్శ వానరాన్ భీమాన్
కిష్కింధాయా బహిశ్చరాన్. 17

తం దృష్ట్వా వానరాః సర్వే
లక్ష్మణం పురుషర్షభం
శైలశృంగాణి శతశః
ప్రవృద్ధాంశ్చ మహీరుహాన్
జగృహుః కుంజరప్రఖ్యా
వానరాః పర్వతాంతరే. 18

తాన్ గృహీతహీతప్రహరణాన్
హరీన్ దృష్ట్వా తు లక్ష్మణః
బభూవ ద్విగుణం క్రుద్ధో
బహ్వింధన ఇవానలః. 19

తం తే భయపరీతాంగాః
క్రుద్ధం దృష్ట్వా ప్లవంగమాః
కాలమృత్యుయుగాంతాభం
శతశో విద్రుతా దిశః. 20

తతః సుగ్రీవభవనం
ప్రవిశ్య హరిపుంగవాః
క్రోధమ్ ఆగమనం చైవ
లక్ష్మణస్య న్యవేదయన్. 21

తారయా సహితః కామీ
సక్తః కపివృషో రహః

న తేషాం కపివీరాణాం
శుశ్రావ వచనం తదా. 22

తతః సచివసందిష్టా
హరయో రోమహర్షణాః
గిరికుంజర మేఘాభా
నగర్యా నిర్యయుస్తదా. 23

నఖదంష్ట్రాయుధా ఘోరాః
సర్వే వికృతదర్శనాః
సర్వే శార్దూలదర్పాశ్చ
సర్వే చ వికృతాననాః. 24

దశనాగబలాః కేచిత్
కేచిద్దశగుణోత్తరాః.
కేచిన్నాగసహస్రస్య
బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః. 25

కృత్స్నాం హి కపిభిర్వ్యాప్తాం
ద్రుమహస్తై ర్మహాబలైః
అపశ్యల్లక్ష్మణః క్రుద్ధః
కిష్కింధాం తాం దురాసదామ్. 26

తతస్తే హరయః సర్వే
ప్రాకారపరిఘాంతరాత్
నిష్క్రమ్యోదగ్రసత్త్వాస్తు
తస్థురావిష్కృతం తదా. 27

సుగ్రీవస్య ప్రమాదం చ
పూర్వజం చార్తమాత్మవాన్
బుద్ధ్వా కోపవశం వీరః
పునరేవ జగామ సః. 28

స దీర్ఘోష్ణమహోచ్ఛ్వాసః
కోపసంరక్తలోచనః
బభూవ నరశార్దూలః
సధూమ ఇవ పావకః. 29

బాణశల్యస్ఫురజ్జిహ్వః
సాయకాసనభోగవాన్
స్వతేజోవిషసంఘాతః
పంచాస్య ఇవ పన్నగః. 30

తం దీప్తమివ కాలాగ్నిం
నాగేంద్రమివ కోపితం
సమాసాద్యాంగదస్త్రాసాత్
విషాదమ్ అగమద్ భృశమ్. 31

సోఽంగదం రోషతామ్రాక్షః
సందిదేశ మహాయశాః
సుగ్రీవః కథ్యతాం వత్స
మమాగమనమిత్యుత. 32

ఏష రామానుజః ప్రాప్తః
త్వత్సకాశమ్ అరిందమః
భ్రాతుర్వ్యసనసంతప్తో
ద్వారి తిష్ఠతి లక్ష్మణః. 33

తస్య వాక్యేయది రుచిః
క్రియతాం సాధు వానర

ఇత్యుక్త్వా శీఘ్రమాగచ్ఛ
వత్స వాక్యమరిందమ. 34

లక్ష్మణస్య వచః శ్రుత్వా
శోకావిష్టోఽంగదోఽబ్రవీత్
పితుః సమీపమ్ ఆగమ్య
సౌమిత్రిరయమాగతః. 35

అథాంగదస్తస్య వచో నిశమ్య
సంభ్రాంతభావః పరిదీనవక్త్రః
నిపత్య తూర్ణం నృపతే స్తరస్వీ
తతః కుమారశ్చరణౌ వవందే. 36

సంగృహ్య పాదౌ పితురగ్ర్యతేజాః
జగ్రాహ మాతుః పునరేవ పాదౌ
పాదౌ రుమాయాశ్చ నిపీడయిత్వా
నివేదయామాస తతస్తమర్థమ్. 37

స నిద్రామదసంవీతో
వానరో న విబుద్ధవాన్
బభూవ మదమత్తశ్చ
మదనేన చ మోహితః. 38

తతః కిలకిలాం చక్రుః
లక్ష్మణం ప్రేక్ష్య వానరాః
ప్రసాదయంతస్తం క్రుద్ధం
భయమోహితచేతసః. 39

తే మహౌఘనిభం దృష్ట్వా
వజ్రాశనిసమస్వనం
సింహనాదం సమం చక్రుః
లక్ష్మణస్య సమీపతః. 40

తేన శబ్దేన మహతా
ప్రత్యబుధ్యత వానరః
మదవిహ్వలతామ్రాక్షో
వ్యాకులస్రగ్విభూషణః. 41

అథాంగవదచః శ్రుత్వా
తేనైవ చ సమాగతౌ
మంత్రిణౌ వానరేంద్రస్య
సమ్మతౌ దూరదర్శినౌ. 42

ప్లక్షశ్చైవ ప్రభావశ్చ
మంత్రిణావర్థధర్మయోః
వక్తుమ్ ఉచ్చావచం ప్రాప్తం
లక్ష్మణం తౌ శశంసతుః. 43

ప్రసాదయిత్వా సుగ్రీవం
వచనైః సామనిశ్చితైః
ఆసీనం పర్యుపాసీనౌ
యథా శక్రం మరుత్పతిమ్. 44

సత్యసంధౌ మహాభాగౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
వయస్యభావం సంప్రాప్తౌ
రాజ్యార్హౌ రాజ్యదాయినౌ. 45

తయోరేకో ధనుష్పాణిః
ద్వారి తిష్ఠతి లక్ష్మణః

యస్య భీతాః ప్రవేపంతో
నాదాన్ముంచంతి వానరాః. 46

స ఏష రాఘవభ్రాతా
లక్ష్మణో వాక్యసారథిః
వ్యవసాయరథః ప్రాప్తః
తస్య రామస్య శాసనాత్. 47

అయం చ దయితో రాజన్
తారాయాస్తనయోఽంగదః
లక్ష్మణేన సకాశం తే
ప్రేషితస్త్వరయానఘ. 48

సోఽయం రోషపరీతాక్షో
ద్వారి తిష్ఠతి వీర్యవాన్
వానరాన్ వానరపతే
చక్షుషా నిర్దహన్నివ. 49

తస్య మూర్ధ్నా ప్రణమ్య
త్వం సపుత్రః సహ బంధుభిః
గచ్ఛ శీఘ్రం మహారాజ
రోషో హ్యస్య నివర్త్యతామ్. 50

యదాహ రామో ధర్మాత్మా
తత్ కురుష్వ సమాహితః
రాజన్ తిష్ఠ స్వసమయే
భవ సత్యప్రతిశ్రవాః. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకత్రింశస్సర్గః (31)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్వాత్రింశస్సర్గః (32)

సుగ్రీవునకు హితవు పలికిన హనుమ

అంగదస్య వచః శ్రుత్వా
సుగ్రీవః సచివైః సహ
లక్ష్మణం కుపితం శ్రుత్వా
ముమోచాసనమాత్మవాన్. 1

సచివాన్ అబ్రవీద్వాక్యం
నిశ్చిత్య గురులాఘవమ్
మంత్రజ్ఞాన్ మంత్రకుశలో
మంత్రేషు పరినిష్ఠితాన్. 2

న మే దుర్వ్యాహృతం కించిత్
నాఽపి మే దురనుష్ఠితం
లక్ష్మణో రాఘవభ్రాతా
క్రుద్ధః కిమితి చింతయే. 3

అసుహృద్భిర్మమామిత్రైః
నిత్యమ్ అంతరదర్శిభిః
మమ దోషాన్ అసంభూతాన్
శ్రావితో రాఘవానుజః. 4

అత్ర తావద్యథాబుద్ధి
సర్వైరేవ యథావిధి
భావస్య నిశ్చయస్తావత్
విజ్ఞేయో నిపుణం శనైః. 5

న ఖల్వస్తి మమ త్రాసో
లక్ష్మణాన్నాపి రాఘవాత్
మిత్రం త్వస్థానకుపితం
జనయత్యేవ సంభ్రమమ్. 6

సర్వథా సుకరం మిత్రం
దుష్కరం పరిపాలనం
అనిత్యత్వాచ్చ చిత్తానాం
ప్రీతిరల్పేఽపి భిద్యతే. 7

అతో నిమిత్తం త్రస్తోఽహం
రామేణ తు మహాత్మనా
యన్మయోపకృతం శక్యం
ప్రతికర్తుం న తన్మయా. 8

సుగ్రీవేణైవముక్తస్తు
హనుమాన్ హరిపుంగవః
ఉవాచ స్వేన తర్కేణ
మధ్యే వానరమంత్రిణామ్. 9

సర్వథా నైతదాశ్చర్యం
యస్త్వం హరిగణేశ్వర
న విస్మరసి సుస్నిగ్ధమ్
ఉపకార కృతం శుభమ్. 10

రాఘవేణ తు వీరేణ
భయముత్సృజ్య దూరతః
త్వత్ప్రియార్థం హతో వాలీ
శక్రతుల్యపరాక్రమః. 11

సర్వథా ప్రణయాత్ క్రుద్ధో
రాఘవో నాఽత్ర సంశయః
భ్రాతరం సంప్రహితవాన్
లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనమ్. 12

త్వం ప్రమత్తో న జానీషే
కాలం కాలవిదాం వర
ఫుల్లసప్తచ్ఛదశ్యామా
ప్రవృత్తా తు శరచ్ఛివా. 13

నిర్మలగ్రహనక్షత్రా
ద్యౌః ప్రనష్టవలాహకా
ప్రసన్నాశ్చ దిశః సర్వా
సరితశ్చ సరాంసి చ. 14

ప్రాప్తమ్ ఉద్యోగకాలం తు
నావైషి హరిపుంగవ
త్వం ప్రమత్త ఇతి వ్యక్తం
లక్ష్మణోయమ్ ఇహాగతః. 15

ఆర్తస్య హృతదారస్య
పరుషం పురుషాంతరాత్
వచనం మర్షణీయం తే
రాఘవస్య మహాత్మనః. 16

కృతాపరాధస్య హి తే
నాన్యత్ పశ్యామ్యహం క్షమమ్
అంతరేణాంజలిం బద్ధ్వా
లక్ష్మణస్య ప్రసాదనాత్. 17

నియుక్తైర్మంత్రిభిర్వాచ్యో
హ్యవశ్యం పార్థివో హితం
అత ఏవ భయం త్యక్త్వా
బ్రవీమ్యవధృతం వచః. 18

అభిక్రుద్ధః సమర్థో హి
చాపమ్ ఉద్యమ్య రాఘవః
సదేవాసురగంధర్వం
వశే స్థాపయితుం జగత్. 19

న స క్షమః కోపయితుం
యః ప్రసాద్యః పునర్భవేత్
పూర్వోపకారం స్మరతా
కృతజ్ఞేన విశేషతః. 20

తస్య మూర్ధ్నా ప్రణమ్య త్వం
సపుత్రః ససుహృజ్జనః
రాజంస్తిష్ఠ స్వసమయే
భర్తుర్భార్యేవ తద్వశే. 21

న రామరామానుజశాసనం త్వయా
కపీంద్రయుక్తం మనసాఽప్యపోహితుమ్
మనో హి తే జ్ఞాస్యతి మానుషం బలం
స రాఘవస్యాస్య సురేంద్రవర్చసః. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్వాత్రింశస్సర్గః (32)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రయస్త్రింశస్సర్గః (33)

సౌమిత్రిని శాంతపరచిన తార.

లక్ష్మణుని దర్శించుటకు భయపడుతున్న సుగ్రీవుడు

అథ ప్రతిసమాదిష్టో
లక్ష్మణః పరవీరహా
ప్రవివేశ గుహాం ఘోరాం
కిష్కింధాం రామశాసనాత్. 1

ద్వారస్థా హరయస్తత్ర
మహాకాయా మహాబలాః
బభూవుర్లక్ష్మణం దృష్ట్వా
సర్వే ప్రాంజలయః స్థితాః. 2

నిఃశ్వసంతం తు తం దృష్ట్వా
క్రుద్ధం దశరథాత్మజం
బభూవుర్హ రయస్త్రస్తా న
చైనం పర్యవారయన్. 3

స తాం రత్నమయీం శ్రీమాన్
దివ్యామ్ పుష్పితకాననాం
రమ్యాం రత్నసమాకీర్ణాం
దదర్శ మహతీం గుహామ్. 4

హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం
నానాపణ్యోపశోభితాం
సర్వకామఫలైర్వృక్షైః
పుష్పితైరుపశోభితామ్. 5

దేవగంధర్వపుత్రైశ్చ
వానరైః కామరూపిభిః
దివ్యమాల్యాంబరధరైః
శోభితాం ప్రియదర్శనైః. 6

చందనాగరుపద్మానాం
గంధైః సురభిగంధినాం
మైరేయాణాం మధూనాం చ
సంమోదితమహాపథామ్
దదర్శ గిరినద్యశ్చ
విమలాస్తత్ర రాఘవః. 7

అంగదస్య గృహం రమ్యం
మైందస్య ద్వివిధస్య చ
గవయస్య గవాక్షస్య
గజస్య శరభస్య చ. 8

విద్యున్మాలేశ్చ సంపాతేః
సూర్యాక్షస్య హనూమతః
వీరబాహోః సుబాహోశ్చ
నళస్య చ మహాత్మనః. 9

కుముదస్య సుషేణస్య
తారజాంబవతో స్తథా

దధివక్త్రస్య నీలస్య
సుపాటలసునేత్రయోః. 10

ఏతేషాం కపిముఖ్యానాం
రాజమార్గే మహాత్మనాం
దదర్శ గృహముఖ్యాని
మహాసారాణి లక్ష్మణః. 11

పాండురాభ్రప్రకాశాని
దివ్యమాల్యయుతాని చ
ప్రభూతధనధాన్యాని
స్త్రీరత్నైః శోభితాని చ. 12

పాండురేణ తు సాలేన
పరిక్షిప్తం దురాసదం
వానరేంద్రగృహం రమ్యం
మహేంద్రసదనోపమం. 13

శుక్లైః ప్రాసాదశిఖరైః
కైలాసశిఖరోపమైః
సర్వకామఫలైర్వృక్షైః
పుష్పితైరుపశోభితం. 14

మహేంద్రదత్తైః శ్రీమద్భిః
నీలజీమూతసన్నిభైః.
దివ్యపుష్పఫలైర్వృక్షైః
శీతచ్ఛాయైర్మనోరమైః. 15

హరిభిః సంవృతద్వారం
బలిభిః శస్త్రపాణిభిః
దివ్యమాల్యావృతం శుభ్రం
తప్తకాంచనతోరణమ్. 16

సుగ్రీవస్య గృహం రమ్యం
ప్రవివేశ మహాబలః
అవార్యమాణః సౌమిత్రిః
మహాభ్రమివ భాస్కరః. 17

స సప్తకక్ష్యా ధర్మాత్మా
నానాజనసమాకులాః
ప్రవిశ్య సుమహద్గుప్తం
దదర్శాంతఃపురం మహత్. 18

హైమరాజతపర్యంకైః
బహుభిశ్చ వరాసనైః
మహార్హాస్తరణోపేతైః
తత్ర తత్రోపశోభితమ్. 19

ప్రవిశన్నేవ సతతం
శుశ్రావ మధురస్వరం
తంత్రీగీతసమాకీర్ణం
సమగీతపదాక్షరమ్. 20

బహ్వీశ్చ వివిధాకారా
రూపయౌవనగర్వితాః
స్త్రియః సుగ్రీవభవనే
దదర్శ స మహాబలః. 21

దృష్ట్వాభిజనసంపన్నాః
చిత్రమాల్యకృతస్రజః

ఫలమాల్యకృతవ్యగ్రాః
భూషణోత్తమభూషితాః. 22

నాఽతృప్తాన్ నాఽపి చావ్యగ్రాన్
నానుదాత్తపరిచ్ఛదాన్
సుగ్రీవానుచరాం శ్చాపి
లక్షయామాస లక్ష్మణః. 23

కూజితం నూపురాణాం చ
కాంచీనాం నినదం తథా
సన్నిశమ్య తతః శ్రీమాన్
సౌమిత్రిర్లజ్జితోఽభవత్. 24

రోషవేగప్రకుపితః
శ్రుత్వా చాభరణస్వనం
చకార జ్యాస్వనం వీరో
దిశః శబ్దేన పూరయన్. 25

చారిత్రేణ మహాబాహుః
అపకృష్టః స లక్ష్మణః
తస్థావేకాంతమాశ్రిత్య
రామశోకసమన్వితః. 26

తేన చాపస్వనేనాథ
సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః
విజ్ఞాయాగమనం త్రస్తః
సంచచాల వరాసనాత్. 27

అంగదేన యథా మహ్యం
పురసాత్ ప్రతివేదితం
సువ్యక్తమ్ ఏష సంప్రాప్త
సౌమిత్రిర్భ్రాతృవత్సలః. 28

అంగదేన సమాఖ్యాతం
జ్యాస్వనేన చ వానరః
బుబుధే లక్ష్మణం ప్రాప్తం
ముఖం చాస్య వ్యశుష్యత. 29

తత స్తారాం హరిశ్రేష్ఠః
సుగ్రీవః ప్రియదర్శనాం
ఉవాచ హితమవ్యగ్రః
త్రాస సంభ్రాంతమానసః. 30

కిన్ను తత్కారణం సుభ్రు
ప్రకృత్యా మృదుమానసః
సరోష ఇవ సంప్రాప్తో
యేనాయం రాఘవానుజః. 31

కిం పశ్యసి కుమారస్య
రోషస్థానమ్ అనిందితే
న ఖల్వకారణే కోపమ్
అహరేన్నరసత్తమః. 32

యదస్య కృతమస్మాభిః
బుధ్యసే కించదప్రియమ్
తదబుద్ధ్వా సంప్రధార్యాశు
క్షిప్రమ్ అర్హసి భాషితుమ్. 33

అథవా స్వయమేవైనం
ద్రష్టు అర్హసి భాషితుమ్

వచనైః సాంత్వయుక్తైశ్చ
ప్రసాదయితుమర్హసి. 34

త్వద్దర్శనే విశుద్ధాత్మా
న స కోపం కరిష్యతి
న హి స్త్రీషు మహాత్మానః
క్వచిత్ కుర్వంతి దారుణమ్. 35

త్వయా సాంత్వై రుపక్రాంతం
ప్రసన్నేంద్రియమానసం
తతః కమలపత్రాక్షం
ద్రక్ష్యామ్యహమరిందమమ్. 36

సా ప్రస్ఖలంతీ మదవిహ్వలాక్షీ
ప్రలంబకాంచీగుణ హేమసూత్రా
సలక్షణా లక్ష్మణసన్నిధానం
జగామ తారా నమితాంగయష్టిః. 37

స తాం సమీక్ష్యైవ హరీశపత్నీం
తస్థావుదాసీనతయా మహాత్మా
అవాఙ్ముఖోఽ భూన్మనుజేంద్రపుత్త్రః
స్త్రీసన్నికర్షాద్వినివృత్తకోపః. 38

సా పానయోగాద్వినివృత్తలజ్జా
దృష్టిప్రసాదాచ్చ నరేంద్రసూనోః
ఉవాచ తారా ప్రణయప్రగల్భం
వాక్యం మహార్థం పరిసాంత్వపూరమ్39

కిం కోపమూలం మనుజేంద్రపుత్త్ర
క స్తే న సంతిష్ఠతి వాఙ్నిదేశే
కః శుష్కవృక్షం వనమాపతంతం
దవాగ్నిమాసీదతి నిర్విశంకః. 40

స తస్యా వచనం శ్రుత్వా
సాంత్వపూర్వమశంకితం.
భూయః ప్రణయదృష్టార్థం
లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్. 41

కిమయం కామవృత్తస్తే
లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః
భర్తా భర్తృహితే యుక్తే
న చైనమ్ అవబుధ్యసే. 42

న చింతయతి రాజ్యార్థం
నాఽస్మాన్ శోకపరాయణాన్
సామాత్యపరిషత్ తారే
పానమేవోపసేవతే. 43

స మాసాంశ్చతురః కృత్వా
ప్రమాణం ప్లవగేశ్వరః
వ్యతీతాంస్తాన్ మదవ్యగ్రో
విహరన్ నాఽవబుధ్యతే. 44

న హి ధర్మార్థసిద్ధ్యర్థం
పానమేవం ప్రశస్యతే
పానాదర్థశ్చ ధర్మశ్చ
కామశ్చ పరిహీయతే. 45

ధర్మలోపో మహాంస్తావత్
కృతే హ్యప్రతికుర్వతః

అర్థలోపశ్చ మిత్రస్య
నాశే గుణవతో మహాన్. 46

మిత్రం హ్యర్థగుణశ్రేష్ఠం
సత్యధర్మపరాయణం
తద్ద్వయం తు పరిత్యక్తం
న తు ధర్మే వ్యవస్థితమ్. 47

తదేవం ప్రస్తుతే కార్యే
కార్యమ్ అస్మాభిరుత్తరమ్
యత్కార్యం కార్యతత్త్వజ్ఞే
తదుదాహర్తుమర్హసి. 48

సా తస్య ధర్మార్థసమాధియుక్తం
నిశమ్య వాక్యం మధురస్వభావమ్
తారా గతార్థే మనుజేంద్రకార్యే
విశ్వాసయుక్తం తమువాచ భూయః. 49

న కోపకాలః క్షితిపాలపుత్రః
న చాతికోపః స్వజనే విధేయః
త్వదర్థకామస్య జనస్య తస్య
ప్రమాదమప్యర్హసి వీర సోఢుమ్. 50

కోపం కథం నామ గుణప్రకృష్టః
కుమార కుర్యాదపకృష్టసత్త్వే
కస్త్వద్విధః కోపవశం హి గచ్ఛేత్
సత్త్వావరుద్ధస్తపసః ప్రసూతిః. 51

జానామి రోషం హరివీరబంధోః
జానామి కార్యస్య చ కాలసంగమ్
జానామి కార్యం త్వయి యత్కృతం నః
తచ్చాపి జానామి యదత్ర కార్యమ్. 52

తచ్చాపి జానామి యథాఽవిషహ్యం
బలం నరశ్రేష్ఠ శరీరజస్య
జానామి యస్మింశ్చ జనేఽవబద్ధం
కామేన సుగ్రీవమసక్తమద్య. 53

న కామతంత్రే తవ బుద్ధిరస్తి
త్వం వై యథా మన్యువశం ప్రపన్నః
న దేశకాలౌ హి న చార్థధర్మౌ
అపేక్షతే కామరతిర్మనుష్యః. 54

తం కామవృత్తం మమ సన్నికృష్టం
కామాభియోగాచ్చ నివృత్తలజ్జమ్
క్షమస్వ తావత్ పరవీరహంతః
త్వద్భ్రాతరం వానరవంశనాథమ్. 55

మహర్షయో ధర్మతపోభికామాః
కామానుకామాః ప్రతిబద్ధమోహాః
అయం ప్రకృత్యా చపలః కపిస్తు
కథం న సజ్జేత సుఖేషు రాజా. 56

ఇత్యేవముక్త్వా వచనం మహార్థం
సా వానరీ లక్ష్మణమప్రమేయమ్
పునః సఖేదం మదవిహ్వలం చ
భర్తుర్హితం వాక్యమిదం బభాషే. 57

ఉద్యోగస్తు చిరాజ్ఞప్తః
సుగ్రీవేణ నరోత్తమ

కామస్యాపి విధేయేన
తవార్థప్రతిసాధనే. 58

ఆగతా హి మహావీర్యా
హరయః కామరూపిణః
కోటీశతసహస్రాణి
నానానగనివాసినః. 59

తదాగచ్ఛ మహాబాహో
చారిత్రం రక్షితం త్వయా
అచ్ఛలం మిత్రభావేన
సతాం దారావలోకనమ్. 60

తారయా చాభ్యనుజ్ఞాతః
త్వరయా చాపి చోదితః
ప్రవివేశ మహాబాహుః
అభ్యంతరమరిందమః. 61

తతః సుగ్రీవమాసీనం
కాంచనే పరమాసనే
మహార్హాస్తరణోపేతే
దదర్శాదిత్యసన్నిభమ్. 62

దివ్యాభరణచిత్రాంగం
దివ్యరూపం యశస్వినమ్
దివ్యమాల్యాంబరధరం
మహేంద్రమివ దుర్జయమ్. 63

దివ్యాభరణమాలాభిః
ప్రమదాభిః సమావృతం
సంరబ్ధతరరక్తాక్షో
బభూవాంతకసన్నిభః. 64

రుమాం తు వీరః పరిరభ్య గాఢం
వరాసనస్థో వరహేమవర్ణః
దదర్శ సౌమిత్రిమదీనసత్త్వం
విశాలనేత్రః సువిశాలనేత్రమ్. 65

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రయస్త్రింశస్సర్గః (33)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుస్త్రింశస్సర్గః (34)

సుగ్రీవుని మందలించిన లక్ష్మణుడు

తమప్రతిహతం క్రుద్ధం
ప్రవిష్టం పురుషర్షభం
సుగ్రీవో లక్ష్మణం దృష్ట్వా
బభూవ వ్యథితేంద్రియః. 1

క్రుద్ధం నిశ్శ్వసమానం తం
ప్రదీప్తమివ తేజసా
భ్రాతుర్వ్యసనసంతప్తం
దృష్ట్వా దశరథాత్మజమ్. 2

ఉత్పపాత హరిశ్రేష్ఠో
హిత్వా సౌవర్ణమాసనమ్
మహాన్ మహేంద్రస్య యథా
స్వలంకృత ఇవ ధ్వజః. 3

ఉత్పతంతమ్ అనూత్పేతూ
రుమాప్రభృతయః స్త్రియః
సుగ్రీవం గగనే పూర్ణ
చంద్రం తారాగణా ఇవ. 4

సంరక్తనయనః శ్రీమాన్
విచచాల కృతాంజలిః
బభూవావస్థితస్తత్ర
కల్పవృక్షో మహానివ. 5

రుమాద్వితీయం సుగ్రీవం
నారీమధ్యగతం స్థితం
అబ్రవీల్లక్ష్మణః క్రుద్ధ
సతారం శశినం యథా. 6

సత్త్వాభిజనసంపన్నః
సానుక్రోశో జితేంద్రియః
కృతజ్ఞస్సత్యవాదీ చ
రాజా లోకే మహీయతే. 7

యస్తు రాజా స్థితోఽధర్మే
మిత్రాణామ్ ఉపకారిణాం
మిథ్యా ప్రతిజ్ఞాం కురుతే
కో నృశంసతర స్తతః. 8

శతమ్ అశ్వానృతే హంతి
సహస్రం తు గవానృతే
ఆత్మానం స్వజనం హంతి
పురుషః పురుషానృతే. 9

పూర్వం కృతార్థో మిత్రాణాం
న తత్ ప్రతికరోతి యః
కృతఘ్నః సర్వభూతానాం
స వధ్యః ప్లవగేశ్వర. 10

గీతోఽయం బ్రహ్మణా శ్లోకః
సర్వలోకనమస్కృతః
దృష్ట్వా కృతఘ్నం క్రుద్ధేన
తం నిబోధ ప్లవంగమ. 11

బ్రహ్మఘ్నే చ సురాపే చ
చోరే భగ్నవ్రతే తథా
నిష్కృతిర్విహితా సద్భిః
కృతఘ్నే నాస్తి నిష్కృతిః. 12

అనార్యస్త్వం కృతఘ్నశ్చ
మిథ్యావాదీ చ వానర
పూర్వం కృతార్థో రామస్య
న తత్ ప్రతికరోషి యత్. 13

నను నామ కృతార్థేన
త్వయా రామస్య వానర
సీతాయా మార్గణే యత్నః
కర్తవ్యః కృతమిచ్ఛతా. 14

స త్వం గ్రామ్యేషు భోగేషు
సక్తో మిథ్యాప్రతిశ్రవః
న త్వామ్ రామో విజానీతే
సర్పం మండూకరావిణమ్. 15

మహాభాగేన రామేణ
పాపః కరుణవేదినా
హరీణాం ప్రాపితో రాజ్యం
త్వం దురాత్మా మహాత్మనా. 16

కృతం చేన్నాభిజానీషే
రామస్యాక్లిష్టకర్మణః
సద్యస్త్వం నిశితైర్బాణైః
హతో ద్రక్ష్యసి వాలినమ్. 17

న చ సంకుచితః పంథా
యేన వాలీ హతో గతః
సమయే తిష్ఠ సుగ్రీవ
మా వాలిపథమన్వగాః. 18

న నూనమిక్ష్వాకువరస్య కార్ముక
చ్యుతాన్ శరాన్ పశ్యసి వజ్రసన్నిభాన్
తతః సుఖం నామ నిషేవసే సుఖీ.
న రామకార్యం మనసాఽప్యవేక్షసే. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చతుస్త్రింశస్సర్గః (34)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచత్రింశస్సర్గః (35)

సుగ్రీవునిపట్ల శాంతముగా ఉండుమని లక్ష్మణుని కోరిన తార

తథా బ్రువాణం సౌమిత్రిం
ప్రదీప్తమివ తేజసా
అబ్రవీల్లక్ష్మణం తారా
తారాధిపనిభాననా. 1

నైవం లక్ష్మణ వక్తవ్యో
నాఽయం పరుషమర్హతి
హరీణామీశ్వరః శ్రోతుం
తవ వక్త్రాద్విశేషతః. 2

నైవాకృతజ్ఞః సుగ్రీవో
న శఠో నాఽపి దారుణః
నైవానృతకథో వీర న
జిహ్మశ్చ కపీశ్వరః. 3

ఉపకారం కృతం వీరో
నాఽప్యయం విస్మృతః కపిః
రామేణ వీర సుగ్రీవో
యదన్యైర్దుష్కరం రణే. 4

రామప్రసాదాత్ కీర్తిం చ
కపిరాజ్యంచ శాశ్వతం
ప్రాప్తవానిహ సుగ్రీవో
రుమాం మాం చ పరంతప. 5

సుదుఃఖం శయితః పూర్వం
ప్రాప్యేదం సుఖముత్తమం
ప్రాప్తకాలం న జానీతే
విశ్వామిత్రో యథా మునిః. 6

ఘృతాచ్యాం కిల సంసక్తో
దశవర్షాణి లక్ష్మణ
అహోఽమన్యత ధర్మాత్మా
విశ్వామిత్రో మహామునిః. 7

స హి ప్రాప్తం న జానీతే
కాలం కాలవిదాం వరః
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః
కిం పునర్యః పృథగ్జనః. 8

దేహధర్మం గతస్యాస్య
పరిశ్రాంతస్య లక్ష్మణ
అవితృప్తస్య కామేషు
కామం క్షంతుమిహార్హసి. 9

న చ రోషవశం తాత
గంతుమ్ అర్హసి లక్ష్మణ
నిశ్చయార్థమ్ అవిజ్ఞాయ
సహసా ప్రాకృతో యథా. 10

సత్త్వయుక్తా హి పురుషాః
త్వద్విధాః పురుషర్షభ
అవిమృశ్య న రోషస్య
సహసా యాంతి వశ్యతామ్. 11

ప్రసాదయే త్వాం ధర్మజ్ఞ
సుగ్రీవార్థే సమాహితా
మహాన్ రోషసముత్పన్నః
సంరంభస్త్యజ్యతామ్ అయమ్12

రుమాం మాం కపిరాజ్యం చ
ధనధాన్యవసూని చ
రామప్రియార్థం సుగ్రీవః
త్యజేదితి మతిర్మమ. 13

సమానేష్యతి సుగ్రీవః
సీతయా సహ రాఘవమ్
శశాంకమివ రోహిణ్యా
నిహత్వా రావణం రణే. 14

శతకోటిసహస్రాణి
లంకాయాం కిల రాక్షసాః
ఆయుతాని చ షట్ త్రింశతి
సహస్రాణి శతాని చ. 15

అహత్వా తాంశ్చ దుర్ధర్షాన్
రాక్షసాన్ కామరూపిణః
న శక్యో రావణో హంతుమ్
యేన సా మైథిలీ హృతా. 16

తే న శక్యా రణే హంతుమ్
అసహాయేన లక్ష్మణ
రావణః క్రూరకర్మా చ
సుగ్రీవేణ విశేషతః. 17

ఏవమ్ ఆఖ్యాతవాన్ వాలీ
స హ్యభిజ్ఞో హరీశ్వరః
ఆగమస్తు న మే వ్యక్తః
శ్రవాత్ త్తస్మాద్బ్రవీమ్యహమ్. 18

త్వత్సహాయనిమిత్తం వై
ప్రేషితా హరిపుంగవాః
ఆనేతుం వానరాన్ యుద్ధే
సుబహూన్ హరియూథపాన్. 19

తాంశ్చ ప్రతీక్షమాణోయం
విక్రాంతాన్ సుమహాబలాన్
రాఘవస్యార్థసిధ్యర్థం న
నిర్యాతి హరీశ్వరః. 20

కృతాత్ర సంస్థా సౌమిత్రే
సుగ్రీవేణ యథా పురా
అద్య తైర్వానరైః సర్వైః
ఆగంతవ్యం మహాబలైః. 21

ఋక్షకోటిసహస్రాణి
గోలాంగూలశతాని చ
అద్య త్వామ్ ఉపయాస్యంతి

జహి కోపమ్ అరిందమ
కోట్యోఽనేకాస్తు కాకుత్స్థ
కపీనాం దీప్తతేజసామ్. 22

తవ హి ముఖ మిదం నిరీక్ష్య కోపాత్
క్షతజనిభే నయనే నిరీక్షమాణాః
హరివరవనితా న యాంతి శాంతిం
ప్రథమభయస్యహిశంకితాఃస్మసర్వాః. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచత్రింశస్సర్గః (35)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షట్త్రింశస్సర్గః (36)

శాంతించిన లక్ష్మణుడు. శ్రీరాముని సన్నిధికి రమ్మంటూ సుగ్రీవునికి ఆహ్వానం

ఇత్యుక్తస్తారయా వాక్యం
ప్రశ్రితం ధర్మసంహితం
మృదుస్వభావః సౌమిత్రిః
ప్రతిజగ్రాహ తద్వచః 1

తస్మిన్ ప్రతిగృహీతే తు
వాక్యే హరిగణేశ్వరః
లక్ష్మణాత్ సుమహత్ త్రాసం
వస్త్రం క్లిన్నమివాత్యజత్. 2

తతః కంఠగతం మాల్యం
చిత్రం బహుగుణం మహత్
చిచ్ఛేద విమదశ్చాసీత:
సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 3

స లక్ష్మణం భీమబలం
సర్వవానరసత్తమః
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం
సుగ్రీవః సంప్రహర్షయన్. 4

ప్రణష్టా శ్రీశ్చ కీర్తిశ్చ
కపిరాజ్యం చ శాశ్వతం
రామప్రసాదాత్ సౌమిత్రే
పునః ప్రాప్తమ్ ఇదం మయా. 5

కః శక్తస్తస్య దేవస్య
ఖ్యాతస్య స్వేనకర్మణా
తాదృశం విక్రమం వీర
ప్రతికర్తుమ్ అరిందమ. 6

సీతాం ప్రాప్స్యతి ధర్మాత్మా
వధిష్యతి చ రావణం
సహాయమాత్రేణ మయా
రాఘవః స్వేన తేజసా. 7

సహాయకృత్యం కిం తస్య
యేన సప్త మహాద్రుమాః
శైలశ్చ వసుధా చైవ
బాణేనైకేన దారితాః. 8

ధనుర్విస్ఫారయానస్య
యస్య శబ్దేన లక్ష్మణ
సశైలా కంపితా భూమిః
సహాయైస్తస్య కిన్న వై. 9

అనుయాత్రాం నరేంద్రస్య
కరిష్యేఽహం నరర్షభ
గచ్ఛతో రావణం హంతుం
వైరిణం సపురస్సరమ్. 10

యది కించిదతిక్రాంతం
విశ్వాసాత్ ప్రణయేన వా
ప్రేష్యస్య క్షమితవ్యం మే
న కశ్చిన్నాఽపరాధ్యతి. 11

ఇతి తస్య బ్రువాణస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
అభవల్లక్ష్మణః ప్రీతః
ప్రేమ్ణా చైవమ్ ఉవాచ హ. 12

సర్వథా హి మమ భ్రాతా
సనాథో వానరేశ్వర
త్వయా నాథేన సుగ్రీవ
ప్రశ్రితేన విశేషతః. 13

యస్తే ప్రభావః సుగ్రీవ
యచ్చ తే శౌచమార్జనం
అర్హస్త్వం కపిరాజ్యస్య
శ్రియం భోక్తుమ్ అనుత్తమామ్ 14

సహాయేన తు సుగ్రీవ
త్వయా రామః ప్రతాపవాన్
వధిష్యతి రణే శత్రూన్
అచిరాన్నాఽత్ర సంశయః. 15

ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య
సంగ్రామేష్వనివర్తినః
ఉపపన్నం చ యుక్తం చ
సుగ్రీవ తవ భాషితమ్. 16

దోషజ్ఞః సతి సామర్థ్యే
కోఽన్యో భాషితుమర్హతి
వర్జయిత్వా మమ జ్యేష్ఠం
త్వాం చ వానరసత్తమ. 17

సదృశశ్చాసి రామస్య
విక్రమేణ బలేన చ
సహాయో దైవతైర్దత్తః
చిరాయ హరిపుంగవ. 18

కిం తు శీఘ్రమితో వీర
నిష్క్రామ త్వం మయా సహ
సాంత్వయ స్వవయస్యం
త్వం భార్యాహరణకర్శితమ్. 19

యచ్చ శోకాభిభూతస్య
శ్రుత్వా రామస్య భాషితమ్
మయా త్వం పరుషాణ్యుక్తః
తచ్చ త్వం క్షంతుమర్హసి. 20

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షట్త్రింశస్సర్గః (36)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తత్రింశస్సర్గః (37)

పలు ప్రదేశములలోనున్న వానరులను సుగ్రీవుని కడకు తీసుకొచ్చిన హనుమ

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో
లక్ష్మణేన మహాత్మనా
హనూమంతం స్థితం పార్శ్వే
సచివంత్విదమబ్రవీత్. 1

మహేంద్రహిమవద్వింధ్య
కైలాసశిఖరేషు చ
మందరే పాండుశిఖరే
పంచ శైలేషు యే స్థితాః. 2

తరుణాదిత్యవర్ణేషు
భ్రాజమానేషు సర్వతః
పర్వతేషు సముద్రాంతే
పశ్చిమాయాం చ యే దిశి. 3

ఆదిత్యభవనే చైవ
గిరౌ సంధ్యాభ్రసన్నిభే
పద్మాతాళవనం భీమం
సంశ్రితా హరిపుంగవాః. 4

అంజనాంబుదసంకాశాః
కుంజరప్రతిమౌజసః
అంజనే పర్వతే చైవ యే
వసంతి ప్లవంగమాః. 5

మనశ్శిలా గుహావాసా
వానరాః కనకప్రభాః
మేరుపార్శ్వగతాశ్చైవ
యే ధూమ్రగిరిం సంశ్రితాః. 6

తరుణాదిత్యవర్ణాశ్చ
పర్వతే యే మహారుణే
పిబంతో మధుమైరేయం
భీమవేగాః ప్లవంగమాః. 7

వనేషు చ సురమ్యేషు
సుగంధిషు మహత్సు చ
తాపసానాం చ రమ్యేషు
వనాంతేషు సమంతతః. 8

తాంస్తాన్ సమానయ క్షిప్రం
పృథివ్యాం సర్వవానరాన్
సామదానాదిభిః కల్పై
ఆశు ప్రేషయ వానరాన్. 9

ప్రేషితాః ప్రథమం యే చ
మయా దూతా మహాజవాః
త్వరణార్థం తు భూయస్త్వం
హరీన్ సంప్రేషయాపరాన్. 10

యే ప్రసక్తాశ్చ కామేషు
దీర్ఘసూత్రాశ్చ వానరాః
ఇహానయస్వ తాన్ సర్వాన్
శీఘ్రం తు మమ శాసనాత్. 11

అహోభిర్దశభి ర్యే చ
నాగచ్ఛంతి మమాజ్ఞయా
హంతవ్యాస్తే దురాత్మానో
రాజశాసనదూషకాః. 12

శతాన్యథ సహస్రాణాం
కోట్యశ్చ మమ శాసనాత్
ప్రయాంతు కపిసింహానాం
దిశో మమ మతే స్థితాః. 13

మేఘపర్వతసంకాశాః
ఛాదయంత ఇవాంబరం
ఘోరరూపాః కపిశ్రేష్ఠా
యాంతు మచ్ఛాసనాదితః. 14

తే గతిజ్ఞా గతిం జ్ఞాత్వా
పృథివ్యాం సర్వవానరాః
ఆనయంతు హరీన్
సర్వాన్ త్వరితాః శసనాన్మమ. 15

తస్య వానరరాజస్య
శ్రుత్వా వాయుసుతో వచః
దిక్షు సర్వాసు విక్రాంతాన్
ప్రేషయామాస వానరాన్. 16

తే పదం విష్ణువిక్రాంతం
పతత్రిజ్యోతిరధ్వగాః
ప్రయాతాః ప్రహితా రాజ్ఞా
హరయస్తత్ క్షణేన వై. 17

తే సముద్రేషు గిరిషు
వనేషు చ సరస్సు చ
వానరా వానరాన్ సర్వాన్
రామహేతోరచోదయన్. 18

మృత్యుకాలోపమస్యాజ్ఞాం
రాజరాజస్య వానరాః
సుగ్రీవస్యాయయుః శ్రుత్వా
సుగ్రీవభయదర్శినః. 19

తత స్తేఽ౦జనసంకాశ
గిరేస్తస్మాన్మహాజవాః
తిస్రః కోట్యః ప్లవంగానాం
నిర్యయుర్యత్ర రాఘవః. 20

అస్తం గచ్ఛతి యత్రార్కః
తస్మిన్ గిరివరే స్థితాః
తప్త హేమమహాభాసః
తస్మాత్ కోట్యో దశ చ్యుతాః. 21

కైలాసశిఖరేభ్యశ్చ
సింహకేసరవర్చసాం
తతః కోటిసహస్రాణి
వానరాణామ్ ఉపాగమన్. 22

ఫలమూలేన జీవంతో
హిమవంతమ్ ఉపాశ్రితాః
తేషాం కోటిసహస్రాణాం
సహస్రం సమవర్తత. 23

అంగారకసమానానాం
భీమానాం భీమకర్మణాం
వింధ్యాద్వానరకోటీనాం
సహస్రాణ్యపతన్ ద్రుతమ్. 24

క్షీరోదవేలానిలయాః
తమాలవనవాసినః
నారికేళాశనాశ్చైవ
తేషాం సంఖ్యా న విద్యతే. 25

వనేభ్యో గహ్వరేభ్యశ్చ
సరిద్భ్యశ్చ మహాజవాః
ఆగచ్ఛద్వానరీ సేనా
పిబంతీవ దివాకరమ్. 26

యే తు త్వరయితుం యాతా
వానరాః సర్వవానరాన్
తే వీరా హిమవచ్ఛైలం
దదృశు స్తం మహాద్రుమమ్. 27

తస్మిన్ గిరివరే రమ్యే యజ్ఞో
మాహేశ్వరః పురా
సర్వదేవమనస్తోషో బభౌ
దివ్యో మనోహరః. 28

అన్ననిష్యందజాతాని
మూలాని చ ఫలాని చ
అమృతాస్వాదకల్పాని
దదృశుస్తత్ర వానరాః. 29

తదన్న సంభవం దివ్యం
ఫలం మూలం మనోహరం
యః కశ్చిత్ సకృదశ్నాతి
మాసం భవతి తర్పితః. 30

తాని మూలాని దివ్యాని
ఫలాని చ ఫలాశనాః
ఔషధాని చ దివ్యాని
జగృహుర్హరియూథపాః. 31

తస్మాచ్చ యజ్ఞాయతనాత్
పుష్పాణి సురభీణి చ
ఆనిన్యుర్వానరా గత్వా
సుగ్రీవప్రియకారణాత్. 32

తే తు సర్వే హరివరాః
పృథివ్యాం సర్వవానరాన్
సంచోదయిత్వా త్వరితా
యూథానాం జగ్మురగ్రతః. 33

తే తు తేన ముహూర్తేన
యూథపాః శీఘ్రగామినః
కిష్కింధాం త్వరయా ప్రాప్తాః
సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 34

తే గృహీత్వౌషధీః సర్వాః
ఫలమూలం చ వానరాః
తం ప్రతిగ్రాహయామాసుః
వచనం చేదమబ్రువన్. 35

సర్వే పరిగతాః శైలాః
సముద్రాశ్చ వనాని చ
పృథివ్యాం వానరాః సర్వే
శాసనాదుపయాంతి తే. 36

ఏవం శ్రుత్వా తతో హృష్టః
సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః
ప్రతిజగ్రాహ తత్ ప్రీతః తేషాం
సర్వమ్ ఉపాయనమ్. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తత్రింశస్సర్గః (37)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టాత్రింశస్సర్గః (38)

సీతాన్వేషణకు పూనుకొనవలసిందిగా సుగ్రీవుని కోరిన శ్రీరాముడు

ప్రతిగృహ్య చ తత్సర్వమ్
ఉపాయనముపాహృతం
వానరాన్ సాంత్వయిత్వా చ
సర్వానేవ వ్యసర్జయత్. 1

విసర్జయిత్వా స హరీన్
శూరాంస్తాన్ కృతకర్మణః
మేనే కృతార్థమ్ ఆత్మానం
రాఘవం చ మహాబలమ్. 2

స లక్ష్మణో భీమబలం
సర్వవానరసత్తమమ్
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం
సుగ్రీవం సంప్రహర్షయన్
కిష్కింధాయా వినిష్క్రామ
యది తే సౌమ్య రోచతే. 3

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
లక్ష్మణస్య సుభాషితం
సుగ్రీవః పరమప్రీతో
వాక్యమేతదువాచ హ. 4

ఏవం భవతు గచ్ఛావః
స్థేయం త్వచ్ఛాసనే మయా. 5

తమేవ ముక్త్వా సుగ్రీవో
లక్ష్మణం శుభలక్షణం
విసర్జయామాస తదా
తారామ్ అన్యాశ్చ యోషితః. 6

ఏతేత్యుచ్చైర్హరివరాన్
సుగ్రీవః సముదాహరత్
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
హరయః శీఘ్రమాయయుః. 7

బద్ధాంజలిపుటాః సర్వే యే
స్యుః స్త్రీదర్శనక్షమాః
తానువాచ తతః ప్రాప్తాన్
రాజాఽర్కసదృశప్రభః. 8

ఉపస్థాపయత క్షిప్రం
శిబికాం మమ వానరాః. 9

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య
హరయః శీఘ్రవిక్రమాః
సముపస్థాపయామాసుః
శిబికాం ప్రియదర్శనామ్. 10

తా ముపస్థాపితాం దృష్ట్వా
శిబికాం వానరాధిపః

లక్ష్మణారుహ్యతాం శీఘ్రమ్
ఇతి సౌమిత్రిమబ్రవీత్. 11

ఇత్యుక్త్వా కాంచనం యానం
సుగ్రీవః సూర్యసన్నిభమ్
బృహద్భిర్హరిభిర్యుక్తమ్
ఆరురోహ సలక్ష్మణః. 12

పాండురేణాతపత్రేణ
ధ్రియమాణేన మూర్ధని
శుక్లైశ్చ వాలవ్యజనై
ధూయమానైస్సమంతతః. 13

శంఖభేరీనినాదైశ్చ
హరిభిశ్చాభినందితః
నిర్యయౌ ప్రాప్య సుగ్రీవో
రాజ్యశ్రియమనుత్తమామ్. 14

స వానరశతైస్తీక్ష్ణైః
బహుభి శస్త్రపాణిభిః
పరికీర్ణో యయౌ తత్ర
యత్ర రామో వ్యవస్థితః. 15

స తం దేశమ్ అనుప్రాప్య
శ్రేష్ఠం రామనిషేవితమ్
అవాతరన్మహాతేజాః
శిబికాయాః సలక్ష్మణః. 16

ఆసాద్య చ తతో రామం
కృతాంజలిపుటోఽభవత్
కృతాంజలౌ స్థితే తస్మిన్
వానరాశ్చాభవంస్తథా. 17

తటాకమివ తద్దృష్ట్వా
రామః కుట్మలపంకజమ్
వానరాణాం మహత్ సైన్యం
సుగ్రీవే ప్రీతిమానభూత్. 18

పాదయోః పతితం మూర్ధ్నా
తముత్థాప్య హరీశ్వరమ్
ప్రేమ్ణా చ బహుమానాచ్చ
రాఘవః పరిషస్వజే. 19

పరిష్వజ్య చ ధర్మాత్మా
నిషీదేతి తతోఽబ్రవీత్. 20

తం నిషణ్ణం తతో దృష్ట్వా
క్షితౌ రామోఽబ్రవీద్వచః. 21

ధర్మమర్థం చ కామం చ
యస్తు కాలే నిషేవతే
విభజ్య సతతం వీర
స రాజా హరిసత్తమ. 22

హిత్వా ధర్మం తథార్థం చ
కామం యస్తు నిషేవతే
స వృక్షాగ్రే యథా సుప్తః
పతితః ప్రతిబుధ్యతే. 23

అమిత్రాణాం వధే యుక్తో
మిత్రాణాం సంగ్రహే రతః
త్రివర్గఫలభోక్తా తు
రాజా ధర్మేణ యుజ్యతే. 24

ఉద్యోగసమయస్త్వేష
ప్రాప్తః శత్రువినాశన
సంచింత్యతాం హి పింగేశ
హరిభిః సహ మంత్రిభిః. 25

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో
రామం వచనమబ్రవీత్. 26

ప్రణష్టా శ్రీశ్చ కీర్తిశ్చ
కపిరాజ్యం చ శాశ్వతం
త్వత్ప్రసాదాన్మహాబాహో
పునః ప్రాప్తమిదం మయా
తవ దేవ ప్రసాదాచ్చ
భ్రాతుశ్చ జయతాం వర. 27

కృతం న ప్రతికుర్యాద్యః
పురుషాణాం స దూషకః. 28

ఏతే వానరముఖ్యాశ్చ
శతశః శత్రుసూదన
ప్రాప్తాశ్చాదాయ బలినః
పృథివ్యాం సర్వవానరాన్. 29

ఋక్షాశ్చావహితాః శూరా
గోలాంగూలాశ్చ రాఘవ
కాంతారవనదుర్గాణామ్
అభిజ్ఞా ఘోరదర్శనాః. 30

దేవగంధర్వపుత్రాశ్చ
వానరాః కామరూపిణః
స్వైః స్వైః పరివృతాసైన్యైః
వర్తంతే పథి రాఘవ. 31

శతైః శతసహస్రైశ్చ
కోటిభిశ్చ ప్లవంగమాః
అయుతైశ్చావృతా వీరాః
శంకుభిశ్చ పరంతప. 32

అర్బుదైరర్బుదశతైః
మధ్యైశ్చాంతైశ్చ వానరాః
సముద్రైశ్చ పరార్ధైశ్చ
హరయో హరియూథపాః
ఆగమిష్యంతి తే రాజన్
మహేంద్రసమవిక్రమాః. 33

మేరుమందరసంకాశా
వింధ్య మేరుకృతాలయాః
తే త్వామ్ అభిగమిష్యంతి
రాక్షసం యే సబాంధవం
నిహత్య రావణం సంఖ్యే
హ్యానయిష్యంతి మైథిలీమ్. 34

తతస్తముద్యోగమవేక్ష్య బుద్ధిమాన్
హరిప్రవీరస్య నిదేశవర్తినః
బభూవ హర్షా ద్వసుధాధిపాత్మజః
ప్రబుద్ధనీలోత్పల తుల్యదర్శనః. 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే అష్టత్రింశస్సర్గః (38)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః (39)

సుగ్రీవునకు కృతజ్ఞతలు తెలిపిన శ్రీరాముడు.

ఇతి బ్రువాణం సుగ్రీవం
రామో ధర్మభృతాం వరః
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య
ప్రత్యువాచ కృతాంజలిమ్. 1

యదింద్రో వర్షతే వర్షం
న తచ్చిత్రం భవేత్క్వచిత్
ఆదిత్యో వా సహస్రాంశుః
కుర్యాద్వితిమిరం నభః. 2

చంద్రమా రశ్మిభిః కుర్యాతః
పృథివీం సౌమ్య నిర్మలామ్
త్వద్విధో వాపి మిత్రాణాం
ప్రతికుర్యాత్ పరంతప. 3

ఏవం త్వయి న తచ్చిత్రం
భవేద్యత్ సౌమ్య శోభనం
జానామ్యహం త్వాం సుగ్రీవ
సతతం ప్రియవాదినమ్. 4

త్వత్సనాథః సఖే సంఖ్యే
జేతాఽస్మి సకలానరీన్
త్వమేవ మే సుహృన్మిత్రం
సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి. 5

జహారాత్మవినాశాయ
వైదేహీం రాక్షసాధమః
వంచయిత్వా తు పౌలోమీమ్
అనుహ్లాదో యథా శచీమ్. 6

న చిరాత్ తం హనిష్యామి
రావణం నిశితైః శరైః
పౌలోమ్యాః పితరం దృప్తం
శతక్రతురివాఽఽహవే. 7

ఏతస్మిన్నంతరే చైవ
రజః సమభివర్తత
ఉష్ణాం తీవ్రాం సహస్రాంశోః
ఛాదయత్ గగనే ప్రభామ్. 8

దిశః పర్యాకులాశ్చాసన్
రజసా తేన మూర్ఛతా
చచాల చ మహీ సర్వా
సశైలవనకాననా. 9

తతో నగేంద్రసంకాశైః
తీక్ష్ణదంష్ట్రైర్మహాబలైః
కృత్స్నా సంఛాదితా భూమిః
అసంఖ్యేయైః ప్లవంగమైః. 10

నిమేషాంతరమాత్రేణ
తతస్తైర్హరియూథపైః
కోటీశతపరీవారైః
కామరూపిభిరావృతా. 11

నాదేయైః పార్వతీయైశ్చ
సాముద్రైశ్చ మహాబలైః
హరిభిర్మేఘనిర్హ్రాదైః
అన్యైశ్చ వనచారిభిః. 12

తరుణాదిత్యవర్ణైశ్చ
శశిగౌరైశ్చ వానరైః
పద్మకేసరవర్ణైశ్చ
శ్వేతైర్మేరుకృతాలయైః. 13

కోటీసహస్రైర్దశభిః
శ్రీమాన్ పరివృతస్తదా
వీరః శతవలిర్నామ
వానరః ప్రత్యదృశ్యత. 14

తతః కాంచనశైలాభః
తారాయా వీర్యవాన్ పితా
అనేకైర్దశసాహస్రైః
కోటిభిః ప్రత్యదృశ్యత. 15

తథాఽపరేణ కోటీనాం
సహస్రేణ సమన్వితః
పితా రుమాయాః సంప్రాప్తః
సుగ్రీవశ్వశురో విభుః. 16

పద్మకేసరసంకాశః
తరుణార్కనిభాననః
బుద్ధిమాన్ వానరశ్రేష్ఠః
సర్వవానరసత్తమః. 17

అనీకైర్బహుసాహస్రైః
వానరాణామ్ సమన్వితః
పితా హనుమతః శ్రీమాన్
కేసరీ ప్రత్యదృశ్యత. 18

గోలాంగూలమహారాజో
గవాక్షో భీమవిక్రమః
వృతః కోటిసహస్రేణ
వానరాణామ్ అదృశ్యత. 19

ఋక్షాణాం భీమవేగానాం
ధూమ్రః శత్రునిబర్హణః
వృతః కోటిసహస్రాభ్యాం
ద్వాభ్యాం సమభివర్తత. 20

మహాచలనిభైర్ఘోరైః
పనసో నామ యూథపః
ఆజగామ మహావీర్యః
తిసృభిః కోటిభిర్వృతః. 21

నీలాంజనచయాకారో
నీలో నామాథ యూథపః
అదృశ్యత మహాకాయః
కోటిభిర్దశభిర్వృతః. 22

తతః కాంచనశైలాభో
గవయో నామ యూథపః
ఆజగామ మహావీర్యః
పృభి: కోటిభిః పంచభిర్వృతః. 23

దరీముఖశ్చ బలవాన్
యూథపోఽభ్యాయయౌ తదా
వృతః కోటిసహస్రేణ
సుగ్రీవం సముపస్థితః. 24

మైందశ్చ ద్వివిదశ్చోభా
అశ్విపుత్రౌ మహాబలౌ
కోటికోటిసహస్రేణ
వానరాణామ్ అదృశ్యతామ్. 25

గజశ్చ బలవాన్ వీరః
కోటీభిస్త్రిసృభిర్వృతః
ఆజగామ మహాతేజాః
సుగ్రీవస్య సమీపతః. 26

ఋక్షరాజో మహాతేజా
జాంబవాన్నామ నామతః
కోటిభిర్దశభిః ప్రాప్తః
సుగ్రీవస్య వశే స్థితః. 27

రుమణ్వాన్ నామ విక్రాంతో
వానరో వానరేశ్వరం
ఆయయౌ బలవాంస్తూర్ణం
కోటీశతసమావృతః. 28

తతః కోటిసహస్రాణాం
సహస్రేణ శతేన చ
పృష్ఠతోఽనుగతః ప్రాప్తో
హరిభిర్గంధమాదనః. 29

తతః పద్మసహస్రేణ
వృత శంకుశతేన చ
యువరాజోఽంగదః ప్రాప్తః
పితృతుల్యపరాక్రమః. 30

తతస్తారాద్యుతిస్తారో
హరిర్భీమపరాక్రమః
పంచభిర్హరికోటీభిః
దూరతః ప్రత్యదృశ్యత. 31

ఇంద్రజానుః కపిర్వీరో
యూథపః ప్రత్యదృశ్యత
ఏకాదశానాం కోటీనామ్
ఈశ్వరస్తై సంవృతః. 32

తతో రంభస్త్వనుప్రాప్తః
తరుణాదిత్యసన్నిభః
అయుతేనావృతశ్చైవ
సహస్రేణ శతేన చ. 33

తతో యూథపతిర్వీరో
దుర్ముఖో నామ వానరః
ప్రత్యదృశ్యత కోటీభ్యాం
ద్వాభ్యాం పరివృతో బలీ. 34

కైలాసశిఖరాకారైః
వానరైర్భీమవిక్రమైః
వృతః కోటిసహస్రేణ
హనుమాన్ ప్రత్యదృశ్యత. 35

నళశ్చాపి మహావీర్యః
సంవృతో ద్రుమవాసిభిః
కోటీశతేన సంప్రాప్తః
సహస్రేణ శతేన చ. 36

తతో దధిముఖః శ్రీమాన్
కోటిభిర్దశభిర్వృతః
సంప్రాప్తోఽభిమతస్తస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః. 37

శరభః కుముదో వహ్నిః
వానరో రంహ ఏవ చ
ఏతే చాన్యే చ బహవో
వానరాః కామరూపిణః. 38

ఆవృత్య పృథివీం సర్వాం
పర్వతాంశ్చ వనాని చ
యూథపాః సమనుప్రాప్తాః
తేషాం సంఖ్యా న విద్యతే
ఆగతాశ్చ విశిష్టాశ్చ
పృథివ్యాం సర్వవానరాః. 39

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః
అభ్యవర్తంత సుగ్రీవం
సూర్యమభ్రగణా ఇవ. 40

కుర్వాణా బహుశబ్దాంశ్చ
ప్రహృష్టా బాహుశాలినః
శిరోభిర్వానరేంద్రాయ
సుగ్రీవాయ న్యవేదయన్. 41

అపరే వానరశ్రేష్ఠాః
సంయమ్య చ యథోచితమ్
సుగ్రీవేణ సమాగమ్య
స్థితాః ప్రాంజలయ స్తదా. 42

సుగ్రీవస్త్వరితో రామే
సర్వాంస్తాన్ వానరరర్షభాన్
నివేదయిత్వా ధర్మజ్ఞః
స్థితః ప్రాంజలిరబ్రవీత్. 43

యథాసుఖం పర్వతనిర్ఝరేషు
వనేషు సర్వేషు చ వానరేంద్రాః
నివేశయిత్వా విధివద్బలాని
బలం బలజ్ఞః ప్రతిపత్తుమీష్టే. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః (39)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చత్వారింశస్సర్గః (40)

సీతాదేవి జాడను తెలిసికొనుట-రావణుని నివాసము పసిగట్టుట, అను ముఖ్యకర్తవ్యములను వానరులకు తెలిపిన శ్రీరాముడు

అథ రాజా సమృద్ధార్థః
సుగ్రీవః ప్లవగేశ్వరః
ఉవాచ నరశార్దూలం
రామం పరబలార్దనమ్. 1

ఆగతా వినివిష్టాశ్చ
బలినః కామరూపిణః.
వానరా వారణేంద్రాభా
యే మద్విషయవాసినః. 2

త ఇమే బహువిక్రాంతైః
హరిభిర్భీమవిక్రమైః
ఆగతా వానరా ఘోరా
దైత్యదానవసన్నిభాః. 3

ఖ్యాతకర్మాऽపదానాశ్చ
బలవంతో జితక్లమాః
పరాక్రమేషు విఖ్యాతా
వ్యవసాయేషు చోత్తమాః. 4

పృథివ్యంబుచరా రామ
నానానగనివాసినః
కోట్యగ్రశ ఇమే ప్రాప్తా
వానరాస్తవ కింకరాః. 5

నిదేశవర్తినః సర్వే
సర్వే గురుహితే రతాః
అభిప్రేతమ్ అనుష్ఠాతుం
తవ శక్ష్యంత్యరిందమ. 6

త ఇమే బహుసాహస్రైః
అనీకై భీమవిక్రమైః
యన్మన్యసే నరవ్యాఘ్ర
ప్రాప్తకాలం తదుచ్యతామ్
తత్సైన్యం త్వద్వశే యుక్తమ్
ఆజ్ఞాపయితుమర్హసి. 7

కామమేషామ్ ఇదం కార్యం
విదితం మమ తత్త్వతః
తథాపి తు యథాతత్త్వమ్
ఆజ్ఞాపయితుమర్హసి. 8

ఇతి బ్రువాణం సుగ్రీవం
రామో దశరథాత్మజః
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 9

జ్ఞాయతాం మమ వైదేహీ
యది జీవతి వా న వా

స చ దేశో మహాప్రాజ్ఞ
యస్మిన్ వసతి రావణః. 10

అధిగమ్య తు వైదేహీం
నిలయం రావణస్య చ
ప్రాప్తకాలం విధాస్యామి
తస్మిన్ కాలే సహ త్వయా. 11

నాఽహమస్మిన్ ప్రభుః
కార్యే వానరేశ న లక్ష్మణః
త్వమస్య హేతుః కార్యస్య
ప్రభుశ్చ ప్లవగేశ్వర. 12

త్వమేవాఽఽజ్ఞాపయ విభో
మమ కార్యవినిశ్చయమ్
త్వం హి జానాసి యత్కార్యం
మమ వీర న సంశయః. 13

సుహృద్ద్వితీయో విక్రాంతః
ప్రాజ్ఞః కాలవిశేషవిత్
భవానస్మద్ధితే యుక్తః
సుకృతార్థోఽర్థవిత్తమః. 14

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో
వినతం నామ యూథపమ్
అబ్రవీద్రామసాన్నిధ్యే
లక్ష్మణస్య చ ధీమతః. 15

శైలాభం మేఘనిర్ఘోషమ్
ఊర్జితం ప్లవగేశ్వరః. 16

సోమసూర్య నిభైః సార్ధం
వానరైర్వానరోత్తమ
దేశకాలనయైర్యుక్తః
కార్యా కార్యవినిశ్చయే. 17

వృతః శతసహస్రేణ
వానరాణాం తరస్వినామ్
అధిగచ్ఛ దిశం పూర్వాం
సశైలవనకాననామ్. 18

తత్ర సీతాం చ వైదేహీం
నిలయం రావణస్య చ
మార్గధ్వం గిరిశృంగేషు
వనేషు చ నదీషు చ. 19

నదీం భాగీరథీం రమ్యాం
సరయూం కౌశికీం తథా
కాళిందీం యమునాం రమ్యాం
యామునం చ మహాగిరిమ్. 20

సరస్వతీం చ సింధుం చ
శోణం మణినిభోదకమ్
మహీం కాలమహీం చైవ
శైలకాననశోభితామ్. 21

బ్రహ్మమాలాన్ విదేహాంశ్చ
మాళవాన్ కాశికోసలాన్
మాగధాంశ్చ మహాగ్రామాన్
పుండ్రాన్ వంగాం స్తథైవ చ

పత్తనం కోశకారాణాం
భూమిం చ రజతాకరామ్. 22

సర్వమేతద్విచేతవ్యం
మృగయద్భిస్తతస్తతః
రామస్య దయితాం భార్యాం
సీతాం దశరథస్నుషామ్. 23

సముద్రమ్ అవగాఢాంశ్చ
పర్వతాన్ పత్తనాని చ
మందరస్య చ యే కోటిం
సంశ్రితాః కేచిదాయతామ్. 24

కర్ణప్రావరణాశ్చైవ
తథా చాప్యోష్ఠకర్ణకాః
ఘోరలోహముఖాశ్చైవ
జవనాశ్చైకపాదకాః. 25

అక్షయా బలవంతశ్చ
పురుషాః పురుషాదకాః
కిరాతాః కర్ణ చూడాశ్చ
హేమాంగా ప్రియదర్శనాః. 26

ఆమమీనాశనాస్తత్ర
కిరాతా ద్వీపవాసినః
అంతర్జలచరా ఘోరా
నరవ్యాఘ్రా ఇతి శృతాః. 27

ఏతేషామ్ ఆలయాః సర్వే
విచేయాః కావనౌకసః. 28

గిరిభిర్యే చ గమ్యంతే
ప్లవనేన ప్లవేన చ.
రత్నవంతం యవద్వీపం
సప్తరాజ్యోపశోభితమ్. 29

సువర్ణరూప్యకం చైవ
సువర్ణాకరమండితమ్
యవద్వీపమ్ అతిక్రమ్య
శిశిరో నామ పర్వతః. 30

దివం స్పృశతి శృంగేణ
దేవదానవసేవితః
ఏతేషాం గిరిదుర్గేషు
ప్రపాతేషు వనేషు చ
మార్గధ్వం సహితాః సర్వే
రామపత్నీం యశస్వినీమ్. 31

తతో రక్తజలం శోణమ్
అగాధం శీఘ్రగామినమ్
గత్వా పారం సముద్రస్య
సిద్ధచారణసేవితమ్. 32

తస్య తీర్థేషు రమ్యేషు
విచిత్రేషు వనేషు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 33

పర్వతప్రభవా నద్యః
సురమ్యా బహునిష్కుటాః

మార్గితవ్యా దరీమంతః
పర్వతాశ్చ వనాని చ. 34

తతః సముద్రద్వీపాంశ్చ
సుభీమాన్ ద్రష్టుమర్హథ. 35

ఊర్మిమంతం సముద్రం చ
క్రోశంతమ్ అనిలోద్ధతమ్. 36

తత్రాసురా మహాకాయాః
ఛాయాం గృహ్ణంతి నిత్యశః
బ్రహ్మణా సమనుజ్ఞాతా
దీర్ఘకాలం బుభుక్షితాః. 37

తం కాలమేఘప్రతిమం
మహోరగనిషేవితం
అభిగమ్య మహానాదం
తీర్థేనైవ మహోదధిం. 38

తతో రక్తజలం భీమం
లోహితం నామ సాగరమ్
గత్వా ద్రక్ష్యథ తాం చైవ
బృహతీం కూటశాల్మలీమ్. 39

గృహం చ వైనతేయస్య
నానారత్నవిభూషితం
తత్ర కైలాససంకాశం
విహితం విశ్వకర్మణా. 40

తత్ర శైలనిభా భీమా
మందేహా నామ రాక్షసాః
శైలశృంగేషు లంబంతే
నానారూపా భయావహాః. 41

తే పతంతి జలే నిత్యం
సూర్యస్యోదయనం ప్రతి
నిహతా బ్రహ్మతేజోభిః
అహన్యహని రాక్షసాః
అభితప్తాశ్చ సూర్యేణ
లంబంతే స్మ పునః పునః. 42

తతః పాండురమేఘాభం
క్షీరోదం నామ సాగరమ్
గత్వా ద్రక్ష్యథ దుర్ధర్షా
ముక్తాహారమివోర్మిభిః. 43

తస్య మధ్యే మహాన్ శ్వేతో
ఋషభో నామ పర్వతః
దివ్యగంధైః కుసుమితై
రాజతైశ్చ నగైర్వృతః. 44

సరశ్చ రాజతైః పద్మైః
జ్వలితైర్హేమకేసరైః
నామ్నా సుదర్శనం నామ
రాజహంసైః సమాకులమ్. 45

విబుధాశ్చారణా యక్షాః
కిన్నరాః సాప్సరోగణాః
హృష్టాస్సమభిగచ్ఛంతి
నళినీం తాం రిరంసవః. 46

క్షీరోదం సమతిక్రమ్య
తతో ద్రక్ష్యథ వానరాః
జలోదం సాగరశ్రేష్ఠం
సర్వభూతభయావహమ్. 47

తత్ర తత్కోపజం తేజః
కృతం హయముఖం మహత్
అస్యాహుస్తన్మహావేగమ్
ఓదనం సచరాచరమ్. 48

తత్ర విక్రోశతాం నాదో
భూతానాం సాగరౌకసామ్
శ్రూయతే చ సమర్థానాం
దృష్ట్వా తద్బడబాముఖమ్. 49

స్వాదూదస్యోత్తరే దేశే
యోజనాని త్రయోదశః
జాతరూపశిలో నామ
మహాన్ కనకపర్వతః. 50

తత్ర చంద్రప్రతీకాశం
పన్నగం ధరణీధరమ్
పద్మపత్రవిశాలాక్షం
తతో ద్రక్ష్యథ వానరాః. 51

ఆసీనం పర్వతస్యాగ్రే
సర్వభూతనమస్కృతమ్
సహస్రశిరసం దేవమ్
అనంతం నీలవాససమ్. 52

త్రిశిరాః కాంచనః కేతుః
తాలస్తస్య మహాత్మనః
స్థాపితః పర్వతస్యాగ్రే
విరాజతి సవేదికః. 53

పూర్వస్యాం దిశి నిర్మాణం
కృతం తత్ త్రిదశేశ్వరైః. 54

తతః పరం హేమమయః
శ్రీమాన్ ఉదయపర్వతః
తస్య కోటిర్దివం స్పృష్ట్వా
శతయోజనమాయతా. 55

జాతరూపమయీ దివ్యా
విరాజతి సవేదికా
సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ
కర్ణికారైశ్చ పుష్పితైః
జాతరూపమయైర్దివ్యైః
శోభతే సూర్యసన్నిభైః. 56

తత్ర యోజనవిస్తారమ్
ఉచ్ఛ్రితం దశయోజనం
శృంగం సౌమనసం నామ
జాతరూపమయం ధ్రువమ్. 57

తత్రపూర్వం పదం కృత్వా
పురా విష్ణుస్త్రివిక్రమే
ద్వితీయం శిఖరే మేరోః
చకార పురుషోత్తమః. 58

ఉత్తరేణ పరిక్రమ్య
జంబూద్వీపం దివాకరః
దృశ్యో భవతి భూయిష్ఠం
శిఖరం తన్మహోచ్ఛ్రయమ్. 59

తత్ర వైఖానసా నామ
వాలఖిల్యా మహర్షయః
ప్రకాశమానా దృశ్యంతే
సూర్యవర్ణాస్తపస్వినః. 60

అయం సుదర్శనో ద్వీపః
పురో యస్య ప్రకాశతే
యస్మిన్ తేజశ్చ చక్షుశ్చ
సర్వప్రాణభృతామపి. 61

శైలస్య తస్య శృంగేషు
కందరేషు వనేషు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 62

కాంచనస్య చ శైలస్య
సూర్యస్య చ మహాత్మనః
ఆవిష్టా తేజసా సంధ్యా
పూర్వా రక్తా ప్రకాశతే. 63

పూర్వమేతత్ కృతం ద్వారం
పృథివ్యా భువనస్య చ
సూర్యస్యోదయనం చైవ
పూర్వా హ్యేషా ది గుచ్యతే. 64

తస్య శైలస్య పృష్ఠేషు
నిర్ఝరేషు గుహాసు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 65

తతః పరమగమ్యా స్యాత్
దిక్పూర్వా త్రిదశావృతా
రహితా చంద్రసూర్యాభ్యామ్
అదృశ్యా తిమిరావృతా. 66

శైలేషు తేషు సర్వేషు
కందరేషు వనేషు చ
యే చ నోక్తా మయా దేశా
విచేయా తేషు జానకీ. 67

ఏతావద్వానరైః శక్యం
గంతుం వానరపుంగవాః
అభాస్కరమ్ అమర్యాదం
న జానీమస్తతః పరమ్. 68

అధిగమ్య తు వైదేహీం
నిలయం రావణస్య చ
మాసే పూర్ణే నివర్తధ్వమ్
ఉదయం ప్రాప్య పర్వతమ్. 69

ఊర్ధ్వం మాసాన్న వస్తవ్యం
వసన్వధ్యో భవేన్మమ
సిద్ధార్థాః సన్నివర్తధ్వమ్
అధిగమ్య తు మైథిలీమ్. 70

మహేంద్రకాంతాం వనషండమండితాం అవాప్య సీతాం రఘువంశజప్రియాం
దిశం చరిత్వా నిపుణేన వానరాః తతో నివృత్తాః సుఖినో భవిష్యథ. 70

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చత్వారింశస్సర్గః ***(40)***

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకచత్వారింశస్సర్గః (41)

అంగదుని నాయకత్వమున హనుమంతునితో కూడిన వానరయోధులను దక్షిణదిక్కునకు పంపిన సుగ్రీవుడు

తతః ప్రస్థాప్య సుగ్రీవః
తన్మహద్వానరం బలమ్
దక్షిణాం ప్రేషయామాస
వానరాన్ అభిలక్షితాన్. 1

నీలమ్ అగ్నిసుతం చైవ
హనుమంతం చ వానరమ్
పితామహసుతం చైవ
జాంబవంతం మహాబలమ్. 2

సుహోత్రం చ శరారిం చ
శరగుల్మం తథైవ చ
గజం గవాక్షం గవయం
సుషేణమ్ ఋషభం తథా. 3

మైందం చ ద్వివిదం చైవ
విజయం గంధమాదనమ్
ఉల్కాముఖమ్ అసంగం చ
హుతాశనసుతావుభౌ. 4

అంగదప్రముఖాన్ వీరాన్
వీరః కపిగణేశ్వరః
వేగవిక్రమసంపన్నాన్
సందిదేశ విశేషవిత్. 5

తేషామ్ అగ్రేసరం చైవ
మహద్బలమథాంగదమ్
విధాయ హరివీరాణామ్
ఆదిశద్దక్షిణాం దిశమ్. 6

యే కేచన సముద్దేశాః
తస్యాం దిశి సుదుర్గమాః
కపీశః కపిముఖ్యానాం
స తేషాం తానుదాహరత్. 7

సహస్రశిరసం వింధ్యం
నానాద్రుమలతాయుతమ్
నర్మదాం చ నదీం దుర్గాం
మహోరగనిషేవితామ్. 8

తతో గోదావరీం రమ్యాం
కృష్ణవేణీం మహానదీం
వరదాం చ మహాభాగాం
మహోరగనిషేవితామ్. 9

మేఖలామ్ ఉత్కలాం చైవ
దశార్ణనగరాణ్యపి
ఆశ్వవంతీమ్ అవంతీం చ
సర్వామేవానుపశ్యత. 10

విదర్భాన్ ఋషికాంశ్చైవ
రమ్యాన్ మాహిషకానపి
తథా వంగాన్ కళింగాశ్చ
కౌశికాంశ్చ సమంతతః. 11

అన్వీక్ష్య దండకారణ్యం
సపర్వతనదీగుహం
నదీం గోదావరీం చైవ
సర్వమేవానుపశ్యత
తథైవాంధ్రాంశ్చ పుండ్రాంశ్చ
చోళాన్ పాండ్యాన్ స కేరళాన్12

అయోముఖశ్చ గంతవ్యః
పర్వతో ధాతుమండితః
విచిత్రశిఖరః శ్రీమాన్
చిత్రపుష్పితకాననః. 13

సచందనవనోద్దేశో
మార్గితవ్యో మహాగిరిః. 14

తతస్తామ్ ఆపగాం దివ్యాం
ప్రసన్నసలిలాం శివాం
తత్ర ద్రక్ష్యథ కావేరీం
విహితామ్ అప్సరోగణైః. 15

తస్యాసీనం నగస్యాగ్రే
మలయస్య మహౌజసమ్
ద్రక్ష్యథాదిత్యసంకాశమ్
అగస్త్యమ్ ఋషిసత్తమమ్. 16

తతస్తేనాభ్యనుజ్ఞాతాః
ప్రసన్నేన మహాత్మనా
తామ్రపర్ణీం గ్రాహజుష్టాం
తరిష్యథ మహానదీమ్. 17

సా చందనవనైర్దివ్యైః
ప్రచ్ఛన్నా ద్వీపశాలినీ
కాంతేవ యువతిః కాంతాం
సముద్రమ్ అవగాహతే. 18

తతో హేమమయం దివ్యం
ముక్తామణివిభూషితమ్
యుక్తం కవాటం పాండ్యానాం
గతా ద్రక్ష్యథ వానరాః. 19

తతః సముద్రమ్ ఆసాద్య
సంప్రధార్యార్థనిశ్చయమ్
అగస్త్యేనాంతరే తత్ర
సాగరే వినివేశితః 20

చిత్రనానానగః శ్రీమాన్
మహేంద్రః పర్వతోత్తమః
జాతరూపమయః శ్రీమాన్
అవగాఢో మహార్ణవమ్. 21

నానావిధైర్నగైః సర్వైః
లతాభిశ్చోపశోభితమ్
దేవర్షియక్షప్రవరైః
అప్సరోభిశ్చ సేవితమ్. 22

సిద్ధచారణసంఘైశ్చ
ప్రకీర్ణం సుమనోహరమ్
తముపైతి సహస్రాక్షః
సదా పర్వసు పర్వసు. 23

ద్వీపస్తస్యాపరే పారే
శతయోజనమాయతః
అగమ్యో మానుషైర్దీప్తః
తం మార్గధ్వం సమంతతః
తత్ర సర్వాత్మనా సీతా
మార్గితవ్యా విశేషతః. 24

స హి దేశస్తు వధ్యస్య
రావణస్య దురాత్మనః
రాక్షసాధిపతేర్వాసః
సహస్రాక్షసమద్యుతేః. 25

దక్షిణస్య సముద్రస్య
మధ్యే తస్య తు రాక్షసీ
అంగారకేతి విఖ్యాతా
ఛాయామ్ ఆకృష్య భోజినీ. 26

ఏవం నిస్సంశయాన్ కృత్వా
సంశయాన్నష్టసంశయాః
మృగయధ్వం నరేంద్రస్య
పత్నీమ్ అమితతేజసః. 27

తమతిక్రమ్య లక్ష్మీవాన్
సముద్రే శతయోజనే
గిరిః పుష్పితకో నామ
సిద్ధచారణసేవితః. 28

చంద్రసూర్యాంశుసంకాశః
సాగరాంబుసమావృతః
భ్రాజతే విపులైః శృంగైః
అంబరం విలిఖన్నివ. 29

తస్యైకం కాంచనం శృంగం
సేవతేఽయం దివాకరః
శ్వేతం రాజతమేకం చ
సేవతేఽయం నిశాకరః. 30

న తం కృతఘ్నాః పశ్యంతి
న నృశంసా న నాస్తికాః
ప్రణమ్య శిరసా శైలం
తం విమార్గత వానరాః. 31

తమతిక్రమ్య దుర్ధర్షాః
సూర్యవాన్నామ పర్వతః
అధ్వనా దుర్విగాహేన
యోజనాని చతుర్దశ. 32

తతస్తమప్యతిక్రమ్య
వైద్యుతో నామ పర్వతః
సర్వకామఫలైర్వృక్షైః
సర్వకాలమనోహరైః. 33

తత్ర భుక్త్వా వరార్హాణి
మూలాని చ ఫలాని చ

మధూని పీత్వా ముఖ్యాని
పరం గచ్ఛత వానరాః. 34

తత్ర నేత్రమనఃకాంతః
కుంజరో నామ పర్వతః
అగస్త్యభవనం యత్ర
నిర్మితం విశ్వకర్మణా. 35

తత్ర యోజనవిస్తారమ్
ఉచ్ఛ్రితం దశయోజనం
శరణం కాంచనం దివ్యం
నానారత్నవిభూషితమ్. 36

తత్ర భోగవతీ నామ
సర్పాణామ్ ఆలయః పురీ
విశాలకక్ష్యా దుర్ధర్షా
సర్వతః పరిరక్షితా. 37

రక్షితా పన్నగైర్ఘోరైః
తీక్ష్ణదంష్ట్రైర్మహావిషైః
సర్పరాజో మహాప్రాజ్ఞో
యస్యాం వసతి వాసుకిః
నిర్యాయ మార్గితవ్యా చ
సా చ భోగవతీ పురీ. 38

తత్ర చానంతరా దేశా
యే కేచన సుసంవృతాః. 39

తం చ దేశమతిక్రమ్య
మహాన్ ఋషభసంస్థితః.
సర్వరత్నమయః శ్రీమాన్
ఋషభో నామ పర్వతః. 40

గోశీర్షకం పద్మకం చ
హరిశ్యామం చ చందనమ్
దివ్యమ్ ఉత్పద్యతే యత్ర
తచ్చైవాగ్నిసమప్రభమ్. 41

న తు తచ్చందనం దృష్ట్వా
స్ప్రష్టవ్యం చ కదాచన
రోహితా నామ గంధర్వా
ఘోరా రక్షంతి తద్వనమ్. 42

తత్ర గంధర్వపతయః
పంచ సూర్యసమప్రభాః
శైలూషో గ్రామణీః శిగ్రుః
శుభ్రో బభ్రుస్తథైవ చ. 43

రవిసోమాగ్నివపుషాం
నివాసః పుణ్యకర్మణామ్
అంతే పృథివ్యా దుర్ధర్షాః
తత్ర స్వర్గజితః స్థితాః. 44

తతః పరం న వః సేవ్యః
పితృలోకః సుదారుణః
రాజధానీ యమస్యైషా
కష్టేన తమసా వృతా. 45

ఏతావదేవ యుష్మాభిః
వీరా వానరపుంగవాః!

శక్యం విచేతుం గంతుం వా
నాఽతో గతిమతాం గతిః. 46

సర్వమేతత్ సమాలోక్య
యచ్చాన్యదపి దృశ్యతే
గతిం విదిత్వా వైదేహ్యాః
సన్నివర్తితుమర్హథ. 47

యస్తు మాసాన్నివృత్తోఽగ్రే
దృష్టా సీతేతి వక్ష్యతి
మత్తుల్యవిభవో భోగైః
సుఖం స విహరిష్యతి. 48

తతః ప్రియతరో నాస్తి
మమ ప్రాణాద్విశేషతః
కృతాపరాధో బహుశో
మమ బంధుర్భవిష్యతి. 49

అమితబలపరాక్రమా భవంతో
విపులగుణేషు కులేషు చ ప్రసూతాః
మనుజపతిసుతాం యథా లభధ్వం
తదధిగుణం పురుషార్థమారభధ్వమ్. 50

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకచత్వారింశస్సర్గః (41)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్విచత్వారింశస్సర్గః (42)

సుషేణుని నేతృత్వములో పశ్చిమదిశకు వెళ్లిన వానరవీరులు

అథ ప్రస్థాప్య సుగ్రీవః
తాన్ హరీన్ దక్షిణాం దిశం
అబ్రవీన్మేఘసంకాశం
సుషేణం నామ యూథపమ్. 1

తారాయాః పితరం రాజా
శ్వశురం భీమవిక్రమమ్
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యమ్
అభిగమ్య ప్రణమ్య చ. 2

మరీచిపుత్రం మారీచమ్
అర్చిష్మంతం మహాకపిమ్
వృతం కపివరైః శూరైః
మహేంద్రసదృశద్యుతిమ్. 3

బుద్ధివిక్రమసంపన్నం
వైనతేయసమద్యుతిమ్
మరీచిపుత్రాన్ మారీచాన్
అర్చిర్మాలాన్ మహాబలాన్
ఋషిపుత్రాంశ్చ తాన్ సర్వాన్
ప్రతీచీమ్ ఆదిశద్దిశమ్. 4

ద్వాభ్యాం శతసహస్రాభ్యాం
కపీనాం కపిసత్తమాః
సుషేణప్రముఖా యూయం
వైదేహీం పరిమార్గథ. 5

సురాష్ట్రాన్ సహబాహ్లీకాన్
శూరాన్ భీమాం స్తథైవ చ
స్ఫీతాన్ జనపదాన్ రమ్యాన్
విపులాని పురాణి చ. 6

పున్నాగగహనం కుక్షిం
వకుళోద్దాలకాకులమ్
తథా కేతకషండాంశ్చ
మార్గధ్వం హరియూథపాః. 7

ప్రత్యక్ స్రోతోగమాశ్చైవ
నద్యః శీతజలాః శివాః
తాపసానామ్ అరణ్యాని
కాంతారా గిరయశ్చ యే. 8

తత్రస్థలీం మరుప్రాయామ్
అత్యుచ్చశిరసః శిలాః
గిరిజాలావృతాం దుర్గాం
మార్గిత్వా పశ్చిమాం దిశమ్. 9

తతః పశ్చిమమాసాద్య
సముద్రం ద్రష్టుమర్హథ

తిమినక్రాయుతజలమ్
అక్షోభ్యమ్ అథ వానరాః. 10

తతః కేతకషండేషు
తమాలగహనేషు చ
కపయో విహరిష్యంతి
నారికేళవనేషు చ. 11

తత్ర సీతాం చ మార్గధ్వం
నిలయం రావణస్య చ
వేలాతటనివిష్టేషు
పర్వతేషు వనేషు చ. 12

మురచీపత్తనం చైవ
రమ్యం చైవ జటీపురమ్
అవన్తీమ్ అంగలోపాం చ
తథా చాఽఽలక్షితం వనం
రాష్ట్రాణి చ విశాలాని
పత్తనాని తతస్తతః. 13

సింధుసాగరయోశ్చైవ
సంగమే తత్ర పర్వతః
మహాన్ హేమగిరిర్నామ
శతశృంగో మహాద్రుమః. 14

తస్య ప్రస్థేషు రమ్యేషు
సింహాః పక్షగమాః స్థితాః
తిమిమత్స్యగజాంశ్చైవ
నీడాన్యారోపయంతి తే. 15

తాని నీడాని సింహానాం
గిరిశృంగగతాశ్చ యే
దృప్తా స్తృప్తాశ్చ మాతంగాః
తోయదస్వననిస్స్వనాః
విచరంతి విశాలేఽస్మిన్
తోయపూర్ణే సమంతతః. 16

తస్య శృంగం దివస్పర్శం
కాంచనం చిత్రపాదపమ్
సర్వమాశు విచేతవ్యం
కపిభిః కామరూపిభిః. 17

కోటిం తత్ర సముద్రే తు
కాంచనీం శతయోజనామ్
దుర్దర్శాం పారియాత్రస్య
గతాం ద్రక్ష్యథ వానరాః. 18

కోట్యస్తత్ర చతుర్వింశత్
గంధర్వాణాం తపస్వినామ్
వసంత్యగ్నినికాశానాం
ఘోరాణాం కామరూపిణామ్. 19

పావకార్చి ప్రతీకాశాః
సమవేతాః సహస్రశః
నాత్యాసాదయితవ్యాస్తే
వానరైర్భీమవిక్రమైః. 20

నాదేయం చ ఫలం తస్మాత్
దేశాత్ కించిత్ ప్లవంగమైః

దురాసదా హి తే వీరాః
సత్త్వవంతో మహాబలాః. 21

ఫలమూలాని తే తత్ర
రక్షంతే భీమవిక్రమాః
తత్ర యత్నశ్చ కర్తవ్యో
మార్గితవ్యా చ జానకీ
న హి తేభ్యో భయం కించిత్
కపిత్వమ్ అనువర్తతామ్. 22

తత్ర వైడూర్యవర్ణాభో
వజ్రసంస్థానసంస్థితః
నానాద్రుమలతాకీర్ణో
వజ్రో నామ మహాగిరిః. 23

శ్రీమాన్ సముదితస్తత్ర
యోజనానాం శతం సమమ్
గుహాస్తత్ర విచేతవ్యాః
ప్రయత్నేన ప్లవంగమాః. 24

చతుర్భాగే సముద్రస్య
చక్రవాన్ నామ పర్వతః
తత్ర చక్రం సహస్రారం
నిర్మితం విశ్వకర్మణా. 25

తత్ర పంచజనం హత్వా
హయగ్రీవం చ దానవమ్
ఆజహార తతశ్చక్రం
శంఖం చ పురుషోత్తమః. 26

తస్య సానుషు చిత్రేషు
విశాలాసు గుహాసు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తత స్తతః. 27

యోజనానాం చతుష్షష్టిః
వరాహో నామ పర్వతః
సువర్ణశృంగః సుశ్రీమాన్
అగాధే వరుణాలయే. 28

తత్ర ప్రాగ్జ్యోతిషం నామ
జాతరూపమయం పురమ్
యస్మిన్ వసతి దుష్టాత్మా
నరకో నామ దానవః. 29

తత్ర సానుషు చిత్రేషు
విశాలాసు గుహాసు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 30

తమతిక్రమ్య శైలేంద్రం
కాంచనాంతరనిర్దరః
పర్వతః సర్వసౌవర్ణో
ధారాప్రస్రవణాయుతః. 31

తం గజాశ్చ వరాహాశ్చ
సింహ వ్యాఘ్రాశ్చ సర్వతః
అభిగర్జంతి సతతం
తేన శబ్దేన దర్పితాః. 32

యస్మిన్ హరిహయః శ్రీమాన్
మహేంద్రః పాకశాసనః
అభిషిక్తః సురై రాజా
మేఘవాన్ నామ పర్వతః. 33

తమతిక్రమ్య శైలేంద్రం
మహేంద్రపరిపాలితమ్
షష్టి ర్గిరిసహస్రాణి
కాంచనాని గమిష్యథ. 34

తరుణాదిత్యవర్ణాని
భ్రాజమానాని సర్వతః
జాతరూపమయైర్వృక్షైః
శోభితాని సుపుష్పితైః. 35

తేషాం మధ్యే స్థితో రాజా
మేరురుత్తరపర్వతః
ఆదిత్యేన ప్రసన్నేన
శైలో దత్తవరః పురా. 36

తేనైవ ముక్తః శైలేంద్రః
సర్వ ఏవ త్వదాశ్రయాః
మత్ప్రసాదాద్భవిష్యంతి
దివా రాత్రౌ చ కాంచనాః. 37

త్వయి యే చాపి వత్స్యంతి
దేవగంధర్వదానవాః
తే భవిష్యంతి రక్తాశ్చ
ప్రభయా కాంచనప్రభాః. 38

విశ్వే దేవాశ్చ మరుతో
వసవశ్చ దివౌకసః
ఆగమ్య పశ్చిమాం సంధ్యాం
మేరుమ్ ఉత్తమపర్వతమ్. 39

ఆదిత్యమ్ ఉపతిష్ఠంతి
తైశ్చ సూర్యోఽభిపూజితః
అదృశ్యః సర్వభూతానామ్
అస్తం గచ్ఛతి పర్వతమ్. 40

యోజనానాం సహస్రాణి
దశ తాని దివాకరః
ముహూర్తార్ధేన తం శీఘ్రమ్
అభియాతి శిలోచ్చయమ్. 41

శృంగే తస్య మహద్దివ్యం
భవనం సూర్యసన్నిభమ్
ప్రాసాదగణసంబాధం
విహితం విశ్వకర్మణా. 42

శోభితం తరుభిశ్చిత్రైః
నానాపక్షిసమాకులైః
నికేతం పాశహస్తస్య
వరుణస్య మహాత్మనః. 43

అంతరా మేరుమస్తం చ
తాలో దశశిరా మహాన్
జాతరూపమయః శ్రీమాన్
భ్రాజతే చిత్రవేదికః. 44

తేషు సర్వేషు దుర్గేషు
సరస్సు చ సరిత్సు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తత స్తతః. 45

యత్ర తిష్ఠతి ధర్మజ్ఞః
తపసా స్వేన భావితః
మేరుసావర్ణిరిత్యేవ
ఖ్యాతో వై బ్రహ్మణా సమః. 46

ప్రష్టవ్యో మేరుసావర్ణిః
మహర్షిః సూర్యసన్నిభః
ప్రణమ్య శిరసా భూమౌ
ప్రవృత్తిం మైథిలీం ప్రతి. 47

ఏతావ జ్జీవలోకస్య
భాస్కరో రజనీక్షయే
కృత్వా వితిమిరం సర్వమ్
అస్తం గచ్ఛతి పర్వతమ్. 48

ఏతావద్వానరైః శక్యం
గంతుం వానరపుంగవాః
అభాస్కరమ్ అమర్యాదం
న జానీమస్తతః పరమ్. 49

అధిగమ్య చ వైదేహీం
నిలయం రావణస్య చ
అస్త పర్వతమాసాద్య
పూర్ణే మాసే నివర్తత

ఊర్ధ్వం మాసాన్న వస్తవ్యం
వసన్ వధ్యో భవేన్మమ. 50

సహైవ శూరో యుష్మాభిః
శ్వశురో మే గమిష్యతి
శ్రోతవ్యం సర్వమేతస్య
భవద్భిర్దిష్టకారిభిః. 51

గురురేష మహాబాహుః
శ్వశురో మే మహాబలః
భవంతశ్చాపి విక్రాంతాః
ప్రమాణం సర్వ కర్మసు. 52

ప్రమాణమేనం సంస్థాప్య
పశ్యధ్వం పశ్చిమాం దిశమ్
దృష్టాయాం తు నరేంద్రస్య
పత్న్యామమితతేజసః
కృతకృత్యా భవిష్యామః
కృతస్య ప్రతికర్మణా. 53

అతోఽన్యదపి యత్కార్యం
కార్యస్యాస్య హితం భవేత్
సంప్రధార్య భవద్భిశ్చ
దేశకాలార్థసంహితమ్. 54

తతః సుషేణప్రముఖాః ప్లవంగాః
సుగ్రీవవాక్యం నిపుణం నిశమ్య
ఆమంత్ర్య సర్వే ప్లవగాధిపం తే
జగ్ముర్దిశం తాం వరుణాభిగుప్తామ్. 55

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ద్వచత్వారింశస్సర్గః42

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రిచత్వారింశరస్సర్గః (43)

శతవలి నాయకత్వములో ఉత్తరదిశకు వెళ్లిన వానరవీరులు

తతః సందిశ్య సుగ్రీవః
శ్వశురం పశ్చిమాం దిశమ్
వీరం శతవలిం నామ
వానరం వానరర్షభః. 1

ఉవాచ రాజా ధర్మజ్ఞః
సర్వవానరసత్తమమ్
వాక్యమ్ ఆత్మ హితం చైవ
రామస్య చ హితం తథా. 2

వృతః శతసహస్రేణ
త్వద్విధానాం వనౌకసాం
వైవస్వతసుతైః సార్ధం
ప్రతిష్ఠస్వ స్వమంత్రిభిః. 3

దిశం హ్యుదీచీం విక్రాంతాం
హిమశైలావతంసకామ్
సర్వతః పరిమార్గధ్వం
రామపత్నీమ్ అనిందితామ్. 4

అస్మిన్ కార్యే వినిర్వృత్తే
కృతే దాశరథేః ప్రియే
ఋణాన్ముక్తా భవిష్యామః
కృతార్థార్థవిదాం వరాః. 5

కృతం హి ప్రియమస్మాకం
రాఘవేణ మహాత్మనా
తస్య చేత్ ప్రతికారో஽స్తి
సఫలం జీవితం భవేత్. 6

అర్థినః కార్యనిర్వృత్తిమ్
అకర్తురపి యశ్చరేత్
తస్య స్యాత్ సఫలం జన్మ
కిం పునః పూర్వకారిణః. 7

ఏతాం బుద్ధిమ్ అవస్థాయ
దృశ్యతే జానకీ యథా
తథా భవద్భిః కర్తవ్యమ్
అస్మత్ప్రియహితైషిభిః. 8

అయం హి సర్వభూతానాం
మాన్యస్తు నరసత్తమః
అస్మాసు చాగతప్రీతీ
రామః పరపురంజయః. 9

ఇమాని వనదుర్గాణి
నద్యః శైలాంతరాణి చ
భవంతః పరిమార్గంతు
బుద్ధివిక్రమసంపదా. 10

తత్ర మ్లేచ్ఛాన్ పులిందాంశ్చ
శూరసేనాం స్తథైవ చ
ప్రస్థలాన్ భరతాం శ్చైవ
కురూంశ్చ సహ మద్రకైః. 11

కాంభోజాన్ యవనాం శ్చైవ
శకాన్ ఆరట్టకానపి
బాహ్లీకాన్ ఋషికాంశ్చైవ
పౌరవాన్ అథ టంకణాన్. 12

చీనాన్ పరమచీనాంశ్చ
నీహారాంశ్చ పునః పునః
అన్వీక్ష్య దరదాంశ్చైవ
హిమవంతం తథైవ చ. 13

లోధ్రపద్మకషండేషు
దేవదారువనేషు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 14

తతః సోమాశ్రమం గత్వా
దేవగంధర్వసేవితం
కాళం నామ మహాసానుం
పర్వతం తు గమిష్యథ. 15

మహత్సు తస్య శైలస్య
నిర్దరేషు గుహాసు చ
విచినుధ్వం మహాభాగాం
రామపత్నీం తతస్తతః. 16

తమతిక్రమ్య శైలేంద్రం
హేమగర్భం మహాగిరిమ్
తతః సుదర్శనం నామ
గంతుం అర్హథ పర్వతమ్. 17

తతో దేవసఖో నామ
పర్వతః పతగాలయః
నానాపక్షిగణాకీర్ణో
వివిధద్రుమభూషితః. 18

తస్య కాననషండేషు
నిర్ఝరేషు గుహాసు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 19

తమతిక్రమ్య చాకాశం
సర్వతః శతయోజనమ్
అపర్వతనదీవృక్షం
సర్వసత్త్వవివర్జితమ్. 20

తం తు శీఘ్రమ్ అతిక్రమ్య
కాంతారం రోమహర్షణమ్
కైలాసం పాండురం శైలం
ప్రాప్య హృష్టా భవిష్యథ. 21

తత్ర పాండురమేఘాభం
జాంబూనదపరిష్కృతమ్
కుబేరభవనం దివ్యం
నిర్మితం విశ్వకర్మణా. 22

విశాలా నళినీ యత్ర
ప్రభూతకమలోత్పలా
హంసకారండవాకీర్ణా
హ్యప్సరోగణసేవితా. 23

తత్ర వైశ్రవణో రాజా
సర్వభూతనమస్కృతః.
ధనదో రమతే శ్రీమాన్
గుహ్యకైః సహ యక్షరాట్. 24

తస్య చంద్రనికాశేషు
పర్వతేషు గుహాసు చ
రావణః సహ వైదేహ్యా
మార్గితవ్యస్తతస్తతః. 25

క్రౌంచం తు గిరిమాసాద్య
బిలం తస్య సుదుర్గమమ్
అప్రమత్తైః ప్రవేష్టవ్యం
దుష్ప్రవేశం హి తత్ స్మృతమ్. 26

వసంతి హి మహాత్మానః
తత్ర సూర్యసమప్రభాః
దేవైరప్యర్చితాః సమ్యక్
దేవరూపా మహర్షయః. 27

క్రౌంచస్య తు గుహాశ్చాఽన్యాః
సానూని శిఖరాణి చ
నిర్దరాశ్చ నితంబాశ్చ
విచేతవ్యా స్తతస్తతః. 28

కౌంచస్య శిఖరం చాపి
నిరీక్ష్య చ తతస్తతః
అవృక్షం కామశైలం చ
మానసం విహగాలయమ్. 29

న గతిస్తత్ర భూతానాం
దేవదానవ రక్షసామ్
స చ సర్వైర్విచేతవ్యః
ససానుప్రస్థభూధరః. 30

క్రౌంచం గిరిమ్ అతిక్రమ్య
మైనాకో నామ పర్వతః
మయస్య భవనం యత్ర
దానవస్య స్వయం కృతమ్. 31

మైనాకస్తు విచేతవ్యః
ససానుప్రస్థకందరః
స్త్రీణామ్ అశ్వముఖీనాం చ
నికేతాస్తత్ర తత్ర తు. 32

తం దేశం సమతిక్రమ్య
ఆశ్రమం సిద్ధసేవితమ్
సిద్ధా వైఖానసాస్తత్ర
వాలఖిల్యాశ్చ తాపసాః. 33

వంద్యాస్తే తు తపస్సిద్ధాః
తపసా వీతకల్మషాః
ప్రష్టవ్యా చాపి సీతాయాః
ప్రవృత్తిర్వినయాన్వితైః. 34

హేమపుష్కరసంఛన్నం
తస్మిన్ వైఖానసం సరః
తరుణాదిత్యసంకాశైః
హంసైర్విచరితం శుభైః. 35

ఔపవాహ్యః కుబేరస్య
సార్వభౌమ ఇతి స్మృతః
గజః పర్యేతి తం దేశం
సదా సహ కరేణుభిః. 36

తత్సరః సమతిక్రమ్య
నష్టచంద్రదివాకరమ్.
అనక్షత్రగణం వ్యోమ
నిష్పయోదమ్ అనాదితమ్. 37

గభస్తిభిరివార్కస్య
స తు దేశః ప్రకాశతే
విశ్రామ్యద్భిస్తపస్సిద్ధైః
దేవకల్పైః స్వయంప్రభైః. 38

తం తు దేశమ్ అతిక్రమ్య
శైలోదా నామ నిమ్నగా. 39

ఉభయో స్తీరయోస్తస్యాః
కీచకా నామ వేణవః.
తే నయంతి పరం తీరం
సిద్ధాన్ ప్రత్యానయంతి చ. 40

ఉత్తరాః కురవస్తత్ర
కృతపుణ్యప్రతిశ్రయాః. 41

తతః కాంచనపద్మాభిః
పద్మినీభిః కృతోదకాః
నీలవైడూర్యపత్రాభిః
నద్యస్తత్ర సహస్రశః. 42

రక్తోత్పలవనైశ్చాత్ర
మండితాశ్చ హిరణ్మయైః
తరుణాదిత్యసదృశైః
భాంతి తత్ర జలాశయాః. 43

మహార్హమణిరత్నైశ్చ
కాంచనప్రభకేసరైః
నీలోత్పలవనైశ్చిత్రైః
స దేశః సర్వతో వృతః. 44

నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిః
మణిభిశ్చ మహాధనైః
ఉద్భూతపులినాస్తత్ర
జాతరూపైశ్చ నిమ్నగాః. 45

సర్వరత్నమయైశ్చిత్రైః
అవగాఢా నగోత్తమైః
జాతరూపమయైశ్చాఽపి
హుతాశనసమప్రభైః. 46

నిత్యపుష్పఫలాస్తత్ర
నగాః పత్రరథాకులాః
దివ్యగంధరసస్పర్శాః
సర్వకామాన్ స్రవంతి చ. 47

నానాకారాణి వాసాంసి
ఫలంత్యన్యే నగోత్తమాః. 48

ముక్తా వైడూర్యచిత్రాణి
భూషణాని తథైవ చ
స్త్రీణాం చాప్యనురూపాణి
పురుషాణాం తథైవ చ
సర్వర్తుసుఖ సేవ్యాని
ఫలంత్యన్యే నగోత్తమాః. 49

మహార్హాణి విచిత్రాణి
హైమాన్యన్యే నగోత్తమాః
శయనాని ప్రసూయంతే
చిత్రాస్తరణవంతి చ. 50

మనఃకాంతాని మాల్యాని
ఫలంత్యత్రాపరే ద్రుమాః
పానాని చ మహార్హాణి
భక్ష్యాణి వివిధాని చ. 51

స్త్రియశ్చ గుణసంపన్నా
రూపయౌవనలక్షితాః
గంధర్వాః కిన్నరాః సిద్ధా
నాగా విద్యాధరాస్తథా
రమంతే సతతం స్తత్ర
నారీభిర్భాస్కరప్రభాః. 52

సర్వే సుకృతకర్మాణః
సర్వే రతిపరాయణాః
సర్వే కామార్థసహితా
వసంతి సహయోషితః. 53

గీతవాదిత్రనిర్ఘోషః
సోత్కృష్టహసితస్వనః
శ్రూయతే సతతం తత్ర
సర్వభూతమనోహరః. 54

తత్ర నాఽముదితః కశ్చిత్
నాస్తి కశ్చిదసత్ప్రియః
అహన్యహని వర్ధంతే
గుణాస్తత్ర మనోరమాః. 55

సమతిక్రమ్య తం దేశమ్
ఉత్తరః పయసాం నిధిః
తత్ర సోమగిరిర్నామ
మధ్యే హేమమయో మహాన్. 56

ఇంద్రలోకగతా యే చ
బ్రహ్మలోకగతాశ్చ యే
దేవాస్తం సమవేక్షంతే
గిరిరాజం దివం గతాః. 57

స తు దేశో విసూర్యోఽపి
తస్య భాసా ప్రకాశతే
సూర్యలక్ష్మ్యాఽభివిజ్ఞేయః
తపతేవ వివస్వతా. 58

భగవానపి విశ్వాత్మా
శంభురేకాదశాత్మకః

బ్రహ్మా వసతి దేవేశో
బ్రహ్మర్షిపరివారితః. 59

న కథంచన గంతవ్యం
కురూణామ్ ఉత్తరేణ వః
అన్యేషామపి భూతానాం
నాతిక్రామతి వై గతిః. 60

స హి సోమగిరిర్నామ
దేవానామపి దుర్గమః
తమాలోక్య తతః క్షిప్రమ్
ఉపావర్తితుమర్హథ. 61

ఏతావద్వానరైః శక్యం
గంతుం వానరపుంగవాః
అభాస్కరమ్ అమర్యాదం
న జానీమస్తతః పరమ్. 62

సర్వమేతద్విచేతవ్యం
యన్మయా పరికీర్తితమ్
యదన్యదపి నోక్తం చ
తత్రాఽపి క్రియతాం మతిః. 63

తతః కృతం దాశరథేర్మహత్ప్రియం
మహత్తరం చాపి తతో మమ ప్రియమ్
కృతం భవిష్యత్యనిలానలోపమా
విదేహజాదర్శనజేన కర్మణా. 64

తతః కృతార్థాః సహితాః సబాంధవా
మయార్చితాః సర్వగుణైర్మనోరమైః
చరిష్యథోర్వీం ప్రతిశాంతశత్రవః
సహప్రియా భూతధరాః ప్లవంగమాః. 65

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః (43)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః (44)

హనుమకు అంగులీయకమునిచ్చిన శ్రీరాముడు

విశేషేణ తు సుగ్రీవో
హనుమత్యర్థముక్తవాన్
స హి తస్మిన్ హరిశ్రేష్ఠే
నిశ్చితార్థోఽర్థసాధనే. 1

అబ్రవీచ్చ హనూమంతం
విక్రాంతమ్ అనిలాత్మజమ్
సుగ్రీవః పరమప్రీతః
ప్రభుః సర్వవనౌకసామ్. 2

న భూమౌ నాంతరిక్షే వా
నాఽంబరే నామరాలయే
నాఽప్సు వా గతిసంగం తే
పశ్యామి హరిపుంగవ. 3

సాసురాః సహగంధర్వాః
సనాగనరదేవతాః
విదితాః సర్వలోకాస్తే
ససాగరధరాధరాః. 4

గతిర్వేగశ్చ తేజశ్చ
లాఘవం చ మహాకపే
పితుస్తే సదృశం వీర
మారుతస్య మహౌజసః. 5

తేజసా వాఽపి తే భూతం
సమం భువి న విద్యతే
తద్యథా లభ్యతే సీతా
తత్ త్వమేవోపపాదయ. 6

త్వయ్యేవ హనుమన్నస్తి
బలం బుద్ధిః పరాక్రమః
దేశకాలానువృత్తిశ్చ
నయశ్చ నయపండిత. 7

తతః కార్యసమాసంగమ్
అవగమ్య హనూమతి
విదిత్వా హనుమంతం చ
చింతయామాస రాఘవః. 8

సర్వథా నిశ్చితార్థోఽయం
హనూమతి హరీశ్వరః
నిశ్చితార్థకరశ్చాపి
హనూమాన్ కార్యసాధనే. 9

తదేవం ప్రస్థితస్యాఽస్య
పరిజ్ఞాతస్య కర్మభిః
భర్త్రా పరిగృహీతస్య
ధ్రువః కార్యఫలోదయః. 10

తం సమీక్ష్య మహాతేజా
వ్యవసాయోత్తరం హరిం
కృతార్థ ఇవ సంవృత్తః
ప్రహృష్టేంద్రియమానసః. 11

దదౌ తస్య తతః ప్రీతః
స్వనామాంకోపశోభితమ్
అంగులీయమభిజ్ఞానం
రాజపుత్ర్యాః పరంతపః. 12

అనేన త్వాం హరిశ్రేష్ఠ
చిహ్నేన జనకాత్మజా
మత్సకాశాదనుప్రాప్తమ్
అనుద్విగ్నాఽనుపశ్యతి. 13

వ్యవసాయశ్చ తే వీర
సత్త్వయుక్తశ్చ విక్రమః
సుగ్రీవస్య చ సందేశః
సిద్ధిం కథయతీవ మే. 14

స తం గృహ్య హరిశ్రేష్ఠః
స్థాప్య మూర్ధ్ని కృతాంజలిః
వందిత్వా చరణౌ చైవ
ప్రస్థితః ప్లవగోత్తమః. 15

స తత్ప్రకర్షన్ హరిణాం బలం మహత్
బభూవ వీరః పవనాత్మజః కపిః
గతాంబుదే వ్యోమ్ని విశుద్ధమండలః
శశీవ నక్షత్రగణోపశోభితః. 16

అతిబల బలమాశ్రితస్తవాహం
హరివరవిక్రమ విక్రమైరనల్పైః
పవనసుత యథాఽభిగమ్యతే సా
జనకసుతా హనుమన్ తథా కురుష్వ 17

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః (44)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచచత్వారింశస్సర్గః (45)

సుగ్రీవుని ఆజ్ఞతో అన్ని దిక్కులకు బయల్దేరిన వానరవీరులు

సర్వాం శ్చాహూయ సుగ్రీవః
ప్లవగాన్ ప్లవగర్షభః
సమస్తాన్ అబ్రవీద్భూయో
రామకార్యర్థసిద్ధయే
ఏవమేతద్విచేతవ్యం
యన్మయా పరికీర్తితమ్. 1

తదుగ్రశాసనం భర్తుః
విజ్ఞాయ హరిపుంగవా
శలభా ఇవ సంఛాద్య
మేదినీం సంప్రతస్థిరే. 2

రామః ప్రస్రవణే తస్మిన్
న్యవసత్ సహలక్ష్మణః
ప్రతీక్షమాణ స్తం మాసం
యః సీతాధిగమే కృతః. 3

ఉత్తరాం తు దిశం రమ్యాం
గిరిరాజసమావృతామ్
ప్రతస్థే సహసా వీరో
హరిః శతవలిస్తదా. 4

పూర్వాం దిశం ప్రతియయౌ
వినతో హరియూథపః. 5

తారాంగదాదిసహితః
ప్లవగో మారుతాత్మజః
అగస్త్యచరితమ్ ఆశాం
దక్షిణాం హరియూథపః. 6

పశ్చిమాం తు భృశం ఘోరాం
సుషేణః ప్లవగేశ్వరః
ప్రతస్థే హరిశార్దూలో
దిశం వరుణపాలితామ్. 7

తతస్సర్వా దిశో రాజా
చోదయిత్వా యథాతథమ్
కపిసేనాపతీన్ ముఖ్యాన్
ముమోద సుఖితః సుఖమ్. 8

ఏవం సంబోధితాః సర్వే
రాజ్ఞా వానరయూథపాః
స్వాం స్వాం దిశమ్ అభిప్రేత్య
త్వరితాః సంప్రతస్థిరే. 9

ఆనయిష్యామహే సీతాం
హనిష్యామశ్చ రావణం
నదంతశ్చోన్నదంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః

క్ష్వేళంతో ధావమానాశ్చ
వినదంతో మహాబలాః. 10

అహమేకో హనిష్యామి
ప్రాప్తం రావణమాహవే
తతశ్చోన్మథ్య సహసా
హరిష్యే జనకాత్మజామ్. 11

వేపమానాం శ్రమేణాద్య
భవద్భిః స్థీయతామితి
ఏక ఏవాఽఽహరిష్యామి
పాతాళాదపి జానకీమ్. 12

విధమిష్యామ్యహం వృక్షాన్
పాతయిష్యామ్యహం గిరీన్
ధరణీం దారయిష్యామి
క్షోభయిష్యామి సాగరాన్. 13

అహం యోజన సంఖ్యాయాః
ప్లవితా నాఽత్ర సంశయః
శతం యోజనసంఖ్యాయాః
శతం సమధికం హ్యహమ్. 14

భూతలే సాగరే వాపి
శైలేషు చ వనేషు చ
పాతాళస్యాపి వా మధ్యే
న మమాచ్ఛిద్యతే గతిః. 15

ఇత్యేకైకం తదా తత్ర
వానరా బలదర్పితాః
ఊచుశ్చ వచనం తత్ర
హరిరాజస్య సన్నిధౌ. 16

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచచత్వారింశస్సర్గః (45)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షట్చత్వారింశస్సర్గః (46)

తాను నలుదిక్కుల తిరిగి ఋష్యమూకపర్వతమును చేరిన విధమును శ్రీరామునికి తెలిపిన సుగ్రీవుడు

గతేషు వానరేంద్రేషు
రామః సుగ్రీవమబ్రవీత్
కథం భవాన్ విజానీతే
సర్వం వై మండలం భువః. 1

సుగ్రీవస్తు తతో రామమ్
ఉవాచ ప్రణతాత్మవాన్
శ్రూయతాం సర్వమాఖ్యాస్యే
విస్తరేణ నరర్షభ. 2

యదా తు దుందుభిం నామ
దానవం మహిషాకృతిం
పరికాలయతే వాలీ
మలయం ప్రతి పర్వతమ్
తదా వివేశ మహిషో
మలయస్య గుహాం ప్రతి. 3

వివేశ వాలీ తత్రాపి
మలయం తజ్జిఘాంసయా. 4

తతోఽహం తత్ర నిక్షిప్తో
గుహాద్వారి వినీతవత్
న చ నిష్క్రమతే వాలీ
తదా సంవత్సరే గతే. 5

తతః క్షతజవేగేన
ఆపుపూరే తదా బిలమ్
తదహం విస్మితో దృష్ట్వా
భ్రాతృశోకవిషార్దితః. 6

అథాహం కృతబుద్ధిస్తు
సువ్యక్తం నిహతో గురుః
శిలా పర్వతసంకాశా
బిలద్వారి మయావృతా
అశక్నువన్నిష్క్రమితుం
మహిషో వినశేదితి. 7

తతోహమాగాం కిష్కింధాం
నిరాశస్తస్య జీవితే
రాజ్యం చ సుమహత్ ప్రాప్తం
తారయా రుమయా సహ
మిత్రైశ్చ సహితస్తత్ర
వసామి విగతజ్వరః. 8

ఆజగామ తతో వాలీ
హత్వా తం దానవర్షభమ్. 9

తతోఽహమదదాం రాజ్యం
గౌరవాద్భయయంత్రితః

స మాం జిఘాంసుర్దుష్టాత్మా
వాలీ ప్రవ్యథితేంద్రియః. 10

పరికాలయతే క్రోధాత్
ధావంతం సచివైస్సహ. 11

తతోఽహం వాలినా తేన
సానుబంధః ప్రధావితః
నదీశ్చ వివిధాః పశ్యన్
వనాని నగరాణి చ. 12

ఆదర్శతలసంకాశా
తతో వై పృథివీ మయా
అలాతచక్రప్రతిమా
దృష్టా గోష్పదవత్ తదా. 13

పూర్వాం దిశం తతో గత్వా
పశ్యామి వివిధాన్ ద్రుమాన్
పర్వతాంశ్చ నదీ రమ్యాః
సరాంసి వివిధాని చ. 14

ఉదయం తత్ర పశ్యామి
పర్వతం ధాతుమండితమ్
క్షీరోదం సాగరం చైవ
నిత్యమ్ అప్సరసాలయమ్. 15

పరికాలయమానస్తు
వాలినాఽభిద్రుత స్తదా
పునరావృత్య సహసా
ప్రస్థితోఽహం తదా విభో!. 16

పునరావర్తమానస్తు
వాలినాఽభిద్రుతో ద్రుతం
దిశస్తస్యాస్తతో భూయః
ప్రస్థితో దక్షిణాం దిశం
వింధ్యపాదపసంకీర్ణాం
చందనద్రుమభూషితామ్. 17

ద్రుమశైలాంస్తతః పశ్యన్
భూయో దక్షిణతోఽపరాన్
పశ్చిమాం చ దిశం ప్రాప్తో
వాలినా సమభిద్రుతః. 18

సంపశ్యన్ వివిధాన్ దేశాన్
అస్తం చ గిరిసత్తమమ్. 19

ప్రాప్య చాస్తం గిరిశ్రేష్ఠమ్
ఏత్తరాం సంప్రధావితః
హిమవంతం చ మేరుం చ
సముద్రం చ తథోత్తరమ్. 20

యదా న విందం శరణం
వాలినా సమభిద్రుతః
తదా మాం బుద్ధిసంపన్నో
హనుమాన్ వాక్యమబ్రవీత్. 21

ఇదానీం మే స్మృతం రాజన్
యథా వాలీ హరీశ్వరః
మతంగేన తదా శప్తో
హ్యస్మిన్నాశ్రమమండలే. 22

ప్రవిశేద్యది వై వాలీ
మూర్ధాస్య శతధా భవేత్
తత్ర వాసః సుఖోఽస్మాకం
నిరుద్విగ్నో భవిష్యతి. 23

తతః పర్వతమాసాద్య
ఋష్యమూకం నృపాత్మజ!
న వివేశ తదా వాలీ
మతంగస్య భయాత్తదా. 24

ఏవం మయా తదా రాజన్
ప్రత్యక్షమ్ ఉపలక్షితమ్
పృథివీమండలం కృత్స్నం
గుహామ్ అస్యాగతస్తతః. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షట్చత్వారింశస్సర్గః (46)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తచత్వారింశస్సర్గః (47)

దక్షిణదిక్కుకు వెళ్లినవారు తప్ప మిగిలిన దిక్కులకు వెళ్లిన వానరవీరులు సీతమ్మ కనబడలేదని తిరిగివచ్చుట

దర్శనార్థం తు వైదేహ్యాః
సర్వతః కపియూథపాః
వ్యాదిష్టాః కపిరాజేన
యథోక్తం జగ్మురంజసా. 1

సరాంసి సరితః కక్షాన్
ఆకాశం నగరాణి చ
నదీదుర్గాంస్తథా శైలాన్
విచిన్వంతి సమంతతః. 2

సుగ్రీవేణ సమాఖ్యాతాః
సర్వే వానరయూథపాః
ప్రదేశాన్ ప్రవిచిన్వంతి
సశైలవనకాననాన్. 3

విచిత్య దివసం సర్వే
సీతాధిగమనే ధృతాః
సమాయాంతి స్మ మేదిన్యాం
నిశాకాలేషు వానరాః. 4

సర్వర్తుకామాన్ దేశేషు
వానారాః సఫలాన్ ద్రుమాన్
ఆసాద్య రజనీం శయ్యాం
చక్రుః సర్వేష్వహస్సు తే. 5

తదహః ప్రథమం కృత్వా
మాసే ప్రస్రవణం గతాః
కపిరాజేన సంగమ్య
నిరాశాః కపియూథపాః. 6

విచిత్య తు దిశం పూర్వాం
యథోక్తాం సచివైస్సహ
అదృష్ట్వా వినతః సీతామ్
ఆజగామ మహాబలః. 7

ఉత్తరాం చ దిశం సర్వాం
విచిత్య స మహాకపిః
ఆగతః సహ సైన్యేన
వీరః శతవలిస్తదా. 8

సుషేణః పశ్చిమామ్ ఆశాం
విచిత్య సహ వానరైః
సమేత్య మాసే సంపూర్ణే
సుగ్రీవమ్ ఉపచక్రమే. 9

తం ప్రస్రవణపృష్ఠస్థం
సమాసాద్యాఽభివాద్య చ
ఆసీనం సహ రామేణ
సుగ్రీవమ్ ఇదమబ్రువన్. 10

విచితాః పర్వతాః సర్వే
వనాని గహనాని చ
నిమ్నగాః సాగరాంతాశ్చ
సర్వే జనపదాశ్చ యే. 11

గుహాశ్చ విచితాః సర్వాః
త్వయా యాః పరికీర్తితాః
విచితాశ్చ మహాగుల్మా
లతావితతసంతతాః. 12

గహనేషు చ దేశేషు
దుర్గేషు విషమేషు చ
సత్త్వాన్యతిప్రమాణాని
విచితాని హతాని చ. 13

యే చైవ గహనా దేశా
విచితాస్తే పునః పునః
ఉదారసత్త్వాభిజనో మహాత్మా
స మైథిలీం ద్రక్ష్యతి వానరేంద్రః
దిశం తు యామేవ గతా తు సీతా
తామాస్థితో వాయుసుతో హనూమాన్
14

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తచత్వారింశస్సర్గః (47)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టచత్వారింశస్సర్గః (48)

వింధ్యకు దక్షిణదిశగా అన్వేషణలో ఉన్న అంగదాదులు

సహ తారాంగదాభ్యాం తు
గత్వా స హనుమాన్ కపిః
సుగ్రీవేణ యథోద్దిష్టం
తం దేశమ్ ఉపచక్రమే. 1

స తు దూరమ్ ఉపాగమ్య
సర్వైస్తైః కపిసత్తమైః
విచినోతి స్మ వింధ్యస్య
గుహాశ్చ గహనాని చ. 2

పర్వతాగ్రాన్ నదీదుర్గాన్
సరాంసి విపులాన్ ద్రుమాన్
వృక్షషండాంశ్చ వివిధాన్
పర్వతాన్ ఘనపాదపాన్. 3

అన్వేషమాణాస్తే సర్వే
వానరాః సర్వతో దిశం
న సీతాం దదృశుర్వీరా
మైథిలీం జనకాత్మజామ్. 4

తే భక్షయంతో మూలాని
ఫలాని వివిధాని చ
అన్వేషమాణా దుర్ధర్షా
న్యవసం స్తత్ర తత్ర హ. 5

స తు దేశో దురన్వేషో
గుహాగహనవాన్ మహాన్
నిర్జలం నిర్జనం శూన్యం
గహనం రోమహర్షణం
తాదృశాన్యప్యరణ్యాని
విచిత్య భృశపీడితాః. 6

త్యక్త్వా తు తం తదా దేశం
సర్వే వై హరియూథపాః
దేశమన్యం దురాధర్షం
వివిశుశ్చాకుతో భయాః. 7

యత్ర వంధ్యఫలా వృక్షా
విపుష్పాః పర్ణవర్జితాః
నిస్తోయాః సరితో యత్ర
మూలం యత్ర సుదుర్లభమ్. 8

న సంతి మహిషా యత్ర
న మృగా న చ హస్తినః
శార్దూలాః పక్షిణో వాపి
యే చాన్యే వనగోచరాః. 9

న యత్ర వృక్షా నౌషధ్యో
న లతా నాఽపి వీరుధః

స్నిగ్ధపత్రాః స్థలే యత్ర
పద్మిన్యః ఫుల్లపంకజాః
ప్రేక్షణీయాః సుగంధాశ్చ
భ్రమరైశ్చాపివర్జితాః. 10

కందుర్నామ మహాభాగః
సత్యవాదీ తపోధనః
మహర్షిః పరమామర్షీ
నియమైర్దుష్ప్రధర్షణః. 11

తస్య తస్మిన్ వనే పుత్రో
బాలః షోడశవార్షికః
ప్రణష్టో జీవితాంతాయ
క్రుద్ధస్తత్ర మహామునిః. 12

తేన ధర్మాత్మనా శప్తం
కృత్స్నం తత్రమహద్వనమ్
అశరణ్యం దురాధర్షం
మృగపక్షివివర్జితమ్. 13

తస్య తే కాననాంతాశ్చ
గిరీణాం కందరాణి చ
ప్రభవని నదీనాం చ
విచిన్వంతి సమాహితాః. 14

తత్ర చాఽపి మహాత్మానో
నాఽపశ్యన్ జనకాత్మజాం
హర్తారం రావణం వాపి
సుగ్రీవప్రియకారిణః. 15

తే ప్రవిశ్యాశు తం భీమం
లతాగుల్మసమావృతం
దదృశుః క్రూరకర్మాణమ్
అసురం సురనిర్భయమ్. 16

తం దృష్ట్వా వానరా ఘోరం
స్థితం శైలమివాపరమ్
గాఢం పరిహితాః సర్వే
దృష్ట్వా తాన్ పర్వతోపమమాన్ 17

సోఽపి తాన్ వానరాన్ సర్వాన్
నష్టాః స్థేత్యబ్రవీద్బలీ
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో
ముష్టిముద్యమ్య సంహితమ్. 18

తమాపతంతం సహసా
వాలిపుత్రోఽంగదస్తదా
రావణోఽయ మితి జ్ఞాత్వా
తలేనాభిజఘాన హ. 19

స వాలిపుత్రాభిహతో
వక్త్రాచ్ఛోణితముద్వమన్
అసురోఽభ్యపతద్భూమౌ
పర్యస్త ఇవ పర్వతః. 20

తేఽపి తస్మిన్ నిరుచ్ఛ్వాసే
వానరా జితకాశినః
వ్యచిన్వన్ ప్రాయశస్తత్ర
సర్వం తద్గిరిగహ్వరమ్. 21

విచితం తు తతః కృత్వా
సర్వే తే కాననం పునః
అన్యదేవాపరం ఘోరం
వివిశుర్గిరిగహ్వరమ్. 2

తే విచిత్య పునః ఖిన్నా
వినిష్పత్య సమాగతాః
ఏకాంతే వృక్షమూలే తు
నిషేదుర్దీనమానసాః. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే అష్టచత్వారింశస్సర్గః *(48)*

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకోనపంచాశస్సర్గః (49)

దక్షిణదిశలో సీతమ్మకై తీవ్రముగా వెదుకుతున్న అంగదాదులు

అథాంగదస్తదా సర్వాన్
వానరాన్ ఇదమబ్రవీత్
పరిశ్రాంతో మహాప్రాజ్ఞః
సమాశ్వస్య శనైర్వచః. 1

వనాని గిరయో నద్యో
దుర్గాణి గహనాని చ
దర్యో గిరిగుహాశ్చైవ
విచితాని సమంతతః. 2

తత్ర తత్ర సహాస్మాభిః
జానకీ న చ దృశ్యతే
తద్వా రక్షోహృతా యేన
సీతా సురసుతోపమా. 3

కాలశ్చ నో మహాన్ యాతః
సుగ్రీవశ్చోగ్రశాసనః
తస్మాద్భవంతః సహితా
విచిన్వంతు సమంతతః. 4

విహాయ తంద్రీం శోకం చ
నిద్రాం చైవ సముత్థితామ్
విచినుధ్వం యథా సీతాం
పశ్యామో జనకాత్మజామ్. 5

అనిర్వేదం చ దాక్ష్యం చ
మనసశ్చాఽపరాజయః
కార్యసిద్ధికరాణ్యాహుః
తస్మాదేతత్ బ్రవీమ్యహమ్. 6

అద్యాపి తద్వనం దుర్గం
విచిన్వంతు వనౌకసః
ఖేదం త్యక్త్వా పునః సర్వైః
వనమేతద్విచీయతామ్. 7

అవశ్యం క్రియమాణస్య
దృశ్యతే కర్మణః ఫలమ్
అలం నిర్వేదమాగమ్య
న హి నో మీలనం క్షమమ్. 8

సుగ్రీవః కోపనో రాజా
తీక్ష్ణదండశ్చ వానరః
భేతవ్యం తస్య సతతం
రామస్య చ మహాత్మనః. 9

హితార్థమ్ ఏతదుక్తం వః
క్రియతాం యది రోచతే
ఉచ్యతాం వా క్షమం యన్నః
సర్వేషామేవ వానరాః. 10

అంగదస్య వచః శ్రుత్వా
వచనం గంధమాదనః
ఉవాచాఽవ్యక్తయా వాచా
పిపాసాశ్రమఖిన్నయా. 11

సదృశం ఖలు వో వాక్యమ్
అంగదో యదువాచ హ
హితం చైవానుకూలం చ
క్రియతామ్ అస్య భాషితమ్. 12

పునర్మార్గామహై శైలాన్
కందరాంశ్చ దరీస్తథా
కాననాని చ శూన్యాని
గిరిప్రస్రవణాని చ. 13

యథోద్దిష్టాని సర్వాణి
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
విచిన్వంతు వనం సర్వే
గిరిదుర్గాణి సర్వశః. 14

తతః సముత్థాయ పునః
వానరాస్తే మహాబలాః
వింధ్యకాననసంకీర్ణాం
విచేరుర్దక్షిణాం దిశమ్. 15

తే శారదాభ్రప్రతిమం
శ్రీమద్రజతపర్వతమ్
శృంగవంతం దరీమంతమ్
అధిరుహ్య చ వానరాః. 16

తత్ర కోద్రవనం రమ్యం
సప్తపర్ణవనాని చ
వ్యచిన్వంస్తే హరివరాః
సీతా దర్శనకాంక్షిణః. 17

తస్యాగ్రమ్ అధిరూఢా స్తే
శ్రాంతా విపులవిక్రమాః
న పశ్యంతి స్మ వైదేహీం
రామస్య మహిషీం ప్రియామ్. 18

తే తు దృష్టిగతం కృత్వా
తం శైలం బహుకందరమ్
అవారోహంత హరయో
వీక్షమాణాః సమంతతః. 19

అవరుహ్య తతో భూమిం
శ్రాంతా విగతచేతసః
స్థిత్వా ముహూర్తం తత్రాథ
వృక్షమూలమ్ ఉపాశ్రితాః. 20

తే ముహూర్తం సమాశ్వస్తాః
కించిద్భగ్నపరిశ్రమాః
పునరేవోద్యతాః కృత్స్నాం
మార్గితుం దక్షిణాం దిశమ్. 21

హనుమత్ప్రముఖాస్తే తు
ప్రస్థితాః ప్లవగర్షభాః
వింధ్యమేవాదితస్తావత్
విచేరుస్తే సమంతతః. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ఏకోనపంచాశస్సర్గః (49)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచాశస్సర్గః (50)

దప్పికతో ఒక గుహలో ప్రవేశించిన హనుమదాది వీరులు

సహ తారాంగదాభ్యాం తు
సంగమ్య హనుమాన్ కపిః
విచినోతి స్మ వింధస్య
గుహాశ్చ గహనాని చ. 1

సింహశార్దూలజుష్టేషు
శిలాశ్చ సరితస్తథా
విషమేషు నగేంద్రస్య
మహాప్రస్రవణేషు చ. 2

ఆసేదుస్తస్య శైలస్య
కోటిం దక్షిణపశ్చిమాం
తేషాం తత్రైవ వసతాం
సకాలో వ్యత్యవర్తత. 3

స హి దేశో దురన్వేషో
గుహాగహనవాన్ మహాన్. 4

తత్ర వాయుసుతః సర్వం
విచినోతి స్మ పర్వతమ్
పరస్పరేణ హనుమాన్
అన్యోఽన్యస్యాఽవిదూరతః. 5

గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ
సుషేణో జాంబవాన్ నలః
అంగదో యువరాజశ్చ
తారశ్చ వనగోచరః. 6

గిరిజాలావృతాన్ దేశాన్
మార్గిత్వా దక్షిణాం దిశం
విచిన్వంతస్తతస్తత్ర
దదృశుర్వివృతం బిలమ్. 7

దుర్గమ్ ఋక్షబిలం నామ
దానవేనాభిరక్షితమ్
క్షుత్పిపాసాపరీతాశ్చ
శ్రాంతాశ్చ సలిలార్థినః
అవకీర్ణం లతావృక్షైః
దదృశుస్తే మహాబిలమ్. 8

తతః క్రౌంచాశ్చ హంసాశ్చ
సారసాశ్చపి నిష్క్రమన్
జలార్ద్రాశ్చక్రవాకాశ్చ
రక్తాంగాః పద్మరేణుభిః. 9

తతస్తద్బిలమాసాద్య
సుగంధి దురతిక్రమమ్

విస్మయవ్యగ్రమనసో
బభూవుర్వానరర్షభాః. 10

సంజాతపరిశంకాస్తే
తద్బిలం ప్లవగోత్తమాః
అభ్యపద్య న్న సంహృష్టాః
తేజోవంతో మహాబలాః. 11

నానాసత్త్వసమాకీర్ణం
దైత్యేంద్రనిలయోపమమ్
దుర్దర్శమ్ అతిఘోరం చ
దుర్విగాహం చ సర్వశః. 12

తత పర్వతకూటాభో
హనూమాన్ పవనాత్మజః
అబ్రవీద్వానరాన్ సర్వాన్
కాంతారవనకోవిదః. 13

గిరిజాలావృతాన్ దేశాన్
మార్గిత్వా దక్షిణాం దిశమ్
వయం సర్వే పరిశ్రాంతా
న చ పశ్యామ మైథిలీమ్. 14

అస్మాచ్చాపి బిలాద్ధంసాః
క్రౌంచాశ్చ సహ సారసైః
జలార్ద్రాశ్చక్రవాకాశ్చ
నిష్పతంతి స్మ సర్వశః. 15

నూనం సలిలవానత్ర
కూపో వా యది వా హ్రదః
తథా చేమే బిలద్వారే
స్నిగ్ధాస్తిష్ఠంతి పాదపాః. 16

ఇత్యుక్త్వా తద్బిలం సర్వే
వివిశుస్తిమిరావృతమ్
అచంద్రసూర్యం హరయో
దదృశూ రోమహర్షణమ్. 17

నిశామ్య తస్మాత్ సింహాంశ్చ
తాం స్తాంశ్చ మృగపక్షిణః
ప్రవిష్టా హరిశార్దూలా
బిలం తిమిరసంవృతమ్. 18

న తేషాం సజ్జతే చక్షుః
న తేజో న పరాక్రమః
వాయోరివ గతిస్తేషాం
దృష్టిస్తమసి వర్తతే. 19

తే ప్రవిష్టాస్తు వేగేన
తద్బిలం కపికుంజరాః
ప్రకాశమ్ అభిరామం చ
దదృశుర్దేశముత్తమమ్. 20

తతస్తస్మిన్ బిలే దుర్గే
నానాపాదపసంకులే
అన్యోఽన్యం సంపరిష్వజ్య
జగ్ముర్యోజనమంతరమ్. 21

తే నష్టసంజ్ఞాస్తృషితాః
సంభ్రాంతాః సలిలార్థినః

పరిపేతుర్బిలే తస్మిన్
కంచిత్ కాలమ్ అతంద్రితాః. 22

తే కృశా దీనవదనాః
పరిశ్రాంతాః ప్లవంగమాః
ఆలోకం దదృశుర్వీరా
నిరాశా జీవితే తదా. 23

తతస్తం దేశమాగమ్య
సౌమ్యా వితిమిరం వనమ్
దదృశుః కాంచనాన్ వృక్షాన్
దీప్తవైశ్వానరప్రభాన్. 24

సాలాం స్తాలాంశ్చ పున్నాగాన్
కకుభాన్ వంజులాన్ ధవాన్
చంపకాన్ నాగవృక్షాంశ్చ
కర్ణికారాంశ్చ పుష్పితాన్. 25

స్తబకైః కాంచనైశ్చిత్రై
రక్తైః కిసలయైస్తథా
ఆపీడైశ్చ లతాభిశ్చ
హేమాభరణభూషితాన్. 26

తరుణాదిత్యసంకాశాన్
వైడూర్యకృతవేదికాన్
విభ్రాజమానాన్ వపుషా
పాదపాంశ్చ హిరణ్మయాన్. 27

నీలవైడూర్యవర్ణాశ్చ
పద్మినీః పతగావృతాః
మహద్భిః కాంచనైః పద్మై
వృతా బాలార్కసన్నిభైః. 28

జాతరూపమయైర్మత్స్యైః
మహద్భిశ్చ సకచ్ఛపైః
నళినీస్తత్ర దదృశుః
ప్రసన్నసలిలావృతాః. 29

కాంచనాని విమానాని
రాజతాని తథైవ చ
తపనీయగవాక్షాణి
ముక్తాజాలావృతాని చ. 30

హైమరాజతభౌమాని
వైడూర్యమణిమంతి చ
దదృశుస్తత్ర హరయో
గృహముఖ్యాని సర్వశః. 31

పుష్పితాన్ ఫలినో వృక్షాన్
ప్రవాళమణిసన్నిభాన్
కాంచనభ్రమరాం శ్చైవ
మధూని చ సమంతతః. 32

మణికాంచనచిత్రాణి
శయనాన్యాసనాని చ
మహార్హాణి చ యానాని
దదృశుస్తే సమంతతః. 33

హైమరాజతకాంస్యానాం
భాజనానాం చ సంచయాన్

అగరూణాం చ దివ్యానాం
చందనానాం చ సంచయాన్. 34

శుచీన్యభ్యవహార్యాణి
మూలాని చ ఫలాని చ
మహార్హాణి చ పానాని
మధూని రసవంతి చ. 35

దివ్యానామ్ అంబరాణాం చ
మహార్హాణాం చ సంచయాన్
కంబలానాం చ చిత్రాణామ్
అజినానాం చ సంచయాన్. 36

తత్ర తత్ర చ విన్యస్తాన్
దీప్తాన్ వైశ్వానరప్రభాన్
దదృశుర్వానరాః శుభ్రాన్
జాతరూపస్య సంచయాన్. 37

తత్ర తత్ర విచిన్వంతో
బిలే తస్మిన్ మహాబలాః
దదృశుర్వానరాః శూరాః
స్త్రియం కాంచిదదూరతః. 38

తాం దృష్ట్వా భృశసంత్రస్తాః
చీరకృష్ణాజినాంబరామ్
తాపసీం నియతాహారాం
జ్వలంతీమివ తేజసా. 39

విస్మితా హరయస్తత్ర
వ్యవతిష్ఠంత సర్వశః
పప్రచ్ఛ హనుమాం స్తత్ర
కాఽసి త్వం కస్య వా బిలమ్. 40

తతో హనూమాన్ గిరిసన్నికాశః
కృతాంజలిస్తామ్ అభివాద్య వృద్ధాం
పప్రచ్ఛ కా త్వం భవనం బిలం చ
రత్నాని చేమాని వదస్వ కస్య. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచాశస్సర్గః (50)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకపంచాశస్సర్గః (51)

గుహయందు స్వయంప్రభయను స్త్రీని చూసిన వానరవీరులు

ఇత్యుక్త్వా హనుమాంస్తత్ర
పునః కృష్ణాజినాంబరామ్
అబ్రవీత్ తాం మహాభాగాం
తాపసీం ధర్మచారిణీమ్. 1

ఇదం ప్రవిష్టాః సహసా
బిలం తిమిరసంవృతమ్
క్షుత్పిపాసాపరిశ్రాంతాః
పరిఖిన్నాశ్చ సర్వశః. 2

మహద్ధరణ్యా వివరం
ప్రవిష్టాః స్మ పిపాసితాః
ఇమాంస్త్వేవంవిధాన్ భావాన్
వివిధాన్ అద్భుతోపమాన్. 3

దృష్ట్వా వయం ప్రవ్యథితాః
సంభ్రాంతా నష్టచేతసః
కస్యైతే కాంచనా వృక్షాః
తరుణాదిత్యసన్నిభాః
శుచీన్యభ్యవహార్యాణి
మూలాని చ ఫలాని చ. 4

కాంచనాని విమానాని
రాజతాని గృహాణి చ
తపనీయగవాక్షాణి
మణిజాలావృతాని చ. 5

పుష్పితాః ఫలవంతశ్చ
పుణ్యాః సురభిగంధినః
ఇమే జాంబూనదమయాః
పాదపాః కస్య తేజసా. 6

కాంచనాని చ పద్మాని
జాతాని విమలే జలే
కథం మత్స్యాశ్చ సౌవర్ణాః
దృశ్యంతే సహ కచ్ఛపైః. 7

ఆత్మానమ్ అనుభావం చ
కస్య చైతత్ తపోబలమ్
అజానతాం నః సర్వేషాం
సర్వమ్ ఆఖ్యాతుమర్హసి. 8

ఏవముక్తా హనుమతా
తాపసీ ధర్మచారిణీ
ప్రత్యువాచ హనూమంతం
సర్వభూతహితే రతా. 9

మయో నామ మహాతేజా
మాయావీ వానరర్షభః

తేనేదం నిర్మితం సర్వం
మాయయా కాంచనం వనమ్. 10

పురా దానవముఖ్యానాం
విశ్వకర్మా బభూవ హ
యేనేదం కాంచనం దివ్యం
నిర్మితం భవనోత్తమమ్. 11

స తు వర్షసహస్రాణి
తపస్తప్త్వా మహావనే
పితామహాద్వరం లేభే
సర్వమ్ ఔశనసం ధనమ్. 12

వనం విధాయ బలవాన్
సర్వకామేశ్వరస్తదా
ఉవాస సుఖితః కాలం
కంచిదస్మిన్ మహావనే. 13

తమప్సరసి హేమాయాం
సక్తం దానవపుంగవమ్
విక్రమ్యైవాశనిం గృహ్య
జఘానేశః పురందరః. 14

ఇదం చ బ్రహ్మణా దత్తం
హేమాయై వనముత్తమమ్
శాశ్వతాః కామభోగశ్చ
గృహం చేదం హిరణ్మయమ్. 15

దుహితా మేరుసావర్ణేః
అహం తస్యాః స్వయంప్రభా
ఇదం రక్షామి భవనం
హేమాయా వానరోత్తమ. 16

మమ ప్రియసఖీ హేమా
నృత్తగీతవిశారదా
తయా దత్తవరా చాఽస్మి
రక్షామి భవనోత్తమమ్. 17

కిం కార్యం కస్య వా హేతోః
కాంతారాణి ప్రపశ్యథ
కథం చేదం వనం దుర్గం
యుష్మాభిరుపలక్షితమ్. 18

ఇమాన్యభ్యవహార్యాణి
మూలాని చ ఫలాని చ
భుక్త్వా పీత్వా చ పానీయం
సర్వం మే వక్తుమర్హథ. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః (51)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్విపంచాశస్సర్గః (52)

తమ రాక గురించి స్వయంప్రభకు వివరించిన హనుమంతుడు

అథ తాన్ అబ్రవీత్ సర్వాన్
విక్రాంతాన్ హరియూథపాన్
ఇదం వచనమేకాగ్రా
తాపసీ ధర్మచారిణీ. 1

వానరా! యది వః ఖేదః
ప్రణష్టః ఫలభక్షణాత్
యది చైతన్మయా శ్రావ్యం
శ్రోతుమిచ్ఛామి కథ్యతామ్. 2

తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
ఆర్జవేన యథాతత్త్వమ్
ఆఖ్యాతుమ్ ఉపచక్రమే. 3

రాజా సర్వస్య లోకస్య
మహేంద్రవరుణోపమః
రామో దాశరథిః శ్రీమాన్
ప్రవిష్టో దండకావనమ్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
వైదేహ్యా చాపి భార్యయా. 4

తస్య భార్యా జనస్థానాత్
రావణేన హృతా బలాత్. 5

వీర స్తస్య సఖా రాజ్ఞః
సుగ్రీవో నామ వానరః
రాజా వానరముఖ్యానాం
యేన ప్రస్థాపితా వయమ్. 6

అగస్త్యచరితామ్ ఆశాం
దక్షిణాం యమరక్షితామ్
సహైభిర్వానరైర్ఘో రైః
అంగదప్రముఖైర్వయమ్. 7

రావణం సహితాః సర్వే
రాక్షసం కామరూపిణం
సీతయా సహ వైదేహ్యా
మార్గధ్వమితి చోదితాః. 8

విచిత్య తు వయం సర్వే
సమగ్రాం దక్షిణాం దిశమ్
బభుక్షితా పరిశ్రాంతా
వృక్షమూలమ్ ఉపాశ్రితాః. 9

వివర్ణవదనాః సర్వే
సర్వే ధ్యానపరాయణాః
నాధిగచ్ఛామహే పారం
మగ్నాశ్చింతామహార్ణవే. 10

చారయంతః స్తతశ్చక్షుః
దృష్టవంతో వయం బిలమ్
లతాపాదపసంఛన్నం
తిమిరేణ సమావృతమ్. 11

అస్మాద్ధంసా జలక్లిన్నాః
పక్షైః సలిలవిస్రవైః
కురరాః సారసాశ్చైవ
నిష్పతంతి పతత్రిణః
సాధ్వత్ర ప్రవిశామేతి
మయా తూక్తాః ప్లవంగమాః. 12

తేషామపి హి సర్వేషామ్
అనుమానమ్ ఉపాగతమ్
గచ్ఛామ ప్రవిశామేతి
భర్తృకార్యత్వరాన్వితాః. 13

తతో గాఢం నిపతితా
గృహ్య హస్తౌ పరస్పరం
ఇదం ప్రవిష్టాః సహసా
బిలం తిమిరసంవృతమ్. 14

ఏతన్నః కార్యమేతేన
కృత్యేన వయమాగతాః
త్వాం చైవోపగతాః సర్వే
పరిద్యూనా బుభుక్షితాః. 15

ఆతిథ్యధర్మదత్తాని
మూలాని చ ఫలాని చ
అస్మాభిరుపభుక్తాని
బుభుక్షాపరిపీడితైః. 16

యత్ త్వయా రక్షితాః సర్వే
మ్రియమాణా బుభుక్షయా
బ్రూహి ప్రత్యుపకారార్థం
కిం తే కుర్వంతు వానరాః. 17

ఏవముక్తా తు సర్వజ్ఞా
వానరై స్తైః స్వయంప్రభా
ప్రత్యువాచ తతః సర్వాన్
ఇదం వానరయూథపాన్. 18

సర్వేషాం పరితుష్టాఽస్మి
వానరాణాం తరస్వినామ్
చరంత్యా మమ ధర్మేణ
న కార్యమిహ కేనచిత్. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః (52)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రిపంచాశస్సర్గః (53)

తన తపఃఫలముతో వానరులను సముద్రతీరమునకు చేర్చిన స్వయంప్రభ

ఏవముక్తః శుభం వాక్యం
తాపస్యా ధర్మసంహితమ్
ఉవాచ హనుమాన్ వాక్యం
తామనిందితచేష్టితామ్. 1

శరణం త్వాం ప్రపన్నాః స్మః
సర్వే వై ధర్మచారిణి
యః కృతః సమయోఽస్మాకం
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
స చ కాలో హ్యతిక్రాంతో
బిలే చ పరివర్తతామ్. 2

సా త్వమస్మాద్బిలాద్ఘోరాత్
ఉత్తారయితుమర్హసి. 3

తస్మాత్ సుగ్రీవవచనాత్
అతిక్రాంతాన్ గతాయుషః.
త్రాతుమ్ అర్హసి నః సర్వాన్
సుగ్రీవభయకర్శితాన్. 4

మహచ్చకార్యమ్ అస్మాభిః
కర్తవ్యం ధర్మచారిణి
తచ్చాఽపి న కృతం కార్యమ్
అస్మాభిరిహ వాసిభిః. 5

ఏవముక్తా హనుమతా
తాపసీ వాక్యమబ్రవీత్
జీవతా దుష్కరం మన్యే
ప్రవిష్టేన నివర్తితుమ్. 6

తపసస్తు ప్రభావేన
నియమోపార్జితేన చ
సర్వానేవ బిలాదస్మాత్
ఉద్ధరిష్యామి వానరాన్. 7

నిమీలయత చక్షూంషి
సర్వే వానరపుంగవాః
న హి నిష్క్రమితుం శక్యమ్
అనిమీలితలోచనైః. 8

తతః సమ్మీలితాః సర్వే
సుకుమారాంగుళై కరైః
సహసాఽపిదధుర్దృష్టిం
హృష్టా గమనకాంక్షయా. 9

వానరాస్తు మహాత్మానో
హస్తరుద్ధముఖాస్తదా
నిమేషాంతరమాత్రేణ
బిలాదుత్తారితాస్తయా. 10

తతస్తాన్ వానరాన్ సర్వాన్
తాపసీ ధర్మచారిణీ
నిస్సృతాన్ విషమాత్ తస్మాత్
సమాశ్వాస్యేదమబ్రవీత్. 11

ఏష వింధ్యో గిరిః శ్రీమాన్
నానాద్రుమలతాకులః
ఏష ప్రస్రవణః శైలః
సాగరోఽయం మహోదధిః. 12

స్వస్తి వోఽస్తు గమిష్యామి
భవనం వానరర్షభాః
ఇత్యుక్త్వా తద్బిలం శ్రీమత్
ప్రవివేశ స్వయంప్రభా. 13

తత స్తే దదృశుర్ఘోరం
సాగరం వరుణాలయమ్
అపారమభిగర్జంతం
ఘోరైరూర్మిభిరావృతమ్. 14

మయస్య మాయావిహితం
గిరిదుర్గం విచిన్వతాం
తేషాం మాసో వ్యతిక్రాంతో
యో రాజ్ఞా సమయః కృతః. 15

వింధ్యస్య తు గిరేః పాదే
సంప్రపుష్పితపాదపే
ఉపవిశ్య మహాత్మానః
చింతామాపేదిరే తదా. 16

తతః పుష్పాతిభారాగ్రాన్
లతాశతసమావృతాన్
ద్రుమాన్ వాసంతికాన్ దృష్ట్వా
బభూవుర్భయశంకితాః. 17

తే వసంతమ్ అనుప్రాప్తం
ప్రతిబుద్ధ్వా పరస్పరమ్
నష్టసందేశకాలార్థా
నిపేతుర్ధరణీతలే. 18

తతస్తాన్ కపివృద్ధాంస్తు
శిష్టాంశ్చైవ వనౌకసః
వాచా మధురయాఽఽభాష్య
యథావదనుమాన్య చ. 19

స తు సింహవృషస్కంధః
పీనాయతభుజః కపిః
యువరాజో మహాప్రాజ్ఞః
అంగదో వాక్యమబ్రవీత్. 20

శాసనాత్ కపిరాజస్య
వయం సర్వే వినిర్గతాః
మాసః పూర్ణో బిలస్థానాం
హరయః కిం న బుధ్యతే. 21

వయమ్ ఆశ్వయుజే మాసి
కాలసంఖ్యావ్యవస్థితాః
ప్రస్థితాః సోఽపి చాతీతః
కిమతః కార్యముత్తరమ్. 22

భవంతః ప్రత్యయం ప్రాప్తాః
నీతిమార్గవిశారదాః
హితేష్వభిరతా భర్తుః
నిసృష్టాః సర్వకర్మసు. 23

కర్మస్వప్రతిమాః సర్వే
దిక్షు విశ్రుతపౌరుషాః
మాం పురస్కృత్య నిర్యాతాః
పింగాక్షప్రతిచోదితాః. 24

ఇదానీమ్ అకృతార్థానాం
మర్తవ్యం నాఽత్ర సంశయః
హరిరాజస్య సందేశమ్
అకృత్వా కః సుఖీ భవేత్. 25

తస్మిన్నతీతే కాలే తు
సుగ్రీవేణ కృతే స్వయం
ప్రాయోపవేశనం యుక్తం
సర్వేషాం చ వనౌకసామ్. 26

తీక్ష్ణః ప్రకృత్యా సుగ్రీవః
స్వామిభావే వ్యవస్థితః
న క్షమిష్యతి న సర్వాన్
అపరాధకృతో గతాన్. 27

అప్రవృత్తౌ చ సీతాయాః
పాపమేవ కరిష్యతి
తస్మాత్ క్షమమిహాద్యైవ
ప్రాయోపవేశనమ్ హి నః

త్యక్త్వా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ
ధనాని చ గృహాణి చ. 28

ధ్రువం నో హింసితా రాజా
సర్వాన్ ప్రతిగతానితః
వధేనాఽప్రతిరూపేణ
శ్రేయాన్ మృత్యురిహైవ నః. 29

న చాఽహం యౌవరాజ్యేన
సుగ్రీవేణాఽభిషేచితః
నరేంద్రేణాఽభిషిక్తోఽస్మి
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా. 30

స పూర్వం బద్ధవైరో మాం
రాజా దృష్ట్వా వ్యతిక్రమమ్
ఘాతయిష్యతి దండేన
తీక్ష్ణేన కృతనిశ్చయః. 31

కిం మే సుహృదభిర్వ్యసనం
పశ్యద్భిర్జీవితాంతరే
ఇహైవ ప్రాయమాసిష్యే
పుణ్యే సాగరరోధసి. 32

ఏతచ్ఛ్రుత్వా కుమారేణ
యువరాజేన భాషితం
సర్వే తే వానరశ్రేష్ఠాః
కరుణం వాక్యమబ్రువన్. 33

తీక్ష్ణః ప్రకృత్యా సుగ్రీవః
ప్రియాసక్తశ్చ రాఘవః

అదృష్టాయాం తు వైదేహ్యాం
దృష్ట్వా చైవ సమాగతాన్. 34

రాఘవప్రియకామార్థం
ఘాతయిష్యత్యసంశయమ్
న క్షమం చాపరాద్ధానాం
గమనం స్వామిపార్శ్వతః. 35

ఇహైవ సీతామ్ అన్విష్య
ప్రవృత్తిమ్ ఉపలభ్య వా
నో చేద్గచ్ఛామ తం వీరం
గమిష్యామో యమక్షయమ్. 36

ప్లవంగమానాం తు భయార్దితానాం
శ్రుత్వా వచస్తార ఇదం బభాషే
అలం విషాదేన బిలం ప్రవిశ్య
వసామ సర్వే యది రోచతే వః. 37

ఇదం హి మాయావిహితం సుదుర్గమం
ప్రభూతవృక్షోదకభోజ్యపేయకం
ఇహాస్తి నో నైవ భయం పురందరాత్
న రాఘవాద్వానరరాజతోఽపి వా. 38

శ్రుత్వాంగదస్యాఽపి వచోఽనుకూలమ్
ఊచుశ్చ సర్వే హరయః ప్రతీతాః
యథా న హింస్యేమ తథా విధానమ్
అసక్తమద్యైవ విధీయతాం నః. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః (53)

భజరే శ్రీరామం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుష్పంచాశస్సర్గః (54)

అంగదునియందలి రాజలక్షణములను గుర్తించిన హనుమ

తథా బ్రువతి తారే తు
తారాధిపతివర్చసి
అథ మేనే హృతం రాజ్యం
హనూమానంగదేన తత్. 1

బుద్ధ్యా హ్యష్టాంగయా యుక్తం
చతుర్బలసమన్వితమ్
చతుర్దశగుణం మేనే
హనూమాన్ వాలినః సుతమ్. 2

ఆపూర్యమాణం శశ్వచ్చ
తేజోబలపరాక్రమైః
శశినం శుక్లపక్షాదౌ
వర్ధమానమివ శ్రియా. 3

బృహస్పతిసమం బుద్ధ్యా
విక్రమే సదృశం పితుః
శుశ్రూషమాణం తారస్య
శక్రస్యేవ పురందరమ్. 4

భర్తురర్థే పరిశ్రాంతం
సర్వశాస్త్రవిదాంవరమ్
అభిసంధాతుమారేభే
హనూమాన్ అంగదం తతః. 5

స చతుర్ణామ్ ఉపాయానాం
తృతీయమ్ ఉపవర్ణయన్
భేదయామాస తాన్ సర్వాన్
వానరాన్ వాక్యసంపదా. 6

తేషు సర్వేషు భిన్నేషు
తతోఽభీషయదంగదమ్
భీషణైర్బహుభిర్వాక్యైః
కోపోపాయసమన్వితైః. 7

త్వం సమర్థతరః పిత్రా
యుద్ధే తారేయ వై ధురం
దృఢం ధారయితుం శక్తః
కపిరాజ్యం యథా పితా. 8

నిత్యమ్ అస్థిరచిత్తా హి
కపయో హరిపుంగవ
నాజ్ఞాప్యం విషహిష్యంతి
పుత్రదారాన్ వినా త్వయా. 9

త్వాం నైతే హనుయుంజేయుః
ప్రత్యక్షం ప్రవదామి తే
యథాఽయం జాంబవాన్ నీలః
సుహోత్రశ్చ మహాకపిః. 10

న హ్యహం తే ఇమే సర్వే
సామదానాదిభిర్గుణైః
దండేన వా త్వయా శక్యాః
సుగ్రీవాదపకర్షితమ్. 11

విగృహ్యాసనమప్యాహుః
దుర్బలేన బలీయసః
ఆత్మరక్షాకరస్తస్మాత్
న విగృహ్ణీత దుర్బలః. 12

యాం చేమాం మన్యసే ధాత్రీమ్
ఏతద్బిలమితి శ్రుతం
ఏతల్లక్ష్మణబాణానామ్
ఈషత్కార్యం విదారణే. 13

స్వల్పం హి కృతమింద్రేణ
క్షిపతా హ్యశనిం పురా
లక్ష్మణో నిశితైర్బాణైః
భింద్యాత్ పత్రపుటం యథా. 14

లక్ష్మణస్య చ నారాచా
బహవః సంతి తద్విధాః
వజ్రాశనిసమస్పర్శా
గిరీణామపి దారణాః. 15

అవస్థానే యదైవ త్వమ్
ఆసిష్యసి పరంతప
తదైవ హరయః సర్వే
త్యక్ష్యంతి కృతనిశ్చయాః. 16

స్మరంతః పుత్రదారాణాం
నిత్యోద్విగ్నా బుభుక్షితాః
ఖేదితా దుఃఖశయ్యాభిః
త్వాం కరిష్యంతి పృష్ఠతః. 17

స త్వం హీనః సుహృద్భిశ్చ
హితకామైశ్చ బంధుభిః
తృణాదపి భృశోద్విగ్నః
స్పందమానాద్భవిష్యసి. 18

న చ జాతు న హింస్యుస్త్వాం
ఘోరా లక్ష్మణసాయకాః
అపవృత్తం జిఘాంసంతో
మహావేగా దురాసదాః. 19

అస్మాభిస్తు గతం సార్ధం
వినీతవదుపస్థితమ్
ఆనుపూర్వ్యాత్తు సుగ్రీవో
రాజ్యే త్వాం స్థాపయిష్యతి. 21

ధర్మకామః పితృవ్యస్తే
ప్రీతికామో దృఢవ్రతః
శుచిః సత్యప్రతిజ్ఞశ్చ
న త్వా జాతు జిఘాంసతి. 22

ప్రియకామశ్చ తే మాతుః
తదర్థం చాస్య జీవితమ్
తస్యాపత్యం చ నాస్త్యన్యత్
తస్మాదంగద! గమ్యతామ్. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే చతుష్పంచాశస్సర్గః (54)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచపంచాశస్సర్గః (55)

సుగ్రీవుని నిందించిన అంగదుడు. వానరుల ఆమరణ నిరాహారదీక్ష

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం
ప్రశ్రితం ధర్మసంహితమ్
స్వామిసత్కారసంయుక్తమ్
అంగదో వాక్యమబ్రవీత్. 1

స్థైర్యమ్ ఆత్మమనః శౌచమ్
ఆనృశంస్యమ్ అథార్జవమ్
విక్రమశ్చైవ ధైర్యం చ
సుగ్రీవే నోపపద్యతే. 2

భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్య యో భార్యాం
జీవతో మహిషీం ప్రియాం
ధర్మేణ మాతరం యస్తు
స్వీకరోతి జుగుప్సితః
కథం స ధర్మం జానీతే
యేన భ్రాత్రా మహాత్మనా. 3

యుద్ధాయాభినియుక్తేన
బిలస్య పిహితం ముఖమ్. 4

సత్యాత్ పాణిగృహీతశ్చ
కృతకర్మా మహాయశాః
విస్మృతో రాఘవో యేన
స కస్య తు కృతం స్మరేత్. 5

లక్ష్మణస్య భయాద్యేన
నాఽధర్మభయభీరుణా
ఆదిష్టా మార్గితుం సీతాం
ధర్మమస్మిన్ కథం భవేత్. 6

తస్మిన్ పాపే కృతఘ్నే తు
స్మృతిహీనే చలాత్మని
ఆర్యః కో విశ్వసేజ్జాతు
తత్కులీనో జిజీవిషుః. 7

రాజ్యే పుత్రః ప్రతిష్ఠాప్యః
సగుణో విగుణోఽపి వా
కథం శత్రుకులీనం మాం
సుగ్రీవో జీవయిష్యతి. 8

భిన్నమంత్రోఽపరాద్ధశ్చ
హీనశక్తిః కథం హ్యహమ్
కిష్కింధాం ప్రాప్య జీవేయమ్
అనాథ ఇవ దుర్బలః. 9

ఉపాంశుదండేన హి మాం
బంధనేనోపపాదయేత్
శఠః క్రూరో నృశంసశ్చ
సుగ్రీవో రాజ్యకారణాత్. 10

బంధనాద్వాఽవసాదాన్మే
శ్రేయః ప్రాయోపవేశనమ్
అనుజానీత మాం సర్వే
గృహం గచ్ఛంతు వానరాః. 11

అహం వః ప్రతిజానామి
నాఽగమిష్యామ్యహం పురీం
ఇహైవ ప్రాయమాసిష్యే
శ్రేయో మరణమేవ మే. 12

అభివాదనపూర్వం తు
రాఘవౌ బలశాలినౌ
అభివాదనపూర్వం తు
రాజా కుశలమేవ చ
వాచ్యస్తాతో యవీయాన్ మే
సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 13

ఆరోగ్యపూర్వం కుశలం
వాచ్యా మాతా రుమా చ మే
మాతరం చైవ మే తారామ్
ఆశ్వాసయితుమర్హథ. 14

ప్రకృత్యా ప్రియపుత్రా సా
సానుక్రోశా తపస్వినీ
వినష్టమిహ మాం శ్రుత్వా
వ్యక్తం హాస్యతి జీవితమ్. 15

ఏతావదుక్త్వా వచనం
వృద్ధాంస్తాన్ అభివాద్య చ
వివేశ చాంగదో భూమౌ
రుదన్ దర్భేషు దుర్మనాః. 16

తస్య సంవిశతస్తత్ర
రుదంతో వానరర్షభాః
నయనేభ్యః ప్రముముచుః
ఉష్ణం వై వారి దుఃఖితాః. 17

సుగ్రీవం చైవ నిందంతః
ప్రశంసంతశ్చ వాలినమ్
పరివార్యాంగదం సర్వే
వ్యవసన్ ప్రాయమాసితుమ్. 18

మతం తద్వాలిపుత్రస్య
విజ్ఞాయ ప్లవగర్షభాః
ఉపస్పృశ్యోదకం తత్ర
ప్రాఙ్ముఖాః సముపావిశన్. 19

దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు
ఉదక్తీరం సమాశ్రితాః
ముమూర్షవో హరిశ్రేష్ఠా
ఏతత్ క్షమమితి స్మ హ. 20

రామస్య వనవాసం చ
క్షయం దశరథస్య చ
జనస్థానవధం చైవ
వధం చైవ జటాయుషః. 21

హరణం చైవ వైదేహ్యా
వాలినశ్చ వధం రణే
రామకోపం చ వదతాం
హరీణాం భయమాగతమ్. 22

స సంవిశద్భిబహుభి ర్మహీధరో
మహాద్రికూటప్రతిమైః ప్లవంగమైః
బభూవ సన్నాదితనిర్దరాంతరో
భృశం నదద్భిర్జలదై రివోల్బణైః. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే పంచపంచాశస్సర్గః (55)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షట్పంచాశస్సర్గః (56)

వానరవీరులతో స్నేహము చేసిన గృధ్రరాజు సంపాతి

ఉపవిష్టాస్తు తే సర్వే
యస్మిన్ ప్రాయం గిరిస్థలే
హరయో గృధ్రరాజశ్చ
తం దేశమ్ ఉపచక్రమే. 1

సంపాతిర్నామ నామ్నా తు
చిరంజీవీ విహంగమః
భ్రాతా జటాయుషః శ్రీమాన్
ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః. 2

కందరాదభినిష్క్రమ్య
స వింధ్యస్య మహాగిరేః
ఉపవిష్టాన్ హరీన్ దృష్ట్వా
హృష్టాత్మా గిరమబ్రవీత్. 3

విధిః కిల నరం లోకే
విధానేనానువర్తతే
యథాఽయం విహితో భక్ష్యః
చిరాన్మహ్యమ్ ఉపాగతః. 4

పరం పరాణాం భక్షిష్యే
వానరాణాం మృతం మృతం
ఉవాచేదం వచః పక్షీ
తాన్ నిరీక్ష్య ప్లవంగమాన్. 5

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
భక్ష్యలుబ్ధస్య పక్షిణః
అంగదః పరమాయస్తో
హనుమంతమ్ అథాఽబ్రవీత్. 6

పశ్య సీతాపదేశేన
సాక్షాద్వైవస్వతో యమః
ఇమం దేశమ్ అనుప్రాప్తో
వానరాణాం విపత్తయే. 7

రామస్య న కృతం కార్యం
రాజ్ఞో న చ వచః కృతమ్
హరీణామియమజ్ఞాతా
విపత్తిః సహసాగతా. 8

వైదేహ్యాః ప్రియకామేన
కృతం కర్మ జటాయుషా
గృధ్రరాజేన యత్ తత్ర
శ్రుతం వ స్తదశేషతః. 9

తథా సర్వాణి భూతాని
తిర్యగ్యోనిగతాన్యపి
ప్రియం కుర్వంతి రామస్య
త్యక్త్వా ప్రాణాన్ యథా వయమ్

అన్యోఽన్యముపకుర్వంతి
స్నేహకారుణ్యయంత్రితాః. 10

తేన తస్యోపకారార్థం
త్యజతాత్మానమాత్మనా
ప్రియం కృతం హి రామస్య
ధర్మజ్ఞేన జటాయుషా. 11

రాఘవార్థే పరిశ్రాంతా
వయం సంత్యక్తజీవితాః
కాంతారాణి ప్రపన్నాః స్మ
న చ పశ్యామ మైథిలీమ్. 12

స సుఖీ గృధ్రరాజస్తు
రావణేన హతో రణే
ముక్తశ్చ సుగ్రీవభయాత్
గతశ్చ పరమాం గతిమ్. 13

జటాయుషో వినాశేన
రాజ్ఞో దశరథస్య చ
హరణేన చ వైదేహ్యాః
సంశయం హరయో గతాః. 14

రామలక్ష్మణయోర్వాస
అరణ్యే సహ సీతయా
రాఘవస్య చ బాణేన
వాలినశ్చ తథా వధః. 15

రామకోపాదశేషాణాం
రాక్షసానాం తథా వధః
కైకేయ్యా వరదానేన
ఇదం చ వికృతం కృతమ్. 16

తదసుఖమనుకీర్తితం వచో
భువి పతితాంశ్చ సమీక్ష్య వానరాన్
భృశచలితమతిర్మహామతిః
కృపణముదాహృతవాన్ స గృధ్రరాట్.
17

తత్తు శ్రుత్వా తదా వాక్యమ్
అంగదస్య ముఖోద్గతం
అబ్రవీద్వచనం గృధ్రః
తీక్ష్ణతుండో మహాస్వనః. 18

కోఽయం గిరా ఘోషయతి
ప్రాణైః ప్రియతమస్య మే
జటాయుషో వధం భ్రాతుః
కంపయన్నివ మే మనః. 19

కథమాసీజ్జనస్థానే
యుద్ధం రాక్షసగృధ్రయోః
నామధేయమిదం భ్రాతుః
చిరస్యాద్య మయా శ్రుతమ్. 20

ఇచ్ఛేయం గిరిదుర్గాచ్చ
భవద్భిరవతారితుమ్. 21

యవీయసో గుణజ్ఞస్య
శ్లాఘనీయస్య విక్రమైః
అతిదీర్ఘస్య కాలస్య
తుష్టోఽస్మి పరికీర్తనాత్. 22

తదిచ్ఛేయమహం శ్రోతుం
వినాశం వానరర్షభాః
భ్రాతుర్జటాయుషస్తస్య
జనస్థాననివాసినః. 23

తస్యైవ చ మమ భ్రాతుః
సఖా దశరథః కథం
యస్య రామః ప్రియః పుత్రో
జ్యేష్ఠో గురుజనప్రియః. 24

సూర్యాంశుదగ్ధపక్షత్వాత్
న శక్నోమ్యుపసర్పితుం
ఇచ్ఛేయం పర్వతాదస్మాత్
అవతర్తుమ్ అరిందమాః. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షట్పంచాశస్సర్గః (56)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తపంచాశసర్గః (57)

సంపాతికి తమ వృత్తాంతమును తెలిపిన అంగదుడు

శోకాత్ భ్రష్టస్వరమపి
శ్రుత్వా తే హరియూథపాః
శ్రద్దధుర్నైవ తద్వాక్యం
కర్మణా తస్య శంకితాః. 1

తే ప్రాయముపవిష్టాస్తు
దృష్ట్వా గృధ్రం ప్లవంగమాః
చక్రుర్బుద్ధిం తదా రౌద్రాం
సర్వాన్ నో భక్షయిష్యతి. 2

సర్వథా ప్రాయమాసీనాన్
యది నో భక్షయిష్యతి
కృతకృత్యా భవిష్యామః
క్షిప్రం సిద్ధిమితో గతాః
ఏతాం బుద్ధిం తతశ్చక్రుః
సర్వే తే వానరర్షభాః. 3

అవతార్య గిరేః శృంగాత్
గృధ్రమ్ ఆహాంగదస్తదా. 4

బభూవర్క్షరజా నామ
వానరేంద్రః ప్రతాపవాన్
మమాఽఽర్యః పార్థివః పక్షిన్
ధార్మిక స్తస్య చాత్మజౌ. 5

సుగ్రీవశ్చైవ వాలీ చ
పుత్రావోఘబలావుభౌ
లోకేవిశ్రుతకర్మాభూత్
రాజా వాలీ పితా మమ. 6

రాజా కృత్స్నస్య జగత
ఇక్ష్వాకూణాం మహారథః
రామో దాశరథిః శ్రీమాన్
ప్రవిష్టో దండకావనమ్. 7

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
వైదేహ్యా చాపి భార్యయా
పితుర్నిదేశనిరతో
ధర్మ్యం పంథానమాశ్రితః
తస్య భార్యా జనస్థానాత్
రావణేన హృతా బలాత్. 8

రామస్య తు పితుర్మిత్రం
జటాయుర్నామ గృధ్రరాట్
దదర్శ సీతాం వైదేహీం
హ్రియమాణాం విహాయసా. 9

రావణం విరథం కృత్వా
స్థాపయిత్వా చ మైథిలీమ్

పరిశ్రాంతశ్చ వృద్ధశ్చ
రావణేన హతో రణే. 10

ఏవం గృధ్రో హతస్తేన
రావణేన బలీయసా
సంస్కృతశ్చాపి రామేణ
గతశ్చ గతిముత్తమామ్. 11

తతో మమ పితృవ్యేణ
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
చకార రాఘవః సఖ్యం
సోఽవధీత్ పితరం మమ
మమ పిత్రా విరుద్ధో హి
సుగ్రీవః సచివైః సహ. 12

నిహత్య వాలినం రామః
తత స్తమభిషేచయత్. 13

స రాజ్యే స్థాపితస్తేన
సుగ్రీవో వానరాధిపః
రాజా వానరముఖ్యానాం
యేన ప్రస్థాపితా వయమ్. 14

ఏవం రామప్రయుక్తాస్తు
మార్గమాణాస్తతస్తతః
వైదేహీం నాఽధిగచ్ఛామో
రాత్రౌ సూర్యప్రభామివ. 15

తే వయం దండకారణ్యం
విచిత్య సుసమాహితాః
అజ్ఞానాత్తు ప్రవిష్టాః స్మ
ధర్మిణ్యా వివృతం బిలమ్. 16

మయస్య మాయావిహితం
తద్బిలం చ విచిన్వతామ్చ
వ్యతీతస్తత్ర నో మాసో
యో రాజ్ఞా సమయః కృతః. 17

తే వయం కపిరాజస్య
సర్వే వచనకారిణః
కృతాం సంస్థామ్ అతిక్రాంతా
భయాత్ ప్రాయమ్ ఉపాస్మహే 18

క్రుద్ధే తస్మింస్తు కాకుత్స్థే
సుగ్రీవే చ సలక్ష్మణే
గతానామపి సర్వేషాం
తత్ర నో నాస్తి జీవితమ్. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తపంచాశస్సర్గః (57)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - అష్టపంచాశస్సర్గః (58)

సీతమ్మ లంకలో ఉన్నదని తెలిపిన సంపాతి

ఇత్యుక్తః కరుణం వాక్యం
వానరైస్త్యక్తజీవితైః
సబాష్పో వానరాన్ గృధ్రః
ప్రత్యువాచ మహాస్వనః. 1

యవీయాన్ మమ భ్రాతా
జటాయుర్నామ వానరాః
యమాఖ్యాత హతం యుద్ధే
రావణేన బలీయసా. 2

వృద్ధభావాదపక్షత్వాత్
శృణ్వన్ తదపి మర్షయే
న హి మే శక్తిరస్త్యద్య
భ్రాతుర్వైరవిమోక్షణే. 3

పురా వృత్రవధే వృత్తే
పరస్పరజయైషిణౌ
ఆదిత్యమ్ ఉపయాతౌ స్వో
జ్వలంతం రశ్మిమాలినమ్. 4

ఆవృత్త్యాకాశమార్గే తు
జవేన స్మ గతౌ భృశమ్
మధ్యం ప్రాప్తే దినకరే
జటాయురవసీదతి. 5

తమహం భ్రాతరం దృష్ట్వా
సూర్యరశ్మిభిరర్దితమ్
పక్షాభ్యాం ఛాదయామాస
స్నేహాత్ పరమవిహ్వలః. 6

నిర్దగ్ధపక్షః పతితో
వింధ్యేఽహం వానరర్షభాః
అహమస్మిన్ వసన్ భ్రాతుః
ప్రవృత్తిం నోపలక్షయే. 7

జటాయుషస్త్వేవముక్తో
భ్రాత్రా సంపాతినా తదా
యువరాజో మహాప్రాజ్ఞః
ప్రత్యువాచాంగదస్తదాః. 8

జటాయుషో యది భ్రాతా
శ్రుతం తే గదితం మయా
ఆఖ్యా హి యది జానాసి
నిలయం తస్య రక్షసః. 9

అదీర్ఘదర్శినం తం వై
రావణం రాక్షసాధిపం
అంతికే యది వా దూరే
యది జానాసి శంస నః. 10

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజా
జ్యేష్ఠో భ్రాతా జటాయుషః
ఆత్మానురూపం వచనం
వానరాన్ సంప్రహర్షయన్. 11

నిర్దగ్ధపక్షో గృధ్రోఽహం
హీనవీర్యః ప్లవంగమాః
వాఙ్మాత్రేణ తు రామస్య
కరిష్యే సాహ్యముత్తమమ్. 12

జానామి వారుణాన్ లోకాన్
విష్ణోస్త్రై విక్రమానపి
మహాసురవిమర్దాన్వాఽ
ప్యమృతస్య చ మంథనమ్ 13

రామస్య యదిదం కార్యం
కర్తవ్యం ప్రథమం మయా
జరయా చ హృతం తేజః
ప్రాణాశ్చ శిథిలా మమ. 14

తరుణీ రూపసంపన్నా
సర్వాభరణభూషితా
హ్రియమాణా మయా దృష్టా
రావణేన దురాత్మనా. 15

క్రోశంతీ రామ రామేతి
లక్ష్మణేతి చ భామినీ
భూషణాన్యపవిధ్యంతీ
గాత్రాణి చ విధున్వతీ. 16

సూర్యప్రభేవ శైలాగ్రే
తస్యాః కౌశేయముత్తమం
అసితే రాక్షసే భాతి
యథా వా తటిదంబుదే. 17

తాం తు సీతామ్ అహం
మన్యే రామస్య పరికీర్తనాత్
శ్రూయతాం మే కథయతో
నిలయం తస్య రక్షసః. 18

పుత్రో విశ్రవసః సాక్షాత్
భ్రాతా వైశ్రవణస్య చ
అధ్యాస్తే నగరీం లంకాం
రావణో నామ రాక్షసః. 19

ఇతో ద్వీపః సముద్రస్య
సంపూర్ణే శతయోజనే
తస్మిన్ లంకాపురీ రమ్యా
నిర్మితా విశ్వకర్మణా. 20

జాంబూనదమయైర్ద్వారైః
చిత్రైః కాంచనవేదికైః
ప్రాసాదైర్హేమవర్ణైశ్చ
మహద్భిః సు సమాకృతాః
ప్రాకారేణాఽర్కవర్ణేన
మహతా సు సమావృతా. 21

తస్యాం వసతి వైదేహీ
దీనా కౌశేయవాసినీ

రావణాంతఃపురే రుద్ధా
రాక్షసీభిః సురక్షితా. 22

జనకస్యాత్మజాం రాజ్ఞః
తత్ర ద్రక్ష్యథ మైథిలీమ్
లంకాయామథ గుప్తాయాం
సాగరేణ సమంతతః. 23

సంప్రాప్య సాగరస్యాంతం
సంపూర్ణం శతయోజనమ్
ఆసాద్య దక్షిణం తీరం
తతో ద్రక్ష్యథ రావణమ్. 24

తత్రైవ త్వరితాః క్షిప్రం
విక్రమధ్వం ప్లవంగమాః
జ్ఞానేన ఖలు పశ్యామి
దృష్ట్వా ప్రత్యాగమిష్యథ. 25

ఆద్యః పంథాః కులింగానాం
యే చాఽన్యే ధాన్యజీవినః
ద్వితీయో బలిభోజానాం
యే చ వృక్షఫలాశినః. 26

భాసాస్తృతీయం గచ్ఛంతి
క్రౌంచాశ్చ కురరైస్సహ
శ్యేనాశ్చతుర్థం గచ్ఛంతి
గృధ్రా గచ్ఛంతి పంచమమ్. 27

బలవీర్యోపపన్నానాం
రూపయౌవనశాలినామ్
షష్ఠస్తు పంథా హంసానాం
వైనతేయగతిః పరా
వైనతేయాచ్చ నో జన్మ
సర్వేషాం వానరర్షభాః. 28

ఇహస్థోఽహం ప్రపశ్యామి
రావణం జానకీం తథా
అస్మాకమపి సౌపర్ణం
దివ్యం చక్షుర్బలం తథా. 29

తస్మాదాహారవీర్యేణ
నిసర్గేణ చ వానరాః
ఆయోజనశతాత్ సాగ్రాత్
వయం పశ్యామ నిత్యశః. 30

అస్మాకం విహితా వృత్తిః
నిసర్గేణ చ దూరతః
విహితా పాదమూలే తు
వృత్తిశ్చరణయోధినామ్. 31

గర్హితం తు కృతం కర్మ
యేన స్మ పిశితాశినా
ప్రతీకార్యం చ మే తస్య
వైరం భ్రాతుః కృతం భవేత్. 32

ఉపాయో దృశ్యతాం కశ్చిత్
లంఘనే లవణాంభసః
అభిగమ్య తు వైదేహీం
సమృద్ధార్థా గమిష్యథ. 34

సముద్రం నేతుమిచ్ఛామి
భవద్భిర్వరుణాలయమ్
ప్రదాస్యామ్యుదకం భ్రాతుః
స్వర్గతస్య మహాత్మనః. 35

తతో నీత్వా తు తం దేశం
తీరం నదనదీపతేః
నిర్దగ్ధపక్షం సంపాతిం
వానరాః సుమహౌజసః. 36

పునః ప్రత్యానయిత్వా చ
తం దేశం పతగేశ్వరం
బభూవుర్వానరా హృష్టాః
ప్రవృత్తిమ్ ఉపలభ్య తే. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః (58)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకోనషష్టితమస్సర్గః (59)

జాంబవంతుని కోరికపై సీతాపహరణ వృత్తాంతమును తెలిపిన సంపాతి

తతస్తదమృతాస్వాదం
గృధ్రరాజేన భాషితమ్
నిశమ్య ముదితా హృష్టాః
తే వచః ప్లవగర్షభాః. 1

జాంబవాన్ వానరశ్రేష్ఠః
సహ సర్వైః ప్లవంగమైః
భూతలాత్ సహసోత్థాయ
గృధ్రరాజమ్ అథాబ్రవీత్. 2

క్వ సీతా కేన వా దృష్టా
కో వా హరతి మైథిలీం
తదాఖ్యాతు భవాన్ సర్వం
గతిర్భవ వనౌకసామ్. 3

కో దాశరథి బాణానాం
వజ్రవేగనిపాతినాం
స్వయం లక్ష్మణముక్తానాం
న చింతయతి విక్రమమ్. 4

స హరీన్ ప్రీతిసంయుక్తాన్
సీతాశ్రుతిసమాహితాన్
పునరాశ్వాసయన్ ప్రీతః
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 5

శ్రూయతామిహ వైదేహ్యా
యథా మే హరణం శ్రుతం
యేన చాఽపి మమాఖ్యాతం
యత్ర వాఽఽయతలోచనా. 6

అహమ్ అస్మిన్ గిరౌ దుర్గే
బహుయోజనమాయతే
చిరాన్నిపతితో వృద్ధః
క్షీణప్రాణపరాక్రమః. 7

తం మామేవం గతం పుత్రః
సుపార్శ్వో నామ నామతః
ఆహారేణ యథాకాలం
బిభర్తి పతతాం వరః. 8

తీక్ష్ణకామాస్తు గంధర్వా
స్తీక్ష్ణకోపా భుజంగమాః
మృగాణాం తు భయం తీక్ష్ణం
తత స్తీక్ష్ణక్షుధా వయమ్. 9

స కదాచిత్ క్షుధార్తస్య
మమాహారాభికాంక్షిణః
గతసూర్యేఽహని ప్రాప్తో
మమ పుత్రో హ్యనామిషః. 10

స మయా వృద్ధభావాచ్చ
కోపాచ్చ పరిభర్త్సితః
క్షుత్పిపాసాపరీతేన
కుమారః పతతాం వరః. 11

స మామాహారసంరోధాత్
పీడితం ప్రీతివర్ధనః
అనుమాన్య యథాతత్త్వమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 12

అహం తాత యథాకాలమ్
ఆమిషార్థీ ఖమాప్లుతః
మహేంద్రస్య గిరేర్ద్వారమ్
ఆవృత్య చ సమాస్థితః. 13

తతః సత్త్వసహస్రాణాం
సాగరాంతరచారిణామ్
పన్థానమేకోఽధ్యవసం
సన్నిరోద్ధుమ్ అవాఙ్ముఖః. 14

తత్ర కశ్చిన్మయా దృష్టః
సూర్యోదయసమప్రభాం
స్త్రియమ్ ఆదాయ గచ్ఛన్వై
భిన్నాంజనచయప్రభః. 15

సోఽహమ్ అభ్యవహారార్థీ
తౌ దృష్ట్వా కృతనిశ్చయః
తేన సామ్నా వినీతేన
పంథానమ్ అభియాచితః. 16

న హి సామోపపన్నానాం
ప్రహర్తా విద్యతే క్వచిత్
నీచేష్వపి జనః కశ్చిత్
కిమంగ బత మద్విధః. 17

స యాతస్తేజసా వ్యోమ
సంక్షిపన్నివ వేగతః
అథాహం ఖేచరైర్భూతైః
అభిగమ్య సభాజితః. 18

దిష్ట్యా జీవసి తాతేతి
హ్యబ్రువన్ మాం మహర్షయః
కథంచిత్ సకళత్రోఽసౌ
గతస్తే స్వస్త్యసంశయమ్. 19

ఏవ ముక్తస్తతోఽహం
తైః సిద్ధైః పరమశోభనైః
స చ మే రావణో రాజా
రక్షసాం ప్రతివేదితః
హరన్ దాశరథేర్భార్యాం
రామస్య జనకాత్మజాం. 20

భ్రష్టాభరణకౌశేయాం
శోకవేగపరాజితామ్
రామలక్ష్మణయోర్నామ
క్రోశంతీం ముక్తమూర్ధజామ్. 21

ఏష కాలాత్యయస్తావత్
ఇతి కాలవిదాం వరః

ఏతమర్థం సమగ్రం మే
సుపార్శ్వః ప్రత్యవేదయత్. 22

తచ్ఛ్రుత్వాఽపి హి మే బుద్ధిః
నాసీత్ కాచిత్ పరాక్రమే
అపక్షో హి కథం పక్షీ
కర్మ కించిదుపక్రమే. 23

యత్తు శక్యం మయా కర్తుం
వాగ్బుద్ధిగుణవర్తినా
శ్రూయతాం తత్ప్రవక్ష్యామి
భవతాం పౌరుషాశ్రయమ్. 24

వాఙ్మతిభ్యాం తు సర్వేషాం
కరిష్యామి ప్రియం హి వః
యద్ధి దాశరథేః కార్యం
మమ తన్నాత్ర సంశయః. 25

తే భవంతో మతిశ్రేష్ఠా
బలవంతో మనస్వినః
ప్రేషితాః కపిరాజేన
దేవైరపి దురాసదాః. 26

రామలక్ష్మణబాణాశ్చ
నిశితాః కంకపత్రిణః
త్రయాణామపి లోకానాం
పర్యాప్తాస్త్రాణనిగ్రహే. 27

కామం ఖలు దశగ్రీవః
తేజోబలసమన్వితః
భవతాం తు సమర్థానాం
న కించిదపి దుష్కరమ్. 28

తదలం కాలసంగేన
క్రియతాం బుద్ధినిశ్చయః
న హి కర్మసు సజ్జంతే
బుద్ధిమంతో భవద్విధాః. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయ ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకోనషష్టితమస్సర్గః (59)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షష్టితమస్సర్గః (60)

సంపాతి ఆత్మకథ

తతః కృతోదకం స్నాతం
తం గృధ్రం హరియూథపాః
ఉపవిష్టా గిరౌ రమ్యే
పరివార్య సమంతతః. 1

తమంగదమ్ ఉపాసీనం
తైః సర్వైర్హరిభిర్వృతమ్
జనితప్రత్యయో హర్షాత్
సంపాతిః పునరబ్రవీత్. 2

కృత్వా నిశ్శబ్దమేకాగ్రాః
శ్రుణ్వంతు హరయో మమ
తత్త్వం సంకీర్తయిష్యామి
యథా జానామి మైథిలీమ్. 3

అస్య వింధ్యస్య శిఖరే
పతితోఽస్మి పురావనే
సూర్యాతపపరీతాంగో
నిర్దగ్ధః సూర్యరశ్మిభిః. 4

లబ్ధసంజ్ఞస్తు షడ్రాత్రాత్
వివశో విహ్వలన్నివ
వీక్షమాణో దిశః సర్వా
నాభిజానామి కించన. 5

తతస్తు సాగరాన్ శైలాన్
నదీః సర్వాః సరాంసి చ
వనాని చ ప్రదేశాంశ్చ
నిరీక్ష్య మతిరాగతా. 6

హృష్టపక్షిగణాకీర్ణః
కందరాంతరకూటవాన్
దక్షిణస్యోదధేస్తీరే
వింధ్యోఽయమితి నిశ్చితః. 7

ఆసీచ్చాత్రాశ్రమం పుణ్యం
సురైరపి సుపూజితమ్
ఋషిర్నిశాకరో నామ
యస్మిన్నుగ్రతపాఽభవత్. 8

అష్టౌ వర్షసహస్రాణి
తేనాస్మిన్ ఋషిణా వినా
వసతో మమ ధర్మజ్ఞా
స్వర్గతే తు నిశాకరే. 9

అవతీర్య తు వింధ్యాగ్రాత్
కృచ్ఛ్రేణ విషమాచ్ఛనైః
తీక్ష్ణదర్భాం వసుమతీం
దుఃఖేన పునరాగతః. 10

తమ్ ఋషిం ద్రష్టుకామోఽస్మి
దుఃఖేనాభ్యాగతో భృశం
జటాయుషా మయా చైవ
బహుశోఽభిగతో హి సః. 11

తస్యాశ్రమపదాభ్యాశే
వవుర్వాతాః సుగంధినః
వృక్షో వాఽపుష్పితః కశ్చిత్
అఫలో వా న విద్యతే. 12

ఉపేత్య చాశ్రమం పుణ్యం
వృక్షమూలమ్ ఉపాశ్రితః
ద్రష్టుకామః ప్రతీక్షేఽహం
భగవంతం నిశాకరమ్. 13

అథాపశ్యమ్ అదూరస్థమ్
ఋషిం జ్వలితతేజసమ్
కృతాభిషేకం దుర్ధర్షమ్
ఉపావృత్తమ్ ఉదఙ్ముఖమ్. 14

తమ్ ఋక్షాః సృమరా వ్యాఘ్రాః
సింహా నాగాః సరీసృపాః
పరివార్యోపగచ్ఛంతి
ధాతారం ప్రాణినో యథా. 15

తతః ప్రాప్తమ్ ఋషిం జ్ఞాత్వా
తాని సత్త్వాని వై యయుః
ప్రవిష్టే రాజని యథా
సర్వం సామాత్యకం బలమ్. 16

ఋషిస్తు దృష్ట్వా మాం ప్రీతః
ప్రవిష్టశ్చాశ్రమం పునః
ముహూర్తమాత్రాన్నిష్క్రమ్య
తతః కార్యమ్ అపృచ్ఛత. 17

సౌమ్య వైకల్యతాం దృష్ట్వా
రోమ్ణాం తే నావగమ్యతే
అగ్నిదగ్ధావిమౌ పక్షౌ
ప్రాణాశ్చాపి శరీరకే. 18

గృధ్రౌ ద్వౌ దృష్టపూర్వౌ మే
మాతరిశ్వసమౌ జవే
గృధ్రాణాం చైవ రాజానౌ
భ్రాతరౌ కామరూపిణౌ. 19

జ్యేష్ఠో హి త్వం తు సంపాతే
జటాయురనుజస్తవ
మానుషం రూపమాస్థాయ
గృహ్ణీతాం చరణౌ మమ. 20

కిం తే వ్యాధిసముత్థానం
పక్షయోః పతనం కథమ్
దండోవాఽయం చ కృతః కేన
సర్వమాఖ్యాహి పృచ్ఛతః. 21

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షష్టితమస్సర్గః *(60)*

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ఏకషష్టితమస్సర్గః (61)

రెక్కలు దగ్ధమైన కారణమును నిశాకరమునికి తెలిపిన సంపాతి

తతస్తద్దారుణం కర్మ
దుష్కరం సహసాత్ కృతమ్
ఆచచక్షే మునేః సర్వం
సూర్యానుగమనం తథా. 1

భగవన్ వ్రణయుక్తత్వాత్
లజ్జయా వ్యాకులేంద్రియః
పరిశ్రాంతో న శక్నోమి
వచనం పరిభాషితుమ్. 2

అహం చైవ జటాయుశ్చ
సంఘర్షాద్దర్పమోహితౌ
ఆకాశం పతితౌ వీరౌ
జిజ్ఞాసంతౌ పరాక్రమమ్. 3

కైలాసశిఖరే బద్ధ్వా
మునీనామ్ అగ్రతః పణం
రవిః స్యాదనుయాతవ్యో
యావదస్తం మహాగిరిమ్. 4

అథాఽఽవాం యుగపత్ ప్రాప్తౌ
అపశ్యావ మహీతలే
రథచక్రప్రమాణాని
నగరాణి పృథక్ పృథక్. 5

క్వచిద్వాదిత్రఘోషాంశ్చ
బ్రహ్మఘోషాంశ్చ శుశ్రువః
గాయంతీశ్చాంగనా బహ్వీః
పశ్యావో రక్తవాససః. 6

తూర్ణమ్ ఉత్పత్య చాకాశమ్
ఆదిత్యపథమాశ్రితౌ
ఆవామ్ ఆలోకయావః తత్
వనం శాద్వలసన్నిభమ్. 7

ఉపలైరివ సంఛన్నా
దృశ్యతే భూః శిలోచ్చయైః
ఆపగాభిశ్చ సంవీతా
సూత్రైరివ వసుంధరా. 8

హిమవాంశ్చైవ వింధ్యశ్చ
మేరుశ్చ సుమహాన్ నగః
భూతలే సంప్రకాశంతే
నాగా ఇవ జలాశయే. 9

తీవ్రః స్వేదశ్చ ఖేదశ్చ
భయం చాసీత్ తదాఽఽవయోః
సమావిశతి మోహశ్చ
తమో మూర్ఛా చ దారుణా. 10

న దిగ్విజ్ఞాయతే యామ్యా
నాగ్నేయీ న చ వారుణీ
యుగాంతే నియతో లోకో
హతో దగ్ధ ఇవాగ్నినా. 11

మనశ్చ మే హతం భూయః
సన్నివర్త్యతు సంశ్రయం
యత్నే మహతా హ్యస్మిన్
పునః సంధాయ చక్షుషి. 12

యత్నేన మహతా భూయో
రవిః సమవలోకితః
తుల్యః పృథ్వీప్రమాణేన
భాస్కరః ప్రతిభాతి నౌ. 13

జటాయుర్మామ్ అనాపృచ్ఛ్య
నిపపాత మహీం తతః
తం దృష్ట్వా తూర్ణమాకాశాత్
ఆత్మానం ముక్తవానహమ్. 14

పక్షాభ్యాం చ మయా గుప్తో
జటాయుర్న ప్రదహ్యతే
ప్రమాదాత్ తత్ర నిర్దగ్ధః
పతన్ వాయుపథాదహమ్. 15

ఆశంకే తం నిపతితం
జనస్థానే జటాయుషం
అహం తు పతితో వింధ్యే
దగ్ధపక్షో జడీకృతః. 16

రాజ్యేన హీనో భ్రాత్రా చ
పక్షాభ్యాం విక్రమేణ చ
సర్వథా మర్తుమేవేచ్ఛన్
పతిష్యే శిఖరాద్గిరేః. 17

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకషష్టితమస్సర్గః (61)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - ద్విషష్టితమస్సర్గః (62)

సంపాతిని ఓదార్చి భవిష్యత్తులో శ్రీరాముని కార్యమునకు తోడ్పడమని తెలిపిన నిశాకరముని ఆదేశము

ఏవముక్త్వా మునిశ్రేష్ఠమ్
అరుదం దుఃఖితో భృశం
అథ ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు
భగవాన్ ఇదమబ్రవీత్. 1

పక్షౌ చ తే ప్రపక్షౌ చ
పునరన్యౌ భవిష్యతః
ప్రాణాశ్చ చక్షుషీ చైవ
విక్రమశ్చ బలం చ తే. 2

పురాణే సుమహత్ కార్యం
భవిష్యతి మయా శ్రుతం
దృష్టం మే తపసా చైవ
శ్రుత్వా చ విదితం మమ. 3

రాజా దశరథో నామ
కశ్చిదిక్ష్వాకునందనః
తస్య పుత్రో మహాతేజా
రామో నామ భవిష్యతి. 4

అరణ్యం చ సహభ్రాత్రా
లక్ష్మణేనగమిష్యతి
అస్మిన్నర్థే నియుక్తస్సన్
పిత్రా సత్యపరాక్రమః. 5

నైరృతో రావణో నామ
తస్య భార్యాం హరిష్యతి
రాక్షసేంద్రో జనస్థానాత్
అవధ్యః సురదానవైః. 6

సా చ కామైః ప్రలోభ్యంతీ
భక్ష్యైర్భోజ్యైశ్చ మైథిలీ
నభోక్ష్యతి మహాభాగా
దుఃఖే మగ్నా యశస్వినీ. 7

పరమాన్నం తు వైదేహ్యై
జ్ఞాత్వా దాస్యతి వాసవః
యదన్నమ్ అమృతప్రఖ్యం
సురాణామపి దుర్లభం. 8

తదన్నం మైథిలీ ప్రాప్య
విజ్ఞాయేంద్రాదిదం త్వితి
అగ్రమ్ ఉద్ధృత్య రామాయ
భూతలే నిర్వపిష్యతి. 9

యది జీవతి మే భర్తా
లక్ష్మణేన సహ ప్రభుః
దేవత్వం గచ్ఛతోర్వాపి
తయోరన్నమిదం త్వితి. 10

ఏష్యంత్యన్వేషకాస్తస్యా
రామదూతాః ప్లవాంగమాః
ఆఖ్యేయా రామమహిషీ
త్వయా తేభ్యో విహంగమ. 11

సర్వథా హి న గంతవ్యమ్
ఈదృశః క్వ గమిష్యసి
దేశకాలౌ ప్రతీక్షస్వ
పక్షౌ త్వం ప్రతిపత్స్యసే. 12

నోత్సహేయమ్ అహం కర్తుమ్
అద్యైవ త్వాం సపక్షకమ్
ఇహస్థస్త్వం తు లోకానాం
హితం కార్యం కరిష్యసి. 13

త్వయాఽపి ఖలు తత్కార్యం
తయోశ్చ నృపపుత్త్రయోః
బ్రాహ్మణానాం సురాణాం చ
మునీనాం వాసవస్య చ. 14

ఇచ్ఛామ్యహమపి ద్రష్టుం
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
నేచ్ఛే చిరం ధారయితుం
ప్రాణాం స్త్యక్ష్యే కళేబరం
మహర్షి స్త్వబ్రవీదేవం
దృష్టతత్త్వార్థదర్శనః. 15

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః (62)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - త్రిషష్టితమస్సర్గః (63)

రెక్కలు వచ్చి ఆకాశమునకెగిరిన సంపాతి
సంపాతి మాటలతో ఉత్సాముగా సీతాన్వేషణలో వానరవీరులు

ఏతైరన్యైశ్చ బహుభిః
వాక్యైర్వాక్యవిదాం వరః
మాం ప్రశస్యాభ్యనుజ్ఞాప్య
ప్రవిష్టః స స్వమాశ్రమమ్. 1

కందరాత్తు విసర్పిత్వా
పర్వతస్య శనైః శనైః
అహం విన్ధ్యం సమారుహ్య
భవతః ప్రతిపాలయే. 2

అద్య త్వేతస్య కాలస్య
సాగ్రం వర్షశతం గతమ్
దేశకాలప్రతీక్షోఽస్మి
హృది కృత్వా మునేర్వచః. 3

మహాప్రస్థానమాసాద్య
స్వర్గతే తు నిశాకరే
మాం నిర్దహతి సంతాపో
వితర్కైర్బహుభిర్వృతమ్. 4

ఉత్థితాం మరణే బుద్ధిం
మునివాక్యైర్నివర్తయే
బుద్ధిర్యా తేన మే దత్తా
ప్రాణానాం రక్షణాయ తు

సా మేఽపనయతే దుఃఖం
దీప్తేవాగ్నిశిఖా తమః. 5

బుద్ధ్యతా చ మయా వీర్యం
రావణస్య దురాత్మనః
పుత్రః సంతర్జితో వాగ్భిః
న త్రాతా మైథిలీ కథమ్. 6

తస్యా విలపితం శ్రుత్వా
తౌ చ సీతాం వినా కృతౌ
న మే దశరథస్నేహాత్
పుత్రేణోత్పాదితం ప్రియమ్. 7

తస్య త్వేవం బ్రువాణస్య
సంపాతేర్వానరైః సహ
ఉత్పేతతుస్తదా పక్షౌ
సమక్షం వనచారిణామ్. 8

స దృష్ట్వా స్వాం తనుం
పక్షైః ఉద్గతైరరుణచ్ఛదైః
ప్రహర్షమ్ అతులం లేభే
వానరాంశ్చేదమబ్రవీత్. 9

ఋషేర్నిశాకరస్యైవ
ప్రభావాదమితాత్మనః

ఆదిత్యరశ్మినిర్దగ్ధౌ
పక్షౌ మే పునరుత్థితౌ. 10

యౌవనే వర్తమానస్య
మమాసీద్యః పరాక్రమః
తమేవాద్యావగచ్ఛామి
బలం పౌరుషమేవ చ. 11

సర్వథా క్రియతాం యత్నః
సీతామధిగమిష్యథ
పక్షలాభో మమాయం
వః సిద్ధిప్రత్యయకారకః. 12

ఇత్యుక్త్వా స హరీన్
సర్వాన్ సంపాతిః పతగోత్తమః
ఉత్పపాత గిరేః శృంగాత్
జిజ్ఞాసుః ఖగమాం గతిమ్. 13

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
ప్రతిసంహృష్టమానసాః
బభూవుర్హరిశార్దూలా
విక్రమాభ్యుదయోన్ముఖాః. 14

అథ పవనసమానవిక్రమాః
ప్లవగవరాః ప్రతిలబ్ధపౌరుషాః
అభిజిదభిముఖా దిశం యయుః
జనకసుతాపరిమార్గణోన్ముఖాః. 15

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః (63)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - చతుష్షష్టితమస్సర్గః (64)

సముద్రలంఘన యోచనలో నున్న వానరవీరులు

ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన
సముత్పత్య ప్లవంగమాః
సంగమ్య ప్రీతిసంయుక్తా
వినేదుః సింహవిక్రమాః. 1

సంపాతేర్వచనం శ్రుత్వా
హరయో రావణక్షయం
హృష్టాః సాగరమాజగ్ముః
సీతాదర్శనకాంక్షిణః 2

అభిక్రమ్య తు తం దేశం
దదృశుర్భీమవిక్రమాః
కృత్స్నం లోకస్య మహతః
ప్రతిబింబమివ స్థితమ్. 3

దక్షిణస్య సముద్రస్య
సమాసాద్యోత్తరాం దిశం
సన్నివేశం తతశ్చక్రుః
హరివీరా మహాబలాః. 4

సత్త్వైర్మహద్భిర్వికృతైః
క్రీడద్భిర్వివిధైర్జలే
వ్యాత్తాస్యైః సుమహాకాయైః
ఊర్మిభిశ్చ సమాకులమ్. 5

ప్రసుప్తమివ చాన్యత్ర
క్రీడంతమివ చాన్యతః
క్వచిత్ పర్వతమాత్రైశ్చ
జలరాశిభిరావృతమ్. 6

సంకులం దానవేంద్రైశ్చ
పాతాళతలవాసిభిః
రోమహర్షకరం దృష్ట్వా
విషేదుః కపికుంజరాః. 7

ఆకాశమివ దుష్పారం
సాగరం ప్రేక్ష్య వానరాః
విషేదుః సహసా సర్వే
కథం కార్యమితి బ్రువన్. 8

విషణ్ణాం వాహినీం దృష్ట్వా
సాగరస్య నిరీక్షణాత్
ఆశ్వాసయామాస హరీన్
భయార్తాన్ హరిసత్తమః. 9

తాన్ విషాదేన్ మహతా
విషణ్ణాన్ వానరర్షభాన్
ఉవాచ మతిమాన్ కాలే
వాలిసూనుర్మహాబలః. 10

న విషాదే మనః కార్యం
విషాదో దోషవత్తమః
విషాదో హంతి పురుషం
బాలం క్రుద్ధ ఇవోరగః. 11

విషాదోఽయం ప్రసహతే
విక్రమే పర్యుపస్థితే
తేజసా తస్య హీనస్య
పురుషార్థో న సిధ్యతి. 12

తస్యాం రాత్ర్యాం వ్యతీతాయమ్
అంగదో వానరై స్సహ
హరివృద్ధైః సమాగమ్య
పునర్మంత్రమ్ అమంత్రయత్. 13

సా వానరాణాం ధ్వజినీ
పరివార్యాంగదం బభౌ
వాసవం పరివార్యేవ
మరుతాం వాహినీ స్థితా. 14

కోఽన్యస్తాం వానరీం సేనాం
శక్తః స్తంభయితుం భవేత్
అన్యత్ర వాలితనయాత్
అన్యత్ర చ హనూమతః. 15

తతస్తాన్ హరివృద్ధాంశ్చ
తచ్చ సైన్యమ్ అరిందమః
అనుమాన్యాంగదః శ్రీమాన్
వాక్యమర్థవదబ్రవీత్. 16

క ఇదానీం మహాతేజా
లంఘయిష్యతి సాగరం
కః కరిష్యతి సుగ్రీవం
సత్యసంధమ్ అరిందమమ్. 17

కో వీరో యోజనశతం
లంఘయేచ్చ ప్లవంగమాః
ఇమాంశ్చ యూథపాన్ సర్వాన్
మోక్షయేత్ కో మహాభయాత్. 18

కస్య ప్రభావాద్దారాంశ్చ
పుత్రాంశ్చైవ గృహాణి చ
ఇతో నివృత్తాః పశ్యేమ
సిద్ధార్థాః సుఖినో వయమ్. 19

కస్య ప్రసాదాద్రామం చ
లక్ష్మణం చ మహాబలమ్
అభిగచ్ఛేమ సంహృష్టాః
సుగ్రీవం చ మహాబలమ్. 20

యది కశ్చిత్ సమర్థో
వః సాగరప్లవనే హరిః
స దదాత్విహ న శీఘ్రం
పుణ్యామ్ అభయదక్షిణామ్. 21

అంగదస్య వచ శ్రుత్వా న
కశ్చిత్ కించిదబ్రవీత్
స్తిమితే వాభవత్ సర్వా
తత్ర సా హరివాహినీ. 22

పునరేవాంగదః ప్రాహ
తాన్ హరీన్ హరిసత్తమః
సర్వే బలవతాం శ్రేష్ఠా
భవంతో దృఢవిక్రమాః. 23

వ్యపదేశ్య కులే జాతాః
పూజితాశ్చాఽ ప్యభీక్ష్ణశః
న హి వో గమనే సంగః
కదాచిత్ కస్యచిత్ క్వచిత్
బ్రువధ్వం యస్య యా శక్తిః
ప్లవనే ప్లవగర్షభాః. 24

_ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే_
కిష్కింధాకాండే చతుష్షష్టితమస్సర్గః (64)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - పంచషష్టితమస్సర్గః (65)

హనుమంతుడు మాత్రమే సముద్రమును లంఘించి రాగల వీరుడని తెలిపిన జాంబవంతుడు

తతోఽంగదవచః శ్రుత్వా
సర్వే తే వానరోత్తమాః
స్వం స్వం గతౌ సముత్సాహమ్
ఆహుస్తత్ర యథాక్రమమ్. 1

గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ
సుషేణో జాంబవాం స్తథా. 2

ఆబభాషే గజస్తత్ర
ప్లవేయం దశయోజనం
గవాక్షో యోజననా న్యాహ
గమిష్యామీతి వింశతిమ్. 3

గవయో వానరస్తత్ర
వానరాం స్తానువాచ హ
త్రింశతం తు గమిష్యామి
యోజనానాం ప్లవంగమాః. 4

శరభస్తానువాచాథ
వానరాన్ వానరర్షభః
చత్వారింశద్గమిష్యామి
యోజనానాం ప్లవంగమాః. 5

వానరస్తు మహాతేజా
అబ్రవీద్గంధమాదనః
యోజనానాం గమిష్యామి
పంచాశత్తు న సంశయః. 6

మైందస్తు వానరస్తత్ర
వానరాంస్తానువాచ హ
యోజనానాం పరం షష్టిమ్
అహం ప్లవితుముత్సహే. 7

తతస్తత్ర మహాతేజా
ద్వివిదః ప్రత్యభాషత
గమిష్యామి న సందేహః
సప్తతిం యోజనాన్యహమ్. 8

సుషేణస్తు హరిశ్రేష్ఠః
ప్రోక్తవాన్ కపిసత్తమాన్
అశీతింయోజనానాం తు
ప్లవేయం ప్లవగేశ్వరాః. 9

తేషాం కథయతాం తత్ర
సర్వాం స్తాన్ అనుమాన్య చ
తతో వృద్ధతమస్తేషాం
జాంబవాన్ ప్రత్యభాషత. 10

పూర్వమ్ అస్మాకమప్యాసీత్
కశ్చిద్గతిపరాక్రమః
తే వయం వయసః పారమ్
అనుప్రాప్తాః స్మ సాంప్రతమ్. 11

కింతు నైవం గతే శక్యమ్
ఇదం కార్యముపేక్షితుం
యదర్థం కపిరాజశ్చ
రామశ్చ కృతనిశ్చయౌ. 12

సాంప్రతం కాలభేదేన
యా గతిస్తాం నిబోధత
నవతిం యోజనానాం తు
గమిష్యామి న సంశయః. 13

తాంస్తు సర్వాన్ హరిశ్రేష్ఠాన్
జాంబవాన్ పునరబ్రవీత్
న ఖల్వేతావదేవాసీత్
గమనే మే పరాక్రమః. 14

మయా మహాబలేశ్చైవ
యజ్ఞే విష్ణుః సనాతనః
ప్రదక్షిణీకృతః పూర్వం
క్రమమాణస్త్రివిక్రమమ్. 15

స ఇదానీమహం వృద్ధః
ప్లవనే మందవిక్రమః
యౌవనే చ తదాసీన్మే
బలమ్ అప్రతిమం పరైః. 16

సంప్రత్యేతావతీం శక్తిం
గమనే తర్కయామ్యహమ్
నైతావతా హి సంసిద్ధిః
కార్యస్యాస్య భవిష్యతి. 17

అథోత్తరముదారార్థమ్
అబ్రవీదంగదస్తదా
అనుమాన్య మహాప్రాజ్ఞం
జాంబవంతం మహాకపిః. 18

అహమేతద్గమిష్యామి
యోజనానాం శతం మహత్
నివర్తనే తు మే శక్తిః
స్యాన్న వేతి న నిశ్చితా 19

తమువాచ హరిశ్రేష్ఠం
జాంబవాన్ వాక్యకోవిదః
జ్ఞాయతే గమనే శక్తిః
తవ హర్యృక్షసత్తమ. 20

కామం శతం సహస్రం వా న
హ్యేష విధిరుచ్యతే
యోజనానాం భవాన్
శక్తో గంతుం ప్రతినివర్తితుమ్. 21

న హి ప్రేషయితా తాత
స్వామీ ప్రేష్యః కథంచన
భవతాఽయం జనః సర్వః
ప్రేష్యః ప్లవగసత్తమ. 22

భవాన్ కళత్రమ్ అస్మాకం
స్వామిభావే వ్యవస్థితః

స్వామీ కళత్రం సైన్యస్య
గతిరేషా పరంతప
తస్మాత్ కళత్రవత్తాత
ప్రతిపాల్యః సదా భవాన్. 23

అపి చైతస్య కార్యస్య
భవాన్ మూలమ్ అరిందమ
మూలమ్ అర్థస్య సంరక్ష్యమ్
ఏష కార్యవిదాం నయః
మూలే హి సతి సిద్ధ్యంతి
గుణాః పుష్పఫలోదయాః. 24

తద్భవాన్ అస్య కార్యస్య
సాధనే సత్యవిక్రమ
బుద్ధివిక్రమసంపన్నో
హేతురత్ర పరంతప. 25

గురుశ్చ గురుపుత్రశ్చ
త్వం హి నః కపిసత్తమ
భవంతమాశ్రిత్య వయం
సమర్థా హ్యర్థసాధనే. 26

ఉక్తవాక్యం మహాప్రాజ్ఞం
జాంబవంతం మహాకపిః
ప్రత్యువాచోత్తరం వాక్యం
వాలిసూనురథాంగదః. 27

యది నాహం గమిష్యామి
నాన్యే వానరపుంగవాః. 28

పునః ఖల్విదమస్మాభిః
కార్యం ప్రాయోపవేశనమ్. 29

న హ్యకృత్వా హరిపతేః
సందేశం తస్య ధీమతః
తత్రాపి గత్వా ప్రాణానాం
పశ్యామి పరిరక్షణమ్. 30

స హి ప్రసాదే చాత్యర్థం
కోపే చ హరిరీశ్వరః
అతీత్య తస్య సందేశం
వినాశో గమనే భవేత్. 31

తద్యథా హ్యస్య కార్యస్య
న భవత్యన్యథా గతిః
తద్భవానేవ దృష్టార్థ
సంచింతయితుమర్హతి. 32

సోఽంగదేన తదా వీరః
ప్రత్యుక్తః ప్లవగర్షభః
జాంబవానుత్తరం వాక్యం
ప్రోవాచేదం తతోఽంగదమ్. 33

అస్య తే వీర కార్యస్య
న కించిత్ పరిహీయతే
ఏష సంచోదయామ్యేనం
యః కార్యం సాధయిష్యతి. 34

తతః ప్రతీతం ప్లవతాం వరిష్ఠమ్
ఏకాంతమాశ్రిత్య సుసుఖేపవిష్ఠం
సంచోదయామాస హరిప్రవీరో
హరిప్రవీరం హనుమంతమేవ. 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే పంచషష్టితమస్సర్గః (65)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - షట్షష్టితమస్సర్గః (66)

హనుమంతుని జన్మవృత్తాంతము తెలిపిన జాంబవంతుడు
సముద్రలంఘనమునకై మారుతిని ప్రోత్సహించుట

అనేకశతసాహస్రీం
విషణ్ణాం హరివాహినీం
జాంబవాన్ సముదీక్ష్యైవం
హనూమంతమ్ అథాబ్రవీత్. 1

వీర వానరలోకస్య
సర్వశాస్త్రవిశారద
తూష్ణీమ్ ఏకాంత మాశ్రిత్య
హనూమన్ కిం న జల్పసి. 2

హనూమన్ హరిరాజస్య
సుగ్రీవస్య సమో హ్యసి
రామలక్ష్మణయోశ్చాఽపి
తేజసా చ బలేన చ. 3

అరిష్టనేమినః పుత్రో
వైనతేయో మహాబలః
గరుత్మానితి విఖ్యాత
ఉత్తమః సర్వపక్షిణామ్. 4

బహుశో హి మయా దృష్టః
సాగరే స మహాబలః
భుజగానుద్ధరన్ పక్షీ
మహావేగో మహాయశాః. 5

పక్షయోర్యద్బలం తస్య
తావద్భుజబలం తవ
విక్రమశ్చాపి వేగశ్చ
న తే తేనావహీయతే. 6

బలం బుద్ధిశ్చ తేజశ్చ
సత్త్వం చ హరిపుంగవ
విశిష్టం సర్వభూతేషు
కిమాత్మానం న బుధ్యసే. 7

అప్సరాప్సరసాం శ్రేష్ఠా
విఖ్యాతా పుంజికస్థలా
అంజనేతి పరిఖ్యాతా
పత్నీ కేసరిణో హరేః. 8

విఖ్యాతా త్రిషు లోకేషు
రూపేణాప్రతిమా భువి
అభిశాపాదభూత్ తాత
వానరీ కామరూపిణీ
దుహితా వానరేంద్రస్య
కుంజరస్య మహాత్మనః. 9

కపిత్వే చారుసర్వాంగీ
కదాచిత్ కామరూపిణీ

మానుషం విగ్రహం కృత్వా
రూపయౌవనశాలినీ. 10

విచిత్రమాల్యాభరణా
మహార్హ క్షౌమవాసినీ
అచరత్ పర్వతస్యాగ్రే
ప్రావృడంబుదసన్నిభే. 11

తస్యా వస్త్రం విశాలాక్ష్యాః
పీతం రక్తదశం శుభమ్
స్థితాయాః పర్వతస్యాగ్రే
మారుతోఽపహరచ్ఛనైః. 12

స దదర్శ తతస్తస్యా
వృత్తావూరూ సుసంహతౌ
స్తనౌ చ పీనౌ సహితౌ
సుజాతం చారు చాననమ్. 13

తాం విశాలాయతశ్రోణీం
తనుమధ్యాం యశస్వినీమ్
దృష్ట్వైవ శుభసర్వాంగీం
పవనః కామమోహితః. 14

స తాం భుజాభ్యాం దీర్ఘాభ్యాం
పర్యష్వజత మారుతః
మన్మథావిష్టసర్వాంగో
గతాత్మా తామ్ అనిందితామ్. 15

సా తు తత్రైవ సంభ్రాంతా
సువ్రతా వాక్యమబ్రవీత్
ఏకపత్నీవ్రతమిదం
కో నాశయితుమిచ్ఛతి. 16

అంజనాయా వచః శ్రుత్వా
మారుతః ప్రత్యభాషత. 17

న త్వాం హింసామి సుశ్రోణి
మా భూత్ తే సుభగే భయం
మనసాఽస్మి గతో యత్త్వాం
పరిష్వజ్య యశస్వినీమ్. 18

వీర్యవాన్ బుద్ధిసంపన్నః
తవ పుత్రో భవిష్యతి
మహాసత్త్వో మహాతేజా
మహాబలపరాక్రమః
లంఘనే ప్లవనే చైవ
భవిష్యతి మయా సమః. 19

ఏవముక్తా తతస్తుష్టా
జననీ తే మహాకపే
గుహాయాం త్వాం మహాబాహో
ప్రజజ్ఞే ప్లవగర్షభమ్. 20

అభ్యుత్థితం తతః సూర్యం
బాలో దృష్ట్వా మహావనే
ఫలం చేతి జిఘృక్షుస్త్వమ్
ఉత్ప్లుత్యాభ్యుద్గతో దివమ్. 21

శతాని త్రీణి గత్వాఽథ
యోజనానాం మహాకపే

తేజసా తస్య నిర్ధూతో న
విషాదం తతోగతః. 22

తావదాపపత స్తూర్ణమ్
అంతరిక్షం మహాకపే
క్షిప్తమింద్రేణ తే వజ్రం
క్రోధావిష్టేన ధీమతా. 23

తదా శైలాగ్రశిఖరే
వామో హనురభజ్యత
తతో హి నామధేయం తే
హనుమానితి కీర్త్యతే. 24

తత స్త్వాం నిహతం దృష్ట్వా
వాయుర్గంధవహః స్వయం
త్రైలోక్యే భృశసంక్రుద్ధో
న వవౌ వై ప్రభంజనః. 25

సంభ్రాంతశ్చ సురాః సర్వే
త్రైలోక్యే క్షుభితే సతి
ప్రసాదయంతి సంక్రుద్ధం
మారుతం భువనేశ్వరాః. 26

ప్రసాదితే చ పవనే
బ్రహ్మా తుభ్యం వరం దదౌ
అశస్త్రవధ్యతాం తాత
సమరే సత్యవిక్రమ. 27

వజ్రస్య చ నిపాతేన
విరుజం త్వాం సమీక్ష్య చ
సహస్రనేత్రః ప్రీతాత్మా
దదౌ తే వరముత్తమమ్. 28

స్వచ్ఛందతశ్చ మరణం
తే భూయాదితి వై ప్రభో. 29

స త్వం కేసరిణః పుత్త్రః
క్షేత్రజో భీమవిక్రమః
మారుతస్యౌరసః పుత్త్ర
తేజసా చాపి తత్సమః. 30

త్వం హి వాయుసుతో వత్స
ప్లవనే చాపి తత్సమః
వయమద్య గతప్రాణా
భవాన్ నస్త్రాతు సాంప్రతమ్
దాక్ష్యవిక్రమసంపన్నః
పక్షిరాజ ఇవాపరః. 31

త్రివిక్రమే మయా తాత
సశైలవనకాననా
త్రిస్సప్తకృత్వః పృథివీ
పరిక్రాంతా ప్రదక్షిణమ్. 32

తథా చౌషధయోఽస్మాభిః
సంచితా దేవశాసనాత్
నిష్పన్నమ్ అమృతం యాభిః
తదాసీన్నో మహద్బలమ్. 33

స ఇదానీమ్ అహం వృద్ధః
పరిహీనపరాక్రమః

సాంప్రతం కాలమస్మాకం
భవాన్ సర్వగుణాన్వితః. 34

తద్విజృంభస్వ విక్రాంతః
ప్లవతామ్ ఉత్తమో హ్యసి. 35

త్వద్వీర్యం ద్రష్టుకామేయం
సర్వవానరవాహినీ
ఉత్తిష్ఠ హరిశార్దూల
లంఘయస్వ మహార్ణవమ్. 36

పరా హి సర్వభూతానాం
హనుమన్ యా గతిస్తవ
విషణ్ణా హరయః సర్వే
హనూమన్ కిముపేక్షసే
విక్రమస్వ మహావేగో
విష్ణుస్త్రీన్ విక్రమానివ. 37

తతస్తు వై జాంబవతా ప్రచోదితః
ప్రతీతవేగః పవనాత్మజః కపిః.
ప్రహర్షయం స్తాం హరివీరవాహినీం
చకార రూపం మహదాత్మన స్తదా. 38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే షట్షష్టితమస్సర్గః (66)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

కిష్కింధాకాండ - సప్తషష్టితమస్సర్గః (67)

సముద్రలంఘనమునకై ఉత్సాహము ప్రకటించిన హనుమ కొనియాడిన జాంబవంతుడు. మహేంద్రగిరి చేరిని మారుతి

తం దృష్ట్వా జృంభమాణం తే
క్రమితుం శతయోజనం
వీర్యేణాపూర్యమాణం చ
సహసా వానరోత్తమం. 1

సహసా శోకముత్సృజ్య
ప్రహర్షేణ సమన్వితాః
వినేదుస్తుష్టువుశ్చాపి
హనుమంతం మహాబలమ్. 2

ప్రహృష్టా విస్మితాశ్చైవ
వీక్షంతే స్మ సమంతతః
త్రివిక్రమకృతోత్సాహం
నారాయణమివ ప్రజాః. 3

సంస్తూయమానో హనుమాన్
వ్యవర్ధత మహాబలః
సమావిధ్య చ లాంగూలం
హర్షాద్బలముపేయివాన్. 4

తస్య సంస్తూయమానస్య
వృద్ధైర్వానరపుంగవైః
తేజసాఽఽపూర్యమాణస్య
రూపమాసీదనుత్తమమ్. 5

యథా విజృంభతే సింహో
వివృద్ధో గిరిగహ్వరే
మారుతస్యౌరసః పుత్త్రః
తథా సంప్రతి జృంభతే. 6

అశోభత ముఖం తస్య
జృంభమాణస్య ధీమతః
అంబరీషమివాదీప్తం
విధూమ ఇవ పావకః. 7

హరీణామ్ ఉత్థితో మధ్యాత్
సంప్రహృష్టతనూరుహః
అభివాద్య హరీన్ వృద్ధాన్
హనుమానిదమబ్రవీత్. 8

అరుజత్ పర్వతాగ్రాణి
హుతాశనసఖోఽనిలః
బలవాన్ అప్రమేయశ్చ
వాయురాకాశగోచరః. 9

తస్యాహం శీఘ్రవేగస్య
శీఘ్రగస్య మహాత్మనః
మారుతస్యౌరసః పుత్త్రః
ప్లవనే నాస్మి తత్సమః. 10

ఉత్సహేయం హి విస్తీర్ణమ్
ఆలిఖంతమివాంబరమ్
మేరుం గిరిమసంగేన
పరిగంతుం సహస్రశః. 11

బాహువేగప్రణున్నేన
సాగరేణాహముత్సహే
సమాప్లావయితుం లోకం
సపర్వతనదీహ్రదమ్. 12

మమోరుజంఘవేగేన
భవిష్యతి సముత్థితః
సముచ్ఛ్రిత మహాగ్రాహః
సముద్రో వరుణాలయః. 13

పన్నగాశనమాకాశే
పతంతం పక్షిసేవితే
వైనతేయమహం శక్తః
పరిగంతుం సహస్రశః. 14

ఉదయాత్ ప్రస్థితం వాపి
జ్వలంతం రశ్మిమాలినమ్
అనస్తమితమాదిత్యమ్
అభిగంతుం సముత్సహే. 15

తతో భూమిమ్ అసంస్పృశ్య
పునరాగంతుముత్సహే
ప్రవేగేనైవ మహతా
భీమేన ప్లవగర్షభాః. 16

ఉత్సహేయమ్ అతిక్రాంతుం
సర్వానాకాశగోచరాన్
సాగరం క్షోభయిష్యామి
దారయిష్యామి మేదినీమ్. 17

పర్వతాం శ్చూర్ణయిష్యామి
ప్లవమానః ప్లవంగమాః
హరిష్యామ్యూరువేగేన
ప్లవమానో మహార్ణవమ్. 18

లతానాం వివిధం పుష్పం
పాదపానాం చ సర్వశః
అనుయాస్యంతి మామద్య
ప్లవమానం విహాయసా
భవిష్యతి హి మే పంథాః
స్వాతేః పంథా ఇవాంబరే. 19

చరంతం ఘోరమాకాశమ్
ఉత్పతిష్యంతమేవ వా
ద్రక్ష్యంతి నిపతంతం చ
సర్వభూతాని వానరాః. 20

మహామేరుప్రతీకాశం
మాం ద్రక్ష్యథ వానరాః
దివమావృత్య గచ్ఛంతం
గ్రసమానమివాంబరమ్. 21

విధమిష్యామి జీమూతాన్
కంపయిష్యామి పర్వతాన్
సాగరం శోషయిష్యామి
ప్లవమానః సమాహితః. 22

వైనతేయస్య యా శక్తిః
మమ సా మారుతస్య వా. 23

ఋతే సుపర్ణరాజానం
మారుతం వా మహాజవం
న తద్భూతం ప్రపశ్యామి
యన్మాం ప్లుతమనువ్రజేత్. 24

నిమేషాంతరమాత్రేణ
నిరాలంబనమంబరమ్
సహసా నిపతిష్యామి
ఘనాద్విద్యుదివోత్థితా. 25

భవిష్యతి హి మే రూపం
ప్లవమానస్య సాగరే
విష్ణోర్విక్రమమాణస్య
పురా త్రీన్ విక్రమానివ. 26

బుద్ధ్యా చాహం ప్రపశ్యామి
మనశ్చేష్టా చ మే తథా
అహం ద్రక్ష్యామి వైదేహీం
ప్రమోదధ్వం ప్లవంగమాః. 27

మారుతస్య సమో వేగే
గరుడస్య సమో జవే
అయుతం యోజనానాం తు
గమిష్యామీతి మే మతిః. 28

వాసవస్య సవజ్రస్య
బ్రహ్మణో వా స్వయంభువః
విక్రమ్య సహసా హస్తాత్
అమృతం తదిహాఽఽనయే
లంకాం వాపి సముత్క్షిప్య
గచ్ఛేయమితి మే మతిః. 29

తమేవం వానరశ్రేష్ఠం
గర్జంతమ్ అమితౌజసమ్
ప్రహృష్టా హరయస్తత్ర
సముదైక్షంత విస్మితాః. 30

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
జ్ఞాతీనాం శోకనాశనమ్
ఉవాచ పరిసంహృష్టో
జాంబవాన్ హరిసత్తమః. 31

వీర కేసరిణః పుత్ర
హనుమన్ మారుతాత్మజ
జ్ఞాతీనాం విపులః శోకః
త్వయా తాత ప్రణాశితః. 32

తవ కల్యాణరుచయః
కపిముఖ్యాః సమాగతాః
మంగళం కార్యసిద్ధ్యర్థం
కరిష్యంతి సమాహితాః. 33

ఋషీణాం చ ప్రసాదేన
కపివృద్ధమతేన చ
గురూణాం చ ప్రసాదేన
ప్లవస్వ త్వం మహార్ణవమ్. 34

స్థాస్యామశ్చైకపాదేన
యావదాగమనం తవ
త్వద్గతాని చ సర్వేషాం
జీవనాని వనౌకసామ్. 35

తతస్తు హరిశార్దూలః
తానువాచ వనౌకసః
నేయం మమ మహీ వేగం
లంఘనే ధారయిష్యతి. 36

ఏతానీహ నగస్యాస్య
శిలాసంకటశాలినః
శిఖరాణి మహేంద్రస్య
స్థిరాణి చ మహాంతి చ. 37

ఏషు వేగం కరిష్యామి
మహేన్ద్రశిఖరేష్వహం
నానాద్రుమవికీర్ణేషు
ధాతునిఃష్యందశోభిషు. 38

ఏతాని మమ నిష్పేషం
పాదయోః ప్లవతాం వరాః
ప్లవతో ధారయిష్యంతి
యోజనానామితః శతమ్. 39

తతస్తం మారుతప్రఖ్యః
సహరిర్మారుతాత్మజః
ఆరురోహ నగశ్రేష్ఠం
మహేంద్రమ్ అరిమర్దనః. 40

వృతం నానావిధైర్వృక్షైః
మృగసేవితశాద్వలమ్
లతాకుసుమసంబాధం
నిత్యపుష్పఫలద్రుమమ్. 41

సింహశార్దూలచరితం
మత్తమాతంగసేవితం
మత్తద్విజగణోద్ఘుష్టం
సలిలోత్పీడసంకులమ్. 42

మహద్భిరుచ్ఛ్రితం శృంగైః
మహేంద్రం స మహాబలః
విచచార హరిశ్రేష్ఠో
మహేంద్రసమవిక్రమః. 43

పాదాభ్యాం పీడితస్తేన
మహాశైలో మహాత్మనః
రరాజ సింహాభిహతో
మహాన్ మత్త ఇవ ద్విపః. 44

ముమోచ సలిలోత్పీడాన్
విప్రకీర్ణశిలోచ్చయః. 45

విత్రస్తమృగమాతంగః
ప్రకంపితమహాద్రుమః
నానాగంధర్వమిథునైః
పానసంసర్గకర్కశైః. 46

ఉత్పతద్భిశ్చ విహగైః
విద్యాధరగణైరపి

త్యజ్యమానమహాసానుః
సంనిలీనమహోరగః
చలశృంగశిలోద్ధాతః
తదాఽభూః స మహాగిరిః. 47

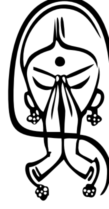
నిశ్శ్వసద్భిస్తదాఽఽర్తైస్తు
భుజంగై రర్ధనిస్సృతైః
సపతాక ఇవాభాతి
స తదా ధరణీధరః. 48

ఋషిభిస్త్రాససంభ్రాంతై
స్త్యజ్యమానః శిలోచ్చయః
సీదన్మహతి కాంతారై
సార్థహీన ఇవాధ్వగః. 49

సవేగవాన్ వేగసమాహితాత్మా
హరిప్రవీరః పరవీరహంతా
మనస్సమాధాయ మహానుభావో
జగామ లంకాం మనసా మనస్వీ. 50

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాణయే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే సప్తషష్టితమస్సర్గః (67)

ఇంటింటా శ్రీమద్రామాయణం

ఆదికావ్యమైన శ్రీమద్రామాయణం నిత్యపారాయణ గ్రంథం. యుగాలు మారినా, తరాలు మారినా రామాయణగాథ నిత్యనూతనంగా భాసిల్లుతూనే ఉంది. ఎందరో మహానుభావులు వాల్మీకి మహర్షులు రాసిన శ్రీమద్రామాయణానికి పలు భాష్యములను దర్శించి, రచించి మనకందించారు. అటువంటి పరమపవిత్రమైన శ్రీమద్రామాయణ గ్రంథాన్ని ప్రతి ఇంటా, ప్రతి ఒక్కరూ పారాయణ చేసుకునేందుకు వీలుగా 'ఇంటింటా శ్రీమద్రామాయణం' అనే ప్రాజెక్టుకు శ్రీకారం చుట్టాం. అందులో భాగంగా శ్రీమద్రామాయణం లోని చతుర్థకాండ అయిన 'కిష్కింధాకాండ' మూలాన్ని పారాయణ చేసుకునే విధంగా నిర్మించడం జరిగింది. ఆస్తికులంతా ఈ 'కిష్కింధాకాండ' పారాయణ చేసుకుని శ్రీసీతారాముల అనుగ్రహమును పొందెదరు గాక!

శ్రీ సీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర ప్రభువనుగ్రహప్రసాద సిద్ధిరస్తు !

బుధజనవిధేయుడు,అయోధ్యారామసేవకుడు
ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ
సమర్పణం

సంకలనకర్త పరిచయం

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మ

తలిదండ్రులు : శ్రీమతి కొవ్వలి అన్నపూర్ణ,
శ్రీకొవ్వలి వేంకటరాజగోపాలకృష్ణ
గోదావరీతీరంలో జననం.రమ్యగౌతమీ జలాల
సాక్షిగా విద్యాభ్యాసం.

జన్మనిచ్చిన తల్లిరుణమే కాదు.భరతమాత ఋణం కూడా తీర్చుకోవాలనే లక్ష్యంతో భారతీయ వాయుసేనలో సేవ.హైదరాబాదులోని ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో కమ్యూనికేషన్ మరియు జర్నలిజంలోను,తెలుగులోను ఉన్నత విద్యాభ్యాసం. స్వర్ణపతాక విజేత.ప్రస్తుతం హైదరాబాదు లోని ఒక కార్పొరేటు కంపెనీలో అడ్మినిస్ట్రేషనులో ఉద్యోగం.జన్మపరంపరానుగత సుకృతంతో ప్రాప్తించిన గురువుల సేవనం,వారి ముఖతః అనేక మంచి విషయములను తెలుసుకుని అధ్యయనం, పరిశోధన, రచన, వీరి ప్రవృత్తి. వీరు ప్రత్యక్షంగా సేవచేసుకున్న వారిలో....
గోదావరీ తీరాన ఊనగట్ల గ్రామంలో శ్రీగాయత్రీ పీఠాధిపతులు,
పరమపూజ్య గురుదేవులు శ్రీశ్రీశ్రీ డా.బాదంపూడి వెంకయ్యగారు,
బృందావనమందు శ్రీరాధాఉపాసకులు బ్రహ్మశ్రీ రాళ్లబండి వీరభద్రరావుగారు (నాన్న).
తెనాలి పట్టణమందుండే శ్రీసుబ్రహ్మణ్యస్వామి ఉపాసకులు,మహాతపస్వి
శ్రీశ్రీశ్రీ వెంపటి సత్యనారాయణమూర్తిగారు,
హైదరాబాదు విద్యానగరులోని శ్రీకామేశ్వరీ పీఠాధిపతులు శ్రీశ్రీశ్రీ అయలసోమయాజుల శ్రీరామచంద్రమూర్తిగారు, బోయినపల్లిలోని శ్రీకామేశ్వరసాయి పీఠాధిపతులు బ్రహ్మశ్రీ కొండూరి కామేశ్వరరావుగారు,కుర్తాళ ప్రస్తుత పీఠాధిపతి పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య జగద్గురు శ్రీసిద్ధేశ్వరానంద భారతీ స్వామివారు, శృంగేరీ పీఠాధిపతులు జగద్గురు భారతీతీర్థ మహా స్వామివారు, కూకట్‌పల్లి శ్రీదత్తపీఠాధిపతులు భట్లపెనుమర్తి నారాయణమూర్తి గారు, మహాతపస్వి,గురుచరిత్ర వంటి అద్భుతగ్రంథరాజముతో పాటుగా ఎన్నో గ్రంథములను తెలుగువారికి అందించిన మహనీయులు శ్రీమదునూరి రామశర్మగారు, మహామహోపాధ్యాయ దేశికోత్తమ సద్గురు డా.కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు ముఖ్యులు.
అయోధ్యారాముడు వచ్చిన వేళ తెలుగువారందరికీ శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం ఏడు కాండలనూ అందిస్తున్న మహత్కార్యమిది. అనేక స్తోత్రసంకలనములతో పాటుగా, అప్పయ్యదీక్షిత విరచిత శ్రీశివకర్ణామృతము వీరు ప్రచురించారు. ప్రస్తుతము గంగాలహరి (గంగామాత విశేషములు, స్తోత్రములు) శ్రీరాధే!రాధే!, తులసీదాస్ హనుమాన్‌చాలీసా మధురవ్యాఖ్యలు అముద్రితములు.
తెలుగుభాషయన్నా, తెలుగు సంస్కృతియన్నా ఎనలేని మక్కువ గలిగిన
ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మగారు అందిస్తున్న సంపూర్ణ శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం
ఆస్తికులకు ఆనందదాయిని. శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ !